ศศ. ค๗๒
ย 150 ก
ร. ๒

การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปนิยมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามเกณฑ์ของคุณค่าที่ระบุอยู่ในทฤษฎีการเรียนรู้ทางศิลปะปัจจุบัน

ห้องสมุดบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญานิพนธ์
ของ
ยศนันท์ แย้มเมือง

12 พ.ค. 2535

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
ตุลาคม 2531

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

178815

การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปนิยมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามเกณฑ์ของคุณค่าที่ระบุอยู่ในทฤษฎีการเรียนรู้ทางศิลปะปัจจุบัน

บทคัดย่อ

ของ

ยศนันท์ แย้มเมือง

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

กุลาคม 2531

การศึกษาครั้งนี้ มีความมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปนิยมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามเกณฑ์ของคุณค่าที่ระบุอยู่ในทฤษฎีการเรียนรู้ทางศิลปะปัจจุบัน

หนังสือที่ใช้วิเคราะห์ คือ วารสารและนิตยสารที่ระบุในคู่มือครูแนวการสอนวิชาศิลปนิยมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ของ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการให้ใช้เป็นหนังสือส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปนิยม รวม 4 ชื่อเรื่อง ดังนี้ ศิลปากร วัฒนธรรมไทย ศิลปวัฒนธรรม และเมืองโบราณ ซึ่งตีพิมพ์ระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2529

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ เกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านสุนทรียศาสตร์ ด้านศิลปวิจารณ์ ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ และด้านศิลปะปฏิบัติ โดยได้ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญสามท่าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ว่า วารสารและนิตยสารดังกล่าวมีเนื้อหาครบตามเกณฑ์ของเนื้อหาศิลปะ 4 แกน แต่มีปริมาณแตกต่างกันดังต่อไปนี้ คือ มีเนื้อหาทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์มากเป็นอันดับที่ 1 เนื้อหาทางด้านศิลปวิจารณ์มากเป็นอันดับที่ 2 เนื้อหาทางด้านศิลปะปฏิบัติมากเป็นอันดับที่ 3 และมีเนื้อหาทางด้านสุนทรียศาสตร์เป็นอันดับสุดท้าย ทั้งนี้โดยคิดจากร้อยละของเนื้อหา

A CONTENT ANALYSIS OF SUPPLEMENTARY READING MATERIALS FOR ART APPRECIATION IN THE UPPER SECONDARY LEVEL ACCORDING TO THE APPROPRIATE ART CONTENT STATED IN THE CURRENT ART EDUCATION THEORIES

AN ABSTRACT

BY

YOSSANAN YAMMAUNG

Presented in partial fulfillment of the requirements

for the Master of Education degree

at Srinakharinwirot University

October 1988

The purpose of this study was to analyze the supplementary reading materials for the Art Appreciation Course in the upper secondary level in terms of the appropriate art content stated in the current art education theories.

Four journals and magazine issued between January and December 1986, namely : Silpakorn magazine, Wathanathamthai monthly journal, Silpawathanatham monthly journal, and Maung Boran journal were used in the analysis because they were selected to be the supplementary reading materials for the Art Appriciation Course in the upper secondary level by the Department of Secondary Education as indicated in its teacher's manual of the Art Appreciation Course.

The criteria of the analysis could be classified as aesthetic, art criticism, art history and art performance which were approved by three experts in art.

The analysis resulted in the fact that the analysed journal and magazine's content met all of the four criterions at different degrees as follows : The highest percentage was the content in art history, the second was art criticism, and the third was art performance. The content in aesthetics was the least among them by calculated the percentage according to the four cores of content in the current art education theories.

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

..... ประธาน

(ดร.มะลิฉัตร เอื้ออานันท์)

..... กรรมการ

(ผศ.วินัย โสมดี)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

(ดร.มะลิฉัตร เอื้ออานันท์)

..... กรรมการ

(ผศ.วินัย โสมดี)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผศ.วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศ.ดร.สมพร บัวทอง)

วันที่....14.... เดือน....ตุลาคม..... พ.ศ. ..2551..

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร.มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ วินัย โสมดี อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ผู้วิจัยยังได้รับความอนุเคราะห์ทางด้านวิชาการ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม จากนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิอื่นอีกหลายท่าน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ อารี สุทธิพันธุ์ รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่ รองศาสตราจารย์ ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ รองศาสตราจารย์ บังอร ภูวภิรมย์ขวัญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จิราภรณ์ บุญส่ง รองศาสตราจารย์ ลัดดาวัลย์ หวังพาณิชย์ รองศาสตราจารย์ วุฒิชัย มูลศิลป์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พวา พันธุ์เมฆา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ อาจารย์ พีระพงษ์ กุลพิศาล อาจารย์ อำนวย จั่นเงิน จึงขอกราบขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง

นอกจากนั้นก็คือสรรพวิชาความรู้ต่าง ๆ เอกสารตำราที่นักปราชญ์ราชบัณฑิตได้บันทึกเรียบเรียงไว้ อันเปรียบเสมือนขุมทรัพย์ทางปัญญาไร้ขอบเขตสิ้นสุด ที่ผู้วิจัยขอน้อมเคารพด้วยศรัทธาไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์บุญเยี่ยม แย้มเมือง คุณแม่ประนอม แย้มเมือง บุพการีของผู้วิจัย ตลอดจนครูบาอาจารย์ อีกทั้งผู้มีอุปการะคุณทุกท่านทั้งที่กล่าวนามและมิได้กล่าวนาม อันมีส่วนประสิทธิประสาทวิชาความรู้และมีส่วนในผลสำเร็จทางการศึกษาอีกวาระหนึ่ง

ยศนันท์ แย้มเมือง

สารบาญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	6
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	7
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	7
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ	7
	ข้อตกลงเบื้องต้น	10
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
	เอกสารเกี่ยวกับเนื้อหาที่เหมาะสมครบคุณค่าทางการเรียนศิลปะ จากทฤษฎีและคำกล่าวของนักวิชาการต่าง ๆ	11
	เนื้อหาด้านสุนทรียศาสตร์	11
	เนื้อหาด้านการวิจารณ์ศิลปะ	16
	เนื้อหาด้านประวัติศาสตร์ศิลป์	23
	เนื้อหาทางด้านศิลปะปฏิบัติ	26
	เอกสารเกี่ยวกับหนังสือประกอบการเรียนโดยทั่วไป	28
	เอกสารเกี่ยวกับความสำคัญของหนังสืออ่านประกอบวิชาศิลปนิยม ..	32
	เอกสารเกี่ยวกับความมุ่งหมายของวิชาศิลปนิยม	33
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35

บทที่ หน้า

3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า 40

การกำหนดหนังสือ 40

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการสร้างเกณฑ์ 41

การวิเคราะห์ข้อมูล 43

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 44

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 46

สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล 46

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 46

5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 53

สรุปผลการวิจัย 53

อภิปรายผล 54

ข้อเสนอแนะ 56

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 56

บรรณานุกรม 58

ภาคผนวก 65

ภาคผนวก ก. ปฏิทัศน์บทความนิตยสารศิลปากร 66

ภาคผนวก ข. ปฏิทัศน์บทความวารสารวัฒนธรรมไทย 94

ภาคผนวก ค. ปฏิทัศน์บทความวารสารศิลปวัฒนธรรม 186

ภาคผนวก ง. ปฏิทัศน์บทความวารสารเมืองโบราณ 280

ภาคผนวก จ. เอกสารบางส่วนเกี่ยวกับการสร้างเกณฑ์ การวิเคราะห์บทความและประเมินบทความฯ 309

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากนิตยสารศิลปากร	317
2	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากวารสารศิลปวัฒนธรรม	318
3	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากวารสารวัฒนธรรมไทย	320
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากวารสารเมืองโบราณ	322
5	จำนวนบทความและจำนวนเล่มในวารสารและนิตยสารที่ทำการวิเคราะห์	324
6	เปรียบเทียบบทความทางศิลปะและบทความอื่น ๆ	325

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ		หน้า
1	แสดงจำนวนเล่มในวารสารและนิตยสาร	48
2	แสดงจำนวนบทความทั้งหมดในวารสารและนิตยสารแต่ละชื่อเรื่อง	49
3	เปรียบเทียบจำนวนบทความที่มีเนื้อหาทางศิลปะกับบทความที่มีเนื้อหาอื่น ๆ เป็นรายชื่อเรื่อง	50
4	เปรียบเทียบจำนวนบทความในวารสารและนิตยสารทั้ง 4 ชื่อเรื่อง ที่มีเนื้อหาทางศิลปะและเนื้อหาทางด้านอื่น ๆ ...	51
5	เปรียบเทียบเนื้อหาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางศิลปะจากวารสารและนิตยสารในบทความทั้ง 4 ชื่อเรื่อง ที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ แกนสุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และแกนศิลปะปฏิบัติ	52

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

"ศิลปศึกษา" นับเป็นวิชาหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาความเป็นมนุษย์ ในตัวผู้เรียน ในอันที่จะดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ทั้งในด้านส่วนตัวและการอยู่ร่วมในสังคม ศิลปะช่วยพัฒนาการรับรู้คุณค่าและความงามของสิ่งต่าง ๆ ที่แวดล้อมมนุษย์อยู่ เสริมสร้างรสนิยมที่ดีให้เพิ่มพูนงอกงาม

ในการเรียนการสอนศิลปะ ตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาได้มีการมุ่งเน้นปลูกฝังในด้านของทักษะอย่างมาก คือการให้ฝึกปฏิบัติต่าง ๆ ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา แต่ในปัจจุบันนี้มีทฤษฎีด้านการเรียนการสอนศิลปศึกษาที่เน้นถึงการให้ความรู้ครบคุณค่า นอกเหนือจากการเรียนรู้ทางด้านการฝึกปฏิบัติศิลปะด้วยมือเท่านั้น เพราะลำพังผลงานศิลปะคงไม่สามารถสร้างความเข้าใจในศิลปะได้ ในแง่มุมที่ต่างไปจากความรู้เชิงปฏิบัติ คงจะต้องมีทั้งการเรียนศิลปวิจารณ์ ประวัติศาสตร์ศิลป์และสุนทรียศาสตร์มาเป็นส่วนเสริม (พีระพงษ์ กุลพิศาล. 2530 : 127 – 135)

มานูแอล บาร์แคน (Barkan) เสนอแนะว่า การศึกษาศิลปะนั้นควรเน้นประสบการณ์เสริมสร้างความรู้คิด (Cognitive) ซึ่งผู้เรียนได้จากการเรียนศิลปวิจารณ์และประวัติศาสตร์ศิลปะ อีกทั้งควรต้องส่งเสริมผู้เรียนให้มีความเฉียบไวในด้านสุนทรียภาพ รวมทั้งสนับสนุนให้ค้นหาความหมายของศิลปะว่า มีความหมายต่อตัวผู้เรียนและชีวิตของเขาเช่นไร (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. 2530 : 40 – 49) ดังนั้น ศิลปศึกษาในตะวันตกขณะนี้จึงมุ่งเน้นตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางศิลปะ 4 แกน อันเนื่องมาจากพัฒนาการการเรียนการสอนที่เปลี่ยนแปลงจากอดีตมาเป็นลำดับ กล่าวได้ว่าการศึกษาศิลปะของตะวันตกเริ่มเน้นความสำคัญของประสบการณ์ด้านสุนทรีย์ (ซึ่งบาง

ทฤษฎีระบุว่าคือการประสมประสานกันระหว่างประสบการณ์ การรับรู้และการทำงานศิลปะ) ประสบการณ์ด้านศิลปวิจารณ์ (ซึ่งก็คือการรู้จักพิจารณา แยกแยะอย่างเป็นเหตุเป็นผลต่องานศิลปะ และสามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือข้อเขียน แสดงออกซึ่งความคิดเห็นอันเป็นเหตุเป็นผลให้ผู้อื่นสามารถรับทราบด้วย) และประสบการณ์ซึ่งบางทฤษฎีระบุว่าเป็นประสบการณ์ที่สนับสนุนและเป็นรากฐานประสบการณ์ด้านศิลปวิจารณ์คือประสบการณ์ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (คือเข้าใจความเป็นมาวิวัฒนาการของมนุษย์ และผลงานสุนทรีย์ของมนุษย์ที่สร้างทำมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ได้เข้าใจถึงอิทธิพลของความเชื่อ อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง ความเป็นอยู่ สภาวะของสถานที่อยู่อาศัยของมนุษย์ในสมัยนั้น ๆ แนวคิดปรัชญาของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ถึงสิ่งที่มนุษย์สร้างหรือการกระทำของมนุษย์ที่ต่างสถานที่ต่างสมัย) ประสบการณ์มีค่าเหล่านี้เป็นประสบการณ์ที่ศิลปะสามารถให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีคุณค่า มิใช่แต่เพียงการทำงานศิลปะปฏิบัติ หรือการทำงานศิลปะด้วยมือเท่านั้น (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. 2530 : 26 – 30)

ในเรื่องเดียวกันนี้ คลาก และซิมเมอร์แมน (Clark and Zimmerman. 1981 : 53 – 55) ได้เสนอเนื้อหา 4 แนวทางในการเรียนการสอนศิลปะ ในการปรับปรุงหลักสูตรด้านศิลปศึกษาในอนาคต ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสายศิลปิน (Artist) คือให้การเรียนการสอนศิลปะพัฒนาประสบการณ์ด้านการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำงาน พัฒนาประสบการณ์ด้านความรู้ ความคิด ที่จะใช้ในการปฏิบัติงานศิลปะและพัฒนารูปแบบศิลปะเฉพาะตัว เป็นต้น เนื้อหาสายนักวิจารณ์ศิลปะ (Art Critic) คือ ให้มีประสบการณ์กับการใช้ถ้อยคำ ศัพท์ภาษา ในการบรรยายผลงานศิลปะ การตีความหมายและการตัดสินผลงานศิลปะ เนื้อหาสายนักประวัติศาสตร์ศิลปะ (Art historian) คือพัฒนาการประสบการณ์ด้านความเข้าใจในเรื่องอิทธิพลที่สังคมและวัฒนธรรมมีต่อศิลปินและงานของศิลปิน อีกทั้งวิธีการและเทคนิคของนักประวัติศาสตร์ศิลปะ ตลอดจนประสบการณ์ด้านการค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลปะ เนื้อหาสายนักสุนทรียศาสตร์

(Aesthetician) คือการใช้ภาษาและถ้อยคำในการบรรยายด้วยภาษาสุนทรีย์ สามารถใช้หลักการอันเป็นสุนทรีย์บรรยายถึงมาตรฐานของคุณภาพงานศิลปะ การพัฒนาความสามารถและการรู้คุณค่าของงานศิลปะในแง่สุนทรีย์ และเขียนคำบรรยายความซาบซึ้งชื่นชมเห็นคุณค่างานศิลปะได้ กับได้เรียนรู้ถึงธรรมชาติและสุนทรียภาพของงานศิลปะด้วย

ในกึ่งหลังของศตวรรษนี้ มีทฤษฎีหลายต่อหลายทฤษฎีในด้านศิลปะและศิลปศึกษาที่เป็นทฤษฎีที่ให้ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนในการวิจารณ์ศิลปะ และทฤษฎีการเรียนการสอนศิลปะที่ผู้เรียนได้รับคุณค่าครบทุกด้าน เช่น ทฤษฎีการเรียนการสอนศิลปวิจารณ์ของมิทเลอร์ อันเป็นระบบหรือกระบวนการที่เขาสร้างขึ้นเรียกว่า "กระบวนการการรับรู้ประเมินผล" (Perceptual-evaluative Process) (Mittler. 1983 : 142) ทฤษฎีสุนทรียศึกษาของโบรดี (Broudy) ซึ่งกล่าวถึงความสำคัญของการที่ผู้เรียนจะพัฒนาความสุนทรีย์นั้นจะต้องมาจากการพัฒนาความเฉียบไวทางการรับรู้ และความสามารถในการวิเคราะห์งานศิลปะซึ่งมีรากฐานมาจากความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ ทฤษฎีการสอนความซาบซึ้งในศิลปะของโยฮันเซน (Johansen) ซึ่งคล้ายกับทฤษฎีของโบรดี แต่เน้นการเรียนการสอนศิลปะในแกนสำคัญ 4 แกน ประสมประสานกัน คือ ศิลปวิจารณ์ สุนทรียภาพ ศิลปะปฏิบัติ และประวัติศาสตร์ศิลปะ นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีด้านศิลปวิจารณ์ ซึ่งเสนอแนะขั้นตอนต่าง ๆ ในการวิเคราะห์งานศิลปะ เช่น ทฤษฎีของ เคลลิน (Kaelin) เฟลด์แมน (Feldman) เบียสลีย์ (Beardsley) และทฤษฎีของไฟน์สไตน์ (Feinstein) (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. 2529 : 1 – 15)

ความรู้ในด้านการเรียนการสอนในลักษณะสี่แกนครบคุณค่าด้านศิลปะ แม้ยังไม่แพร่หลายนักในประเทศไทยในขณะนี้ แต่ได้มีการเตรียมตัวให้ความสนใจในแง่คิดและข้อเสนอแนะนี้ในหมู่นักการศึกษาด้านศิลปะมากพอควรดังจะเห็นได้จากข้อเขียนของวินัย โสมดี (2528 : 112 – 114) ที่กล่าวถึงแนวคิดของนักการศึกษาในปัจจุบัน

ในด้านการเรียนการสอนศิลปะว่า มุ่งหน้าไปสู่ทฤษฎีการเรียนรู้ทางศิลปะที่มีเนื้อหาเหมาะสมครบคุณค่าตามทฤษฎีการเรียนรู้ 4 แกน มิได้มุ่งเน้นแต่การเรียนทางด้านศิลปะปฏิบัติ (ด้านทักษะการทำงานศิลปะ) แต่เพียงอย่างเดียวอีกต่อไปแต่จะมุ่งเน้นความสามารถในความรู้คิดอันมีเหตุมีผลควบคู่กันไปด้วย ทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทั้งฝีมือและสมองไปควบคู่กัน อันเป็นหลักการสำคัญทางศิลปะที่ครบถ้วน และ พีระพงษ์ กุลพิศาล (2530 : 134 – 135) ก็ได้กล่าวถึงความสำคัญและบทบาทหางศิลปะควรจะต้องมีประกอบกันทั้งทางด้านเนื้อหาสาขาศิลปิน (ศิลปะปฏิบัติ) นักวิจารณ์ศิลป์ นักประวัติศาสตร์ศิลปะ และนักสุนทรียศาสตร์ซึ่งจะช่วยให้การทำความเข้าใจในศิลปะร่วมสมัยต่อมหาชนได้ในแง่มุมต่าง ๆ นอกเหนือไปจากความรู้เชิงปฏิบัติของศิลปินเท่านั้น ซึ่งจะทำให้ผลงานศิลปะมีความหมายแก่มวลชนมากขึ้นกว่าเดิม

ในการเรียนการสอนวิชาการต่าง ๆ เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า "หนังสือเป็นสื่อสำคัญที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างครบถ้วนกว้างขวาง นักเรียนควรจะได้เรียนรู้จากหนังสือต่าง ๆ หลาย ๆ เล่ม และหลาย ๆ ประเภท การกำหนดให้นักเรียนเรียนหนังสือแบบเรียนเพียงเล่มเดียว เรียนรู้ด้วยการท่องจำเพียงอย่างเดียวเป็นสิ่งที่ล้าสมัย ทำให้การเรียนการสอนไม่ได้ผลสมบูรณ์ตามความคาดหมายของหลักสูตรไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอนวิชาใดก็ตาม (ทรรศนียา กัลยาณมิตร. 2517 : 46) การอ่านหนังสือจึงนับได้ว่าเป็นกลวิธีของการศึกษาที่ดีที่สุดวิธีหนึ่งของอารยะประเทศ (ดำรง เพชรพลาย. 2517 : 256) ด้วยเหตุที่ว่าหนังสือคือบันทึกความรู้ ความคิด ความเชื่อถือประสบการณ์และการกระทำของมนุษย์ในรูปเล่มที่ถาวรและมีส่วนประกอบของรูปเล่มที่สมบูรณ์ (จุมพจน์ วนิชกุล และคนอื่น ๆ. 2526 : 24) เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รู้จักคิดและเพิ่มเติมความรู้ของตนให้กว้างขวางซึ่งสามารถจะศึกษาเองได้ต่อไปในภายหน้าอันเป็นการรักการศึกษาตลอดชีวิต (รัญจวน อินทรกำแหง. 2517 : 74) ในการสอนวิชาศิลปะ หนังสือจึงมีบทบาทที่จะเป็นเครื่องมือหรือสื่อการสอนอีกประเภทหนึ่งที่ครูจะใช้เสริมสร้างให้เกิดพัฒนาการด้านรู้คิดขึ้นในตัวเด็ก

จากหนังสือคู่มือครูแนวการสอนวิชาศิลปนิยมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้พบว่ามีการกำหนดรายชื่อหนังสือส่งเสริมการเรียนการสอนเอาไว้ซึ่งมีทั้งหมด 9 เล่ม เรียงตามลำดับดังนี้ คือ

1. ศิลปะไทย หนังสือส่วนประกอบพื้นฐานอารยธรรมไทยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. เอกสารประกอบการสอนวิชาศิลปศึกษาของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
3. นิตยสารศิลปากรรายเดือนของกรมศิลปากร
4. ศิลปะในประเทศไทยของ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล
5. ผลงาน 6 ศตวรรษของช่างไทยของ โชติ กัลยาณมิตร
6. วารสารวัฒนธรรมไทย ของ สำนักวัฒนธรรมแห่งชาติ
7. วารสารศิลปวัฒนธรรมรายเดือน
8. วารสารเมืองโบราณ
9. ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ (แบบเรียนศิลปะมัธยมปลายของ วิทย์ พิณคันเงิน, วิโรจน์ ชาทอง, ทำนอง จันทิมา)

ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ กล่าวถึงหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่า (ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์. 2507 : 32 – 33) เนื้อหาความรู้ในหนังสือส่งเสริมการเรียนการสอนนั้นน่าจะเป็นการให้ความรู้อย่างกว้างขวาง หนังสืออ่านประกอบหรือหนังสืออ่านเพิ่มเติม (Supplementary readings) เป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อให้ความรู้เพิ่มเติมแก่เด็กในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งผู้เขียนไม่จำเป็นต้องยึดถือหลักสูตรเป็นแนวในการเขียน โดยมากมักจะเลือกเขียนตามหัวข้อซึ่งเห็นว่าเด็กควรจะสนใจเป็นพิเศษ และกระทรวงศึกษาธิการก็ได้ระบุไว้ในใบประกาศการใช้หนังสือแบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการว่าหนังสืออ่านประกอบ เป็นหนังสือสำหรับช่วยการเรียนวิชาต่าง ๆ ให้แตกฉานลึกซึ้งกว้างขวางออกไปอีก (จำนวน คล่องการเขียน. 2513 : 408) ซึ่งหนังสือเรียนที่ไม่ใช่แบบเรียน (Non – Text book) ของกระทรวงศึกษาธิการ จัดกลุ่มไว้ก็คือ

หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสือประกอบการเรียน หนังสืออ้างอิง (จินตนา ใบกาซูยี. 2520 : 20 – 21)

ผู้ทำวิจัยมีความสนใจที่จะทราบถึงเนื้อหาของหนังสือส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปนิยมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเฉพาะวารสาร 4 ชื่อเรื่อง อันได้แก่ นิตยสารศิลปากรรายเดือน วารสารวัฒนธรรมไทย วารสารศิลปวัฒนธรรมรายเดือน และวารสารเมืองโบราณ เนื่องจากเนื้อหาในหนังสือวารสารนั้นมีความหลากหลายและมีข้อมูลต่าง ๆ ประกอบด้วยข้อเขียนของผู้ทรงคุณวุฒิมากมาย เพราะวารสารนับเป็นวัสดุเพื่อการค้นคว้าศึกษาที่สำคัญมากประเภทหนึ่ง เป็นแหล่งเสนอข่าวสารและรายงานความก้าวหน้าทางวิชาการที่ทันสมัย ทั้งเสนอผลงานการค้นคว้าวิจัยใหม่ ๆ โดยผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาก่อนที่จะปรากฏในรูปของหนังสือ วารสารจึงน่าจะมีคุณค่าต่อการศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงน่าสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของเนื้อหาหนังสือเหล่านี้ เพื่อให้ทราบถึงประโยชน์ของหนังสือดังกล่าวอันจะมีแก่ผู้เรียน

ผู้ทำวิจัยประสงค์ที่จะค้นคว้าโดยการวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสืออ่านส่งเสริมการเรียนการสอนของวิชาศิลปนิยมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปัญหาของการวิจัยนี้ก็คือ เนื้อหาในหนังสือวารสารและนิตยสารซึ่งใช้เป็นสื่ออ่านส่งเสริมการเรียนเหล่านี้มีข้อมูลที่ให้ประโยชน์แก่ผู้อ่านในด้านศิลปะแกนใดบ้างใน 4 แกน คือ สุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลปะปฏิบัติ อีกทั้งมีสัดส่วนของแต่ละแกนมากน้อยต่างกันเพียงใด

<u>ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า</u>

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปนิยมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวนสี่ชื่อเรื่อง ด้านเนื้อหาศิลปะสี่แกน คือ สุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลปะปฏิบัติ

2. วิเคราะห์สัดส่วนของเนื้อหาที่เป็นศิลปะในแต่ละแกน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเป็นแนวทางให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการคัดเลือกหนังสือส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปนิยมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงหนังสือส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปนิยมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

วิเคราะห์เนื้อหาหนังสืออ่านประกอบวิชาศิลปนิยมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำหนดไว้ในหนังสือคู่มือแนวการสอนวิชาศิลปนิยมที่ตีพิมพ์ตั้งแต่เดือนมกราคม 2529 – ถึงเดือนธันวาคม 2529 โดยเลือกเฉพาะวารสารและนิตยสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับศิลปะ รวม 4 ชื่อเรื่อง คือ นิตยสารศิลปากร รวม 6 ฉบับ วารสารศิลปวัฒนธรรม รวม 12 ฉบับ วารสารวัฒนธรรมไทย รวม 12 ฉบับ วารสารเมืองโบราณ รวม 4 ฉบับ ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมกับช่วงเวลาในการทำวิจัย คิดเป็นบทความในวารสารและนิตยสารทุกบทความรวมทั้งสิ้น 470 บทความ

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. <u>การวิเคราะห์เนื้อหา</u> หมายถึง การพิจารณาเนื้อหาหนังสือส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปนิยมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหนังสือคู่มือแนวการสอนวิชาศิลปนิยม ตามเกณฑ์การวิเคราะห์

1.1 <u>หนังสือส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปนิยมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย</u> หมายถึง วารสารและนิตยสาร 4 ชื่อเรื่อง อันได้แก่ นิตยสารศิลปากร วารสารศิลปวัฒนธรรม วารสารวัฒนธรรมไทย วารสารเมืองโบราณ ที่ตีพิมพ์ตั้งแต่เดือนมกราคม 2529 ถึงเดือนธันวาคม 2529

1.2 ศิลปนิยม ได้แก่ วิชาพื้นฐานทางศิลปะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สายศิลปหัตถกรรม รหัสวิชา ศป 111

1.3 เกณฑ์การวิเคราะห์ หมายถึง เกณฑ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากข้อมูลการค้นคว้าต่าง ๆ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาวารสารตามทฤษฎีการเรียนรู้ 4 แกนทางศิลปศึกษาที่ครบคุณค่า คือ เนื้อหาด้านสุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลปะปฏิบัติ

1.3.1 เนื้อหาด้านสุนทรียศาสตร์ คือเนื้อหาที่ประกอบด้วยการพรรณนาถึงอารมณ์ความรู้สึกที่ศิลปกรรมนั้นให้แก่คน แรงดลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปกรรม และมีเนื้อหาที่ช่วยเสริมสร้างให้ผู้อ่านเกิดความซาบซึ้งเห็นคุณค่าความงามของศิลปกรรม

1.3.1.1 พรรณนา กล่าวเป็นเรื่องเป็นราวอย่างละเอียดให้ผู้ฟังนึกเห็นเป็นภาพ

1.3.1.2 ศิลปกรรม สิ่งที่เป็นศิลปะ สิ่งที่ผลิตสร้างขึ้นเป็นศิลปะ ในที่นี้รวมถึงงานช่างต่าง ๆ ด้วย และเน้นเฉพาะผลงานทางทัศนศิลป์เท่านั้น

1.3.1.3 เนื้อหาที่เกี่ยวกับแรงดลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ได้แก่ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องต่อการสร้างสรรค์งานศิลปกรรม หรือสามารถนำมาเป็นส่วนประกอบและสร้างแรงกระตุ้น เช่น บทกวี คำคม บทความ ฯลฯ ทำให้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการทำงานศิลปกรรมอย่างได้ผลมากยิ่งขึ้น

1.3.1.4 คุณค่า หมายถึง คุณค่าในเชิงสุนทรียศาสตร์ (Intrinsic Value) ซึ่งเป็นคุณค่าในทางอารมณ์ความรู้สึกซาบซึ้งชื่นชม คุณค่าในตัวของงานศิลปะที่สื่อความหมายกับผู้ดู และคุณค่าทางประโยชน์ใช้สอย (Instrumental Value) ที่งานศิลปกรรมนั้นจะให้ได้

1.3.2 เนื้อหาด้านศิลปวิจารณ์ คือ เนื้อหาในลักษณะ บรรยายและตีความ การประเมินคุณค่า และบทบาทหน้าที่ (Functions) เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ มองเห็นข้อเด่นข้อด้อยของผลงานศิลปกรรมนั้น

1.3.2.1 <u>บรรยาย</u> (Description) กระบวนการในการแยกแยะ แจกแจง ส่วนประกอบต่าง ๆ ในงานศิลปะ เช่น แจกแจงถึงส่วนประกอบทางการเห็น เป็นต้นว่า เส้น สี รูปร่าง รูปทรง

1.3.2.2 <u>ตีความ</u> (Interpretation) คือการเชื่อมโยงส่วนประกอบทางการเห็นต่าง ๆ เข้าด้วยกันทำให้สามารถเห็นถึงโครงสร้างโดยรวมของผลงานศิลปะ เช่น คุณสมบัติของความเป็นเอกภาพ ความสมดุล ฯลฯ รวมทั้งการให้ความหมายต่อผลงานนั้น ๆ

1.3.2.3 <u>ประเมิน</u> ในที่นี้หมายถึง การกะประมาณค่าทางศิลปกรรม ชี้ให้เห็นข้อดีข้อด้อยในผลงานศิลปะนั้น ๆ ซึ่งกระทำได้โดยวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์ศิลป์ (อิทธิพลหรือวิวัฒนาการ) วิเคราะห์จากความสัมพันธ์กับมานุษยวิทยา สังคมวิทยา วิเคราะห์รูปทรง เนื้อหา กลวิธี วิเคราะห์คุณค่า บทบาท ผลกระทบ วิเคราะห์ โดยอาศัยทฤษฎีการวิจารณ์ต่าง ๆ เป็นแนวทาง

1.3.2.4 <u>บทบาทหน้าที่</u> (Functions) ศิลปะอาจมีบทบาทหน้าที่ ทั้งในแง่ให้ประโยชน์ใช้สอย ดังเช่น บทบาทหน้าที่ในศิลปะประยุกต์ ส่วนในวิจิตรศิลป์นั้น บทบาทหน้าที่ หมายถึง การที่ศิลปะนั้นสามารถสื่อความหมายกับผู้ดู

1.3.3 <u>เนื้อหาด้านประวัติศาสตร์ศิลป์</u> ได้แก่ การใช้วิธีการค้นคว้าตามระเบียบวิธีวิจัยข้อมูลที่เป็นศิลปโบราณวัตถุสถานเพื่อการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในอดีต อันประกอบด้วย วิวัฒนาการของผลงานศิลปกรรม วิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ มานุษย์วิทยา สังคมวิทยา (เศรษฐกิจและการเมือง) รูปแบบ เนื้อหา วัสดุกลวิธี โดยการเก็บหลักฐานทางสถิติ การบันทึก การหาความถี่ การหาความคล้ายคลึงหรือแตกต่างของผลงานศิลปกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

1.3.3.1 <u>ศิลปโบราณวัตถุสถาน</u> ได้แก่ ผลงานช่างฝีมือก่อน พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน และผลงานศิลปกรรมหลัง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา

1.3.4 <u>เนื้อหาด้านศิลปะปฏิบัติ</u> ได้แก่ เนื้อหาที่อธิบายถึงประสบการณ์และกระบวนการในการปฏิบัติงานศิลปกรรม ซึ่งในที่นี้หมายถึง การถ่ายทอดความรู้อันเป็นผลจากการปฏิบัติงานศิลปกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน อันได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ รูปแบบ เนื้อหา กลวิธี ปรัชญาหรือแนวคิด และการนำไปใช้อิทธิพลต่าง ๆ สภาพปัจเจกของศิลปิน การคัดลอก ประสบการณ์ จินตนาการ จิตใต้สำนึก

2. <u>ปฏิทัศน์หนังสือ</u> (Book Review) คือ การเขียน เล่าเรื่องโดยสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับหนังสือที่อ่าน อาจแสดงความคิดเห็นโดยเจตนาแนะนำหนังสือให้เป็นที่รู้จักของผู้ที่สนใจ เพื่อประโยชน์แก่ผู้ที่จะใช้หนังสือเรื่องต่าง ๆ ประกอบ อ้างอิงในเรื่องที่ตนสนใจได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น

<u>ข้อตกลงเบื้องต้น</u>

การวิเคราะห์เนื้อหาตามเกณฑ์ของเนื้อหาความรู้ 4 แกนทางศิลปศึกษานั้นจะใช้กับข้อเขียน ข้อความ ในสาขาทัศนศิลป์เท่านั้น ส่วนข้อเขียนที่ไม่เกี่ยวข้องจะรวบรวมไว้ในช่วงการรวบรวมข้อมูลในลักษณะการปฏิทัศน์หนังสือเช่นเดียวกันทั้งหมด แต่จะนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะข้อเขียนและข้อความที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาทางศิลปะ โดยการปฏิทัศน์บทความจะนำเสนอไว้ในส่วนของภาคผนวก

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ ได้จัดหมวดหมู่ไว้ตามลำดับ คือ

1. เอกสารเกี่ยวกับเนื้อหาที่เหมาะสมและครบคุณค่าทางการเรียนศิลปะจากทฤษฎีและคำกล่าวของนักวิชาการต่าง ๆ
2. เอกสารเกี่ยวกับหนังสือประกอบการเรียนทั่ว ๆ ไป
3. เอกสารเกี่ยวกับความสำคัญของหนังสืออ่านประกอบวิชาศิลปนิยม
4. เอกสารเกี่ยวกับความมุ่งหมายของวิชาศิลปนิยม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

<u>เอกสารเกี่ยวกับเนื้อหาที่เหมาะสมครบคุณค่าทางการเรียนศิลปะ จากทฤษฎีและคำกล่าวของนักวิชาการต่าง ๆ</u>

เนื้อหาที่เหมาะสมครบคุณค่าทางการเรียนศิลปะจากทฤษฎีและคำกล่าวของนักวิชาการต่าง ๆ นั้นแบ่งออกเป็น 4 แกน คือ เนื้อหาด้านสุนทรียศาสตร์ เนื้อหาด้านศิลปวิจารณ์ เนื้อหาด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ และเนื้อหาด้านศิลปะปฏิบัติ ดังต่อไปนี้คือ

1. เนื้อหาด้านสุนทรียศาสตร์ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับปรับปรุง (2530 : 814) ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับเนื้อหาด้านสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic) ว่าเกี่ยวกับความนิยมความงาม สุนทรียภาพ (ศิลปะ) นั้น เป็นความรู้สึกถึงคุณค่าของสิ่งที่งาม และความเบ็นระเบียบของเสียง และถ้อยคำที่ไพเราะ ส่วนสุนทรียศาสตร์เบ็นวิชาที่ว่าด้วยความนิยมความงาม เพราะ สุนทร แปลว่า งาม ดี ไพเราะ นอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวถึงสุนทรียศาสตร์และความงามไว้ต่าง ๆ กัน ดังเช่น สุนทรียศาสตร์มาจากศัพท์บาลีว่า "สุนทรี" แปลว่า ดี งาม สุนทรียศาสตร์จึงมีความหมายตามรากศัพท์ว่า วิชาว่าด้วยความงาม ซึ่งผู้บัญญัติต้องการใช้คำแปลภาษาอังกฤษว่า

Aesthetics อันมาจากภาษากรีกว่า Aisthetices ซึ่งเป็นคำคุณศัพท์ของคำกริยา Aisthanomai แปลว่า รู้ด้วยผัสสะ (To Perceive) แต่ทว่า ศัพท์ Aesthetics ในภาษาอังกฤษกำหนดไว้ให้หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยศิลปะโดยทั่ว ๆ ไป (อำนาจ เย็นสบาย. 2520 : 1 – 2)

ประสบการณ์ด้านสุนทรีย์นั้น มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2530 : 31 – 32) กล่าวไว้ในบทความว่า บางทฤษฎีระบุว่าคือการประสมประสานกันระหว่างประสบการณ์การรับรู้และการทำงานศิลปะ การรับรู้ (Perception) นั้น มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ ยังได้กล่าวไว้ในบทความเดียวกันนี้ว่าเราเข้าใจกันว่าประสบการณ์ด้านการรับรู้ หรือ Perception นี้ คือการรับรู้ทางตา ความจริงแล้ว การรับรู้ หรือ Perception คือการรับรู้ทุกด้านทั้งทางตา ทางหู ทางผิวหนัง (สัมผัส) ทางลิ้น เป็นต้น ซึ่งการรับรู้ทางตานั้น เรนเนลส์ (Dr.Max Rennells) ได้อธิบายว่า (คำบรรยายของ ดร.แม็กซ์ เรนเนลส์ แก่นิสิตศิลปะและศิลปศึกษา มศว. ประสานมิตร. 2529) เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดคือ 90% ของการรับรู้ทุก ๆ ด้าน

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2530 : 134 – 135) ได้กล่าวถึงสุนทรียศาสตร์อีกว่ามีความหมายได้หลาย ๆ อย่าง ขึ้นอยู่กับลักษณะประโยชน์ที่ความรู้ทางสุนทรียศาสตร์จะเข้าไปเกี่ยวข้อง เช่นในปรัชญากล่าวว่า สุนทรียศาสตร์ คือปรัชญาทางความงาม ในการวิจัยศิลปะ กล่าวว่า สุนทรียศาสตร์คือที่มาของเกณฑ์มาตรฐานที่ใช้ในการวิจัยศิลปะ และความรู้ทางสุนทรียศาสตร์เป็นความรู้ที่เกี่ยวกับการศึกษาถึงประสบการณ์ทางสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic Experience) อันเป็นประสบการณ์พิเศษของคนบางคนในการเข้าถึงสุนทรียวัตถุด้วยทัศนะทางสุนทรียศาสตร์ของตน ซึ่งแตกต่างกันไปตามความมากน้อยของประสบการณ์ทางสุนทรียศาสตร์ในแต่ละคน และนักสุนทรียศาสตร์ก็ยังหาข้อยุติเกี่ยวกับประสบการณ์ด้านสุนทรียศาสตร์ไม่ได้ ซึ่งก็ยังคงมีการพัฒนาต่อไปเรื่อย ๆ ตราบเท่ามนุษย์ยังรับรู้ได้และการเรียนรู้ทางสุนทรียศาสตร์สามารถเรียนรู้ได้ทั้งในด้านทฤษฎีและในด้านการปฏิบัติ ทางด้านทฤษฎีเป็นการเรียนรู้ค่าทางอ้อม มุ่งหาความรู้จากความคิดต่าง ๆ

สำหรับการเรียนทางปฏิบัติจะมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการรับรู้โดยตรงจากประสบการณ์ทางสุนทรียศาสตร์ว่า เกิดขึ้นได้อย่างไร อำนาจ เย็นสบาย ยังได้เขียนไว้ในเอกสารของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู (อำนาจ เย็นสบาย. 2520 : 4 - 6) ได้กล่าวถึง "สุนทรีย์" ในแง่ของสุนทรียธาตุ ซึ่งจะช่วยเสริมความเข้าใจในความหมายของสุนทรีย์ได้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. อัตนัยนิยม (Subjectivism) มีความเห็นว่าสุนทรียธาตุมิได้มีจริง ๆ แต่มนุษย์กำหนดขึ้นมาเอง มาตรฐานตัดสินจึงไม่มีตายตัว แล้วแต่คนใดจะมีรสนิยมแบบใด ผู้ที่มีความเห็นเช่นนี้รุนแรกได้แก่ พวก โสฟิสต์ ในสมัยกรีกโบราณ ซึ่งถือหลักการว่า "Man is the measure of all things " (คนเป็นมาตรฐานการวัดทุกสิ่ง) เพราะฉะนั้นความงามและสุนทรียภาพอื่น ๆ ย่อมแล้วแต่รสนิยมของแต่ละบุคคล ริชาร์ดส์ (A.Richards) กล่าวว่า ศิลปะมิใช่มีหน้าที่สอนหรือชี้แจงลักษณะของสิ่งของแต่อย่างใด แต่มีหน้าที่ตอบสนองความต้องการทางจิตวิทยาของผู้ชม ซันตายานา (George Santayana) นิยามความงามว่าเป็นความรู้สึกพึงพอใจที่แสดงออกมาในวัตถุ (The Feeling of Beauty Objectified) ออร์เตกา (Ortega) ว่า สุนทรียธาตุ ถือเป็นสิ่งเหนือธรรมดา (Ultra Object) นั่นคือความจริงของผู้มีประสบการณ์ทางสุนทรียภาพแต่ละคน และมีนักปรัชญากลุ่มหนึ่งที่สำคัญได้แก่ ลิปส์ (Theodore Lipps) และลี (Vernon Lee) เสนอทฤษฎีแทรกความรู้สึก (Theory of Empathy) นั่นคืออธิบายว่า สุนทรียธาตุเกิดจากการที่ศิลปินหรือผู้ชม แทรกความรู้ของตนเข้าไปในศิลปกรรม ดังนั้นศิลปกรรมชิ้นเดียวกันตัวศิลปินเองและผู้ชมต่างมีประสบการณ์ทางสุนทรียภาพได้แตกต่างกัน อาจตรงกันมากน้อยเท่าใดก็ได้

2. ปรนัยนิยม (Objectivism) ถือว่าสุนทรียภาพมีจริงโดยไม่ขึ้นกับความคิดของมนุษย์ สุนทรียภาพมีมาตรฐานแน่นอนในตัวเองแต่ไม่มีใครรู้มาตรฐานนั้นเลย สุนทรียธาตุ ก็ยังเป็นสุนทรียธาตุอยู่นั่นเอง ปัญหาจึงอยู่ที่ว่า สุนทรียธาตุมาตรฐานอยู่ที่ใด เรามีทางจะรู้ได้หรือไม่ ผู้ที่คิดว่ามีมาตรการ แต่เราไม่มีทางรู้ได้นั้นนับว่าถือลัทธิวิมัตินิยม (Scepticism) ส่วนผู้ที่อ้างว่ามนุษย์สามารถรู้ได้ก็มีหน้าที่ที่จะต้องชี้แจงมาตรการของ

ความงาม มาตรฐานตามปรัชญาบริสุทธิ์ที่คนรับนับถือ ที่สำคัญ ๆ เช่น เพลโต้ ถือว่า ความงามมาตรฐานมีอยู่อย่างปรนัยในโลกแห่งมโนคติ ซึ่งศิลปินระลึกถึงได้ใกล้เคียงมาก เป็นพิเศษ จึงพยายามถ่ายทอดโดยใช้สื่อต่าง ๆ และอริสโตเติล ก็ว่าความงามอยู่ที่ ความกลมกลืนของสัดส่วนต่าง ๆ เพราะสัดส่วนทำให้เกิดความผ่อนคลายของประสาท และอวัยวะต่าง ๆ ความยิ่งใหญ่ของศิลปินก็คือสามารถค้นความกลมกลืนมาถ่ายทอดลงในสื่อ ส่วน เฮเกล กล่าวว่า ความงามเป็นลักษณะของจิตอสัมพัทธ์ ผู้ใดได้ฝึกสมรรถภาพของจิตให้สุขุมก็สามารถล่วงรู้ความงามของจิตได้ อำนาจ เย็นสบาย (2520 : 94) ยังได้กล่าวไว้อีกว่าการแสดงออกซึ่งความงาม ไม่ว่าจะเป็นรูปศิลปะสาขาใด ล้วนมีจุดประสงค์เดียวกันคือทำให้ผู้บริโภคเกิดอารมณ์คล้อยตามผู้สร้าง การได้สัมผัสอารมณ์ร่วมกันเป็นสิ่งที่มีคุณค่ายิ่งซึ่งเราทุกคนในฐานะผู้บริโภคล้วนเป็นหนี้ผู้สร้างสรรค์ทั้งหลายที่สร้างความงามไว้ให้กับโลก ไม่มีอะไรจะมีค่ายิ่งไปกว่าการนำความสุขมาสู่มวลมนุษย์ด้วยกัน

จากเอกสารรายงานประกอบการเรียนวิชาทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ ศิลป์ 521 นิพนธ์ ทวีกาญจน์ (2529 : 1 – 3) ได้กล่าวถึงประสบการณ์ด้านสุนทรียะไว้ดังนี้คือ ประสบการณ์ทางสุนทรียะ นั้น ต้องมีความละเอียดอ่อนทางอินทรียภาพ สร้างอารมณ์ให้เกิดขึ้นได้ สามารถแปลความหมายออกมาจากความรู้สึกได้ สามารถผ่านการสัมผัสและก่อความรู้สึกขึ้นในจิตใจได้ และผู้ดูควรจะต้องเข้าใจว่ากำลังดูหรือสนใจอะไร ขณะเดียวกันความรู้สึกที่นำมาใช้เกี่ยวกับประสบการณ์ทางสุนทรียะมากที่สุดคือการเห็นและการฟัง ส่วนความรู้สึกทางรสและกลิ่นนั้นเกี่ยวข้องน้อยมากเพราะการเห็นและการฟังเป็นความรู้สึกที่ใช้ในการถ่ายทอด ต้องอาศัยสภาพ (ระยะ) และความประทับใจในการเห็นและการฟังนั้นจะจารึกอยู่ในความทรงจำได้ยาวนาน ศิลปินจะนำไปใช้ในการแสดงออกทางศิลปะได้ดีกว่าความรู้สึกอื่น ๆ เนื่องด้วยความรู้สึกอื่นใช้เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะกิจ ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพ เกิดขึ้นได้ทุกขณะ

ส่วน แจนีส วงศ์สุรวัฒน์ (2528 : 133 – 134) ได้กล่าวถึงบทบาทของสุนทรียศาสตร์และทฤษฎีศิลปะในศิลปศึกษา ไว้มีดังต่อไปนี้

1. ความรู้สึกภายใน วิชาสุนทรียศาสตร์เป็นการศึกษาเพื่อช่วยให้เราเข้าใจถึงความหมายที่ลึกซึ้งซ่อนเร้นอยู่ (Intuitive Knowledge) ของศิลปะ การที่จะเข้าใจถึงแรงบันดาลใจของศิลปินนั้นเราต้องทราบว่าความคิดสร้างสรรค์ของเขาคืออะไร สุนทรียศาสตร์ช่วยให้เราเข้าใจว่า ความงามของความคิดอันสุนทรีย์ (Innertruth) ของศิลปินซึ่งซ่อนเร้นอยู่ในงานสร้างสรรค์ของเขา คือองค์ประกอบของศิลปะ (Artistic Factors) และการตอบสนองต่อเทคโนโลยีและแรงจูงใจในสังคม

2. ความรู้สึกภายนอก การที่ศิลปินจะเข้าใจความงามสุนทรีย์ได้นั้นก็จะต้องมีประสบการณ์ตรงเป็นครั้งแรกและมีความเชี่ยวชาญในวัตถุดิบของตน เพื่อจะได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ออกมา ความคิดสร้างสรรค์ที่แสดงออกถึงความรู้สึกและความต้องการอันเร้นลับของศิลปินนี้จะแสดงออกมาจากบุคลิกภาพของศิลปินแต่ละคน (Individuality) ศิลปินบางคนแสดงออกในรูปแบบที่เป็นรูปธรรม บางคนแสดงออกในรูปนามธรรม บางคนแสดงออกในรูปแบบเพ้อฝัน ซึ่งเป็นไปตามแรงบันดาลใจของศิลปินแต่ละคน และเป็นไปตามความต้องการที่จะสร้างสรรค์งานศิลปะออกมา

3. ความรู้สึกทางสติปัญญา ในการศึกษาสุนทรียศาสตร์นั้นเราศึกษาสาระของความงาม (Investigation) เพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับ ความงามสุนทรีย์หลายประการ ศิลปินจำเป็นต้องมีแรงกระตุ้นทางสติปัญญา (Intellectual Stimulus) และต้องมีการฝึกฝนทางเทคนิคในด้านศิลปะ แรงกระตุ้นทางสติปัญญานี้เป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นวิถีทางแห่งสุนทรียศาสตร์ ประวัติศาสตร์ศิลปะ และการวิจารณ์ทำให้ศิลปินเกิดแรงบันดาลใจทางสติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งศิลปินจะไม่ได้รับสิ่งเหล่านี้จากการทำงานในห้องสตูดิโอตามลำพัง (Artistic Burn-out) นอกจากนั้นความงามและความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ทางสุนทรียศาสตร์ ตัวศิลปินจะมีความรู้สึกลึกซึ้งในความงามเกี่ยวกับความกลมกลืน ดังนั้นในการศึกษาทฤษฎีศิลปะ ศิลปินจะต้อง

ทราบทฤษฎีต่าง ๆ ทางศิลปะ และจะต้องมีความเข้าใจในมิติทางสติปัญญาของศิลปิน มิใช่จะเข้าใจแต่เพียงมิติของความรู้สึกเท่านั้น (Dimension of Feeling)

การเรียนรู้ในด้านสุนทรีย์นี้ เมเซีย (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. ม.ป.ป. : 46 – 48 อ้างอิงมาจาก Maccia. 1973) ระบุว่าเป็นความรู้พื้นฐาน เป็นความเชื่อแท้ เป็นความรู้ด้านคุณภาพ ไม่ต้องมีหลักฐานรองรับ หรืออาศัยสิ่งอื่นใดมาสนับสนุน ซึ่งตามหลักเกณฑ์ของเมเซียนั้นจะสามารถประเมินได้ว่าบุคคลได้เกิดการเรียนรู้ในด้านสุนทรีย์นี้จากพฤติกรรม 3 ด้าน คือ

1. บุคคลแสดงพฤติกรรมว่าสามารถสังเกตรู้ (Recognitive Knowing) เขาจะต้องรู้ความแตกต่างเฉพาะตัวของสิ่งต่าง ๆ รู้ถึงความเป็นสิ่งนี้เพราะมันแตกต่างกับสิ่งอื่น ๆ ซึ่งจะต้องเรียนรู้ถึงกฎของความตรงกันและกฎของความสอดคล้อง และสามารถเชื่อมโยงกฎทั้งสองนี้ได้

2. บุคคลแสดงพฤติกรรมว่าสามารถรู้คุ้น (Aquaintive Knowing) เขาจะต้องมีพฤติกรรมส่อแสดงว่ามีประสบการณ์กับสิ่งนั้นมาก่อน และสามารถสังเกตรู้ถึงลักษณะเฉพาะของสิ่งนั้น ๆ ด้วย ซึ่งเป็นประสบการณ์ส่วนตัวของแต่ละบุคคล

3. บุคคลแสดงพฤติกรรมว่าสามารถรู้คุณค่า (Appreciative Knowing) เขาจะต้องส่อแสดงว่า มีความรู้คุ้นกับสิ่งนั้นมาก่อนเขาจะต้องสามารถเลือกส่วนประกอบของสิ่ง ๆ นั้นได้ถูกต้องเหมาะสมและสามารถเชื่อมโยงส่วนประกอบเหล่านั้นเข้าด้วยกัน เป็นประสบการณ์ตรงที่บุคคลจะต้องสัมผัสด้วยตนเอง ไม่สามารถถ่ายทอดกันได้ โดยการสอนหรืออธิบายด้วยภาษาเท่านั้น

2. เนื้อหาด้านการวิจารณ์ศิลปะ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับปรับปรุง (2530 : 742) ได้กล่าวถึงการวิจารณ์ว่าคือการให้คำตัดสินสิ่งที่เป็นศิลปกรรม หรือวรรณกรรม หรือผู้มีความรู้ควรเชื่อถือได้ว่ามีค่าของความงาม ความไพเราะดีอย่างไร หรือมีข้อขาดตกบกพร่องอย่างไรบ้าง ติชม มักใช้ลำเค็มว่า

วิพากษ์วิจารณ์ สำหรับเกณฑ์การวิจารณ์ (Criticism) นั้น ในเอกสารประกอบการสัมมนาของนิสิตบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้อ้างถึงคำบรรยายของ วิชัย วงษ์ใหญ่ ในเรื่องศิลปศึกษากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต กล่าวถึงเกณฑ์การวิเคราะห์งานศิลปะว่าจะต้องคำนึงถึง

2.1 สื่อ (Media) สิ่งที่ศิลปินนำมาใช้เพื่อการถ่ายทอดการสร้างสรรค์ให้ประจักษ์แก่ผู้อื่น

2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ศิลปินแสดงออกมาโดยใช้สื่อที่เหมาะสม

2.3 ส่วนที่เกี่ยวกับความงาม (Aesthetical Elements) ได้แก่ ความงาม (Beauty) ความแปลกหูแปลกตา (Picturesqueness) และความน่าทึ่ง (Sublimity)

2.4 ส่วนที่เกี่ยวกับศิลปิน (Artistic Elements) ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิดชีวิตจิตใจ ความใฝ่ฝันของศิลปินที่แฝงอยู่ในงานศิลปะ

วิชัย วงษ์ใหญ่ ยังได้กล่าวถึงหลักการวิจารณ์งานศิลปะอีกด้วยว่าจะต้องสร้างความเข้าใจ ความชื่นชมงานศิลปะระหว่างผู้สร้างงานกับผู้ชื่นชมงานศิลปะ ผู้วิจารณ์จะต้องมีจริยธรรม การวิจารณ์แต่ละครั้งจะต้องมีกฎเกณฑ์ การวิจารณ์ศิลปะต้องมีผลงานศิลปะ และการวิจารณ์งานศิลปะใช้เป็นกระบวนการเรียนการสอนศิลปะ (ศิลปศึกษากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. 2529 : 50)

การเรียนรู้ด้านการวิเคราะห์วิจารณ์นั้น เมเชีย (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. ม.ป.ป. : 48 – 49 อ้างอิงมาจาก Maccia. 1973) ระบุว่า เป็นความรู้ที่มิใช่ความรู้พื้นฐาน คือเป็นความเชื่อแท้ที่ต้องอาศัยหลักฐานสนับสนุน และเป็นความรู้ด้านปริมาณ ซึ่งประกอบด้วย

1. บุคคลแสดงพฤติกรรมว่าสามารถรู้หลักฐาน (Testimonial Knowing) เป็นความรู้ส่วนประกอบย่อย ๆ ซึ่งเป็นหลักฐานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะได้จากหลายวิธี เช่น การค้นคว้า ทดลอง อภิปราย ซึ่งเป็นความเข้าใจถึงหลักฐานในระดับสังคมมิใช่ระบบส่วนตัว

2. บุคคลแสดงพฤติกรรมว่าสามารถรู้โครงสร้าง (Structural Knowing) คือมิใช่เพียงแต่จำสิ่งต่าง ๆ ได้ แต่ต้องมีความรู้คิดเข้าใจ ซึ่งมีข้อมูลที่อธิบายโครงสร้างของความรู้ โดยสามารถเชื่อมหลักฐานย่อยต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

3. บุคคลแสดงพฤติกรรมว่าสามารถรู้หลักฐาน (Criterial Knowing) ซึ่งเป็นความสามารถในการแจกแจง อธิบายข้อโต้แย้งอย่างมีหลักเกณฑ์ มักเป็นความรู้ทางด้านปรัชญาในเชิงตรรกคือว่าด้วยเหตุและผล ที่สำคัญคือมิใช่เป็นเรื่องของทัศนคติหรือพฤติกรรมการเลือกสรรค่านิยม และเป็นความรู้ที่ใช้ในการวิพากษ์วิจารณ์ทั้งทางด้านศิลปะและวิทยาศาสตร์

ตามทฤษฎีศิลปวิจารณ์ของ เบียสลีย์ (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. ม.ป.ป. : 62 – 65 อ้างอิงมาจาก Beardsley. 1958) การวิจารณ์ศิลปะนั้น ควรจะต้องใช้หลักการเหตุผลที่มีจุดหมาย (Objective Critical Reasons) ซึ่งเขาอธิบายถึงเหตุผลในลักษณะนี้ว่า

> ...เป็นเหตุผลที่สัมพันธ์กับการประเมินผลอย่างมีสุนทรียภาพ เหตุผลที่มีจุดหมายนั้น เป็นเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับลักษณะต่าง ๆ (คุณภาพของงานศิลปะหรือความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติต่าง ๆ ของงานศิลปะ) ภายในงานศิลปะชิ้นหนึ่ง ๆ การบรรยายหรือตีความหมายคุณสมบัติของงานศิลปะชิ้นที่ตนกำลังศึกษาพิจารณา การ "บรรยาย" และ "ตีความหมาย" นี้ เป็นวิธีการที่เหมาะสม ที่จะเอาไปใช้ในการ "ตัดสิน" งานศิลปะอย่างมีสุนทรียภาพ...

เบียสลีย์ ได้สร้างระบบการประเมินผลงานศิลปะ ซึ่งใช้ประเมินได้ทั้งงานทัศนศิลป์ ดนตรี วรรณกรรม และศิลปะการแสดง ทฤษฎีของเขานั้นอยู่ในแขนงศิลปวิจารณ์ โดยเสนอแนะหลักเกณฑ์สองหลักใหญ่ สำหรับใช้กับงานศิลปะแบบทั่ว ๆ ไป และแบบเฉพาะ (ที่มีลักษณะพิเศษไม่เหมือนตามรูปแบบที่เคยมีมาก่อน)

สำหรับงานศิลปะทั่ว ๆ ไปนั้น เขาพิจารณาจากสามด้าน คือ เอกภาพของผลงาน โดยบรรยายแจกแจงคุณสมบัติ หรือศึกษาโครงสร้างการเชื่อมโยงส่วนประกอบต่าง ๆ ของงานศิลปะนั้น ประการที่สองคือ ความลึกล้ำ ลึกซึ้งของผลงาน โดยดูถึงความมานะ ความคิด จินตนาการ เป็นต้น ที่แฝงเร้นอยู่ในผลงาน และประการสุดท้าย คือ ความเข้มข้น ของส่วนประกอบต่าง ๆ ในผลงาน โดยใช้วิธีแจกแจง แยกย่อยส่วนประกอบแล้วพิจารณาผูกโยงส่วนประกอบต่าง ๆ เพื่อให้รู้ถึงพลังแข็งกร้าว แกร่งสงบเยือกเย็น มีชีวิตชีวา โศกสลดหรือสะเทือนใจ แล้วประเมินค่าออกมาว่ามีมากน้อยเพียงใด ซึ่งส่วนประกอบนี้ ในทางทัศนศิลป์ก็คือ สี เส้น รูปร่าง รูปทรง พื้นผิวนั่นเอง อันจะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดคุณสมบัติต่าง ๆ เช่น ความสมดุล จังหวะ สัดส่วน การเคลื่อนไหว อันเป็นแนวทางร่วมกันระหว่างศิลปะแขนงต่าง ๆ ทั้งมีความหมายในตัวผลงานเอง และเชื่อมโยงกับโลกภายนอกอีกด้วย

นักวิชาการอีกท่านหนึ่งคือ โยฮันเซน (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์.ม.ป.ป.: 81-85 อ้างอิงมาจาก Johansen. 1978) ก็ได้ระบุถึงกระบวนการในการวิจารณ์ศิลปะ ซึ่งเป็นหนทางของการเรียนรู้ไปสู่ความซาบซึ้งในศิลปะ ว่าประกอบด้วยขั้นตอนสามขั้น คือ

1. การบรรยายคุณภาพโดยรวม คือการกระทำการแจกแจงแยกย่อยเป็นชิ้น ๆ ซึ่งต้องควบคู่กับความสามารถในการเห็นถึงสิ่งนั้นโดยรวมด้วย

2. การตีความของส่วนต่าง ๆ คือทำการเชื่อมโยงส่วนประกอบย่อยเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างกัน ภายใต้การนำของครู ผู้เรียนจะสามารถแสดงออกทางความคิดเห็นส่วนตัว ผสมผสานกับความรู้ ตัดสิน ประเมินผลงานศิลปะนั้นอย่างรู้แจ้งถ่องแท้

ค. การประเมินคุณค่าทางสุนทรียภาพ คือการแสดงความคิดเห็นส่วนตัวผสมผสานกับความรู้ ตัดสิน ประเมินผลงานศิลปะ

ขั้นตอนของการประเมินคุณค่าของงานศิลปะนั้น ในหลักการของ โบรดี้ (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. ม.ป.ป.: 79-80 อ้างอิงมาจาก Broudy. 1972) นั้นเขาชี้แจงว่าเป็นการพิจารณาในแง่คุณสมบัติของงานศิลปะนั้นสนองความต้องการ ความมุ่งหมาย ที่จะแสดงออกตามทัศนคติ และความคิดเห็นของผู้สร้างงานได้หรือไม่ คือผลงานนั้นสนองบทบาทหน้าที่ (Function) ของศิลปะชิ้นนั้นได้หรือไม่ ซึ่งบทบาทหน้าที่ของวัตถุศิลปะนั้นมีคุณค่าสองประการคือ คุณค่าในตัวของมันเอง และคุณประโยชน์ โดย มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ ได้ยกตัวอย่างประกอบอย่างชัดเจนว่า

> ...เรามักไม่ซื้อจิตรกรรม ประติมากรรม มาเพื่อประโยชน์ใดประโยชน์หนึ่ง เราซื้อเพราะมันสื่อความหมายบางสิ่งบางอย่างกับเรา ดังที่บางครั้งเราสรุปง่าย ๆ ว่า ซื้อเพราะ "สวยถูกใจ" ความสวยถูกใจ หรือเพราะมันสื่อความหมายกับเรานี้อาจเกิดกับผู้อื่นด้วย มิใช่แต่กับเราคนเดียว เป็นสิ่งที่เข้าใจได้ร่วมกัน และมิได้เป็นสิ่งที่จะนำไปใช้ประโยชน์ หรือเพื่อไปทำอะไรอย่างใดอย่างหนึ่งได้ ดังนั้น ถ้าวัตถุศิลปะที่ใช้เป็นสื่อนั้นเป็นผลงานศิลปะประยุกต์ เช่น ภาพโปสเตอร์โฆษณา หรือเซรามิคส์ ครูอาจถามนักเรียนถึงทั้งคุณค่าและคุณประโยชน์ ที่ผลงานชิ้นนั้นสนอง แต่ถ้าเป็นผลงานที่มิใช่ประยุกต์ศิลป์ ก็ควรเป็นคำถามของการประเมินคุณค่าของตัวงานศิลปะนั้นเท่านั้น...

คลาก และซิมเมอร์แมน (Clark and Zimmerman. 1963 : 53 - 55) ก็ได้กล่าวถึงการเรียนศิลปะวิจารณ์ไว้ว่าควรจัดลำดับการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นที่การใช้ภาษาในการบรรยายและการวิจารณ์ การฝึกประสบการณ์ในการบรรยาย วิเคราะห์ ตีความหมาย และตัดสินผลงานศิลปะ จากนั้นจึงเน้นวิธีการและหลักเกณฑ์ในการวิจารณ์ จนกระทั่งถึงการวิจารณ์ศิลปะอย่างเฉพาะเจาะจงในระดับสูงที่ควรมีการวิจารณ์ในรูป

ห้องสมุดบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ข้อเขียนด้วย เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการวิจารณ์จนสามารถจะวิจารณ์งานของนักวิจารณ์งานศิลปะอื่น ๆ ได้ด้วย

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2530 : 132) ได้กล่าวถึงบทบาทของนักวิจารณ์ไว้ว่าควรจะเป็นผู้แนะนำผู้สนใจศิลปะให้ได้รู้จักศิลปินและผลงานของศิลปิน และเกิดความตระหนักว่าตนเองมักจะประเมินค่าของผลงานไว้ต่ำ ด้วยการเสนอบทวิเคราะห์ผลงานให้เกินกว่าคนทั่ว ๆ ไป ทั้งยังชี้ให้ผู้ดูมองเห็นความสัมพันธ์ของแต่ละบุคคล แต่ละวัฒนธรรม ตลอดจนวิเคราะห์ผลงานชิ้นใดชิ้นหนึ่งโดยเฉพาะเพื่อทำให้ผู้ดูเกิดความสนใจงานชิ้นนั้นมากยิ่งขึ้น อีกทั้งให้ความกระจ่างเกี่ยวกับขบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของศิลปะที่มีต่อชีวิต วิทยาศาสตร์ เศรษฐกิจ จริยธรรม ศาสนา และอื่น ๆ

นอกจากนี้ พีระพงษ์ กุลพิศาล (ม.ป.ป. : 1 – 14) ยังได้กล่าวถึงการวิจารณ์ศิลปะอีกด้วยว่า ปัจจุบันการวิจารณ์ศิลปะ โดยเฉพาะทางทัศนศิลป์ที่ปรากฏอยู่ในวงการศิลปะของไทยยังอยู่ในวงแคบมากเนื่องจากการเผยแพร่ยังอยู่ในแวดวงของสื่อที่เป็นสิ่งพิมพ์ส่วนใหญ่ ถ้าจะลองหันมาวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่การวิจารณ์ศิลปะยังอยู่ในวงจำกัดนั้นก็พอสรุปได้คือ บทวิจารณ์ที่เผยแพร่มักจะมิใช่บทวิจารณ์ศิลปะ (Art Criticism) แต่เป็นการเขียนอธิบายคุณค่าของศิลปะโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งเป็นการวิจารณ์ทางสุนทรียศาสตร์เสียมากกว่ามิได้ให้ความรู้เกี่ยวกับผลงานชิ้นใดชิ้นหนึ่งโดยเฉพาะ (ซึ่งผู้อ่านโดยทั่วไปปรารถนาสิ่งนี้มาก) หรือไม่ก็เป็นการวิจารณ์ที่นำเอางานศิลปะไปเป็นเครื่องมืออธิบายเพื่อจุดประสงค์อื่น ๆ เช่น ด้านสังคม จริยธรรม และจิตวิทยามากกว่าจะอธิบายคุณค่าทางศิลปะจริง ๆ สำนวนโวหารของบทวิจารณ์นั้นมักจะมุ่งสื่อความหมายในหมู่ที่อยู่ในวงการศิลปะด้วยกัน อีกทั้งการวิจารณ์ศิลปะในระบบโรงเรียนไม่ส่งเสริมให้เด็กเห็นคุณค่าของการวิจารณ์ศิลปะและมักจะส่งเสริมให้เห็นคุณค่าทางเทคนิคฝีมือเสียมากกว่า เมื่อเติบโตขึ้นเด็กเหล่านั้นจึงกลายเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่ให้ความสนใจกับบทวิจารณ์ศิลปะไป ประกอบกับคนในวงการศิลปะด้วยกันไม่เห็นคุณค่าของการวิจารณ์ศิลปะ และ

178815

นักวิจารณ์บางคนไม่คุ้นเคยกับผลงานหรือประเภทของผลงานที่คนเองจะวิจารณ์อย่างเพียงพอทำให้บทวิจารณ์เกิดความคลาดเคลื่อน ขาดความเชื่อจากศิลปินและผู้มีความรู้ทางศิลปะ

จากความเห็นของ พีระพงษ์ กุลพิศาล การวิจารณ์ศิลปะจึงเป็นการเรียนรู้ความงามด้วยวิธีวิเคราะห์แยกแยะแล้วถ่ายทอดออกมาเป็นถ้อยคำหรือข้อเขียนเป็นการบรรยายคำพูดและข้อเขียนอย่างมีโวหารให้ผู้อื่นรับรู้ค่าของความงามนั้นอีกทอดหนึ่งโดยแบ่งงานวิจารณ์ศิลปะออกเป็นประเภทต่าง ๆ คือ การวิจารณ์ในห้องปฏิบัติการ (Studio Criticism) การวิจารณ์ตามความนิยม (Popular Criticism) การวิจารณ์ของหนังสือพิมพ์ (Journalistic Criticism) และการวิจารณ์ระดับวิชาการ (Scholaristic Criticism) โดยเฉพาะการวิจารณ์งานศิลปะของเด็กระดับมัธยมขึ้นไปจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวางเกณฑ์การวิจารณ์จากทฤษฎีต่าง ๆ คือ ทฤษฎีเลียนแบบ (Imitationalism) ทฤษฎีแสดงออก (Expressionism) ทฤษฎีอารมณ์ (Emotiondism) ตลอดจนเนื้อหาและเรื่องราวทฤษฎีรูปแบบ (Formalism) เพื่อใช้ในการวิจารณ์งานศิลปะซึ่งถ้าเป็นการวิจารณ์งานในชั้นเรียนครูจะต้องเสนอแนะข้อปรับปรุงต่าง ๆ เพิ่มเติมเข้าไปอีกด้วย

มิทเลอร์ กล่าวถึงทฤษฎีศิลปวิจารณ์ในเอกสารประกอบการเรียนวิชา ศิลปะ 512 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. 2529 : 5) ว่า เขาเสนอระบบหรือกระบวนการที่เรียกว่า กระบวนการรับรู้–ประเมินผล (Perceptual evaluative process) ระบบการเรียนการสอนศิลปวิจารณ์นั้นเน้นถึงขั้นตอนการเรียนการสอนสองขั้นคือ ขั้นแรกผู้เรียนสัมผัสเข้ากับสิ่งเร้า (งานศิลปะ) และบรรยายถึงสิ่งที่ตนรับรู้ในลักษณะบริสุทธิ์ คือทัศนคติแท้ ๆ ซึ่งผู้เรียนมีต่อสิ่งที่ตนรับรู้การบรรยายในลักษณะนี้ย่อมต้องเป็นการแสดงทัศนคติแคบ ๆ ความคิดที่ยังแคบอยู่ ดังนั้นในขั้นที่สองครูจะเป็นผู้ช่วยนำนักเรียนโดยวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อจะนำนักเรียนในประสบการณ์การวิจารณ์ศิลปะอย่างมีหลักเกณฑ์ ความรู้ และวิจารณ์สิ่งที่ตนรับรู้อย่างมีสติปัญญา โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ สามขั้นตอน คือ ขั้นแรกครูอาจใช้วิธีให้นักเรียนได้มี

ประสบการณ์กับการค้นหาความคิดเห็นจากการได้เห็น หรือรับรู้จากสิ่งหลาย ๆ สิ่ง ภาพหลาย ๆ ภาพ วิธีการหลาย ๆ วิธี ฯลฯ ที่จะแนะนำหรือบอกใบ้ไปถึงสิ่งที่ตนค้นหาอยู่ (Cue search operation) มิทเลอร์แนะนำให้เพิ่มชนิดของ Cue ให้มากขึ้น เพื่อให้เด็กได้เห็นมากขึ้น ความคิดจะได้กว้างขึ้น จากนั้นครูช่วยแนะนักเรียนให้เกิดความรู้ คิด สังเกต เกี่ยวกับสิ่งที่ตนรับรู้ หลากชนิดขึ้น ควรแนะให้เห็นถึงความแตกต่างในด้านรูปลักษณ์ คุณค่า ฯลฯ เพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจถึงความหลายหลายนั้น ซึ่งในขั้นต้น ๆ อาจจะรู้ไม่ถ่องแท้นัก แต่ประสบการณ์ที่ได้จะฝึกให้นักเรียนมีความรู้ลึกซึ้งและกว้างขึ้น นักเรียนจะสามารถหันกลับไปพิจารณางานศิลปะที่ตนศึกษาสำรวจอยู่ และเนื่องจากนักเรียนรู้กว้างขึ้นและได้รับการแนะให้คุ้นเคยกับการหาหลักฐานมาประกอบ นักเรียนอาจพยายามหาหลักฐานมาสนับสนุนความคิดของตนจากประวัติศาสตร์ศิลปะด้วยความยินยอมและความสมัครใจใคร่รู้ของตนเองในภายหลัง

3. เนื้อหาทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ คำว่า ประวัติ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับปรับปรุง (2530 : 503) หมายถึงเรื่องราวว่าด้วยความเป็นไปของคน สถานที่ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ประวัติศรีปราชญ์ ประวัติวัดมหาธาตุ ส่วนประวัติศาสตร์นั้นเป็นวิชาว่าด้วยเหตุการณ์ ที่เป็นมาหรือเป็นเรื่องราวของประเทศชาติ เป็นต้น ตามที่บันทึกไว้เป็นหลักฐาน และได้มีผู้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ที่เน้นความสำคัญในด้านวิชาการศิลปะ โดยเฉพาะก็คือ พีระพงษ์ กุลพิศาล (2530 : 133 – 134) กล่าวอธิบายไว้ว่า นักประวัติศาสตร์ศิลป์ เป็นนักวิชาการทางศิลปะ ที่ทำหน้าที่ในการจัดแบ่งหมวดหมู่ผลงานศิลปะ ตามลักษณะแบบอย่าง และประวัติความเป็นมาซึ่งเป็นความรู้ที่แตกต่างไปจากความรู้ของนักวิจารณ์ศิลปะ พีระพงษ์ กุลพิศาล ยังได้กล่าวอ้างถึงข้อเขียนของ เจตนา นาควัชระ ซึ่งกล่าวถึงบทบาทของนักประวัติศาสตร์ว่า "การศึกษาเชิงประวัติไม่จำเป็นเสมอไปที่จะต้องเป็นเรื่อง "ของประวัติศาสตร์" ในความหมายแคบ ๆ ของการบรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตไม่จำเป็นเสมอไปที่

"ประวัติศาสตร์ศิลปะ" จะต้องทำหน้าที่เป็นวิทยาการที่สนับสนุนประวัติศาสตร์หรือเป็นศาสตร์ "รอง" ของประวัติศาสตร์ จริงอยู่ ประวัติศาสตร์ศิลปะเป็นประโยชน์ต่อการเขียนประวัติศาสตร์ เพราะนักประวัติศาสตร์ชอบที่จะใช้หลักฐานที่เป็นศิลปกรรมซึ่งอาจเป็นเครื่องบ่งชี้ปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์บางประการได้ แต่ในขณะเดียวกันเราไม่อาจละเลยการศึกษาศิลปกรรมของอดีตในแง่ที่ว่า อดีตมีความหมายอย่างไรต่อปัจจุบัน ในแง่ของการแสวงหาคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่แสดงออกมาในรูปของงานศิลปะในบางครั้งการประเมินคุณค่าของศิลปกรรมคือการประเมินคุณค่าของอารยธรรมของมนุษย์นั่นเอง..." และนอกจากนี้ นิพนธ์ ทวีกาญจน์ (2530 : 97 – 114) ยังได้กล่าวอีกว่า งานศิลปะในอดีตได้ถูกกำหนดบนพื้นฐานของสังคม สิ่งแวดล้อม และความเชื่อทางศาสนา แต่ความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติและยุคสมัยก็มีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมทางปัญญาและฝีมือด้วย จนกระทั่งคริสตวรรษที่ 19 วิธีการแสดงออกของศิลปินแบบอย่างงานศิลปะจึงเป็นตัวกำหนดและกลายเป็นศาสตร์ที่สามารถตรวจสอบได้ด้วยตัวของมันเอง คือไม่ได้มุ่งเน้นเรื่องราว แสดงความรู้ หรือแสวงหาความจริง แต่เป็นการแสดงคุณค่าทางปัญญาในรูปลักษณ์ที่คนแสวงหาตามศักยภาพที่คนมี ภาษาทัศนศิลป์ได้คลี่คลายเป็นภาษาสากลที่มีเสรีภาพมากขึ้น เป็นมรดกแสดงความรุ่งเรืองของมนุษยชาติต่อไป กำจร สุนพงษ์ศรี (2530 : 24) ก็ได้กล่าวว่า การศึกษาและค้นคว้าแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ศิลป์นั้นมีหลายแบบหลายวิธีและมากด้วยแนวคิด การปฏิเสธและไม่เห็นด้วยในเชิงวิชาการของกลุ่มหนึ่งต่อกลุ่มหนึ่งหรือของบุคคลหนึ่งต่อบุคคลหนึ่งนั้นนับเป็นเรื่องปกติธรรมดาสามัญควรถือเป็นกรณีน่าสนับสนุนเพราะความขัดแย้งสามารถนำมาเปรียบเทียบเพื่อค้นหาความจริงได้ขอแต่เพียงว่าอย่ามีอคติเพราะไม่ชอบกันเป็นการส่วนตัว ไม่ใจแคบ แม้ว่าจะมีความรัก ความหลงใหลในสถาบันและระบบพวกพ้องไม่มีชาติแม้จะรักชาติอย่างสุดหัวใจปราศจากศาสนาแม้จะเป็นผู้เปี่ยมล้นด้วยศรัทธาในศาสนาหนึ่งศาสนาใดโดยเฉพาะ นักประวัติศาสตร์ศิลป์ที่ดีจะต้องสำนึกเสมอว่ากำลังทำหน้าที่เป็น

ผู้นำอดีตมาแสดงในปัจจุบันตามความเป็นจริงหรืออย่างน้อยต้องใกล้เคียงที่สุด ในด้านเนื้อหาประวัติศาสตร์ศิลป์ พิริยะ ไกรฤกษ์ (2530 : 51 – 58) ได้ประมวลเป็นความเข้าใจไว้ว่า วิชาประวัติศาสตร์ได้แก่การศึกษาอดีตสังคมมนุษย์จากหลักฐานทางเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร ศิลปะได้แก่ผลงานที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นและมีเจตนาที่จะให้เกิดอารมณ์สุนทรีย์ ในการศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะนั้นเราแบ่งขั้นตอนการศึกษาศิลปะออกเป็นดังนี้คือ ศึกษาจากลักษณะข้อมูลทางศิลปะวัตถุที่มีลักษณะกว้าง ๆ สองประการได้แก่ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้นต้องจงใจสร้าง จากนั้นก็ศึกษาจากข้อมูลพื้นฐานของประวัติศาสตร์ศิลป์ซึ่งในประเทศไทยแบ่งออกอย่างกว้าง ๆ ได้เป็นสองหมวดคือ หมวดงานช่างก่อน พ.ศ. 2475 ได้แก่ วัด วัง บ้าน และหมวดศิลปกรรมหลัง พ.ศ. 2475 ได้แก่ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม จุลศิลป์ (ประยุกต์ศิลป์) กับสื่อผสม จากนั้นก็มีขั้นตอนการศึกษาอีกเป็นลำดับไปอันได้แก่ การรวบรวมข้อมูล การกำหนดเรื่องราวของศิลปะวัตถุ การบรรยายเรื่องราว การศึกษาความคิดที่เป็นแรงบันดาลใจให้แก่การสร้างงานทางศิลปะ การกำหนดอายุเวลา และการพิจารณาว่าวัตถุนั้นเป็นของแท้หรือของที่สร้างขึ้นมาใหม่ และนอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงประโยชน์จากการศึกษาประวัติศาสตร์ศิลป์ว่า ผลจากการศึกษาประวัติศาสตร์ศิลป์สามารถจะนำไปทดสอบสาขาวิชาการศึกษาข้างเคียง เช่น ประวัติศาสตร์โบราณคดี เป็นต้น และเหตุที่เราศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะก็เพื่อให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมทั้งในอดีตและปัจจุบัน กับทำความรู้จักตนเองว่าเราเป็นใคร โดยเรียนรู้พฤติกรรมในอดีตทั้งที่เป็นความสำเร็จและความผิดพลาดตลอดจนความต้องการ ความหวัง และขอบเขตของความสามารถ ตลอดจนสอนให้คิดอย่างมีเหตุผล อีกทั้งสร้างสติปัญญาให้กับตนเอง

ในด้านการเรียนการสอนนั้น มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ อ้างถึงแนวทางจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ศิลป์ตามคำแนะนำของ คลากและซิมเมอร์แมน (Clark and Zimmerman) ว่าควรมีขั้นตอนตั้งแต่การพัฒนาประสบการณ์ด้านความเข้าใจในเรื่องอิทธิพลที่สังคมและวัฒนธรรมมีต่อศิลปินและงานของศิลปิน ในระดับสูงผู้เรียนสามารถเขียน

ตีความหมายของศิลปินและอิทธิพลด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องนี้ และสำหรับวิธีการเทคนิคของนักประวัติศาสตร์ศิลปะ ควรเป็นสิ่งที่นักเรียนได้รับการถ่ายทอด ในระดับสูงผู้เรียนควรสามารถแยกหมวดหมู่ ชี้บ่งลักษณะรูปแบบศิลปะของงานแต่ละชิ้นได้และสอนในด้านประสบการณ์การค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลปะตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงระดับสูง ซึ่งในระดับสูงผู้เรียนจะสามารถเข้าใจทฤษฎีหลักการต่าง ๆ ทางด้านประวัติศาสตร์ซึ่งแยกแขนงออกมาจากทฤษฎีและหลักการของศิลปวิจารณ์ (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. 2529 : 3)

4. เนื้อหาทางด้านศิลปะปฏิบัติ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับปรับปรุง (2530 : 494) กล่าวถึง "ปฏิบัติ" ว่าคือดำเนินการไปตามระเบียบแบบแผน เช่น ปฏิบัติราชการ กระทำเพื่อให้เกิดความชำนาญ เช่น ภาคปฏิบัติ กระทำการ เช่น ปฏิบัติตามสัญญา ประพฤติ เช่น ปฏิบัติสรณธรรม ปฏิบัติต่อกัน ปรนนิบัติรับใช้ เช่น ปฏิบัติบิดามารดา ปฏิบัติครูบาอาจารย์ และปฏิบัติการ คือ ทำตามหน้าที่ ที่ทดลองเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามทฤษฎีหรือการฝึกงานเพื่อให้เกิดความชำนาญ เป็นต้น เช่น ห้องปฏิบัติการ ดังนั้นศิลปะปฏิบัติจึงมีความหมายเกี่ยวเนื่อง ตามความหมายข้างต้นเน้นกิจกรรมทางด้านศิลปกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้ผู้ที่ปฏิบัติศิลปกรรมนั้น พีระพงษ์ กุลพิศาล (2530 : 130) ได้กล่าวว่าควรมีลักษณะดังต่อไปนี้คือ จะต้องมีความปรารถนาให้ผู้ชมมีใจจดจ่ออยู่ที่เนื้อหาของการแสดงออกในผลงานมากกว่าวิธีการที่ใช้สร้างผลงานนั้น จะต้องเสนอตนเองจากผู้ชมในฐานะผู้ที่รู้จักเลือก รู้จักจัด และผู้ที่แสดงออกถึงความจริงโดยการสอดใส่ลักษณะเฉพาะของตนเองไว้ระหว่างขบวนการสร้างสรรค์ และถ้าผู้เรียนต้องการจะรู้ว่าศิลปินผู้นั้นเป็นอย่างไร ก็ขอให้ดูจากส่วนรวม ๆ ของผลงานประกอบกับเนื้อหาที่ศิลปินนำมาใช้ ไม่ใช่ดูที่ลักษณะเฉพาะในการใช้เทคนิคหรือวิธีการที่ทำให้งานนั้นสำเร็จออกมา อีกทั้งศิลปินจะต้องเป็นนักสังเกตที่เป็นตัวของตัวเองมีสายตาอันเฉียบคมรู้จักเลือกแง่มุมต่าง ๆ เพื่อนำมาเสนอให้แก่ผู้ชม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สรุปจากข้อเขียนของ วิรุฬ ตั้งเจริญ (2527 : 240) ได้ความสำคัญว่า ศิลปะ จะเป็นตัวช่วยเสริม

คุณค่าของการเป็นมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น เช่น คุณค่าทางการชอบทำงาน ฯลฯ และจากคำบรรยายในรายงานผลการสัมมนาของนิสิตบัณฑิตศึกษา สาขาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้อ้างถึง วิชัย วงษ์ใหญ่ (ศิลปศึกษากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. 2529 : 42 – 46) มีใจความสำคัญว่า ศิลปินมีธรรมชาติเฉพาะตนในการแสดงออก ซึ่งงานสร้างสรรค์อย่างมีจุดหมาย เช่น การแก้ปัญหาเป็น ตัดสินใจเป็น และมีจุดมุ่งหมายที่สร้างสรรค์ เป็นต้น

ในด้านของเนื้อหาศิลปะปฏิบัตินี้ คลากและซิมเมอร์แมน (Clark and Zimmerman. 1981 : 53 – 55) ได้เสนอแนะขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนไว้ว่าควรมีขั้นตอนเริ่มตั้งแต่การพัฒนาประสบการณ์ด้านการใช้วัสดุอุปกรณ์ พัฒนาประสบการณ์ด้านความรู้ และความคิด พัฒนาประสบการณ์ด้านการวิจารณ์ศิลปะ และพัฒนารูปแบบงานศิลปะเฉพาะตัวซึ่งควรให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียนให้คุ้นเคยกับรูปแบบศิลปะต่าง ๆ ในอดีตถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ อารี สุทธิพันธุ์ (2528 : ไม่มีเลขหน้า) ได้เสนอแนะไว้ในเอกสารประกอบการสอนวิชาศิลปะ 541 (การวิจัยเชิงปฏิบัติการทางทัศนศิลป์ชั้นสูง) ไว้ว่า ศิลปะปฏิบัติควรมีเป้าหมายในการเรียนการสอนที่ชัดเจนคือ เป้าหมายทางด้านความรู้ (Cognitive) เป้าหมายทางการปฏิบัติ (Performative) เป้าหมายทางความรู้สึก (Sensitive) โดยด้านความรู้นั้นจะเน้นความสำคัญของการรับรู้และความคิดรวบยอด ความสำคัญของความหมายและภาพ ความสำคัญของอารมณ์ต่อสิ่งที่เห็น ความสำคัญของเสรีภาพในการแสดงออก ส่วนทางการปฏิบัติเน้นถึงธรรมชาติของวัสดุและกระบวนการ (Nature of Material and Processes) ความสำคัญของการถ่ายทอดรูปแบบ ความเป็นไปในการถ่ายทอดรูปแบบ ทัศนคติเกี่ยวกับการถ่ายทอดรูปแบบ และทางด้านความรู้สึกนั้นเน้นถึงความสำคัญของคุณค่าทางเรื่องราวและความหมาย คุณค่าทางวัสดุและมิติ คุณค่าทางความรู้สึกกับคุณค่าทางวัฒนธรรม อีกทั้ง อารี สุทธิพันธุ์ และวิรุณ ตั้งเจริญ (ม.ป.ป. : บทนำ) ยังได้กล่าวอีกด้วยว่า ในด้านศิลปศึกษา

เกี่ยวกับการปฏิบัตินั้นมีการแสดงออกได้หลายมิติ เช่น การวาดเขียนเป็นรูปภาพ รูปปั้น การแกะสลัก การปะติด ฯลฯ จะแสดงให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ของนักเรียนเอง

จากแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าปัจจุบันการเรียนการสอนศิลปะมีแนวโน้มไปสู่การเรียนรู้ทางศิลปะที่มีเนื้อหาที่เหมาะสมครบคุณค่าตามทฤษฎีความรู้สี่แกน มิได้มุ่งเน้นแต่การเรียนทางด้านศิลปะปฏิบัติ (ด้านทักษะการทำงานศิลปะ) แต่เพียงอย่างเดียวอีกต่อไป แต่จะมุ่งเน้นความสามารถในความรู้คิดอันมีเหตุมีผล ความเฉียบไวในแง่สุนทรีย์ ควบคู่กันไปด้วย ทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทั้งฝีมือและสมองไปควบคู่กัน

<u>เอกสารเกี่ยวกับหนังสือประกอบการเรียนโดยทั่ว ๆ ไป</u>

ในการเรียนการสอนวิชาการต่าง ๆ เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า "หนังสือ" เป็นสื่อสำคัญที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างครบถ้วนกว้างขวาง "นักเรียนควรจะได้เรียนรู้จากหนังสือต่าง ๆ หลาย ๆ เล่ม และหลาย ๆ ประเภท การกำหนดให้นักเรียนเรียนหนังสือแบบเรียนเพียงเล่มเดียวเรียนรู้ด้วยการท่องจำเพียงอย่างเดียวเป็นสิ่งที่ล้าสมัย ทำให้การเรียนการสอนไม่ได้ผลสมบูรณ์ตามความคาดหมายของหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอนวิชาใดก็ตาม (ทรรศนีย์ กัลยาณมิตร. 2517 : 46) ขณะเดียวกัน รัญจวน อินทรกำแหง ได้กล่าวว่าการสอนให้นักเรียนรู้จักคิดและเพิ่มเติมความรู้ของตนให้กว้างขวาง เป็นวิธีการสอนที่พัฒนาคนเพราะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาสมอง สติปัญญา อารมณ์ และจิตใจ อันเป็นเป้าหมายของการศึกษาเป็นการให้การศึกษาที่นักเรียนสามารถศึกษาเองได้ต่อไปภายหน้าหรือที่เรียกว่าให้เกิดผลในการรักการศึกษาจนตลอดชีวิตนั่นเอง (รัญจวน อินทรกำแหง. 2517 : 74) ดำรง เพ็ชรพลาย (2517 : 256) ก็ได้กล่าวว่า การอ่านหนังสือนับเป็นกลวิธีของการศึกษาที่นิยมกันว่าดีที่สุดวิธีหนึ่งและนิยมใช้กันแพร่หลายในอารยประเทศเพราะเขาเชื่อมั่นว่าการอ่านคือ

การมีชีวิต และจุมพจน์ วนิชกุล และคนอื่น ๆ (2526 : 24) ก็ได้กล่าวว่า หนังสือคือบันทึกความรู้ ความคิด ความเชื่อถือ ประสบการณ์ และการกระทำของมนุษย์ในรูปเล่มที่ถาวรและมีส่วนประกอบของรูปเล่มที่สมบูรณ์คือ ใบหุ้มปก ปกหนังสือ ใบรองปก หน้าชื่อเรื่อง หน้าปกใน คำนำ สารบาญ เนื้อเรื่อง บรรณานุกรม ภาคผนวก อภิธานศัพท์ และดรรชนี แม้นมาส ชวลิต และสิรินทร์ ช่วงโชติ (2511 : 274 – 275) ก็ได้กล่าวด้วยว่า หนังสืออาจแบ่งออกตามลักษณะการใช้ได้สองประเภทคือ หนังสือแบบเรียนตามหลักสูตรและหนังสืออ่านเพิ่มเติม กับหนังสือทั่วไปที่สนองความต้องการในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีวิธีการเขียนไม่เหมือนแบบเรียนได้แก่ หนังสืออารคดี (หนังสือที่ให้ความรู้ต่าง ๆ ทางด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ชีวประวัติ วิทยาศาสตร์ ธรรมชาติศึกษา ศิลปะ การประดิษฐ์ การวางตัวในสังคม เป็นต้น) และหนังสือเพื่อความเพลิดเพลินได้แก่ นิทาน นวนิยาย โคลง กลอน เรื่องขบขัน ต่าง ๆ นอกจากนี้ในการเรียนการสอนนั้น ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ (2507 : 32 – 33) ก็ยังได้กล่าวไว้ว่า หนังสือของเด็กเป็นอุปกรณ์การสอนที่สำคัญอย่างหนึ่งแทบจะกล่าวได้ว่าการสอนวิชาต่าง ๆ แทบทุกวิชาต้องอาศัยหนังสือเรียนเป็นคู่มือ หนังสือเรียนของเด็กแบ่งได้หลายประเภทคือแบบเรียน (เป็นหนังสือที่เขียนขึ้นให้ตรงตามหลักสูตรเพื่อใช้ในการสอนวิชาใดวิชาหนึ่ง ชั้นใดชั้นหนึ่งโดยเฉพาะ กระทรวงศึกษาธิการควบคุมและตรวจตราก่อนที่จะอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้) หนังสืออ่านประกอบหรือหนังสืออ่านเพิ่มเติม (เป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อให้ความรู้เพิ่มเติมแก่เด็กในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผู้เขียนไม่จำเป็นต้องยึดถือหลักสูตรเป็นแนวในการเขียนโดยมากจะเลือกเขียนตามหัวข้อซึ่งเห็นว่าเด็กควรจะสนใจเป็นพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการเห็นความสำคัญของหนังสือประเภทนี้เช่นกันจึงได้วางหลักไว้ว่าจะต้องมีการตรวจกันเสียก่อนจึงจะอนุญาตให้ใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบได้) หนังสือห้องสมุด (เป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านเลือกอ่านได้ตามชอบใจมีทั้งอ่านเพื่อความเพลิดเพลินและเพื่อความรู้ หนังสือประเภทนี้แบ่งแยกเป็นสาขาต่าง ๆ ได้มากมาย) หนังสืออุเทศก์ (เป็นหนังสือที่ใช้สำหรับการค้นคว้า

เรื่องราวต่าง ๆ เช่น พจนานุกรม สารานุกรม เป็นต้น) จำนวน คล่องการเขียน (2513 : 408) กล่าวว่าสำหรับหนังสืออ่านเพิ่มเติมตามประมวลศัพท์บัญญัติวิชาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2508 นั้น เดิมคือหนังสืออ่านประกอบซึ่งเคยมีมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาแต่สมัยนั้นมิได้แต่งหนังสืออ่านประกอบสำหรับโรงเรียนโดยเฉพาะและยังไม่มีชื่อว่า "หนังสืออ่านประกอบ" คำว่า หนังสืออ่านประกอบ เริ่มใช้เมื่อประมาณสิบปีมาแล้วโดยที่กระทรวงศึกษาธิการได้ระบุไว้ในประกาศการใช้หนังสือแบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการว่าเป็นแบบเรียนไม่บังคับคือ เป็นแบบเรียนชนิดหนึ่งที่ไม่บังคับให้นักเรียนมีไว้ หรือไม่บังคับให้ครูเอาไว้ใช้ในโรงเรียนแต่ถือว่าหนังสืออ่านประกอบเป็นหนังสือสำหรับช่วยในการเรียนวิชาต่าง ๆ ให้แตกฉานลึกซึ้งกว้างขวางออกไปอีกโดยมีเนื้อหาอยู่ในขอบข่ายของหลักสูตร ทำให้เด็กได้รับความรู้เพิ่มเติมขึ้นอย่างกว้างขวางทุกสาขาวิชา และทำให้มีทักษะในด้านภาษาไทยดียิ่งขึ้น จินตนา ใบกาซูยี (2520 : 20 – 25) ได้เห็นความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติมว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมต่าง ๆ กำลังมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในการเรียนการสอนปัจจุบันเนื่องจากนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลต้องการให้มีแบบเรียนน้อยเล่มเน้นกิจกรรมด้านอื่น ๆ ในการเรียนการสอนให้มากขึ้น ดังนั้นการสอนโดยยึดความรู้จากแบบเรียนเป็นมาตรฐานย่อมไม่เพียงพอ นารีรัตน์ อยู่กิจดิชัย (2520 : 11) ก็ได้กล่าวด้วยว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีคุณภาพดีเหมาะกับเด็ก ย่อมทำหน้าที่เป็นสื่อสำคัญที่จะปลูกฝังความคิดงามต่าง ๆ ให้เกิดแก่เด็กซึ่งจะส่งผลถึงความเจริญก้าวหน้าของประเทศด้วย ทิพวัน เวศกาวี (2518 : 19 – 20) ยังได้กล่าวอีกว่าแบบเรียนจะเป็นแนวทางกำหนดขอบเขตของเนื้อหาวิชาหนังสือและบทความที่ใช้อ่านประกอบจะช่วยสนับสนุนการเรียนการสอนให้ได้ผลดีเพิ่มขึ้นตรงตามเป้าหมายที่กำหนด ฟองจันทร์ เพชรมาก (2529 : 1) ได้ให้ความเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่น่าสนใจมากที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนนั่นก็คือวารสาร เพราะวารสารนับเป็นวัสดุเพื่อการค้นคว้าวิจัยที่สำคัญมากประเภทหนึ่งเพราะเป็นแหล่งเสนอ

ข่าวสารและรายงานความก้าวหน้าทางวิชาการที่ทันสมัยทั้งเสนอผลงานการค้นคว้าวิจัยใหม่ ๆ โดยผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาก่อนที่จะปรากฏในรูปของหนังสือ วารสารจึงมีคุณค่าต่อการศึกษาค้นคว้า วิจัย เป็นอย่างยิ่ง แม้นมาส ชวลิต และสิรินทร์ ช่วงโชติ (2511 : 288) ยังได้กล่าวอีกว่าวารสารมีคุณค่าในการให้ข่าวการเคลื่อนไหวข้อคิดเห็นใหม่ ๆ ทั้งในทางทั่วไปและในวิชาการต่าง ๆ ส่วน อุมาพร กุหลาบ (2525 : 5) ได้อธิบายถึงความหมายของวารสาร (Periodicals) ว่าคือสิ่งพิมพ์ที่พิมพ์เผยแพร่โดยมีชื่อของสิ่งพิมพ์เป็นชื่อเรียกเฉพาะเจาะจง กำหนดการพิมพ์ในช่วงเวลาที่แน่นอนหรือไม่กำหนดแน่นอน เช่น รายปักษ์ รายสัปดาห์ รายเดือน และรายอื่น ๆ แต่ไม่ใช่หนังสือพิมพ์รายวัน (Daily Newspepers) โดยไม่กำหนดล่วงหน้าว่าจะเลิกกิจการ เมื่อใดประกอบด้วยเนื้อหาที่เป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป หรือเฉพาะกลุ่มเขียนโดยผู้แต่งหลาย ๆ คน ในเล่มเดียวกันอาจเป็นแนววิชาเดียวกันหรือไม่ก็ได้ เรื่องจะจบในฉบับหรือต่อเนื่องกันจบในหลายฉบับก็ได้ รูปเล่มของวารสารชื่อหนึ่ง ๆ มักจะเป็นแบบเดียวกันแม้จะไม่ตลอดไปก็ชั่วระยะหนึ่งและจะให้เลขที่ของปีที่ (Volume) หรือฉบับ (Number) หรือ วัน เดือน ปี (Date) ประจำเล่มไว้ด้วยโดยเลขที่ดังกล่าวสัมพันธ์กับเล่มอื่น ๆ ที่ตีพิมพ์มาแล้วหรือที่จะพิมพ์ต่อไป ผู้จัดทำอาจเป็นเอกชน หน่วยราชการ สถาบัน องค์การ หรือสมาคมก็ได้ นอกจากนี้ คุลเชสต้า (Kulshreshtha. 1972 : 15 – 16) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติมมีระบุไว้ต่าง ๆ คือ เพื่อเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาบางหัวข้อซึ่งไม่สามารถกำหนดลงในแบบเรียนได้หมด เนื่องจากข้อจำกัดของเนื้อหาและหลักสูตรและเพื่อพัฒนาทักษะด้านการอ่านให้แก่เด็ก ฝึกเด็กให้อ่านได้รวดเร็วและเกิดความเข้าใจในเนื้อหาที่อ่าน อีกทั้งเพื่อกระตุ้นให้เด็กมีความสนใจในการอ่านซึ่งจะทำให้เด็กรู้จักขวนขวายหาความรู้ต่อไป และเพื่อให้เด็กรู้จักพิจารณาเลือกหนังสืออ่านตามความสนใจได้ดีขึ้น รวมทั้งเพื่อพัฒนาเด็กให้เกิดความซาบซึ้งมีความคิดรวบยอดในคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนให้เด็กรู้จักเห็นคุณค่าของมนุษยชาติ ความคิดอ่านทางสังคมและเกิดความนิยมในชาติ และเพื่อให้เด็กสนใจในความรู้ใหม่ ๆ จาก

หนังสือ โดยการทำหนังสือให้น่าอ่านดึงดูดใจ อีกทั้งเพื่อสนองความสามารถพิเศษ ความอยากรู้อยากเห็น และความกระตือรือล้นของเด็กกับเพื่อให้เด็กรู้จักเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมต่าง ๆ ของประเทศชาติ เพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดีต่อชาติของตนและชาติอื่น ๆ หนังสืออ่านเพิ่มเติมยังช่วยปลูกฝังให้เด็กอ่านหนังสือหลาย ๆ เล่ม ตามความสนใจของตนเป็นการพัฒนาเด็กให้รู้จักตัดสินใจด้วยตนเองอีกด้วย

<u>เอกสารเกี่ยวกับความสำคัญของหนังสืออ่านประกอบวิชาศิลปนิยม</u>

อารี สุทธิพันธุ์ (2526 : 67) กล่าวไว้ว่า ความสำคัญของหนังสืออ่านประกอบวิชาศิลปะนิยมนั้นจะเป็นตัวกระตุ้นให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างได้ผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอันจะเป็นการเสริมสร้างให้เยาวชนของชาติมีความเจริญงอกงามการเรียนการสอนต้องเริ่มที่เยาวชน และจากอ้างอิงคำบรรยายของ วิรัช พิชยไพบูลย์ (อ้างอิงมาจากการจดบันทึกคำบรรยายของ วิรัช พิชยไพบูลย์ ในการสัมมนาศิลปศึกษากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต 25 – 26 พฤศจิกายน 2529 ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดโดยนิสิตบัณฑิตศึกษา สาขาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ได้ให้ความสำคัญของหนังสืออ่านประกอบวิชาศิลปนิยมว่า หนังสืออ่านประกอบวิชาศิลปนิยมจะช่วยสร้างเสริมให้การรับรู้ทางด้านสมองของผู้เรียนเกิดความนิยมชมชื่นในด้านศิลปะได้มากขึ้น เพราะการเรียนการสอน จะมุ่งเน้นที่ผลงานสำเร็จ (Product) มากเกินไปนั้นจะไม่เหมาะสม จะต้องเน้นที่ขบวนการทำงานด้วย (Process) หนังสืออ่านประกอบวิชาศิลปนิยมน่าจะเป็นตัวช่วยเสริมสร้างในส่วนที่ขาดดังกล่าว นอกจากนั้น วิชัย วงษ์ใหญ่ (อ้างอิงมาจากการจดบันทึกการบรรยายของ วิชัย วงษ์ใหญ่ ในการสัมมนาศิลปศึกษากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต 25 – 26 พฤศจิกายน 2529 ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดโดยนิสิตบัณฑิตศึกษา สาขาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ยังได้กล่าวเสริมอีกว่าหนังสืออ่านประกอบวิชาศิลปนิยมจะช่วยพัฒนาสมองซีกซ้ายและขวา ให้มีการ คลี่คลายไปอย่างต่อเนื่องในตัวเด็ก

อย่างเป็นกระบวนการ โดยจะไม่มุ่งเน้นที่ผลงานของเด็กมากจนเกินไป แต่จะมุ่งเน้นที่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (กล่าวคือ สมองซีกซ้ายจะเกี่ยวข้องกับความคิด สมเหตุสมผล มีลักษณะเด่นคือ การวิเคราะห์ ภาษา การสื่อสาร พูดเป็น ลำดับขั้นตอนการพูด การวิจัย วิทยาศาสตร์ คำนวณ ส่วนสมองซีกขวาจะเกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ มีลักษณะเด่นคือ การสังเคราะห์ สร้างสรรค์ ศิลปะ กีฬา ดนตรี นาฏศิลป์)

<u>เอกสารเกี่ยวกับความมุ่งหมายของวิชาศิลปนิยม</u>

ชลอ พงษ์สามารถ (2526 : 2) ได้ประมวลความมุ่งหมายของการสอนศิลปะในระดับมัธยมและความมุ่งหมายของวิชาศิลปนิยมไว้ดังนี้คือ ศิลปะชั้นมัธยมศึกษาเป็นการเรียนการสอนศิลปศึกษาสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาซึ่งเป็นระยะอยู่ในวัยรุ่น การเตรียมแผนการสอนการจัดการสอน การแสดงสื่อการสอน ต้องเตรียมล่วงหน้าเป็นอย่างดี ครูผู้สอน ต้องเป็นผู้มีความรู้ทางศิลปะโดยตรง แตกต่างจากการสอนศิลปะในระดับประถมศึกษา ซึ่งนักการศึกษาเชื่อว่า "ผู้สอนศิลปศึกษาระดับประถมศึกษาไม่จำเป็นต้องเรียนวิชาศิลปศึกษามาโดยตรง แต่เป็นเพียงผู้คอยแนะนำเด็กเท่านั้น" นอกจากครูจะต้องมีความรู้ทางศิลปะอย่างดี ยังเป็นผู้รอบรู้ทันต่อเหตุการณ์และค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อให้ทันสมัยเสมอ รวมทั้งต้องศึกษาทางจิตวิทยา พัฒนาการของเด็กวัยรุ่น โดยเฉพาะเพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนด้วย

คำอธิบายรายวิชา ศิลปนิยม ศป 111 2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค 1 หน่วยการเรียน ศึกษาให้เข้าใจถึงความเป็นมาของศิลปวัฒนธรรม ลักษณะความแตกต่างในการแสดงออกของศิลปกรรมยุคก่อนประวัติศาสตร์ ทั้งทางตะวันตกและตะวันออก จนถึงปัจจุบันพอสังเขป

ความมุ่งหมายของการสอนวิชาศิลปศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา นักเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นระดับวัยรุ่นซึ่งมีความรู้ ความคิด ทางศิลปะและการแสดงออก ตามลักษณะความถนัดของแต่ละบุคคล และนักเรียนโตพอที่จะเข้าใจในคุณค่าของศิลปะทั่ว ๆ ไป

และศิลปะประจำชาติ ความมุ่งหมายของการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาจึงมุ่งหวังให้นักเรียนมีดังนี้

1. เพื่อให้มีความคิดสร้างสรรค์และแสดงออกอย่างเสรี
2. เพื่อให้มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาเรียน ต่อเพื่อน ต่อครูผู้สอน
3. เพื่อให้มีความสนใจ ตั้งใจ และมีรสนิยมที่ดี
4. เพื่อให้มีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะเพิ่มขึ้น
5. เพื่อให้รู้จักนำวัสดุ และทรัพยากรในท้องถิ่นมาเป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ
6. เพื่อปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย ความรับผิดชอบ มีมนุษยสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างดี
7. เพื่อให้รู้จักนำวิชาศิลปศึกษา ไปสัมพันธ์กับวิชาอื่นได้
8. เพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดี ความปราณีต ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความประหยัด
9. เพื่อเป็นการส่งเสริมนักเรียนให้เรียนรู้วิชาใหม่ ๆ เกี่ยวกับศิลปะ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไปในระดับสูง และยึดเป็นอาชีพได้
10. เพื่อฝึกให้เกิดสุนทรียภาพ หรือความสนใจ เข้าใจ และนิยมชมชื่นในศิลปะประจำชาติและศิลปะสากล
11. เพื่อให้รู้คุณค่าในวิชาศิลปะ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและสังคม
12. เพื่อให้มีอารมณ์เพลิดเพลินและรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
13. เพื่อให้การเรียนการสอนได้ผลตามหลักสูตรที่วางไว้
14. เพื่อให้เด็กได้เจริญเติบโตในทุก ๆ ด้าน

จุดประสงค์รายวิชา ศิลปนิยม ศป 111 (คู่มือแนวการสอนศิลปนิยม. 2524 : 1 – 2)

1. สามารถอธิบายความหมายของความงามได้

2. สามารถอธิบายความหมายของ ความเป็นมา และจำแนกประเภทของศิลปะได้

3. สามารถแสดงออกทางพฤติกรรมและกิจกรรม อันเป็นจุดเริ่มอันนำไปสู่ความซาบซึ้งของศิลปะได้

4. สามารถใช้ศิลปะสนองตอบอารมณ์ จิตใจ สังคม และประยุกต์กับชีวิตจริงได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประภาพรรณ วงษ์รัตนาวิน (2528 : 84 – 93) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง การวิเคราะห์ความสอดคล้องของเนื้อหา หนังสือเสริมประสบการณ์ กับจุดประสงค์หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 ในรายงานวิจัยดังกล่าว ได้สร้างเกณฑ์การวิเคราะห์หนังสือเสริมประสบการณ์โดยจำแนกจุดประสงค์การเรียนรู้ตามจุดประสงค์ทั่วไปของหลักสูตรจัดกระทำข้อมูลโดยการวิเคราะห์ตามเกณฑ์ที่กำหนดและใช้สูตรหาอัตราส่วนร้อยละ (Percentage) นอกจากนี้ยังมีงานศึกษาค้นคว้าที่ใกล้เคียงกันคือ ของ รัตนา ชุ้นเจริญ (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าในเรื่องการวิเคราะห์ความสอดคล้องของเนื้อหาหนังสือภาพกับแผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย แขนงจริยศึกษา โดยมีการสร้างเกณฑ์การวิเคราะห์เช่นกัน แตกต่างกันในด้านรายละเอียดของเนื้อหา และวิธีการสร้างเกณฑ์ เช่น มีการนำเอาไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามท่านตรวจพิจารณาก่อน นอกจากนี้แล้วก็ยังมีงานศึกษาค้นคว้าวิจัย ในสาขาวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์หนังสือเช่นกัน โดยจะขอนำมากล่าวอ้างอิงไว้พอสังเขปดังต่อไปนี้

งานวิจัยของ นงลักษณ์ ชายหาด (2524 : 53 – 63) เรื่องการวิเคราะห์หนังสืออ่านเพิ่มเติมและส่งเสริมการอ่านหมวดภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ทำการศึกษาหนังสืออ่านเพิ่มเติมและส่งเสริมการอ่านหมวดภาษาไทยจำนวน 26 เล่ม พบว่าเล่มที่ครูเคยใช้ตั้งแต่ 20 คนขึ้นไปมีจำนวน 10 เล่ม คือ เสียงก้องจากโรงเรียนเชิงเขา นิทราชาคริต ขุนช้างขุนแผน ป่าดงพงพี เล่าเรื่องอิเหนา ลำปลาวาฬ เสด็จประพาสต้น พระร่วง กฤษณาสอนน้อง และเล่าเรื่องรามเกียรติ์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์หนังสือในด้านเนื้อหา ด้านลีลาการเขียน กับด้านรูปเล่ม

นารีรัตน์ อยู่กิจกิชัย (2520 : 75 – 81) วิจัยเรื่องการวิเคราะห์หนังสืออ่านเพิ่มเติมหมวดสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จำนวน 29 เล่ม ในด้านเนื้อหาและรูปเล่ม การวิเคราะห์นั้นดำเนินการโดยผู้วิจัยกับครูสอนสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาตอนปลายและบรรณารักษ์ของโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 41 โรง ในกรุงเทพมหานคร โดยวิเคราะห์ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากผลการศึกษาพบว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมหมวดสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาตอนปลายทั้งในด้านเนื้อหาและรูปเล่ม ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับดี ยกเว้นบางเรื่องที่มีเนื้อหาและรูปเล่มอยู่ในระดับควรปรับปรุง

นิรมล คุณาพงศ์ศิริ (2520 : 40 – 52) วิจัยเรื่องการวิเคราะห์หนังสือบทความประกอบการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามความมุ่งหมายของการสอนวิทยาศาสตร์ของ สสวท. ปรากฏผลคือ การเสนอเนื้อหาของหนังสืออ่านประกอบจำนวน 22 เล่ม เสนอเนื้อหาตรงตามจุดมุ่งหมายข้อ 1 มี 21 เล่ม และหนังสืออ่านประกอบที่เสนอเนื้อหาตรงตามความมุ่งหมายครบทุกข้อมี 2 เล่ม อีกทั้งหนังสืออ่านประกอบที่เสนอเนื้อหาตรงตามความมุ่งหมายมากที่สุด และน้อยที่สุดมีอย่างละ 1 เล่ม ด้านการเสนอเนื้อหาของบทความพบว่า บทความทุกบทความเสนอเนื้อหาตรงตามความมุ่งหมายข้อ 1 มากที่สุด กับไม่มีบทความใดที่เสนอเนื้อหาตรงตามจุดมุ่งหมายครบทุกข้อ และบทความทุกบทความมิได้เสนอเนื้อหาตรงตามความมุ่งหมายข้อ 2 เลย

รณพ ประวัติงาม (2524 : 68 – 73) ได้ศึกษาค้นคว้าในเรื่องหนังสืออ่านเพิ่มเติมและส่งเสริมการอ่านหมวดสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยมุ่งวิเคราะห์หนังสืออ่านเพิ่มเติม และส่งเสริมการอ่านหมวดสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดจำนวน 27 เล่ม ว่า มีเนื้อหาลีลาการเขียนและรูปเล่มเหมาะสมตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ผลสรุปได้ว่ามีหนังสือที่ครูเลือกตอบมาเกินกว่าชื่อเรื่องละ 20 คน จำนวน 16 เรื่อง และผลการวิเคราะห์ด้านเนื้อหาตามความหมายของหนังสืออ่านส่งเสริมการเรียนการสอนส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับดี ด้านเนื้อหาตามจุดประสงค์หมวดสังคมศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับควรปรับปรุง ด้านลีลาการเขียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ได้ ด้านรูปเล่มส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี

ทิพวัน เวศกาวี (2518 : 50 – 52) ได้ศึกษาการวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบวิชาสังคมวิทยา (สังคม 16) ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง จำนวน 80 เล่ม ซึ่งพิจารณาด้านผู้แต่ง เนื้อหา การใช้ภาษา การจัดเรื่อง ปีที่แต่ง หรือปีที่พิมพ์ ความน่าอ่าน เครื่องช่วยประกอบความหนาและคุณค่าด้านอื่น ๆ ผลการวิเคราะห์จากการให้คะแนนปรากฏว่าหนังสืออ่านประกอบอยู่ในเกณฑ์ดีมาก 21 เล่ม ดี 20 เล่ม ปานกลาง 24 เล่ม พอใช้ได้ 23 เล่ม และมี 1 เล่ม ต่ำกว่าร้อยละ 50

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของประเทศอังกฤษ ศึกษาโดย ชีลา คลาก (Sheila Clark. 1978 : 12 – 13) ได้ศึกษาถึงเรื่อง Theoretical Foundation of Appreciation & Creation in Art Education Text books. 1960 – 1970 ซึ่งทำการวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือประกอบการเรียนการสอนของครูศิลปะที่สอนเด็กในวัย 11 – 14 ปี ซึ่งพิมพ์ในระหว่างปี ค.ศ. 1960 – 1970 จำนวน 10 เล่ม เพื่อศึกษาว่าหนังสือเหล่านี้มีเนื้อหาที่มาจากทฤษฎีความชาบซึ้งในศิลปะและความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะเป็นพื้นฐานหรือไม่ และมีสัดส่วนเช่นไร โดยศึกษาจากเกณฑ์ทฤษฎี 8 ทฤษฎี 5 เกณฑ์แรกเป็นทฤษฎีด้านสุนทรียศาสตร์ คือเกณฑ์ที่ 1 เป็นทฤษฎีของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) และทฤษฎีด้านสังคมศาสตร์ (Sociological Theories) อื่น ๆ เกณฑ์ที่ 2 คือทฤษฎีของเบนเนเด็ทโท โครเช (Benedetto Croce) และอาร์.จี.

คอลลิงวูด (R.G. Collingwood) และทฤษฎีด้านการแสดงออกและการสื่อความหมาย (Expression and Communication) อื่น ๆ เกณฑ์ที่ 3 คือทฤษฎีของคริฟว์ เบลล์ (Clive Bell) และทฤษฎีรูปแบบ (Formalistic) อื่น ๆ เกณฑ์ที่ 4 คือทฤษฎีของ ซูแซน เค. แลนเจอร์ (Susanne K. Langer) และทฤษฎีซิมโบลิค อิมมิเทชั่น (Symbolic Imitation) อื่น ๆ เกณฑ์ที่ 5 คือทฤษฎีของมอร์ริส ไวทซ์ (Morris Weitz) และทฤษฎีปรัชญาการวิเคราะห์ (Analytical Philosophy Theories) อื่น ๆ ส่วนอีก 3 เกณฑ์หลังนั้น 2 เกณฑ์เป็นทฤษฎีด้านจิตวิทยา คือ ทฤษฎีของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) และทฤษฎีด้านจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theories) อื่น ๆ เป็นเกณฑ์ที่ 6 กับเกณฑ์ทฤษฎีของรูดอล์ฟ อาร์นเฮม (Rudolf Arnheim) และทฤษฎีเกสตอลท์ (Gestalt) อื่น ๆ เป็นเกณฑ์ที่ 7 ส่วนทฤษฎีที่ 8 นั้น เป็นทฤษฎีสำคัญอื่น ๆ ที่เป็นทฤษฎีด้านสุนทรียศาสตร์ที่ไม่ใช่อยู่ 5 เกณฑ์แรก ทฤษฎีด้านมนุษยวิทยา ทฤษฎีด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ ทฤษฎีร่วมสมัยด้านศิลปะ หรือทฤษฎีด้านจิตวิทยา หรือสมมุติฐานที่มาจากงานวิจัยด้านศิลปะต่าง ๆ ผลของวิจัยพบว่าทฤษฎีของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) และทฤษฎีในเกณฑ์ที่ 1 เป็นทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานในหนังสือเหล่านั้นมากที่สุดคือเป็นทฤษฎีที่หนังสือทั้ง 10 เล่มอ้างถึงโดยเฉพาะหนังสือ 2 เล่มใน 10 เล่มนี้ อ้างถึงทฤษฎีนี้ในเนื้อหาเป็นอย่างมาก ส่วนทฤษฎีของโครเช (Croce) และคอลลิงวูด (Collingwood) และทฤษฎีในเกณฑ์ที่ 2 มีหนังสือ 9 ใน 10 เล่มนี้อ้างถึง และจากการปฏิทัศน์หนังสือพบว่าเป็นทฤษฎีที่ใช้อ้างอิงในข้อความที่เกี่ยวกับความซาบซึ้งและการสร้างสรรค์ทางศิลปะ มีหนังสือ 9 เล่ม อ้างอิงถึงทฤษฎีรูปแบบ (Formalism) แต่มีเพียง 3 เล่ม ระบุชื่อทฤษฎี หนังสือจำนวน 6 เล่ม อ้างถึงทฤษฎีในเกณฑ์ที่ 4 และหนังสือ 4 เล่ม อ้างถึงทฤษฎีในเกณฑ์ที่ 5 ซึ่งเท่ากับจำนวนหนังสือที่อ้างทฤษฎีในเกณฑ์ที่ 6 คือ 4 เล่ม ส่วนหนังสือที่อ้างทฤษฎีในเกณฑ์ที่ 7 มีจำนวน 6 เล่ม และจำนวนหนังสือในเกณฑ์ที่ 8 นั้น รายละเอียดของผลวิจัยระบุว่าหนังสือจำนวน 8 เล่ม เป็นหนังสือที่มีการอ้างอิงทฤษฎีสุนทรียศาสตร์อื่น ๆ

ที่มิใช่ทฤษฎีที่ระบุใน 5 เกณฑ์แรก หนังสือ 4 เล่ม อ้างอิงทฤษฎีด้านมานุษยวิทยา หนังสือ 6 เล่ม อ้างทฤษฎีประวัติศาสตร์ศิลป์ หนังสือ 5 เล่ม อ้างทฤษฎีร่วมสมัยด้านศิลปะ และหนังสือ 9 เล่มอ้างอิงทฤษฎีด้านจิตวิทยาอื่นที่มิใช่อยู่ในเกณฑ์ที่ 6 และเกณฑ์ที่ 7

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการดำเนินการวิจัยได้แบ่งขั้นตอนเป็นขั้น ๆ ตามลำดับ คือ

1. การกำหนดหนังสือ
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการสร้างเกณฑ์
3. การวิเคราะห์ข้อมูล
4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

<u>การกำหนดหนังสือ</u>

1. ศึกษาหนังสือศิลปนิยมและหนังสือส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปนิยมตามคู่มือและแนวการสอนวิชาศิลปนิยมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ ศิลปะไทย หนังสือส่วนประกอบพื้นฐานอารยธรรมไทย ของ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เอกสารประกอบการสอนวิชาศิลปศึกษา ของ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ นิตยสารศิลปากรรายเดือน ของ กรมศิลปากร ศิลปะในประเทศไทย ของ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล ผลงาน 6 ศตวรรษของช่างไทย ของ โชติ กัลยาณมิตร วารสารวัฒนธรรมไทย ของ สำนักวัฒนธรรมแห่งชาติ วารสารศิลปวัฒนธรรมรายเดือน วารสารเมืองโบราณ และความรู้เกี่ยวกับศิลปะ (แบบเรียนศิลปะมัธยมศึกษาตอนปลาย ของ วิทย์ พิณคันเงิน, วิโรจน์ ชาทอง, ท่านอง จันทิมา)

2. เลือกวิเคราะห์เฉพาะวารสารและนิตยสาร 4 ชื่อเรื่อง คือ นิตยสารศิลปากร วารสารศิลปวัฒนธรรม วารสารวัฒนธรรมไทย และวารสารเมืองโบราณ ซึ่งการที่เลือกวารสารและนิตยสารทั้ง 4 นี้ เนื่องจากวารสารและนิตยสารมีลักษณะเนื้อหาและข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่หลากหลาย ทันต่อเหตุการณ์ ทั้งนี้โดยกำหนดขอบเขตของการตีพิมพ์ตั้งแต่เดือนมกราคม 2529 ถึงเดือนธันวาคม 2529 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและเหมาะสมกับช่วงเวลาของการศึกษา อีกทั้งทำให้ทราบถึงเนื้อหาหนังสือในรอบ 1 ปี

ว่ามีข้อมูลเช่นไร (หนังสือทั้งหมดจัดพิมพ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2490 จนถึงปัจจุบัน) ดังนั้น หนังสือที่ใช้วิเคราะห์ในครั้งนี้จึงประกอบด้วยนิตยสารศิลปากร รวม 6 ฉบับ วารสารศิลปวัฒนธรรม รวม 12 ฉบับ วารสารวัฒนธรรมไทย รวม 12 ฉบับ และวารสารเมืองโบราณ รวม 4 ฉบับ คิดเป็นบทความรวมทั้งสิ้น 470 บทความ

<u>เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการสร้างเกณฑ์</u>

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ เกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปนิยมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามเกณฑ์ของคุณค่าที่ระบุอยู่ในทฤษฎีการเรียนรู้ทางศิลปะปัจจุบัน ซึ่งเกณฑ์การวิเคราะห์ได้สร้างขึ้นตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เหมาะสมครบคุณค่าทางศิลปะจากทฤษฎีและคำกล่าวของนักวิชาการต่าง ๆ

2. สร้างเกณฑ์วิเคราะห์เนื้อหาหนังสือส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปนิยมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และศิลปะปฏิบัติที่ประมวลจากเอกสารงานวิจัยและเนื้อหาที่เหมาะสมครบคุณค่าทางศิลปะ

3. สร้างตารางวิเคราะห์ตามทฤษฎี 4 แกน ทางการเรียนรู้ทางศิลปะเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์

4. ทดสอบความเที่ยงตรงโดยผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะโดยนำเกณฑ์ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านศิลปศึกษา จำนวน 3 ท่าน ตรวจพิจารณา โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒินั้นประเมินเกณฑ์การวิเคราะห์หนังสือส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปนิยมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายออกเป็นความเห็น 3 ระดับ คือ ใช้ได้ ควรปรับปรุง และไม่จำเป็น ทั้งนี้ถือเกณฑ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่ตอบจำนวน 2 ใน 3 เป็นหลักในการตัดสินหรือปรับปรุงแก้ไขหรือตัดเกณฑ์ที่ไม่จำเป็นออกเสีย โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน คือ

4.1 รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

4.2 รองศาสตราจารย์ ดร.ทิริยะ ไกรฤกษ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

4.3 อาจารย์ พีระพงษ์ กุลพิศาล หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ

5. ผู้วิจัยแก้ไขปรับปรุงเกณฑ์ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการวิเคราะห์ยิ่งขึ้น

เกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสืออ่านส่งเสริมการเรียนการสอน วิชาศิลปนิยม ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางศิลปะปัจจุบัน

แกนสุนทรียศาสตร์

1. พรรณนาถึงอารมณ์ความรู้สึกที่ศิลปกรรมนั้นให้แก่คน
2. มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับแรงดลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ (ของตนเอง)
3. มีเนื้อหาที่ช่วยเสริมสร้างให้ผู้อ่านเกิดความซาบซึ้งเห็นคุณค่าในตัวของงานศิลปะ ซึ่งสื่อความหมายกับผู้ดู (Intrinsic Value) และความงามของงานศิลปกรรม

แกนการวิจารณ์

1. บรรยายและตีความผลงานศิลปกรรม
2. มีเนื้อหาเกี่ยวกับการประเมินคุณค่าและบทบาทหน้าที่ (functions) ของงานศิลปกรรม เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและมองเห็นข้อดีข้อด้อยในผลงานศิลปกรรมนั้น

แกนประวัติศาสตร์ศิลป์

1. พรรณนาถึงการคลี่คลาย ความเป็นมา ของศิลปโบราณวัตถุสถานต่าง ๆ
2. มีเนื้อหาเชิงประวัติศาสตร์ศิลป์

แกนศิลปะปฏิบัติ

อธิบายถึงประสบการณ์และกระบวนการในการปฏิบัติงานศิลปกรรม

<u>การวิเคราะห์ข้อมูล</u>

นำเกณฑ์ที่ได้ไปวิเคราะห์เนื้อหาในวารสารและนิตยสาร 4 ชื่อเรื่อง ที่จัดพิมพ์ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2529 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2529 แล้วสรุปผลการวิเคราะห์ตามลำดับขั้นตอนคือ ผู้วิจัยอ่านหนังสือทุกเล่ม ทุกบทความ ทีละบทความ โดยพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้คือ พิจารณาเนื้อหาโดยรวม คำนึงถึงเนื้อหาส่วนใหญ่ในบทความนั้น จากการอ่านและการจัดทำปฏิทัศน์บทความนั้น ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทดสอบความเชื่อมั่นในการวิเคราะห์กับผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะตามวิธีการทางสถิติแล้ว ตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

1. อ่านครั้งที่ 1 เพื่อทราบเนื้อเรื่อง เก็บใจความสำคัญ

2. อ่านครั้งที่ 2 เพื่อสรุปความและจัดทำปฏิทัศน์บทความทุกบทความในวารสารแต่ละเล่ม

3. วิเคราะห์เนื้อหาตามเกณฑ์แต่ละข้อ โดยพิจารณาแนวโน้มว่าแต่ละบทความมีเนื้อหาในเกณฑ์ใดบ้าง แล้วให้คะแนนโดยพิจารณาเนื้อหาที่สอดคล้องกับเกณฑ์การวิเคราะห์ในแกนใดจะกำหนดให้คะแนนตามความเหมาะสมตามตารางวิเคราะห์เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ดังนี้

มีมากที่สุด	เท่ากับ	5	คะแนน
มีมาก	เท่ากับ	4	คะแนน
มีปานกลาง	เท่ากับ	3	คะแนน
มีน้อย	เท่ากับ	2	คะแนน
มีน้อยมากถึงไม่มีเลย	เท่ากับ	1	คะแนน

4. บันทึกคะแนนของบทความในหนังสือแต่ละบทความที่ทำการอ่านลงในตารางเกณฑ์การวิเคราะห์หนังสือ

5. คิดคะแนนเป็นร้อยละของหนังสือแต่ละเล่มรวม 4 ชื่อเรื่อง คือ ศิลปากร ศิลปวัฒนธรรม วัฒนธรรมไทย เมืองโบราณ

6. จัดลำดับคะแนนของหนังสือทุกเล่มที่ทำการวิเคราะห์ทีละเล่มย่อยของวารสาร

7. รวมคะแนนรายการตามเกณฑ์ทั้ง 4 แกน ของวารสารทั้งหมดทุกเล่ม

8. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอในลักษณะกราฟแท่ง

<u>สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล</u>

1. ใช้การหาอัตราส่วนร้อยละ (Percentage Rating) โดยใช้สูตร

$$P = \frac{X}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ค่าอัตราส่วนร้อยละ

X แทน น้ำหนักหรือคะแนนในแต่ละองค์ประกอบ

N แทน น้ำหนักหรือคะแนนจากทุกองค์ประกอบ

2. ตรวจสอบความเชื่อมั่นในการวิเคราะห์ของผู้วิจัย โดยการเทียบผลการวิเคราะห์กับผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้การคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเปียร์สัน (r) โดยใช้สูตร

$$r_{XY} = \frac{N\Sigma XY - \Sigma X\Sigma Y}{\sqrt{[N\Sigma X^2 - (\Sigma X)^2][N\Sigma Y^2 - (\Sigma Y)^2]}}$$

เมื่อ r_{XY} แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนชุด X กับชุด Y

N แทน จำนวนคู่ของข้อมูล

ΣX แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนดิบ X

ΣY แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนดิบ Y

ΣXY แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนดิบ X และ Y คูณกันแต่ละคู่

ΣX^2 แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนดิบ X แต่ละตัวยกกำลังสอง

ΣY^2 แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนดิบ Y แต่ละตัวยกกำลังสอง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลได้จัดลำดับไว้ดังต่อไปนี้

1. สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ส. แทน สุนทรียศาสตร์
ว. แทน ศิลปวิจารณ์
ป. แทน ประวัติศาสตร์ศิลป์
บ. แทน ศิลปะปฏิบัติ
ศ. แทน นิตยสารศิลปากร
ช. แทน วารสารศิลปวัฒนธรรม
ท. แทน วารสารวัฒนธรรมไทย
ม. แทน วารสารเมืองโบราณ
ล. แทน บทความที่มีเนื้อหาทางศิลปะ
อ. แทน บทความที่มีเนื้อหาอื่น ๆ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ได้แสดงเป็นภาพรูปกราฟแท่ง ทั้งนี้เพื่อจะได้เปรียบเทียบให้เห็นปริมาณความแตกต่างของข้อมูลอย่างชัดเจน โดยแยกออกเป็นข้อมูล 5 ด้าน คือ

1. แสดงจำนวนเล่มในวารสารและนิตยสาร

2. แสดงจำนวนบทความในวารสารและนิตยสารแต่ละชื่อเรื่อง

3. เปรียบเทียบบทความที่มีเนื้อหาทางศิลปะกับบทความที่มีเนื้อหาอื่น ๆ เป็นรายชื่อเรื่อง

4. เปรียบเทียบจำนวนบทความในวารสารและนิตยสารทั้ง 4 ชื่อเรื่อง ที่มีเนื้อหาทางศิลปะและมีเนื้อหาทางด้านอื่น ๆ

5. เปรียบเทียบเนื้อหาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางศิลปะทั้ง 4 แกน ในบทความจากวารสารและนิตยสารทั้ง 4 ชื่อเรื่อง มีความแตกต่างกัน ได้แก่ แกนสุนทรียศาสตร์ แกนศิลปวิจารณ์ แกนประวัติศาสตร์ศิลป์ และแกนศิลปะปฏิบัติ

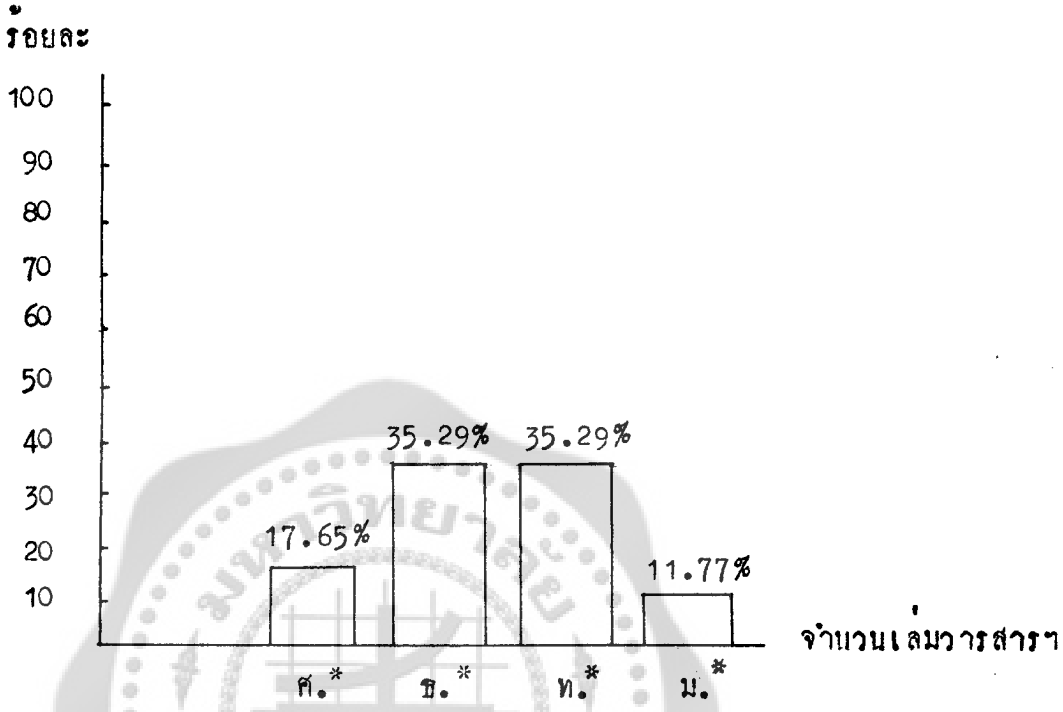

ภาพประกอบ 1 แสดงจำนวนเล่มในวารสารและนิตยสาร

จากภาพประกอบ 1 แสดงให้เห็นว่าจำนวนเล่มของวารสารมีสัดส่วนแตกต่างกัน คือ วารสารศิลปวัฒนธรรม และวารสารวัฒนธรรมไทย มีจำนวนเล่มเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 35.29 รองลงมาคือ นิตยสารศิลปากร คิดเป็นร้อยละ 17.65 และวารสารเมืองโบราณมีจำนวนเล่มน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 11.77 ทั้งนี้จำนวนร้อยละคิดจากจำนวนเล่มในวารสารและนิตยสารทั้งหมดในรอบ 1 ปี คือ ปี พ.ศ. 2529

---

* อ่านความหมายสัญลักษณ์ในหน้า 46

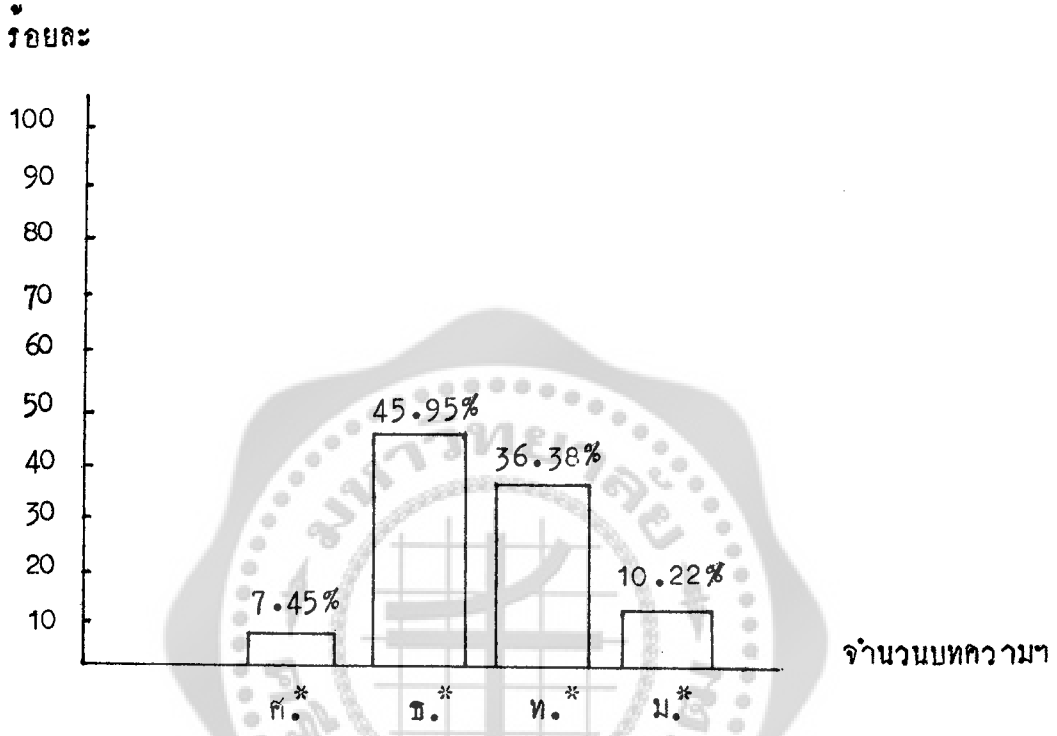

ภาพประกอบ 2 แสดงจำนวนบทความทั้งหมดในวารสารและนิตยสารแต่ละชื่อเรื่อง

จากภาพประกอบ 2 แสดงให้เห็นว่าจำนวนบทความในวารสารมีสัดส่วนแตกต่างกัน คือ วารสารศิลปวัฒนธรรมมีจำนวนบทความมากเป็นอันดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 45.95 วารสารวัฒนธรรมไทยมีจำนวนบทความมากเป็นอันดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 36.38 วารสารเมืองโบราณมีจำนวนบทความมากเป็นอันดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 10.22 และนิตยสารศิลปากรมีจำนวนบทความเป็นอันดับสุดท้าย คิดเป็นร้อยละ 7.45 ทั้งนี้โดยคิดจากร้อยละของบทความในวารสารและนิตยสารทั้งหมด

---

* อ่านความหมายสัญลักษณ์ในหน้า 46

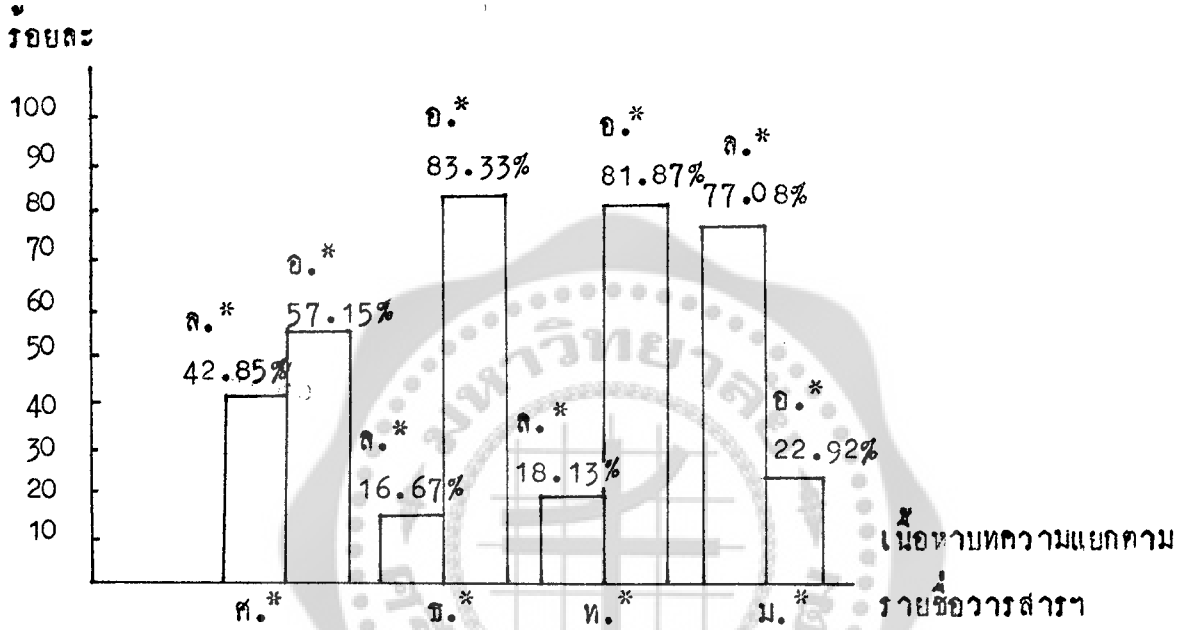

ภาพประกอบ 3 เปรียบเทียบจำนวนบทความที่มีเนื้อหาทางศิลปะกับบทความที่มีเนื้อหาอื่น ๆ เป็นรายชื่อเรื่อง

จากภาพประกอบ 3 แสดงให้เห็นว่าจำนวนบทความที่มีเนื้อหาทางศิลปะและบทความอื่น ๆ นั้น มีปริมาณแตกต่างกัน กล่าวคือ วารสารเมืองโบราณมีเนื้อหาทางศิลปะมากเป็นอันดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 77.08 มีเนื้อหาอื่น ๆ ร้อยละ 22.92 นิตยสารศิลปากรมีเนื้อหาทางศิลปะมากเป็นอันดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 42.85 มีเนื้อหาอื่น ๆ ร้อยละ 57.15 วารสารวัฒนธรรมไทยมีเนื้อหาทางศิลปะมากเป็นอันดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 18.13 มีเนื้อหาอื่น ๆ ร้อยละ 81.87 และวารสารศิลปวัฒนธรรมมีเนื้อหาทางศิลปะเป็นอันดับสุดท้าย คิดเป็นร้อยละ 16.67 มีเนื้อหาอื่น ๆ ร้อยละ 83.33 ทั้งนี้โดยคิดจากร้อยละของบทความในวารสารและนิตยสารในแต่ละชื่อเรื่อง

---

* อ่านความหมายสัญลักษณ์ในหน้า 46

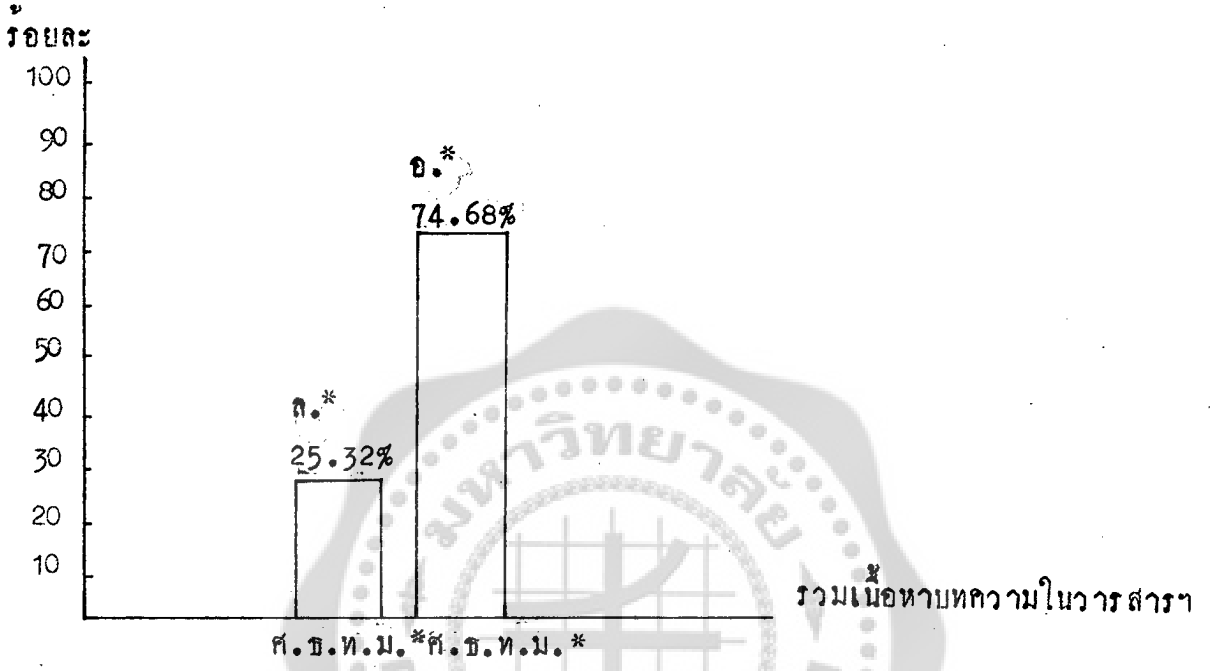

ภาพประกอบ 4 เปรียบเทียบจำนวนบทความในวารสารและนิตยสารทั้ง 4 ชื่อเรื่องที่มีเนื้อหาทางศิลปะและเนื้อหาทางด้านอื่น ๆ

ภาพประกอบ 4 แสดงให้เห็นว่าจำนวนบทความในวารสารและนิตยสารทั้ง 4 ชื่อเรื่อง ได้แก่ นิตยสารศิลปากร วารสารศิลปวัฒนธรรม วารสารวัฒนธรรมไทย และวารสารเมืองโบราณ นั้น มีเนื้อหาทางศิลปะน้อยกว่าเนื้อหาทางด้านอื่น ๆ อย่างเป็นสัดส่วนแตกต่างกันดังภาพที่แสดงไว้ กล่าวคือ ด้านเนื้อหาทางศิลปะคิดเป็นร้อยละ 25.32 ส่วนเนื้อหาทางด้านอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 74.68 ทั้งนี้โดยคิดจากร้อยละของจำนวนบทความในวารสารทั้งหมดรวมกัน

---

* อ่านความหมายสัญลักษณ์ในหน้า 46

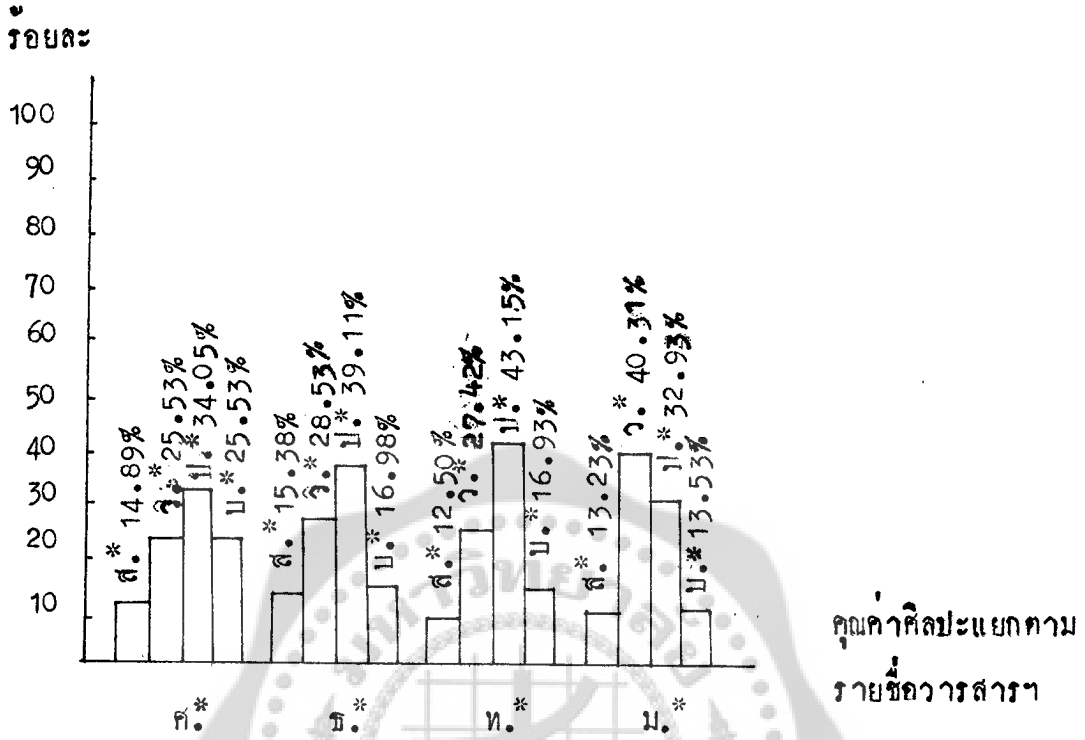

ภาพประกอบ 5 เปรียบเทียบเนื้อหาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางศิลปะจากวารสารและนิตยสารในบทความทั้ง 4 ชื่อเรื่องที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ แกนสุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และแกนศิลปะปฏิบัติ

จากภาพประกอบ 5 แสดงให้เห็นว่าเนื้อหาทั้ง 4 แกนของบทความในวารสารและนิตยสารมีความแตกต่างกันเพียงใด โดยเรียงตามลำดับรายชื่อวารสารและนิตยสารดังนี้คือ นิตยสารศิลปากร วารสารศิลปวัฒนธรรม วารสารวัฒนธรรมไทย และวารสารเมืองโบราณ กล่าวคือ เนื้อหาที่มีมากที่สุด ได้แก่ เนื้อหาทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์มากเป็นอันดับ 1 คิดเป็นร้อยละตามลำดับดังนี้ 34.05, 39.11, 43.15 และ 32.93 เนื้อหาทางด้านศิลปวิจารณ์มากเป็นอันดับ 2 คิดเป็นร้อยละตามลำดับดังนี้ 25.53, 28.53, 27.42 และ 40.31 เนื้อหาทางด้านศิลปะปฏิบัติมากเป็นอันดับ 3 คิดเป็นร้อยละตามลำดับดังนี้ 25.53, 16.98, 16.93 และ 13.53 ส่วนเนื้อหาทางด้านสุนทรียศาสตร์มีน้อยที่สุดเป็นอันดับ 4 คิดเป็นร้อยละตามลำดับดังนี้ 14.89, 15.38, 12.50 และ 13.23 ทั้งนี้โดยคิดจากร้อยละของเนื้อหาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางศิลปะทั้ง 4 แกน รวมกันด้วยข้อมูลการวิเคราะห์หนังสือในแต่ละชื่อเรื่อง

---

* อ่านความหมายสัญลักษณ์ในหน้า 46

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. เนื้อหาบทความจากวารสารและนิตยสารทั้ง 4 ชื่อเรื่อง มีบทความทางศิลปะ 119 บทความ และเป็นบทความอื่น ๆ 351 บทความ คิดเป็นบทความทั้งสิ้น 470 บทความ ซึ่งมีเนื้อหาทางศิลปะครบทั้ง 4 แกน คือ สุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลปะปฏิบัติ

2. สัดส่วนเนื้อหาของบทความที่วิเคราะห์เป็นร้อยละได้ข้อมูลดังนี้ คือ

2.1 จำนวนเล่มในวารสารและนิตยสารมีสัดส่วนแตกต่างกัน คือ วารสารศิลปวัฒนธรรม และวารสารวัฒนธรรมไทย มีจำนวนเล่มเท่ากัน และมีปริมาณมากเป็นอันดับ 1 นิตยสารศิลปากร มีจำนวนเล่มมากเป็นอันดับ 2 และวารสารเมืองโบราณ มีจำนวนเล่มน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบเป็นร้อยละจากจำนวนเล่มวารสารและนิตยสารทั้งหมดในรอบ 1 ปี คือ ปี พ.ศ. 2529

2.2 จำนวนบทความในวารสารและนิตยสารมีสัดส่วนแตกต่างกันคือ วารสารศิลปวัฒนธรรม มีจำนวนบทความมากเป็นอันดับ 1 วารสารวัฒนธรรมไทย มีจำนวนบทความมากเป็นอันดับ 2 วารสารเมืองโบราณ มีจำนวนบทความมากเป็นอันดับ 3 และนิตยสารศิลปากร มีจำนวนบทความเป็นอันดับสุดท้าย ทั้งนี้โดยคิดจากร้อยละของบทความในวารสารและนิตยสารทั้งหมด

2.3 เปรียบเทียบจำนวนบทความที่มีเนื้อหาทางศิลปะกับบทความที่มีเนื้อหาอื่น ๆ เป็นรายชื่อเรื่อง พบว่า วารสารเมืองโบราณมีเนื้อหาทางศิลปะมากเป็นอันดับ 1 นิตยสารศิลปากรมีเนื้อหาทางศิลปะมากเป็นอันดับ 2 วารสารวัฒนธรรมไทยมีเนื้อหาทางศิลปะมากเป็นอันดับ 3 และวารสารศิลปวัฒนธรรมไทยมีเนื้อหาทางศิลปะ

เป็นอันดับสุดท้าย ทั้งนี้โดยคิดจากร้อยละของบทความในวารสารและนิตยสารในแต่ละชื่อเรื่อง

2.4 จำนวนบทความที่มีเนื้อหาทางศิลปะของวารสารและนิตยสารทั้ง 4 ชื่อเรื่องนี้ โดยรวมแล้วมีอัตราส่วนน้อยกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนบทความที่มีเนื้อหาทางด้านอื่น ๆ คือ มีอัตราส่วนเพียงร้อยละ 25.32 เท่านั้น

2.5 เนื้อหาด้านศิลปะ 4 แกน จากวารสารและนิตยสารทั้ง 4 ชื่อเรื่องมีความแตกต่างกัน คือ มีเนื้อหาทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์มากเป็นอันดับ 1 เนื้อหาทางด้านศิลปวิจารณ์มากเป็นอันดับ 2 เนื้อหาทางด้านศิลปะปฏิบัติมากเป็นอันดับ 3 ส่วนเนื้อหาทางด้านสุนทรียศาสตร์มีน้อยที่สุด ทั้งนี้โดยคิดจากร้อยละของเนื้อหาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางศิลปะทั้ง 4 แกน

<u>อภิปรายผล</u>

จากการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปนิยมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามเกณฑ์ของคุณค่าที่ระบุอยู่ในทฤษฎีการเรียนรู้ทางศิลปะปัจจุบันนั้น ทำให้ได้พบข้อมูลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ

เนื้อหาในหนังสือส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปนิยมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์จำนวน 4 ชื่อเรื่อง ได้แก่ นิตยสารศิลปากร วารสารศิลปวัฒนธรรม วารสารวัฒนธรรมไทย และวารสารเมืองโบราณ มีเนื้อหาทางศิลปะทั้ง 4 แกนอย่างครบถ้วน แต่มีปริมาณของบทความที่มีเนื้อหาทางศิลปะค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับบทความที่มีเนื้อหาทางด้านอื่น ๆ กล่าวคือ คิดเป็นเนื้อหาทางด้านศิลปะเพียงร้อยละ 25.23 ขณะที่มีเนื้อหาทางด้านอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 74.68 แสดงว่า วารสารและนิตยสารทั้ง 4 ชื่อเรื่อง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหนังสือส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปนิยม ยังมีบทความทางศิลปะค่อนข้างน้อย แต่ก็ยังมีเนื้อหาที่ครบคุณค่าทั้ง 4 แกน ซึ่งไม่สอดคล้องกับความคิดเห็นของ ก่อ สวัสดิพาณิชย์

(2507 : 32 - 33) ที่ว่า เนื้อหาหนังสือส่งเสริมการเรียนการสอนนั้น น่าที่จะเป็นการให้ความรู้อย่างกว้างขวาง และเป็นหนังสือที่ให้ความรู้เพิ่มเติมแก่เด็กในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เด็กสนใจเป็นพิเศษ และกระทรวงศึกษาธิการ ระบุว่า หนังสืออ่านประกอบเป็นหนังสือสำหรับช่วยการเรียนวิชาต่าง ๆ ให้แตกฉาน ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ส่วนในด้านการวิเคราะห์เนื้อหาในแต่ละแกนคือ สุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลปะปฏิบัตินั้น พบว่า ในวารสารและนิตยสารทั้ง 4 ชื่อเรื่องนี้มีเนื้อหาด้านประวัติศาสตร์ศิลป์มากเป็นอันดับหนึ่ง เนื้อหาด้านศิลปวิจารณ์มากเป็นอันดับสอง ศิลปะปฏิบัติเป็นอันดับสาม ส่วนเนื้อหาในแกนสุนทรียศาสตร์นั้นมีปริมาณน้อยที่สุด แสดงว่าปริมาณสัดส่วนของเนื้อหาทั้ง 4 แกน ยังมีเนื้อหาไม่สมดุลย์ ซึ่ง คลากและชิมเมอร์แมน (1981 : 53 - 55) แนะว่าในด้านการเรียนการสอนศิลปะนั้นควรมีเนื้อหาทางด้านศิลปะครบถ้วนสมดุลทั้ง 4 แกน คือ เนื้อหาสายศิลปิน (ศิลปะปฏิบัติ) เนื้อหาสายนักวิจารณ์ศิลปะ เนื้อหาสายนักประวัติศาสตร์ศิลปะ เนื้อหาสายนักประวัติศาสตร์ศิลปะ และเนื้อหาสายนักสุนทรียศาสตร์

ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาตามแกนทั้ง 4 แกน ด้านศิลปะนี้ยังได้พบอีกว่า เนื้อหาที่จัดอยู่ในแกนศิลปวิจารณ์นั้นมักมีอยู่เพียงในระดับของการบรรยาย การตีความ ผลงานศิลปะเท่านั้น ยังไม่ถึงขั้นตัดสิน ประเมินให้เห็นข้อเด่นข้อด้อย หรือคุณสมบัติในแง่สนองบทบาทหน้าที่ อาจกล่าวได้ว่า ข้อเขียนเชิงวิจารณ์ส่วนใหญ่อยู่ในขั้นพื้นฐานเบื้องต้นเท่านั้น ซึ่งจากทฤษฎีการวิจารณ์ศิลปะ เช่น ทฤษฎีของเบียสลีย์ ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการวิจารณ์ที่ดีนั้นควรจะต้องประกอบด้วยการบรรยาย ตีความ และตัดสินข้อเด่นข้อด้อยของผลงานศิลปะนั้น ๆ (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. ม.ป.ป. : 62 - 65 อ้างอิงมาจาก Beardsley. 1985)

จากการวิเคราะห์ยังพบอีกว่า ในข้อเขียนทางศิลปะนั้นจะไม่สามารถแยกเนื้อหาออกเป็นแกนหนึ่งแกนใดโดยเฉพาะ แต่จะมีเนื้อหาของคุณค่าศิลปะทั้ง 4 แกนดังกล่าวแล้วหลอมรวมอยู่ด้วยกันตามปริมาณมากน้อย ซึ่งแล้วแต่แนวการเขียนของผู้เขียนบทความแต่ละท่านตั้งแต่ระดับมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาทางศิลปะในบทความของวารสารและนิตยสารทั้ง 4 ชื่อเรื่อง มีครบทั้ง 4 แกน และสัดส่วนของแต่ละแกนไม่เท่ากัน แกนทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะมีมากเป็นอันดับหนึ่ง และแกนทางด้านสุนทรียศาสตร์มีน้อยที่สุด จึงขอเสนอแนะว่า

1. ในการคัดเลือกหนังสืออ่านส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปนิยมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เป็นวารสารและนิตยสารนั้น นอกจากวารสารและนิตยสารทั้ง 4 ชื่อเรื่องแล้ว ควรเสนอเพิ่มเป็นวารสารและนิตยสารอื่น ๆ อีก เพื่อให้มีความสมดุลทั้ง 4 แกน โดยพิจารณาถึงแกนทางสุนทรียศาสตร์ที่ระบุให้อ่านนั้นมีน้อยเกินไป

2. ในการปรับปรุงหนังสือส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปนิยมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งได้แก่ผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ คือ นักเขียนบทความ สำนักพิมพ์ ตลอดจนบรรณาธิการต่าง ๆ ควรใช้ข้อมูลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการปรับปรุงเพิ่มเติมแกนทางสุนทรียศาสตร์ให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรจะได้มีการทำวิจัยในลักษณะวิเคราะห์บทความเช่นนี้อีก โดยเน้นในด้านอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์เฉพาะวารสารและนิตยสารเล่มใดเล่มหนึ่ง เพื่อดูความคลี่คลายของบทความแต่ละปีที่พิมพ์ เช่น วารสารและนิตยสารที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2528 มีความแตกต่างกับวารสารและนิตยสารที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2525 และ 2529 หรือปีอื่น ๆ อย่างไรหรือไม่

2. วิเคราะห์เฉพาะเนื้อหาแกนใดแกนหนึ่งใน 4 แกน คือ สุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลปะปฏิบัติ เพื่อจะได้เนื้อหาที่เฉพาะเจาะจงในแต่ละแกนออกมา

3. วิเคราะห์เฉพาะบทความประจำบางบทความ เช่น ระเบียงภาพในนิตยสารศิลปากร หรือ ตำนานสัตว์หิมพานต์ ในวารสารวัฒนธรรมไทย ฯลฯ

4. วิเคราะห์วารสารและนิตยสารเล่มอื่น ๆ ที่มิได้กำหนดไว้ในหนังสือคู่มือครูฯ ว่ามีเนื้อหาทางศิลปะแทนใดแทนหนึ่งสอดแทรกอยู่หรือไม่ เพื่อจะได้เสนอแนะในการนำมาใช้ประกอบในการเรียนการสอนวิชาศิลปนิยมต่อไป

5. น่าจะได้มีการวิเคราะห์วารสารและนิตยสาร โดยทำเป็นกลุ่มวารสารและนิตยสารที่น่าจะนำมาวิเคราะห์ เพื่อจะได้ข้อมูลที่มีปริมาณประชากรที่มากขึ้น และมีความต่อเนื่องในการวิจัยในแต่ละเรื่อง เช่น จากวารสารหรือนิตยสารเล่มใดเล่มหนึ่งโดยเฉพาะตั้งแต่ฉบับแรกจนถึงฉบับก่อนทำการวิจัย

6. วิเคราะห์เฉพาะบทความของนักเขียนคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น น.ณ. ปากน้ำ หรือ ศรีศักร วัลลิโภดม ฯลฯ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์. "หนังสือเรียนของเด็ก," ศูนย์ศึกษา. 11 : 32 – 36 ; มีนาคม 2507.

กำจร สุนพงษ์ศรี. "ประวัติศาสตร์ศิลปศึกษา," ครุศิลป์. กรุงเทพฯ : ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

คู่มือครูแนวการสอนวิชาศิลปนิยมตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524. กรุงเทพฯ : กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2524.

จินตนา ใบกาซูยี. "หนังสือเรียนที่ไม่ใช่แบบเรียน," ประชาศึกษา. 28(8) : 20 – 25 ; มีนาคม 2530.

จุมพจน์ วณิชกุล และคนอื่น ๆ. ห้องสมุดและการศึกษาค้นคว้า. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2526.

เจตนา นาควัชระ. "แนวทางร่วมในการวิจารณ์ศิลปะ," สัมมนาการวิจารณ์ศิลปะ. กรุงเทพฯ : 2524.

แจนีส วงศ์สุรวัฒน์. "รายงานการสัมมนาการวิจารณ์ศิลปะ," สัมมนาการวิจารณ์ศิลปะ. กรุงเทพฯ : กรุงสยามการพิมพ์, 2524.

จำนวน คลองการเขียน. "หนังสืออ่านประกอบ," ประชาศึกษา. 21(7) : 408 – 411 ; กุมภาพันธ์ 2513.

ชลอ พงษ์สามารถ. ศิลปะสำหรับครูมัธยม. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2526.

ดำรง เพ็ชรพลาย. "หนังสือสำหรับเด็กที่น่าอ่าน," วารสารห้องสมุด. 18(3) : 255 – 259 ; พฤษภาคม – มิถุนายน 2517.

ดำรง วงศ์อุปราช. "การวิจารณ์ทัศนศิลป์," สัมมนาการวิจารณ์ศิลปะ. กรุงเทพฯ : กรุงสยามการพิมพ์, 2524.

ทรรศนีย์ กัลยาณมิตร. "ห้องสมุดโรงเรียน กฎบรรณารักษ์ และการปฏิรูปการศึกษา," วารสารครุศาสตร์. 4 : 46 ; สิงหาคม – ตุลาคม 2517.

ทิพวัน เวศกาวี. การวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบวิชาสังคมวิทยา (สค 16) ในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : แผนกวิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518. อัดสำเนา.

เทพศิริ สุขโสภา. เรียนศิลป์ เล่ม 1 – 2. กรุงเทพฯ : สมาคมสตรีอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย, 2517.

นงลักษณ์ ชายหาด. การวิเคราะห์หนังสืออ่านเพิ่มเติมและส่งเสริมการอ่านหมวดภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.

นารีรัตน์ อยู่กิตติชัย. การวิเคราะห์หนังสืออ่านเพิ่มเติมหมวดสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาตอนปลาย. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520. อัดสำเนา

นิพนธ์ ทวีกาญจน์. "ทฤษฎีสร้างสรรค์กับการเรียนการสอนศิลปศึกษา," ครุปริทัศน์. 68 – 69 ; กุมภาพันธ์ 2530.

_____. เอกสารประกอบการเรียนวิชาสุนทรียศาสตร์ศิลป์ 512. 2529.

นิพาดา เทวกุล, ม.ล. "ศิลปะกับชีวิต," ทัศนศิลป์เชิงปฏิบัติการ. 2520.

_____. เอกสารประกอบคำบรรยายการประชุมเชิงปฏิบัติการทางด้านวิชาการหลักสูตรปริญญาโทศิลปศึกษา. 21 – 23 ; มีนาคม 2528.

นิรมล คุณาพงศ์ศิริ. การวิเคราะห์หนังสือและบทความประกอบการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.

บังอร ภูวภิรมย์ขวัญ. วิชาสถิติและการวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2530.

พิริยะ ไกรฤกษ์. การวิเคราะห์การศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะในประเทศไทยในอดีตและปัจจุบัน เพื่อเสนอแนะแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะต่อไปในอนาคต. กรุงเทพฯ : รายงานการวิจัยเสนอต่อสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

_____. "ประวัติศาสตร์ศิลปะ," ทัศนศิลป์เชิงปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ภาพพิมพ์, 2530.

_____. ภาพสะท้อนจากประสบการณ์ในอเมริกา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศิริวัฒนา, 2529.

พีระพงษ์ กุลพิศาล. การวิจารณ์ศิลปะเด็ก. เอกสารประกอบการบรรยายทางศิลปะหมายเลข 9 หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, ม.ป.ป.

_____. "วงการศิลปะ : ศิลปิน นักวิจารณ์ศิลปะ นักประวัติศาสตร์ศิลป์ และนักสุนทรียศาสตร์," สุนทรียภาพเฉลิมพระเกียรติ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์, 2530.

พีระศักดิ์ เทพไตรรัฒน์. ปฏิทัศน์หนังสือ. กรุงเทพฯ : รายงานในวิชาทฤษฎีความรู้และศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530.

ฟองจันทร์ เพชรมาก. การวิเคราะห์การอ้างอิงวารสารในปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตสาขาศึกษาศาสตร์ 2529. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. การรับรู้. บันทึกการบรรยายของ ดร.แมกซ์ เรนแนลส์, 2529.

_____. "คุณภาพชีวิตที่เด็กไทยใฝ่ฝัน," สูจิบัตรการประกวดภาพเด็กไทย. กรุงเทพฯ : แสงเทียนการพิมพ์, 2530.

_____. "อิทธิพลของการเรียนการสอนสองระบบที่มีต่อศิลปศึกษา," ทัศนศิลป์เชิงปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ . สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์, 2530.

_____. เอกสารประกอบการเรียนวิชาศิลป์ 511. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.

_____. เอกสารประกอบการเรียนวิชาศิลป์ 512. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.

_____. เอกสารประกอบการสอนวิชาทฤษฎีความรู้และศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ม.ป.ป.

แม้นมาส ชวลิต และศิรินทร์ ช่วงโชติ. คู่มือบรรณารักษศาสตร์. กรุงเทพฯ : เกษตรบรรณกิจ, 2511.

รัญจวน อินทรกำแหง. วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : ดวงกมล, 2517.

รณพ ประวัติงาม. การวิเคราะห์หนังสืออ่านเพิ่มเติมและส่งเสริมการอ่านหมวดสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.

ลัดดาวัลย์ หวังพานิช. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.

วิชาศิลปศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับอุดมศึกษา. การประชุมทางวิชาการเรื่องการเรียนการสอน, 2528.

วิชัย วงษ์ใหญ่. "การสอนศิลปะให้สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่," ประชาศึกษา. 29 : 24 – 29 ; มีนาคม 2521.

_____. ศิลปะเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุรพาศิลป์, 2515.

วินัย โสมคี. "ศิลปศึกษา," สารานุกรมศึกษาศาสตร์. กรุงเทพฯ : ฉบับที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.

วิรุณ ตั้งเจริญ. วิวัฒนาการศิลปศึกษาและสุนทรียภาพของเด็กไทยในปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.

ศิลปศึกษากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพฯ : เอกสารประกอบการสัมมนาของนิสิตบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. อัดสำเนา.

สุนทรียภาพเฉลิมพระเกียรติ. กรุงเทพฯ . สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์, 2530.

สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี. กรุงเทพฯ : เอกสารนิเทศการศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2525.

อารี สุทธิพันธุ์. "เขียนจากประสบการณ์," ทัศนศิลป์เชิงปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์, 2530.

_____. ศิลปะที่มองเห็น. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : แผนกการพิมพ์โรงเรียนสตรีเนติศึกษา, 2516.

_____. เอกสารประกอบการสอนวิชาการวิจัยเชิงปฏิบัติการทางทัศนศิลป์ชั้นสูง (ศิลป์ 541). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529.

อารี สุทธิพันธุ์ และวิรุณ ตั้งเจริญ. กิจกรรมสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มิตร, ม.ป.ป.

อุมาพร กุหลาย. วิเคราะห์วารสารไทยที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2522. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.

เอกชัย สุนทรพงศ์ และเสาวนิตย์ แสงวิเชียร. ความงามสุนทรียศาสตร์สำหรับผู้ใฝ่รู้. กรุงเทพฯ . โอเดียนสโตร์, 2529.

อำนาจ เย็นสบาย. ทัศนวิจารณ์ผลงานวิจารณ์ศิลปกรรมระหว่าง พ.ศ. 2516 - 2526. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, ม.ป.ป.

_____. สุนทรียภาพ. กรุงเทพฯ : เอกสารนิเทศการศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2520.

อำนาจ เย็นสบาย และวิรุฬ ตั้งเจริญ. ทัศนวิจารณ์ผลงานวิจารณ์ศิลปกรรม พ.ศ. 2516 - 2526. กรุงเทพฯ : เอกสารนิเทศการศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, ม.ป.ป.

Clark, Gilbert and Enid Zimmerman. "Toward a Discipline of art Education," Phi Delta Kappan. 63 : 53 - 55, 1981.

Clark, Sheila. Modern Theoretical - Foundations of Appreciation and Creation in Art Education Text books 1960 - 1970. Studies in Art Education 16 : 12 - 23, 1975.

Kulshreshtha, Indira. Supplementary Readers - Preparation and Evaluation. National Council of Education Research and Training, 1972.

Mittler A. Gene. "Clarifying the Decistion - Making Process in Art," Studies in Art Education. 25 : 14 - 21, 1983.

Ua - Anant, Malichat S. Johansen's Theory of Teaching Art Appreciation. Paper Presented to the Methodology of Educational Theory Indiana University, 1983. photocspied.

Zimmerman, Enid. "Diagraph Analysis and Reconstruction of Broudy's Aesthetic Education Theory : An Examplar for Aesthetic Education Theory Analysis and Construction," Studies in Art Education. 23 : 89 - 47, 1982.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

ปฏิทัศน์บทความ นิตยสารศิลปากร ปี 2529

(จำนวน 35 บทความ)

บทความที่ 1 ประเทือง เอมเจริญ. "ระเบียงภาพ : นิทรรศการงานศิลปะของ ประเทือง เอมเจริญ "บทเพลงแห่งวันและคืน" ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป 5 – 25 มีนาคม 2529," ศิลปากร. 29(6) : 20 ; มกราคม 2529.

เป็นบทกวีนิพนธ์โดย ประเทือง เอมเจริญ เจ้าของผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการ "บทเพลงแห่งวันและคืน" โดยเขาได้พรรณาถึงการทำงานศิลปะของตัวเขาเองที่ได้ออกไปสัมผัสกับธรรมชาติโดยตรง อันมีผลต่อการแสดงออกทางด้านศิลปะของเขา ซึ่งเขาได้บันทึกข้อความนี้ไว้ เมื่อปี พ.ศ. 2519

บทความที่ 2 ประพัฒน์ ตรีฆรงค์. "เสียงคำพ่ามาในหนังสือไทย," ศิลปากร. 29(6) : 21 – 32 ; มกราคม 2529.

เป็นการรวบรวมคำพ่ามาเสนอต่อผู้อ่าน ซึ่งเป็นคำที่ใกล้เคียงกับที่ใช้อยู่ในภาษาไทย แต่มีสำเนียงการออกเสียงที่ผิดแผกออกไปตามธรรมชาติของการใช้ภาษา ทั้งนี้โดยมีความมุ่งหมายที่จะช่วยในด้านการถ่ายทอดคำพ่ามาเป็นคำไทย ตลอดจนการที่ชาวต่างประเทศถ่ายทอดคำพ่ามาเป็นภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และใช้ตัวอักษรโรมันกำกับ ซึ่งมักจะเข้าใจ สับสนกันได้ เป็นต้น ว่า ชื่อเมือง อย่าง ย่างกุ้ง อันมีความหมายถึง สิ้น หรือหมดความแค้น เนื่องจากได้ปราบปรามมอญ อันมีชื่อเมืองเดิมว่า เมืองตะเกิง ลงอย่างราบคาบ ฝรั่งออกเสียงว่า Dagon เพี้ยนเป็นตะโก้งก็มี และอย่างพระเจ้าอองไจยะ ก็คือ พระเจ้า อลองพญา ที่ไทยรู้จักนั่นเอง หมายถึงเป็นชื่อพระราชวงศ์ แปลว่า ผู้ที่จะเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต เป็นต้น และยังมีคำอื่น ๆ อีกมากมายหลายประเภทเช่น ยศฐานบรรดาศักดิ์ เหรียญ ตำแหน่งการปกครอง สถานที่ปฏิบัติราชการ พระเจ้าแผ่นดิน พระมเหสี เครื่องราชอิสริยาภรณ์ (ตรา)

บทความที่ 3 จิราภรณ์ อรัณยะนาค. "บทบาทของเกลือในการเสื่อมสภาพของโบราณสถาน," ศิลปากร. 29(6) : 33 – 45 ; มกราคม 2529.

เป็นบทความที่แสดงถึงบทบาทของเกลือว่ามีผลต่อการเสื่อมสภาพของโบราณสถานต่าง ๆ โดยพบว่า ยิ่งอยู่ใกล้แหล่งชุมชนแออัด หรืออยู่ใกล้โรงงานอุตสาหกรรม แหล่งเพาะปลูก แม่น้ำลำคลอง หรือที่ ๆ มีน้ำท่วมถึงเสมอ จะทำให้มีการเสื่อมสภาพเร็วกว่า อยู่ในชนบทห่างไกลชุมชน

บทความยังได้แสดงการทดลอง โดยนำอิฐใหม่และปูนปั้นรูปลูกบาศก์ไปแช่เกลือเจ็ดวัน ทิ้งไว้ให้แห้งสิบวันแล้วทิ้งไว้อีก 1 เดือน ซึ่งทำให้พบสภาพเปื่อยยุ่ยเป็นผงอย่างชัดเจน เป็นต้น ทั้งได้แสดงการเกิดเกลือบนโบราณสถานต่าง ๆ เป็นต้นว่า เกลือเป็นองค์ประกอบของดิน เกลือในเนื้อวัสดุก่อสร้าง เกลือที่มาจากสิ่งแวดล้อม พร้อมแสดงแผนภูมิภาพประกอบไว้ด้วย

บทความที่ 4 ทรงสรรค์ นิลกำแหง. "ความทรงจำของพระยาประดิพัทธภูบาล (คอ ยู่ เหล ณ ระนอง) เมื่อตามเสด็จเยือนต่างประเทศในรัชกาลที่ 5 รัชกาลที่ 6 รัชกาลที่ 7," ศิลปากร. 29(6) : 46 – 58 ; มกราคม 2529.

ได้เขียนถึงประวัติของพระยาประดิพัทธภูบาล ซึ่งเป็นพระยาพานทองในสมัยรัชกาลที่ 5 และเป็นพระยายืนชิงช้าคนสุดท้าย เมื่อ พ.ศ. 2474 หลังจากนั้นก็ไม่มีพิธีนี้อีกเลยจนทุกวันนี้ โดยได้คัดมาจากบันทึกความทรงจำจากหนังสือ เรื่องของเจ้าคุณประดิพัทธฯ และยังกล่าวถึงเรื่องราวการตามเสด็จกรมพระยาดำรงไปรัสเซีย เช่นเล่าเรื่องผลไม้ที่อร่อยที่สุดในส่วนต่าง ๆ ของโลกที่พบมา เล่าถึงการตามเสด็จพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์

ห้องอาบน้ำของโรงแรมที่มีหญิงสาวมานวดและถูขี้ไคลให้ด้วย การตาม เสด็จพระพุทธเจ้าหลวงประพาสยุโรป พ.ศ. 2440 ประพาสชวา พ.ศ. 2439 และ 2444 ตามเสด็จสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช (รัชกาลที่ 6) ไปรัสเซียและญี่ปุ่น เมื่อ พ.ศ. 2446 เล่าถึงแผ่นดินไหว ที่เกาะบาหลี ของชวา เล่าถึงของแปลก เมืองญี่ปุ่น ของแปลกเมืองบาหลี การตามเสด็จพระปดเกล้าฯ ไปชวา และการไปอยู่ประจำพระองค์ ชาเรวิทช์ (รัสเซีย) เล่าถึงประสบการณ์ต่าง ๆ เช่น ลูกหมูย่าง ที่เกาะบาหลี ราคาตัวละ 10 สลึง หญิงชายญี่ปุ่นอาบน้ำร่วมกันในโรงแรม เป็นของธรรมดา เป็นต้น

บทความที่ 5 เมฆินท์ พานิชกุล. "ประวัติย่อของคนไทดุรุงในแคว้นอัสสัม โดย ศรีเล็มชัม ช.ดุรุง," <u>ศิลปากร</u>. 29(6) : 59 – 63 ; มกราคม 2529.

เป็นบทความที่แปลเป็นภาษาไทย แสดงถึงเรื่องราวของคนไทย ที่อพยพเข้าไปเป็นคนกลุ่มน้อยในอินเดีย ซึ่งผู้เขียนคือ ศรีเล็กชัม ช.ดุรุง เป็นคนไทยเชื้อสายดุรุง ได้เรียบเรียงจากประสบการณ์และความรู้ มอบให้ กับผู้แปล เมื่อ พ.ศ. 2504 ขณะศึกษาอยู่ในอินเดีย ต่อมาจึงได้แปลเป็น ภาษาไทย ทำให้ได้ทราบถึงความเป็นมาของชาวไทดุรุง หรือไทหลวง ซึ่งหมายถึง ไทใหญ่ ที่ได้ย้ายเข้ามาในแคว้นอัสสัม ของอินเดีย ตั้งแต่ ต้นคริสศตวรรษที่ 13 จนถึงคริสศตวรรษที่ 17 ได้ทราบถึงภาษาที่ใช้ การแต่งกาย ประเพณี ความรู้สึกนึกคิด ทราบถึงคนไทกลุ่มอื่น ๆ เช่น ไทคำตี่ ไทคำยาง ไทฟ้าเก้ ไทอีก้อน เป็นต้น

บทความที่ 6 ชะเอม แก้วคล้าย. "จารึกวัดกระพังนาค อักษรขอม ภาษาบาลี ประมาณพุทธศตวรรษที่ 21," ศิลปากร. 29(6) : 67 - 70 ; มกราคม 2529.

เป็นบันทึกการอ่านและแปลจารึกวัดกระพังนาค โดยตัวผู้เขียนเอง กล่าวถึงลักษณะและข้อความในจารึกมีรายละเอียดต่าง ๆ แจ้งไว้ เช่น ลักษณะตัวอักษร ภาษาที่ใช้ ศักราช สถานที่พบ ผู้พบ เป็นต้น และมีบันทึกคำจารึกไว้เป็นภาษาไทยในปัจจุบัน ทำให้ได้ความรู้ว่าน่าจะเป็นแบบเรียนหรือตำราขั้นต้นของคนไทย ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้เริ่มเรียนสระและพยัญชนะ เช่น มีการขึ้นต้นด้วยบทนมัสการพระพุทธเจ้า และลงท้ายด้วยบทสรรเสริญ พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ อันน่าจะสืบทอดมาจนถึงวิธีปฏิบัติในโรงเรียนปัจจุบัน ที่มีการไหว้พระสวดมนต์ ก่อนและหลังการเรียน นอกจากนี้ยังกล่าวถึงเทวดาประจำทิศ เข้าใจว่าเพื่อปกปักษ์ผู้เรียนให้แคล้วคลาดปลอดภัยในการเรียนอันแสดงถึงความเชื่อของคนสมัยนั้น

บทความที่ 7 อันส์ เพนธ์. "การสำรวจและวิจัยจารึก 1.5.1.1 บ้านสันต้นม่วง พ.ศ. 2021 / ค.ศ. 1475," ศิลปากร. 29(6) : 71 - 75 ; มกราคม 2529.

เป็นบันทึกเกี่ยวกับรายละเอียดต่าง ๆ ของศิลาจารึก ประกอบด้วย ข้อความย่อ ที่ตั้งเดิม ที่อยู่ปัจจุบัน ฯลฯ บันทึกข้อความเดิมด้วยอักษรไทยปัจจุบัน และคำอ่านในปัจจุบัน ทั้งด้านที่ 1 และด้านที่ 2 เช่น ข้อความแปลว่า ...."ทั้งสมเด็จพระราชาอโศกราชผู้เป็นเจ้า เข้ามาฟังธรรมเทศนา ก็อนุโมทนาด้วย ศรัทธาแห่งเจ้าพันหลวงแล..." (ศิลาจารึกด้านที่ 2)

บทความที่ 8 "การสำรวจแหล่งภาพเขียนสีบนผนังหิน ที่ถ้ำโลง เทือกเขาภูโลง บ้านแก้ว อะฮวน ตำบลโนนฤง อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี," ศิลปากร. 29(6) : 76 – 104 ; มกราคม 2529.

กล่าวถึงแหล่งภาพเขียนสี ที่ค้นพบโดยหน่วยศิลปากรที่ 6 พิมาย เมื่อปี พ.ศ. 2524 และได้ไปสำรวจอีก โดยคัดลอกภาพมาด้วย ขนาดเท่าของจริง พร้อมบันทึกภาพถ่ายไว้เป็นหลักฐาน เพื่อประกอบการวิเคราะห์วิจัยทางด้านนี้ต่อไป

บทความมีลักษณะเป็นรายงานการวิเคราะห์เบื้องต้นในแง่เทคนิค และวิธีการทำภาพ เป็นต้น กล่าวถึงการเดินทางไป และความเป็นมาของการค้นพบ รวมทั้งประวัติหมู่บ้าน ตำนานต่าง ๆ ตลอดจนภูมิประเทศ โดยเฉพาะ ถ้ำโลง อันเป็นเพิงหินทรายขนาดใหญ่ ยาว 10 เมตร สูง 2.83 เมตร ลึก 6.70 เมตร มีส่วนกว้างให้คนเข้าไปทำกิจกรรมได้ประมาณ 10 คน เป็นต้น

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงลักษณะภาพเขียน ที่เขียนด้วยสีแดงน้ำหมากทั้งหมด กล่าวถึงลักษณะการจัดภาพ เช่น มักเป็นภาพคน สัตว์ และสัญญลักษณ์ต่าง ๆ ตลอดจน เขียนบรรยายถึงเทคนิคและวิธีทำภาพแบบต่าง ๆ เช่น การใช้ภาพมือทาบ (มือจุ่มสีแล้วไปทาบกับผนัง) ภาพมือพ่น (มือวางทับบนผนัง แล้วใช้สีพ่นด้วยวิธีต่าง ๆ) การใช้สีเป็นสีเอกรงค์

ในตอนท้ายได้มีการวิเคราะห์ความหมายของภาพต่าง ๆ ด้วยการพิจารณาจากสิ่งที่ปรากฏในภาพ และมีการเปรียบเทียบกับลักษณะภาพเขียนสีจากแหล่งอื่น ๆ คือ ถ้ำลายแทง บ้านผาคง จังหวัดเลย เป็นต้น และได้อนุมานลักษณะโครงสร้างของสังคมกลุ่มชนนี้ว่า เป็นสังคมบุพกาล และการเขียนภาพนี้ก็น่าจะเป็นส่วนหนึ่งในพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อสร้างหลักประกันให้กับชีวิตเพราะยังไม่สามารถควบคุมธรรมชาติได้

บทความที่ 9 "ดรรชนีค้นเรื่อง นิตยสารศิลปากร ปีที่ 29 เล่ม 1 (มีนาคม 2528) – เล่ม 6 (มกราคม 2529)," <u>ศิลปากร</u>. 29(6) : 105 – 116 ; มกราคม 2529.

แสดงดรรชนีค้นเรื่อง ตามลำดับตัวอักษรในช่วงปี 28 ต่อ 29 ตั้งแต่อักษร ก. – อ. โดยแบ่งออกเป็น <u>ดรรชนีผู้แต่ง</u> <u>ดรรชนีชื่อเรื่อง</u> <u>ดรรชนีหัวเรื่อง</u>

บทความที่ 1 "จดหมายเหตุงานพระบรมศพ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7," <u>ศิลปากรฉบับพิเศษ</u>. 30(1 – 2) : 1 – 648 ; มีนาคม – พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงพระราชประวัติสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7 ตั้งแต่ทรงพระเยาว์ เช่นกล่าวถึงการเสด็จพระราชสมภพเมื่อวันอังคารที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2447 มีพระนามเดิมว่า หม่อมเจ้ารำไพพรรณี สวัสดิวัฒน์ จนกระทั่งเสด็จสวรรคต ด้วยพระหทัยวาย โดยพระอาการสงบ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2527 ณ พระตำหนักวังศุโขทัย

บทความได้แสดงถึงพระคุณูปการ ที่ทรงมีพระจริยาวัตร ศีลจารวัตร ตั้งอยู่ในสัจจธรรมและขันติธรรมอย่างมั่นคง จนเป็นที่เคารพสักการะอย่างยิ่งของพระบรมวงศานุวงศ์ ผสกนิกรทั้งปวง จึงทรงเป็นเสมือนครูฐานียบุคคลอันน่าเคารพสรรเสริญ ในพระบารมีธรรมยิ่งนัก ดังความตอนหนึ่งที่ค้องตามเถรภาษิตที่คัดลอกมาจากบทความดังกล่าวว่า ..."วิญญู คือผู้รู้ทั้งหลาย ย่อมสรรเสริญ ท่านผู้มีปัญญา ผู้พูดจริง ตั้งมั่นอยู่ในศีล ประกอบธรรมเป็นเครื่องสอนใจ..." นอกจากนั้น เนื้อความในหนังสือชุดนี้ยังได้แบ่งออก

เป็นส่วน ๆ อยู่ในภาคที่สอง ได้กล่าวถึงการประดิษฐานพระบรมศพ การบำเพ็ญพระราชกุศล และการบำเพ็ญกุศลถวายพระบรมศพโดยฆสกนิกร หลายกลุ่ม ทั้งชาวไทย ชาวจีน ชาวมอญ ชาวญวณ ฯลฯ มีการบันทึกคำประกาศต่าง ๆ ไว้ด้วย เช่น คำประกาศของสำนักพระราชวัง สำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวถึงลำดับขั้นตอนในการดำเนินการพระบรมศพ รวมทั้งหมายกำหนดการต่าง ๆ นอกจากนั้นก็มีบันทึกพระธรรมเทศนาที่สำคัญ ๆ ในการบำเพ็ญพระราชกุศลถวาย และในภาคที่สาม เป็นการจัดเตรียมงานถวายพระเพลิงพระบรมศพ เป็นประกาศและคำสั่งต่าง ๆ เช่น การจัดเตรียมงานพระราชพิธี การจัดริ้วขบวน หมายกำหนดการ การจัดเตรียมงานซ่อมสร้างสิ่งประกอบพระราชพิธี เช่น พระเมรุมาศ และอาคารในปริมณฑล การจัดนิทรรศการ จัดทำเอกสาร การเผยแพร่ข่าวสาร จนถึงการยกสัปตปฏลเศวตฉัตรยอดพระเมรุมาศ จึงจบเล่ม 1

ในเล่มที่ 2 ได้กล่าวถึงงานถวายพระเพลิงพระบรมศพ มีหมายกำหนดการต่าง ๆ รายละเอียดริ้วกระบวนเชิญพระบรมศพ เป็นต้น นอกจากนั้นก็มีบันทึกพระธรรมเทศนาที่สำคัญ ๆ ในการบำเพ็ญพระราชกุศลถวาย ตลอดจนการแต่งกายในพิธีต่าง ๆ เช่น การแต่งกายของทหารรักษาพระองค์กองพันต่าง ๆ ตั้งแต่พิธีเริ่มต้นจนถึงเก็บพระบรมอัฐิ และงานบำเพ็ญพระราชกุศลถวายพระบรมอัฐิ แล้วเชิญพระบรมอัฐิขึ้นประดิษฐาน ณ พระวิมานพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท จนถึงการบรรจุพระราชสรีรางคาร ณ พระอุโบสถวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ณ ฐานพุทธบัลลังก์ พระพุทธอังคีรสปฏิมากร พระประทานในอุโบสถ และการบรรจุเส้นพระเกศา ณ ฐานพุทธบัลลังก์ พระสัมพุทธวัฒโพภาส ในพระอุโบสถวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร เป็นการภายใน รวมทั้งรายละเอียดในการจัดนิทรรศการเทิดพระเกียรติจนกระทั่งการรื้อพระเมรุมาศ และอาคารในปริมณฑล ภายหลังเสร็จสิ้นงานพระบรมศพ

บทความชุดนี้ยังประกอบด้วยภาพสีและขาวดำจำนวนมาก เช่น ภาพการจัดริ้วกระบวนแบบโบราณราชประเพณี นอกจากนั้นยังให้ความรู้เกี่ยวกับงานทางด้านศิลปกรรม เช่น ข้อความในหน้า 266 – 376 และหน้า 225 – 228 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการซ่อมสร้างพระเมรุมาศ ราชรถ ราชยาน และสิ่งประกอบพระราชพิธีต่าง ๆ เป็นต้นว่า หอเปลื้องเครื่อง พระที่นั่งทรงธรรม ทัพเกษตร ทิม ริ้วราชวัติ พรหมพักตร์ ยอดพระเมรุมาศรูปเทวดานั่งคุกเข่าถือตาลปัตร แว่นแก้ว 20 องค์ การสร้างพระเกศทองคำ การหล่อปูนพลาสเตอร์ประดับลวดลายปูนโรยกก เป็นต้น

บทความที่ 1 "ระเบียงภาพ : Large Scale การแสดงจิตรกรรมสีน้ำร่วมสมัยของกลุ่ม White ครั้งที่ 5 ณ หอศิลปพีระศรี," ศิลปากร. 30(3) : 17 – 21 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของศิลปินกลุ่ม White (White Group) ซึ่งมุ่งสร้างสรรค์ผลงานสีน้ำเสนอสู่สาธารณชนมา 5 ปีติดต่อกัน โดยสังเขป มีการนำเสนอบทหน้าที่กล่าวไว้ในสูจิบัตรการแสดงงานของกลุ่มนี้ครั้งแรกเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2525 ว่า "มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการสร้างสรรค์ในแนวความคิด รูปแบบ ตลอดจนเทคนิคและกรรมวิธีต่าง ๆ ของงานจิตรกรรมสีน้ำ" นอกจากนั้นก็กล่าวถึงที่มาของชื่อกลุ่มศิลปินนี้ ลักษณะของผลงานและการแสดงงานครั้งที่ 5 ณ หอศิลปพีระศรี อันเป็นผลงานสีน้ำขนาดใหญ่ มีการกล่าวถึง ขนาด (size) ต้นแบบร่าง (sketch) แบบศึกษา (study) ธาตุทางทัศนศิลป (Visual Elements) เป็นต้น ทำให้ทราบถึงคำว่า ศิลปวิธี หรือเหตุผลที่ว่าทำไมจึงต้องเขียนภาพสีน้ำมันขนาดใหญ่ นอกจากนั้นยังมีบัญชีรายชื่อศิลปินของกลุ่ม และศิลปินรับเชิญ ตั้งแต่การแสดงงานครั้งที่ 1 – 5 ประกอบไว้ให้ทราบด้วยในตอนท้าย

บทความที่ 2 เทิม มีเต็ม. "จารึกฐานพระพุทธรูป วัดพญาภู และวัดช้างค้ำวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดน่าน," ศิลปากร. 30(3) : 22 – 29 ; กรกฎาคม 2529.

เป็นบทความที่แสดงถึงจารึกที่ฐานพระพุทธรูป 3 ชิ้น ที่บ่งบอกหลักฐานการใช้ "อักษรไทยสมัยสุโขทัย" ซึ่งได้แผ่ขยายไปสู่ดินแดนนครน่าน หรือนันทบุร ในปีพุทธศักราช 1970 ว่าข้อความที่ปรากฏในจารึกที่ฐานพระพุทธรูปทั้ง 3 องค์นั้น มีเนื้อหาแบบเดียวกัน คือ กล่าวถึง "สมเด็จเจ้าพระยาสารยาสุม ผู้เสวยราชย์ ในนันทบุร ได้สถาปนาพระพุทธรูปจำนวน 5 องค์ ขึ้นไว้ เพื่อให้มั่นคงในพุทธศาสนา" อักษรที่ใช้นั้นเป็นแบบอักษรไทย สมัยสุโขทัย ต่างกันเพียงฝีมือในการจารึก ทั้งนี้ได้แสดงรายละเอียดต่าง ๆ เช่น อักษร ภาษา ศักราช จารึกอักษร วัสดุที่จารึก ลักษณะวัตถุ ขนาดวัตถุ บัญชีทะเบียนวัตถุ พบเมื่อ สถานที่พบ และปัจจุบันอยู่ที่ของพระพุทธรูปทั้ง 3 องค์ไว้ด้วย พร้อมทั้งคำอ่านจารึกที่ถอดเป็นคำปัจจุบัน

บทความที่ 3 ณัฐภัทร จันทวิช. "ศิลปโบราณวัตถุจากปราสาทเมืองสิงห์," ศิลปากร. 30(3) : 30 – 54 ; กรกฎาคม 2529.

เป็นบทความที่กล่าวถึงศิลปะโบราณวัตถุสถานจากปราสาทเมืองสิงห์ ตำบลเมืองสิงห์ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี อันตั้งอยู่บนฝั่งทะวันออกของแม่น้ำแควน้อย โดยละเอียด เช่น เมืองสิงห์เป็นเมืองโบราณกำแพงเมืองกว้าง 880 เมตร ยาว 1,200 เมตร สูง 5 เมตร มีร่องรอยว่ามีกำแพง 3 ชั้น แต่ทางทิศตะวันตกมี 7 ชั้น มีเนื้อที่เมืองขนาด 600 ไร่ มีปราสาทขอมตั้งอยู่กลางตัวเมืองก่อด้วยศิลาแลง มีซุ้มประตู 4 ทิศ

บทความยังได้กล่าวถึงประวัติเมืองสิงห์ ลักษณะทางสถาปัตยกรรม เช่น พระปรางค์ ระเบียง บรรณศาลา หรือวิหาร ลักษณะการก่อสร้าง เทคนิคในการก่อสร้าง การตกแต่งลวดลาย นอกจากนั้นยังกล่าวถึงศิลปวัตถุที่ค้นพบ ลักษณะพระพิมพ์หรือพระเครื่อง เครื่องปั้นดินเผา การแบ่งลักษณะประติมากรรม ลายปูนปั้น และลักษณะศิลปวัตถุทางประติมานวิทยา เช่น พระโพธิสัตว์อาโลกิเตศวร นางปรัชญาปารมิตา กล่าวถึงต้นกำเนิดการก่อสร้างฯ ลทธิความเชื่อ และบทสรุป ซึ่งทำให้เชื่อได้ว่าอิทธิพลของศิลปขอมในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 16 – 17 ได้แผ่เข้ามาในภาคตะวันตกของประเทศไทยในระยะเวลานั้นอย่างแน่นอน

สิ่งที่น่าสนใจอีกส่วนคือ ความรู้ด้านการปฏิบัติ เช่น กล่าวถึง "วิธีทำปูนปั้น จะใช้หินปูนและเปลือกหอยเผา แล้วบดผสมกับกาวหนังสัตว์ หรือส่วนผสมที่มีความข้นเหนียวและคลุกเคล้ากับน้ำอ้อย เพื่อให้ปูนแห้งตัวช้าง่ายแก่การปั้นแต่ง" หรือเทคนิคการก่อสร้างแบบขอมคือ "ล้วนใช้ศิลาแลงเรียงซ้อนกันขึ้นไปโดยมิได้ใช้ปูนสอ แต่อาศัยน้ำหนักของก้อนศิลาแลงกดทับซึ่งกันและกัน" ..."แต่บางแห่งก็ใช้เหล็กรูปตัวไอ ตัวที ช่วยยึดระหว่างก้อนศิลาแลง" เป็นต้น

บทความที่ 4 เมธา วิจักขณะ. "การขุดค้นพระพิมพ์ที่บ้านนาวัง ตำบลนาเสียง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ," <u>ศิลปากร</u>. 30(3) : 55 – 69 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงการขุดค้นพบพระพิมพ์ดินเผาที่บ้านนาวัง ตำบลนาเสียง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ในเขตสวนมะม่วงของ นายไชยวัฒน์ กรองสุข ซึ่งสรุปได้ว่า เป็นพระพิมพ์ดินเผาอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 17 – 18 ตรงกับศิลปลพบุรีตอนปลาย คงยังเหลืออยู่ไม่มากนัก เนื่องจากราษฎรได้ขุดไปแล้วประมาณ 200 – 300 องค์

บทความได้บรรยายถึงบริเวณที่พบพระพิมพ์ ที่ตั้ง และสภาพภูมิศาสตร์ สภาพก่อนการขุดค้น เทคนิคและวิธีการขุดค้น เช่น มีการวางยังหลุม ใช้หมุดปลายแหลมหยั่ง ตรวจสอบพื้นผิวดิน และการใช้เครื่องมือเล็ก ๆ ในการขุด เช่น เกรียง พลั่วสนามขนาดเล็ก เพื่อป้องกันการกระแทกองค์พระพิมพ์จนแตกหักได้ ทั้งยังได้กล่าวถึงโบราณวัตถุที่ขุดได้ และที่ได้รับมอบจากราษฎรจำนวนหนึ่ง การจำแนกพระพิมพ์ เทคนิคและกรรมวิธีการสร้าง เช่น การนำเม็ดทรายเล็ก ๆ หรือวัสดุอื่นผสมลงในดินเหนียว ก่อนเผาจะช่วยให้ไม่แตกหักง่าย และทำให้องค์พระแกร่งยิ่งขึ้น ส่วนพระดินดิบเข้าใจว่าคงนำไปตากแดดให้แห้ง เป็นต้น บทความนี้ยังไม่มีการกล่าวถึงการกำหนดอายุสมัยของพระพิมพ์ เช่น แบบขอม แบบถ้ำแหลมมลายู และบทสรุปในตอนท้าย

บทความที่ 5 ภูธร ภูมะธน. "แหล่งโบราณคดีท่าม่วง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี," <u>ศิลปากร</u>. 30(3) : 70 – 86 ; กรกฎาคม 2529.

บทความนี้เป็นการเขียนถึงประสบการณ์จากการที่ผู้เขียนได้รับทุนของ บริทิช เคาน์ซิล ให้ไปดูงานและศึกษาเรื่องพิพิธภัณฑ์ และโบราณคดีที่กรุงลอนดอน ได้มีโอกาสพบกับศาสตราจารย์ วิลเลียม วัทสัน แห่งมหาวิทยาลัยลอนดอน ซึ่งได้ทำการขุดค้นแหล่งโบราณคดีหลายแห่งในประเทศไทย และได้อนุญาตให้ผู้เขียนดูและศึกษาโบราณวัตถุที่ได้จากการขุดสำรวจจากบ้านท่าม่วง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

ผู้เขียนคิดว่าสิ่งที่ได้พบเห็นมาจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจเรื่องโบราณคดียุคสมัยเริ่มแรกประวัติศาสตร์ หรือยุคก่อนประวัติศาสตร์ของภาคกลางประเทศไทย จึงได้นำมาเขียนเผยแพร่เป็นบทความที่มีรายละเอียดเบื้องต้น คือ แหล่งโบราณคดีท่าม่วง การศึกษาเครื่องปั้นดินเผา เช่นรูปแบบภาชนะ ทรงชาม ทรงหม้อ ทรงกาน้ำ ทรงแจกัน แบบของขอบปากภาชนะ

เช่น ขอบปากตรง ขอบปากโค้งเข้า ขอบปากผายออก แบบของฐานภาชนะ เช่น ฐานเรียบ ฐานยกขอบ การตกแต่งผิวพาชนะ เช่น ยกขึ้นเป็นสัน หรือลายประทับ ลายขูดขีด ลายชุด ลายเขียนสี วิธีผสมผสานหลาย ๆ แบบเข้าด้วยกัน และวัตถุชิ้นพิเศษที่ทำจากดินเผา เช่น แว เบี้ยดินเผา ลูกกระสุนดินเผา วัตถุชิ้นพิเศษที่ทำจากหิน เช่น ลูกกลิ้งสำหรับแท่นหินบด วัตถุชิ้นพิเศษที่ทำจากโลหะ และแก้ว เป็นต้น ตลอดจนอายุสมัยของสิ่งที่ค้นพบ ซึ่งสันนิษฐานว่าควรมีอายุราว 1,500 - 1,400 ปีมาแล้ว และคงเป็นชุมชนบริวารของเมืองอู่ทอง เป็นต้น

บทความที่ 6 "สนิท คิ้วฮก กับผลงานศิลปะชุด THE ATTENTIVE FOCUS ศิลปากร. 30(3) : 87 - 89 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงศิลปิน สนิท คิ้วฮก โดยเริ่มตั้งแต่อาชีพ การศึกษา การแสดงผลงาน รางวัล งานเขียน โดยเฉพาะเกี่ยวกับงานชุด THE ATTENTIVE FOCUS ที่เริ่มตั้งแต่แรงบันดาลใจในการสร้างงาน เริ่มจากตอนที่อุปสมบท แต่ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ เนื่องจากอาการปวดศีรษะ ง่วงนอน จึงพยายามหาวิธีผ่อนคลายด้วยการทำงานต่าง ๆ เช่น ปักชุนจีวร จนกระทั่งมาทำงานศิลปะ แต่ก็รู้สึกว่าทำตัวไม่เหมาะสม เมื่อลาสิกขาบทแล้วจึงยังมีความผูกพันกับการปฏิบัติธรรม ได้พบเห็นสิ่งที่ชาวบ้านประดิษฐ์มาขาย เช่น ลูกอมฤษี จึงซื้อหามาและได้เป็นแรงบันดาลใจให้สร้างงานชุดนี้ เช่น ตั้งใจจะตั้งชื่องานชุดนี้ว่า กับดักรสนิยม ได้อธิบายถึงรสนิยม เช่น สีเจ็ก และอธิบายถึงวัสดุที่ใช้ในการสร้างงานต่าง ๆ เป็นต้นว่า ไม้ไผ่ ไม้โมก และอธิบายถึงรูปแบบการสร้างงานศิลปกรรมของเขา

บทความที่ 1 วิโชค มุกดามณี. "ระเบียงภาพ : "ชีวิตและสภาวะการณ์ปัจจุบัน" ผลงานศิลปะของ วิโชค มุกดามณี," ศิลปากร. 30(4) : 17 – 24 ; กันยายน 2529.

เป็นทัศนะต่อผลงานชุด "ชีวิตและสภาวะการณ์ปัจจุบัน" ของศิลปิน วิโชค มุกดามณี เขาได้แสดงถึงความเชื่อในพลังธรรมชาติ ที่จะผลักดันทุกสิ่งทุกอย่างให้เปลี่ยนแปลงไป โดยกล่าวถึงผลงานจิตรกรรม ปี พ.ศ. 2524 – 2527 ที่เขาได้สร้างงานจากความรู้สึกใต้จิตสำนึกขึ้น โดยอาศัยแรงบันดาลใจจากซากพืชที่เสื่อมสลายโดยถูกกระทำจากธรรมชาติ เป็นต้น จนช่วงต้นปี 2527 ก็ได้รับอิทธิพลของวัสดุ

ผลงานจึงได้สะท้อนความรู้สึกหวาดกลัวต่อเทคโนโลยี โดยใช้วัสดุใหม่ ๆ เช่น พลาสติก โลหะ ผ้า เชือก ฯลฯ เข้ามาผสมผสานกัน ท้ายสุดเขาได้กล่าวถึง ผลงานที่ญี่ปุ่น ปี 2527 – 2529 ภายหลังได้รับทุนรัฐบาลญี่ปุ่นให้ไปศึกษาศิลปะ ณ กรุงโตเกียว ได้ทำงานชุด ชีวิตและสภาวะการณ์ปัจจุบัน ภายใต้สภาพแวดล้อมใหม่ ที่ความเชื่อเดิมยิ่งกระชับแน่นขึ้น แบ่งการทำงานออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะเริ่มต้น ระยะที่สอง และระยะที่ 3 โดยเริ่มคลี่คลายจากการสร้างงานตามสภาพที่เห็นความแปลกใหม่ที่แวดล้อม จนกระทั่งนำเอาความรู้จากการเรียนมาผสมผสาน เช่น วิธีทำบาติก การออกแบบเกี่ยวกับผ้า การออกแบบทางด้านพาณิชย์ เป็นต้น และได้ทดลองทำสีย้อม ศึกษาจิตรกรรมร่วมสมัย และนำวัสดุหลายชนิดเข้ามาใช้อีกครั้ง และมีการเพิ่มวัสดุที่มีมันวาว คือ อลูมิเนียม สเตนเลส ลวดโลหะต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความคิดและบรรยากาศตามสภาพที่เห็น และพิจารณานำรูปทรงที่พอใจ เช่น ใบหน้า มาเป็นโครงเส้นแทนค่าจังหวะ จุดและสี ทำให้ดูมีชีวิต และหายใจได้ และได้นำผลงานออกจัดแสดง เช่น ที่ลานสาธารณะของมหาวิทยาลัยในกรุงโตเกียว ซึ่งเขาใช้เวลาศึกษาและทำงานที่ประเทศญี่ปุ่น 1 ปีครึ่ง จึงได้งานชุดนี้ออกมา

ท้ายของบทความได้เขียนถึงประวัติของศิลปินโดยสังเขป คือ การเกิด การศึกษา วุฒิ ที่อยู่ปัจจุบัน อาชีพ การแสดงงานครั้งสำคัญ และรางวัลเกียรติยศ

บทความที่ 2 วรชัย วิริยารมภ์. "หลักฐานการเป็นโรคพยาธิของคนโบราณในทวีปอเมริกา สมัยก่อนโคลัมเบียน : ผลการตรวจสอบจากคอพโพรไลท์," <u>ศิลปากร</u>. 30(4) : 26 – 36 ; กันยายน 2529.

เป็นการเสนอเรื่องราวการค้นพบหลักฐานของพยาธิในมนุษย์แห่งทวีปอเมริกา ก่อนที่จะมีการติดต่อกับโลกภายนอก โดยศึกษาจากคอพโพรไลท์ และจากซากอุจจาระที่เหลืออยู่ในร่างมัมมี่โบราณ โดยเน้นที่พยาธิ 3 ไฟลัม คือ <u>ไฟลัม เนมาโทดา</u> หรือพยาธิในกลุ่มพยาธิตัวกลม ไฟลัม พลาริเฮลมินท์ หรือพยาธิในกลุ่มพยาธิตัวแบน และ <u>ไฟลัม อะคันโทเซปฟาลา</u> หรือพยาธิในกลุ่มพยาธิหอร์นี่เฮดเวิร์ม โดยได้ให้รายละเอียดต่าง ๆ พอสังเขป เช่น พยาธิหอร์นี่เฮดเวิร์มเป็นพยาธิที่เกี่ยวข้องกับคนน้อยที่สุด หรือพาหะที่มันอาศัยมักจะเป็นสัตว์ขนาดเล็ก ได้แก่ แมลง ตะขาบ ตางคก สัตว์เลื้อยคลานจำพวกหนูขนาดเล็ก เป็นต้น

ตอนท้ายบทความเป็นบทสรุป และความคิดเห็นต่าง ๆ เช่นกล่าวถึงปัญหาต่าง ๆ เป็นต้นว่า ปัญหาด้านเทคนิคของการศึกษาด้านนี้ยังไม่มีความแน่นอนต้องอาศัย สี กลิ่น ของคอพโพรไลท์เป็นเครื่องพิสูจน์ เป็นต้น

บทความที่ 3 จิราภรณ์ อรัณยะนาค. "หนอนหนังสือ," <u>ศิลปากร</u>. 30(4) : 37 – 40 ; กันยายน 2529.

"หนอนหนังสือ" เป็นบทความที่ไม่ได้หมายถึงบุคคลผู้รักหนังสือและรักการอ่านหนังสือ แต่กล่าวถึงตัวหนอนจริง ๆ ที่ยังชีพอยู่ได้ด้วยการกินหนังสือหรือกระดาษเป็นอาหาร มักพบในหนังสือเก่าเก็บ ไม่ค่อยได้ใช้งาน

มีรูปร่างเป็น ทัวซี อ้วนสั้น สีขาวครีม ขนาดประมาณ 3 – 5 ม.ม. ปากสีแดงเป็นปากชนิดกัดกิน เมื่อโตเต็มที่จะมีสีน้ำตาลเข้ม สีน้ำตาลแดง ยาว 2 – 3 ม.ม. จัดอยู่ในจำพวก ด้วง หรือ ด้วงปีกแข็ง บทความได้อธิบายถึงเรื่องราวต่าง ๆ ของหนอนชนิดนี้ เช่น บทบาทในการทำลายหนังสือของมัน ในภูมิภาคที่แตกต่างกัน เช่น สหรัฐอเมริกา อ่องกง อินเดีย ไทย ฯลฯ โดยจากการสำรวจในประเทศไทย พบว่ามีบทบาทรองลงมาจาก ปลวก เรียกกันว่า มอดหนังสือ

ท้ายบทความได้กล่าวถึงการดูแลรักษาหนังสือ เช่น ควรหมั่นตรวจตราดูแลหนังสือ เมื่อพบตัวหนอนเหล่านี้ก็มีวิธีทำลายด้วยการอบยาฆ่าแมลงชนิดก๊าซ หรือไอระเหย หรือการอบห้องเก็บหนังสือปีละ 2 – 3 ครั้ง และการอบในตู้อบชนิดพิเศษ เป็นต้น

บทความที่ 4 ประพันธ์ ศรีรุ่งศ์. "มหาเสวกตรี พระยาพิพัทธราชกิจ "ตาอ้น" ใน "ประพาสต้น"," ศิลปากร. 30(4) : 41 – 47 ; กันยายน 2529.

กล่าวถึงชีวประวัติของบุคคลสำคัญคนหนึ่งของไทย คือ มหาเสวกตรี พระยาพิพัทธราชกิจ ผู้เป็นต้นเค้าของคำว่า เสด็จประพาสต้น และทรงเครื่องต้น ฯลฯ คือเกิดจากเวลาที่จะประพาส มิให้ใครรู้ว่าเสด็จไปจึง "ทรงเรือมาดเก๋ง 4 แจว ลำ 1 เรือนั้น ลำเดียว ไม่พอบรรทุกเครื่องครัว จึงทรงซื้อเรือมาดประทุน 4 แจว ที่แม่น้ำอ้อม แขวงจังหวัดราชบุรี ลำ 1 โปรดให้เจ้าหมื่นเสมอใจราช เป็นผู้คุมเครื่องครัวไปในเรือนั้น เจ้าหมื่นเสมอใจราช ชื่ออ้น จึงทรงคำรัสเรือลำนั้นว่า เรือตาอ้น เรียกเร็ว ๆ เสียงเป็น เรือต้น" ดังนี้ เป็นต้น

บทความได้เล่าถึงชีวิตความเป็นมาของท่านที่ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ตามเสด็จแทบทุกคราว ทั้งในและนอกประเทศ อันมีหลักฐานอยู่ในเรื่อง "คุณสมบัติ" ซึ่งอยู่ในหนังสือ "จูฬกรรมวิภังคสูตร" เป็นต้น ได้สอดแทรกเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น ถ้า ร. 5 จะมีพระราชดำรัสเรียกโดยส่วนพระองค์แล้ว ทรงเรียกว่า ใจเสมอ

ท่านได้รับราชการใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาท สมัยรัชกาลที่ 5 และออกจากราชการรับพระราชทานเบี้ยบำนาญในรัชกาลที่ 7 ถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2477 อายุ 77 ปี

บทความที่ 5

ปอล ซาเวียร. "เอกสารสำคัญแห่งชาติเกี่ยวกับคณะราชทูตฝรั่งเศสและไทยในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199 – พ.ศ. 2231)," ศิลปากร. 30(4) : 48 – 58 ; กันยายน 2529.

เป็นคำแปลภาษาไทยเรื่องจดหมายเหตุเล่าการเดินทางไปเฝ้าพระเจ้ากรุงสยามของเชอวาลีเอร์ เดอ โชมองต์ เอกอัครราชทูตแห่งประเทศฝรั่งเศส และอีกชิ้นหนึ่งคือ เรื่องคำกราบถวายบังคมลาสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (พระเจ้าหลุยส์ที่ 14) ของคณะราชทูตแห่งสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินกรุงสยาม (สมเด็จพระนารายณ์มหาราช) ซึ่งมีเรื่องราวที่น่าสนใจยิ่ง

เอกสารได้บรรยายถึงการเดินทางของเชอวาลีเอร์ เดอ โชมองต์ เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 1685 ได้บรรยายเหตุการณ์ต่าง ๆ ในวันที่สำคัญ ๆ เช่น "วันที่ 8 พระเจ้าแผ่นดินเสด็จไปเมืองละโว้ อันเป็นที่ประทับเพื่อความเกษมสำราญ ห่างจากเมืองหลวงยี่สิบลีเออ และโดยปกติพระองค์เสด็จมาประทับปีละหลายเดือน" และได้สิ้นสุดการบันทึกเมื่อ 11 กรกฎาคม 1686 ดังนี้เป็นต้น

บทความที่ 6 นันทนา ตันติเวสส. "เจ้าพระยาโกษาธิบดี (ปาน)," ศิลปากร. 30(4) : 59 – 65 ; กันยายน 2529.

กล่าวถึงประวัติของเจ้าพระยาโกษาธิบดี (ปาน) นักการทูตไทยที่เดินทางไปเจริญสัมพันธไมตรีเป็นคนแรกกับประเทศฝรั่งเศส ท่านเป็นผู้มีความเฉลียวฉลาดและความสามารถในเชิงการทูตจนเป็นที่ยกย่องและยอมรับทั้งในหมู่ชาวไทยและชาวฝรั่งเศสอีกด้วย

บทความได้บรรยายถึงเรื่องราวต่าง ๆ ของท่าน อาทิ นามสั้น ๆ ที่เรียกกันว่า โกษาปาน ประวัติการรับราชการ และนามเดิมของท่านที่เรียกกันว่า ออกพระวิสุทธสุนธร การรู้ธรรมเนียมการทูตเป็นอย่างดีและวาทศิลป์ ซึ่งปรากฏอยู่ในพงศาวดารภาคที่ 60 และยังได้เล่าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ในประชุมพงศาวดารภาคอื่น ๆ อีกด้วย เช่น ภาคที่ 36 ได้รับแต่งตั้งจากสมเด็จพระนารายณ์ให้เป็นราชทูตพิเศษของพระองค์เดินทางไปฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ. 2230 และหลักฐานผู้สืบสกุลของท่าน ได้แก่ พระอักษรสุนทร ซึ่งเป็นพระชนกในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จึงอยู่ในฐานะพระบุรพชนของราชวงศ์จักรีด้วย เป็นต้น

บทความที่ 7 สำราญ วังศพ่าห์. "ปืนนิรนาม," ศิลปากร. 30(4) : 66 – 71 ; กันยายน 2529.

กล่าวถึงปืนใหญ่ รูปลักษณะประหลาดที่มีการค้นพบ ปืนกระบอกนี้จมอยู่ที่แม่น้ำลพบุรี บริเวณหน้าเกาะอยุธยา หน้าวัดพนมยงค์ ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระราชวังจันทรเกษม มีรอยเลื่อยและสว่านเจาะของคนร้ายที่ปลายกระบอกปืนด้วย

บทความได้กล่าวถึงสิ่งที่น่าสนใจ คือลายรอบ ๆ กระบอกปืน ทั้งลายกระจังและลายหน้าคนสวมชฎาเทริด และลายรูปกินรีหน้าฝรั่ง โดยได้ความรู้จาก นายประยูร อุลุชาฎะ เช่น น่าจะเป็นลายสมัยพระเจ้าปราสาททอง หรือก่อนนั้น (พ.ศ. 2177 – 2198) นอกจากนี้ยังได้พบล่องรอยการหล่อไล่อากาศออกไม่หมด อันเป็นจุดอ่อนของปืนโบราณที่มีปัญหาปืนแตกเสมอเวลาใช้งานและมีรอยตรูดแสดงถึงเคยใช้งานมาแล้วภายในลำกล้อง นอกจากนั้นที่สำคัญคือ มีการกล่าวถึงปืนมารประลัยในสมัย ร.1 ซึ่งน่าจะสร้างเลียนแบบ เพราะมีลักษณะใกล้เคียงกันมาก ดังมีบันทึกในประวัติศาสตร์ไว้ และในคำให้การของคนไทยต่อพระเจ้ากรุงอังวะนั้น มีชื่อปืนมารประโลมในคำให้การด้วย นอกจากนั้นยังพบเอกสารโบราณหลายฉบับกล่าวเกี่ยวกับอาวุธปืน เช่น ในสมัยพระเจ้าปราสาททองมีชาวยุโรปมาเจริญสัมพันธไมตรีแล้ว ชาวโปรตุเกสและฮอลันดามีอิทธิพลมากในสมัยนั้น และได้นำอาวุธปืนมาขาย สุดท้ายของบทความจึงสันนิษฐานว่า การหล่อปืนและการบุลาย คงได้อิทธิพลจากชาวยุโรปแน่ ส่วนการสร้างปืนนั้น สร้างแบบไทย โดยมีการใส่ทอย แบบการหล่อพระพุทธรูปของไทย

บทความที่ 8 ปัญญา นิตยสุวรรณ. "ศิลปินที่น่ารู้จักครูราฆพ โพธิเวส," ศิลปากร. 30(4) : 72 – 80 ; กันยายน 2529.

เป็นการนำเสนอเรื่องราวชีวประวัติของครูราฆพ โพธิเวส ผู้มีความสามารถในการแสดงได้ทั้งตัวยักษ์และตัวพระ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป เป็นรุ่นอาวุโสสูงสุดในบรรดานักเรียนฝึกหัดวิชานาฏศิลปโขน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายรงภักดี (เจียร จารุจรณ) ตอหน้าพาทย์

เพลงองค์พระพิราพให้แก่นาฏศิลปินของกรมศิลปากร รวม 7 ท่าน ซึ่งมีศิลปินท่านนี้รวมอยู่ด้วย

บทความได้กล่าวถึงชีวิตในวัยเด็ก ชีวิตการศึกษา และชีวิตราชการ และความสำคัญในวงการโขนละครทั่วไป คือ จะเกรงกลัวหัวโขนพระพิราพกันมาก อย่างชนิดต้องตั้งบูชากราบไหว้ และไม่จำเป็นแล้ว จะไม่มีใครไปแตะต้อง เมื่อคตินิยมเป็นเช่นนั้น เคล็ดลางก็ตามมาว่า ผู้ที่จะรำเพลงองค์พระพิราพเต็มองค์ได้ จะต้องเป็นผู้ได้รับพระบรมราชโองการ หรือได้รับพระบรมราชานุญาต จากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯลฯ

นอกจากนั้นบทความยังได้กล่าวถึงเกล็ดชีวิตอื่น ๆ อีกมาก เช่น การเป็นคอสุรา แต่ภายหลังเลิกได้เพราะชีวิตสมรสที่ดี จึงพลอยทำให้ชีวิตส่วนตัวเจริญก้าวหน้าตามไปด้วย

บทความที่ 9 บรรจบ เทียมทัด. "ทฤษฎีแบบสมัยศิลปโบราณวัตถุที่ไม่ตรงกัน," ศิลปากร. 30(4) : 81 – 89 ; กันยายน 2529.

เป็นการแสดงข้อคิดเห็นประกอบหลักฐานต่าง ๆ โดยผู้เขียนเพื่อหาข้อยุติความขัดแย้งทางวิชาการเกี่ยวกับศิลปโบราณวัตถุสถาน เช่น การที่ ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ เป็นอาจารย์สอนอยู่ที่มหาวิทยาลัยศิลปากร นักศึกษาก็ต้องเรียนตามทฤษฎีของท่านตามแบบสมัยศิลปโบราณวัตถุสมัยทวารวดีเป็นมอญ แต่เมื่อนักศึกษาเรียนจนสำเร็จแล้วมารับราชการที่กองโบราณคดี กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งยังคงใช้สมัยทวารวดีแบบดั้งเดิมอยู่ แม้ป้ายบอกโบราณวัตถุในพิพิธภัณฑ์ ก็ยังใช้สมัยทวารวดีอยู่ในปัจจุบัน นักศึกษาก็คงงงไป บทความนี้จึงเรียกร้องให้มีการหาข้อยุติ โดยการจัดประชุมสัมมนา และเชิญผู้เชี่ยวชาญมาอภิปรายต่อไป

ในบทความผู้เขียนได้อ้างถึงแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ เช่น ม.จ.สุภัทรดิศ ดิศกุล ได้เขียนถึงว่าทวารวดีมีจริง มอญมีจริงไหมในสมัยทวารวดี คนไทยมีไหมในสมัยทวารวดี นอกจากนั้นยังมีชนชาติอื่นอยู่อีกหรือไม่ และแบบศิลปสมัยทวารวดีก็มิใช่เป็นมอญไปทั้งหมด เช่น นักโบราณคดีบางคนว่า พระนางจามเทวีเป็นมอญ อยู่ลพบุรี ได้เดินทางไปครองหริภุญไชย เมื่อ พ.ศ. 1204 แต่แปลกที่ไม่มีจารึกภาษามอญแพร่หลายที่ลำพูนมากนัก นอกจากนั้นก็มีการอ้างอิงหลักฐานเอกสารต่าง ๆ บ้าง เช่น จดหมายเหตุของหลวงจีนยวนฉาง

บทความที่ 10 บุญเสริม เสนานนท์. "จารึกวิหารหลวงวัดมหาธาตุ," ศิลปากร. 30(4) : 90 – 93 ; กันยายน 2529.

กล่าวถึงจารึกที่พบที่มุมวิหารหลวงวัดมหาธาตุ ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย อันเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยอีกขั้นตอนหนึ่ง บทความได้แสดงทะเบียนจารึก คำจารึก และคำเขียนใหม่ตามความเข้าใจ และแสดงคำแปลพร้อมอธิบายศัพท์ไว้ด้วย เรื่องราวในจารึกนั้นเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ในลักษณะการนมัสการพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์สาวก

บทความที่ 1 ปรีชา เถาทอง. "แนวทางสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์," ศิลปากร. 30(5) : 19 – 23 ; พฤศจิกายน 2529.

เป็นบทความที่เขียนโดยศิลปินเอง ในเดือนธันวาคม 2529 กล่าวถึงแนวความคิดและผลงานสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ในช่วงปี พ.ศ. 2513 ถึงปัจจุบัน โดยได้แบ่งเป็นโครงการต่าง ๆ ตั้งแต่ชุดแรงบันดาล

ใจจากแสงและเงา ชุดค้นคว้าหาแนวทางพิเศษ ชุดวัด ชุดจากประเทศอิตาลี ชุดรูปทรงของแสงบนเนื้อที่ของเงา ชุดแสงภายใน ชุดสื่อประสม ชุดภาพร่างบนกระดาษ ชุดพิเศษ ชุดกระดาษ ชุดศิลปกรรมกับสิ่งแวดล้อม ชุดพัฒนาจิตรกรรมและภาพพิมพ์ จนกระทั่งถึงชุดจิตรกรรมประเพณี ในแต่ละชุดได้เล่าถึงแรงบันดาลใจ การพัฒนารูปแบบและเทคนิค แนวเรื่องและวิวัฒนาการของการทำงานของเขาอย่างต่อเนื่องตามลำดับ โดยเริ่มจากข้อมูลเหตุผลในธรรมชาติ โดยเชื่อว่า กฎเกณฑ์เหตุผลของธรรมชาติต่างมีความสัมพันธ์กัน มีเหตุผลที่เชื่อมโยงกันอยู่ตลอดเวลา จึงเริ่มการแสดงออกตามแบบอย่างศิลปะยุโรป ยุคอิมเพรสชั่นนิสม์ จนกระทั่งเข้าใจถึงโครงสร้างหลักอันประกอบด้วย (1) แสงต้นกำเนิด (2) วัตถุตัวกลางทึบแสง (3) บริเวณฉากรับภาพ ภาพของเขาจึงได้พัฒนาจากแนวสัจนิยมสู่แบบนามธรรมในช่วงท้ายของโครงการ โดยยังเน้นเนื้อหาสาระที่มีความสงบและศักดิ์สิทธิ์ในทางวัฒนธรรมประเพณีของไทย

บทความที่ 2 วรางคณา ราชพิทักษ์. "รายงานการสงวนรักษาโครงกระดูก ณ หลุมขุดค้นทางโบราณคดี ภายในบริเวณโครงการอุทยานประวัติศาสตร์ ปราสาทเมืองสิงห์ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี," ศิลปากร. 30(5) : 24 – 29 ; พฤศจิกายน 2529.

เป็นบทความเกี่ยวกับการสงวนรักษาโครงกระดูกที่ขุดค้นพบ ณ หลุมขุดค้นทางโบราณคดี ภายในบริเวณโครงการอุทยานประวัติศาสตร์ปราสาทเมืองสิงห์ ระหว่างวันที่ 18 – 23 มิถุนายน 2529 โดยคณะเจ้าหน้าที่กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

บทความได้กล่าวถึงสภาพทั่วไปก่อนการดำเนินการ วิธีการสงวนรักษา เช่น ใช้แอลกอฮอล์บริสุทธิ์เช็ดคราบดินบนศิลปะวัตถุที่ขุดพบ จำพวกขันและกำไลสำริดเป็นต้น การใช้สารละลายพาราลอยด์ บี 72 หยดลงบนโครงกระดูกทั้งโครง ฯลฯ ซึ่งได้บรรยายถึงกรรมวิธีต่าง ๆ อันซับซ้อน ปิดท้ายด้วยการสรุปผลและข้อเสนอแนะ เช่น สภาวะแวดล้อม ความร้อน แสงแดด ความชื้น (ทั้งจากใต้ดินและฝน) แมลงและสัตว์ต่าง ๆ เป็นตัวการที่ทำให้เกิดการเสื่อมสภาพของหลักฐานทางโบราณคดีนี้ จึงต้องหาวิธีการป้องกันต่าง ๆ เช่น ทำหลังคา ฯลฯ และควรจะได้มีการร่วมมือกันจากนักวิชาการหลาย ๆ แขนง เป็นต้น

บทความที่ 3 วิลาวัณย์ หอประสาทสุข. "ชีวิตและผลงานของ เฮินสท์ อัลท์มันน์," ศิลปากร. 30(5) : 30 – 43 ; พฤศจิกายน 2529.

เฮินสท์ อัลท์มันน์ เป็นวิศวกรรถไฟ ชาวเยอรมัน ในไทย บทความนี้ได้เล่าถึงชีวประวัติของเขา ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการรถไฟไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรมรถไฟขึ้น เมื่อเดือนตุลาคม ร.ศ. 109 (พ.ศ. 2434) ซึ่งระยะแรก ๆ นั้นไม่ว่าจะเป็นการสำรวจทาง การบริหารรถไฟ และการควบคุมการก่อสร้าง ต้องอาศัยชาวต่างประเทศทั้งสิ้น เมื่อนาย แอล. ไวเลอร์ ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้ากรมรถไฟนี้เอง จึงได้ชักชวนเพื่อน ๆ มาร่วมงาน เฮินสท์ อัลท์มันน์ จึงได้มาทำงานเข้ารับราชการในกรมรถไฟ ได้สมรสกับสาวไทยเชื้อสายมอญ ชื่อ นางเล็ก มีบุตรถึง 6 คน

บทความได้เล่าถึงเหตุการณ์สำคัญ ๆ ต่าง ๆ เช่นการเจาะถ้ำขุนตาลเพื่อทำทางรถไฟรอดไปซึ่งลำบากมาก มีคนงานเสียชีวิตจำนวนหลายคนด้วยสาเหตุต่าง ๆ กัน เช่น หินทะลายทับ รถทับ ความสะเพร่า

เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีการสร้างสะพาน การทำงานในป่า ที่ต้องใช้ม้าขี่ไปตรวจงาน จนกระทั่งถึงไทยประกาศสงครามกับเยอรมัน (สงครามโลกครั้งที่ 1) ชีวิตของเขาจึงเปลี่ยนแปลงไป ทรัพย์สินถูกยึดและถูกจับ กรอบครัวต้องจากกัน เขาได้ถูกส่งตัวออกไปนอกประเทศ และถึงแก่กรรมขณะร่วมประกอบธุรกิจกับน้องชายที่อเมริกาใต้

บทความที่ 4 สุด แสงวิเชียร. "ข้อความเพิ่มเติมเกี่ยวกับเครื่องมือหินสมัยหินเก่าจากกาญจนบุรี," ศิลปากร. 30(5) : 44 – 50 ; พฤศจิกายน

เป็นบทความที่สืบเนื่องมาจากการค้นพบเครื่องมือสมัยหินเก่า โดย ดร.แวน ฮิกเกอเรน นักโบราณคดีชาวฮอลันดา ที่ถูกจับเป็นเชลยของกองทัพญี่ปุ่น และถูกใช้ให้สร้างทางรถไฟสายมรณะที่จะนำยุทธปัจจัยจากประเทศไทยไปรุกรบประเทศพม่า ซึ่งผู้เขียนได้อ้างอิงรายงานของศาสตราจารย์ ชิน อยู่ดี มาประกอบบทความเรื่องนี้ด้วย รายงานนั้นได้กล่าวถึงการค้นพบเครื่องมือหิน ของ ดร. เอช. อาร์. วัน. เฮเกอเร็นอันเป็นพยานว่า กาญจนบุรีเคยเป็นถิ่นที่อยู่ของคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคหิน ที่เคลื่อนย้ายไปอยู่ที่เกาะชวา เป็นมนุษย์ชวา และที่ถ้ำชูกูเทียนใกล้นครปักกิ่งของจีน เป็นมนุษย์ปักกิ่ง เป็นต้น

บทความที่ 5 ยันส์ เพนธ์. "การสำรวจและวิจัยจารึก 1.4.1.1 วัดเวียงกือนา พ.ศ. 2031 / ค.ศ. 1488," ศิลปากร. 30(5) : 51 – 54 ; พฤศจิกายน 2529.

ผู้เขียนได้แสดงทะเบียนประวัติจารึก 1.4.1.1 วัดเวียงกือนา พ.ศ. 2031 / ค.ศ. 1488 เชิงอรรถทะเบียนจารึก อักษรแปลง คำอ่านปัจจุบัน และเชิงอรรถคำอ่านปัจจุบัน เรื่องราวในจารึกเกี่ยวกับ

การถวายวัดพระพุทธเจ้าทั้ง 3 วันแก่พระมหาเทวีเป็นเจ้า โดยนายร้อยเลง พ.ศ. 2031 มหาเทวีทรงมีคำสั่งให้จัดคน 10 ครอบครัวไว้ดูแลรักษาวัด

บทความที่ 6 เทิม มีเต็ม. "จารึกคอระฆังวัดเลียบ," ศิลปากร. 30(5) : 55 – 58 ; พฤศจิกายน 2529.

กล่าวถึงจารึกคอระฆังสำริด วัดเลียบ อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้บอกถึงรายละเอียดต่าง ๆ เช่น ขนาด อายุ รูปลักษณะพยัญชนะ การออกเสียงคำอ่าน ฯลฯ คำจารึกและคำอ่านข้อความเกี่ยวกับพระศาสนา

บทความที่ 7 ธงทอง จันทรางศุ. "แนวความคิดเกี่ยวกับสถาบันและพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ในประเทศไทยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองพุทธศักราช 2475," ศิลปากร. 30(5) : 59 – 82 ; พฤศจิกายน 2529.

กล่าวถึงแนวความคิดเกี่ยวกับสถาบันและพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในสมัยสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา ภายหลังกรุงศรีอยุธยา รัตนโกสินทร์ และการเปลี่ยนแปลงในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ถึงสมัยพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ก่อนปีพุทธศักราช 2475 แสดงให้เห็นว่า ธรรมเนียมสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทย มีการเปลี่ยนแปลง

ไปตามสภาวะการบ้านเมืองเสมอ แม้ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช เอง แนวความคิดนั้นก็มีการพัฒนาการปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่ไม่หยุดนิ่งเช่นเดียวกัน ผู้เขียนได้เน้นความสำคัญที่ว่า ไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นก็ตาม ตราบใดที่ยังมีคนไทย แผ่นดินไทย ตราบนั้นเราจะต้องมีพระมหากษัตริย์เป็นร่มเกล้าของชัยของบ้านเมืองนิรันดร

ในบทความได้แสดงเหตุการณ์ต่าง ๆ ในแต่ละยุคสมัยที่ผ่านมา เช่น "พระมหากษัตริย์ใช้พระราชอำนาจในลักษณะที่เป็น พระคุณ เป็นหลักสำคัญในการปกครองประชาชนมากกว่าการใช้ พระเดช สุโขทัยจึงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกรุงศรีอยุธยาอย่างเด็ดขาดไปในที่สุด เมื่อพุทธศักราช 1921" หรือตอนหนึ่งได้แสดงถึงกฎมณเฑียรบาล บทที่ 113 ตราไว้ว่า "อนึ่ง ทรงพระโกรธแก่ผู้ใด แลตรัสเรียกพระแสง อย่าให้เจ้าพนักงานยื้นให้ยื่นโทษถึงตาย" ดังนี้ ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการยับยั้ง การใช้พระราชอำนาจขององค์กระมหากษัตริย์เอง เป็นต้น

บทความที่ 8 ณัฏฐภัทร จันทวิช. "สัมภาษณ์พิเศษพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล กับงานของกรมศิลปากร," ศิลปากร. 30(5) : 83 – 93 ; พฤศจิกายน 2529.

กล่าวถึงการที่ผู้เขียนได้มีโอกาสเฝ้า พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล เกี่ยวกับงานที่ทรงถูกรัฐบาลสมัย ๆพณฯ พันตรีควง อภัยวงศ์ ขอร้องให้ทรงช่วยงานของกรมศิลปากร ว่า ได้ทรงทำอะไรบ้าง จึงทรงเล่าให้ฟังอย่างสนุกสนานอันเป็นที่มาของบทความชิ้นนี้

พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธ์ยุคล ได้ทรงประทานความรู้ต่าง ๆ มากมาย เช่น การปฏิบัติงานพิพิธภัณฑ์สถาน โดยแบ่งแยกเป็น 3 อย่าง คือ การกำหนดเวลา รูปแบบ และยุค

บทความได้ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธ์ยุคล อีกมากมาย ซึ่งได้สอดแทรกเรื่องราวทางด้านศิลปะต่าง ๆ ไว้ด้วย เป็นต้นว่า การศึกษาศิลปะ โดยมีใจรักเป็นพื้นฐานของพระองค์ท่าน

นอกจากนั้นยังให้ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะแขนงต่าง ๆ อีกเช่น วรรณคดีในทัศนะของพระองค์ท่าน

บทความได้บรรยายถึงสิ่งที่ได้ทรงเล่าอื่น ๆ อีกมาก ที่สำคัญได้แก่ การเข้าไปช่วยราชการในกรมศิลปากร โดยรับงานเป็นที่ปรึกษาด้านกองการสังคีต กับงานพิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น

ได้กล่าวถึงงานศิลปกรรม ได้แก่ ธรรมจักรกับกวางหมอบ ที่ทรงให้กรมศิลปากรยืมไว้ และกล่าวถึงลูกศิษย์ที่มีชื่อเสียงของพระองค์ท่าน อาทิ สุวรรณี สุคนธา ชลูด นิ่มเสมอ เฟื้อ หริพิทักษ์ เขียน ยิ้มศิริ

ท้ายบทความเป็นการแสดงภาคผนวก พระประวัติโดยย่อของพระองค์ท่าน และกล่าวถึงพระอนุชา และนายปีแอร์ ดูปรงค์

บทความที่ 9 จิราภรณ์ อรัณยะนาค และชลิต สิงหสิริ. "รายงานการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพและอายุการใช้งานของกระดาษวัดความชื้น," <u>ศิลปากร</u>. 30(5) ; พฤศจิกายน 2529.

กล่าวถึงความชื้น ความชื้นสัมพัทธ์ และการใช้เครื่องมือวัดหาค่าแบบต่าง ๆ 4 แบบ โดยเฉพาะวิธีที่ 4 คือ การใช้กระดาษวัดความชื้น โดยแสดงให้เห็นถึงอุปกรณ์และวิธีการ เช่น การผลิตกระดาษวัดความชื้น การทดลองวัดความชื้น การทดลองหาวิธีเก็บรักษากระดาษวัดความชื้น ผลการทดลอง แล้วสรุปผลและวิจารณ์การทดลอง เช่น ควรนำกระดาษวัดความชื้นแจกจ่ายไปใช้งานตามพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติทั่วราชอาณาจักร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ก็มีข้อควรระวังในการใช้กระดาษวัดความชื้นอีก 3 ข้อด้วยกัน เช่น ควรเก็บรักษากระดาษวัดความชื้นไว้ในที่ที่แห้งอยู่เสมอ

ภาคผนวก ข.

ปฏิทัศน์บทความ วารสารวัฒนธรรมไทย ปี 2529

(จำนวน 171 บทความ)

บทความที่ 1 พระธรรมญาณมุนี. "สวัสดีปีใหม่," วัฒนธรรมไทย. 25(1) : 3 – 6 ; มกราคม 2529.

เป็นบทความที่พูดในเชิงเสนอแนะเกี่ยวกับโอกาสวันปีใหม่ที่เวียนมาถึง ซึ่งควรจะมีการปรับปรุงตนเองครั้งหนึ่งหลังจากเวลาได้ผ่านไปอีก 12 เดือน ผู้เขียนได้พยายามยกตัวอย่าง และให้ความรู้ต่าง ๆ อันเกี่ยวเนื่องกับการสวัสดีปีใหม่ ซึ่งเปรียบเสมือนพรปีใหม่ที่ให้แก่กันในแง่มุมต่าง ๆ เช่น สวัสดี คือ ความสะดวก ความปลอดโปร่ง ย่อมมีเหตุมาจาก ปัญญา ความเพียร ความรู้จักระวังตัว การรู้จักละเว้นสิ่งที่ไม่ดี ไม่เหมาะสม และยังได้กล่าวย้ำถึงสิ่งที่ควรทำที่สุด คือ หน้าที่ มีการยกธรรมญาณภาษิตประกอบ เป็นต้นว่า ความดีที่ควรทำ คือความตรงต่อหน้าที่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นของเฉพาะตน คนอื่นทำได้เพียงแค่เตือนให้ระลึกถึงเท่านั้น

บทความที่ 2 ชวัญเมือง เรืองรอง. "หลักวิธีทำสมาธิ คือ รูปฌาน 4," วัฒนธรรมไทย. 25(1) : 7 – 13 ; มกราคม 2529.

เป็นคำสอนที่กล่าวถึงหลักและวิธีการทำสมาธิ โดยผู้เขียนเรียกตัวเองว่าอาจารย์ และยืนยันว่าได้ปฏิบัติอยู่และรู้แน่ชัด ไม่ได้เป็นคำสอนที่คิดขึ้นเอง แต่ทำตามคำสอนของพระพุทธองค์ทั้งสิ้น "นรกนั้นมีจริง การสอนให้ศิษย์ทำผิด ครูบาอาจารย์เป็นผู้ลงนรก" ผู้เขียนได้กล่าวถึงการปฏิบัติธรรมตามแบบสมถวิปัสสนา คือ ปฏิบัติกัมมัฏฐาน การรักษาศีลห้า และรูปฌาน 4 องค์ จากการนั่งเข้าสมาธิไปทีละขั้น คือ ฌานที่ 1. วิตกวิจาร, ฌานที่ 2. ปิติ ฌานที่ 3. ฌาณสุข ฌานที่ 4. เอกัคคตาอุเบกขา ได้กล่าวถึงรายละเอียดต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ การเข้าฌาน การออกฌาน ทำไมจึงต้องเข้าฌาน และหากทำผิดลำดับขั้นตอนก็อาจทำให้เกิดความผิดปกติได้

เช่น เดินชิม ไม่พูด ไม่ได้ยินเป็นต้น นอกจากนั้นฌานยังเป็นเหตุแห่งมโนยิทธิ คือมีฤทธิ์ทางใจ ได้แก่ ทูทิพย์ ตาทิพย์ หยั่งรู้ใจคน ระลึกชาติได้ ทำกิเลสให้หมดไปจากใจ เป็นองค์ของมรรค 8 ย่อลงมาคือ ศีล สมาธิ ปัญญา อันจะนำไปสู่นิพพานได้

บทความที่ 3 สนทิศ ชยามพากย์. "ภาษาไทยเดือนละคำสองคำ," วัฒนธรรมไทย. 25(1) : 14 – 16 ; มกราคม 2529.

เป็นบทความในเชิงวิเคราะห์คำ เช่น พิจารณาจากคำว่า "ดึกดำบรรพ์" ซึ่งมีที่ใช้ต่าง ๆ กัน เป็นต้นว่า เล่นการดึกดำบรรพ์ ละครดึกดำบรรพ์ โรงละครดึกดำบรรพ์ ละครดึกดำบรรพ์ เป็นต้น ได้พูดถึงที่มาของคำต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยามาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ทั้งนี้โดยได้มีจุดเริ่มต้นมาจากการอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ที่ขึ้นหัวข่าวว่า "จุฬาฯ อนุมัติโครงการดนตรีปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์" ทั้งยังได้กล่าวถึงการใช้คำราชาศัพท์ พระชนมายุ ชันษา พรรษา อีกด้วย

บทความที่ 4 ปัญญา นิทยสุวรรณ. "ฟ้อน," วัฒนธรรมไทย. 25(1) : 17 – 25 ; มกราคม 2529.

กล่าวถึงการฟ้อนแบบต่าง ๆ ของชาวไทยภาคเหนือ ซึ่งตรงกับการแสดงระบำของชาวไทยภาคกลาง และเซิ้งของชาวไทยทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยได้อธิบายถึงการฟ้อนเงี้ยว การฟ้อนดวงเดือน การฟ้อนเทียน การฟ้อนแพน การฟ้อนภูไท การฟ้อนดวงดอกไม้ การฟ้อนจันทราพาฝัน การฟ้อนสาวไหม การฟ้อนม่าสัมพันธ์ การฟ้อนโคมบัว ทำให้ได้รับความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการฟ้อนมากมาย รวมทั้ง

มีบทร้อง เนื้อร้องประกอบด้วยทอเป็นตัวอย่าง รวมทั้งบอกถึงเครื่องดนตรี เครื่องแต่งกายที่สำคัญของผู้พ้อน ประวัติความเป็นมาของการพ้อน เป็นต้น

บทความที่ 5 ส. พลายน้อย. "สัตว์หิมพานต์," วัฒนธรรมไทย. 25(1) : 26 - 31 ; มกราคม 2529.

เป็นเรื่องต่อจากฉบับเดือนธันวาคม 2528 กล่าวถึงสัตว์หิมพานต์ต่าง ๆ และได้อ้างถึงสัตว์หิมพานต์แบบอินเดียด้วย คือหมายถึง สัตว์ที่กินเนื้อสัตว์ แต่ในทางศิลปะหมายถึง สัตว์ประหลาดแบบสัตว์หิมพานต์ของไทย โดยในฉบับนี้ได้กล่าวเน้นเฉพาะเกี่ยวกับกิเลนและม้ามังกร โดยแสดงถึงประวัติความเป็นมา เช่น ไม่ใช่เป็นสัตว์หิมพานต์ของไทยแท้ ๆ แต่ไม่มีหลักฐานแน่นอน ปรากฏในสมุดภาพสัตว์หิมพานต์ สำหรับเป็นแบบผูกหุ่นแห่พระบรมศพ ครั้งรัชกาลที่ 3 คือมีกิเลน 3 แบบ ได้แก่ กิเลนจีน กิเลนไทยแบบกักคู่ กิเลนปีก นอกจากนี้ได้กล่าวถึงกิเลนที่มาจากคำภาษาจีน เป็นต้นว่า เป็นสัตว์คู่บุญบารมีของนักปราชญ์ คือ ขงจื้อ ทั้งได้กล่าวถึงรูปร่างลักษณะต่าง ๆ ของกิเลน เช่น กิเลนมี 5 สี ได้แก่ แดง เหลือง น้ำเงิน ขาว และดำ ส่วนคำเรียกกิเลนก็มีต่าง ๆ จีนเรียก คิหลิน ญี่ปุ่นเรียกกิริน ม้ามังกร ส่วนของไทย ก็มี ม้ามังกร ที่สุดสาครจับได้ในบทประพันธ์เรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่ นอกจากนี้ยังมีลักษณะคล้ายม้าวิเศษของอาหรับ และม้ามีเขาของอังกฤษ คือ ยูนิคอร์น ซึ่งถือกันแต่เดิมว่าเป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพ ดังนี้เป็นต้น

บทความที่ 6 โสมทัต เทเวศร์. "ชูชกผู้เป็นปูชนีย์แห่งขอทาน," วัฒนธรรมไทย. 25(1) : 32 – 35 ; มกราคม 2529.

เป็นฉบับต่อจากเดือนธันวาคม กล่าวถึงเรื่องราวความเป็นมาของขอทานชื่อ ชูชก ซึ่งบรรยายถึงการรอนแรมในป่า ใช้ไหวพริบ เล่ห์กลต่าง ๆ เอาตัวรอด จนสามารถทูลขอพระราชบุตรทั้ง 2 จากพระเวสสันดรได้สำเร็จ และนำพระกุมารนั้นไปถวายพระเจ้าสญชัยผู้เป็นพระอัยกา จนได้รับพระราชทานรางวัลมากมาย รวมทั้งอาหารต่าง ๆ ซึ่งชูชกได้กินไม่ยั้งจนถึงแก่ความตายด้วยอาหารนั้น ในตอนท้ายได้กล่าวถึงความเป็นปูชนีย์แห่งขอทานของชูชก เช่น ประสบการณ์ของผู้เขียนที่เคยพบวณิพกครอบครัวหนึ่ง มีการจุดธูปเทียนบูชาชูชกก่อนออกขอทาน และมีตำราทำชูชกแกะด้วยไม้ของชาวรามัญ ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นเมตตามหานิยม เป็นเครื่องรางของขลังคล้ายรักยม

บทความที่ 7 ประหยัด สายวิเชียร. "อาหารล้านนา ตอนที่ 1," วัฒนธรรมไทย. 25(1) : 36 – 39 ; มกราคม 2529.

กล่าวถึงวัฒนธรรมในเรื่องอาหารของชาวเหนือ ที่มีอยู่ในเพลงกล่อมเด็กของชาวเชียงใหม่และลำพูน อันถือเป็นวรรณกรรมพื้นบ้านลักษณะหนึ่งที่แสดงให้เราได้รู้ถึงสภาพต่างของสังคม อาชีพ ความคิดเห็น และอาหารการกินของคนสมัยก่อน อาหารต่าง ๆ เหล่านี้กล่าวว่ายังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยอาศัยจากการสัมภาษณ์แม่บ้านบางคนในเชียงใหม่ เช่น วิธีปรุงอาหาร แต่ภาชนะอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง มีตัวอย่างเพลงกล่อมเด็กนั้น เช่น หมกป่า ซึ่งมีลักษณะคล้ายห่อหมก, แก๋งแค ก็ได้แก่ แกงแค อาหารยอดนิยมของชาวเหนือ นอกจากนั้นยังมี เบี่ยง แคบหมู และแก๋งป่า (แกงปลา) มีการอธิบายหรืออาหารเหล่านี้โดยสังเขป

บทความที่ 8 กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. "การดำเนินงานวัฒนธรรมของชาติ," วัฒนธรรมไทย. 25(1) : 40 – 46 ; มกราคม 2529.

บทความนี้เป็นการบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานวัฒนธรรมของประเทศไทย แสดงถึงประวัติความเป็นมา ขั้นตอนการดำเนินการต่าง ๆ ความสำคัญของวัฒนธรรม เช่น "วัฒนธรรมคือแบบแผนการดำรงชีวิตของคนในชุมชนหนึ่ง ที่ประพฤติปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เพื่อความเจริญของชุมชนนั้น โดยมีการดำรงรักษาไว้ และถ่ายทอดตามกาลสมัย" นอกจากนั้นก็มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ควรทราบ เช่น การกำหนดวัฒนธรรมที่ประชาชนไทยจะต้องปฏิบัติ 5 ประการ พระราชบัญญัติต่าง ๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยที่สภาผู้แทนได้ตราขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2483 การจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เมื่อ 24 มีนาคม 2522 พระราชบัญญัติสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ การดำเนินงานด้านวัฒนธรรม หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมศิลปากร, กรมการศาสนา, สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, คณะกรรมการส่งเสริมศีลธรรม วัฒนธรรมและวินัยแห่งชาติ นอกจากนี้ยังมีบทความแสดงข้อควรสังเกตต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานทางด้านวัฒนธรรมคือ การปฏิบัติหน้าที่ซ้ำซ้อน ความยั่งยืนมั่นคงขององค์กร ข้อจำกัดในการดำเนินงาน ปัญหากับหน่วยงานอื่น ๆ เป็นต้น

บทความที่ 9 พิเนตร น้อยพุทธา. "วรรณกรรมยวน," วัฒนธรรมไทย. 25(1) : 47 – 56 ; มกราคม 2529.

กล่าวถึงวรรณกรรม "ยวน" โดยหมายเฉพาะคนในอำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ที่พูดภาษาไทยสำเนียงภาคเหนือเท่านั้น มิได้หมายถึงคนญวนในเวียดนาม ชนกลุ่มนี้ได้อพยพจากเชียงแสนเมื่อ พ.ศ. 2347 วรรณกรรมของพวกเขาได้บันทึกไว้ในสมุดข่อยและใบลาน เป็นส่วนใหญ่ ส่วนที่อยู่ในสมุดธรรมดานั้นมีน้อยมาก และมักจะเป็นตำราหมอดู, ตำรายา ยันต์คาถาต่าง ๆ บทความนี้ได้กล่าวถึงการสำรวจวรรณกรรมข้างต้น โดยจัดแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ เช่น เป็นคำภาษาบาลีล้วน ประเภทตำราตำนานต่าง ๆ ประเภทคำสอน ประเภทอานิสงส์ต่าง ๆ ประเภทนิทานชาดก รวมทั้งสิ้นประมาณ 196 เรื่องที่ไม่ซ้ำกัน นอกจากนี้ได้กล่าวถึงข้อสังเกตจากวรรณกรรมยวนต่าง ๆ อันได้แก่ จะไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง การใช้ถ้อยคำในคัมภีร์ยวนจากภาษายวนแท้ ภาษาบาลี สันสกฤต การกล่าวถึงผู้จารและเจ้าภาพในหนังสือ ลักษณะการประพันธ์ การถ่ายทอดอารมณ์ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงความรู้ในวรรณกรรมยวน คติธรรม ความเป็นที่มาของประเพณี หรือองค์ประกอบของพิธีกรรมบางอย่าง ตลอดจนการถ่ายทอดความเชื่อเรื่องบาป–บุญต่อคนยวน

บทความที่ 10 นันทสาร สีสลับ. "ฉลอง 200 ปีกวีเอกของโลก สุนทรภู่," วัฒนธรรมไทย. 25(1) : 57 – 61 ; มกราคม 2529.

กล่าวถึงการจัดงานเฉลิมฉลองเชิดชูเกียรติกวีเอกสุนทรภู่ ในวาระครบรอบ 200 ปีเกิด ในวันที่ 26 มิถุนายน 2529 ตามมติของคณะรัฐมนตรี โดยมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการร่วมกับองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) โดยบรรยายถึง

หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของโครงการ วิธีดำเนินงานงบประมาณ ระยะเวลาดำเนินงาน หน่วยงานที่รับผิดชอบ สถานที่จัด และผลที่คาดว่าจะได้รับ ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดดำเนินงานวันสำคัญในครั้งนี้ ซึ่งได้ประกาศเป็น ปีกวีเอกสุนทรภู่ โดยความเห็นของคณะรัฐมนตรี

บทความที่ 11 "แนะนำศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูธนบุรี," <u>วัฒนธรรมไทย</u>. 25(1) : 62 – 67 ; มกราคม 2529.

เป็นการแนะนำให้รู้จักศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูธนบุรี เช่น สถานที่ตั้ง อยู่ภายในวิทยาลัยครูธนบุรี ถนนอิสระภาพ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็น 5 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายเลขานุการ ฝ่ายศึกษาค้นคว้าวิจัย ฝ่ายส่งเสริมเผยแพร่และวัฒนธรรมสัมพันธ์ ฝ่ายส่งเสริมจริยธรรม และฝ่ายหอวัฒนธรรม กล่าวถึงหน้าที่ของศูนย์ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศูนย์วัฒนธรรม พ.ศ. 2524 การดำเนินงานของศูนย์ฯ ต่าง ๆ ที่น่าสนใจก็เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดกิจกรรมวันสำคัญ การจัดทำทำเนียบบุคลากรทางวัฒนธรรม งานด้านผลิตหนังสือและเอกสารเผยแพร่และงานด้านอื่น ๆ เช่น การบริการไปสู่โรงเรียน การจัดการประกวดต่าง ๆ เป็นต้น

บทความที่ 12 อำนวย จั่นเงิน. "ไขขานงานวัฒนธรรม," <u>วัฒนธรรมไทย</u>. 25(1) : 68 – 80 ; มกราคม 2529.

เป็นการตอบคำถามจากผู้สงสัย ถึงความหมายของคำว่า วัฒนธรรม และประวัติโดยสังเขปของผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน โดยความหมายของคำว่าวัฒนธรรมนั้นมีหลาย

ความหมาย แต่ถ้าจะยึดตามกฎหมาย ก็คงใช้ความหมายตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485 คือหมายถึง "ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน" เป็นต้น ส่วนในด้านประวัติผู้บริหารฯ นั้น ได้กล่าวไว้โดยสังเขป 6 ท่าน จากอดีตถึงปัจจุบัน คือ เลขาธิการ ตามลำดับ ได้แก่ นายพะนอม แก้วกำเนิด นายชงค์ วงษ์ชันธ์ นายสมชัย วุฒิปรีชา นายเรือง เจริญชัย และรองเลขาธิการอีกตามลำดับ คือ คุณหญิงสุชาดา ถิระวัฒน์ นายอดุลย์ รัตตานนท์ โดยบอกให้ทราบถึง ชื่อ ตำแหน่งปัจจุบัน เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ประวัติส่วนตัว ที่อยู่ปัจจุบัน ที่ทำงาน ประวัติการศึกษา และประวัติการทำงานของผู้บริหารฯ ดังกล่าว

บทความที่ 1 ภิญโญ ศรีจำลอง. "สดุดีแด่องค์อัครศิลปิน," วัฒนธรรมไทย. 25(2) : 6 ; กุมภาพันธ์ 2529.

เป็นบทกวีร้อยกรองเทอดพระเกียรติสมเด็จพระภัทรมหาราช คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน

บทความที่ 2 ส. พลายน้อย. "อัครศิลปิน," วัฒนธรรมไทย. 25(2) : 7 – 9 ; กุมภาพันธ์ 2529.

กล่าวถึงใจความสำคัญคือพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ไทย โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในโอกาสวันศิลปินแห่งชาติ 24 กุมภาพันธ์ ของทุกปี เอกทัศน์ในศิลปะหลายสาขา

ของพระองค์ เป็นต้นว่า ดุริยางคศิลป์ ทัศนศิลป์ นฤมิตศิลป์ เป็นต้น อย่างเช่นทัศนศิลป์ ก็ปรากฏว่าทรงชำนาญทั้งการถ่ายรูปและการเขียนภาพสีน้ำมัน เป็นต้น ได้ยกตัวอย่างให้เห็นอีกมากมาย ทั้งการทรงดนตรีได้หลายชนิด ฝีพระหัตถ์ในการสร้างเรือใบ "ชูเปอร์มด" สุดท้ายจึงกล่าวถึงพระสมัญญาของพระองค์ท่านคือ "อัครศิลปิน" หมายถึงทรงอยู่เหนือจากศิลปินทั้งหลายเป็นต้น

บทความที่ 3 พระธรรมญาณมุนี. "แผ่นดินธรรม," <u>วัฒนธรรมไทย</u>. 25(2) : 10 – 12 ; กุมภาพันธ์ 2529.

เป็นบทความที่มุ่งกล่าวถึงคำว่าแผ่นดินธรรม ซึ่งมีที่มาสืบเนื่องจากพระบรมราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันที่เปล่งพระวาจาในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกว่า "เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม" เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม บทความได้บรรยายถึงความชื่นชมต่อองค์พระประมุขต่าง ๆ ตลอดจนภาวะต่าง ๆ ที่ถูกต้อง เหมาะสมกับแผ่นดินธรรม เช่น คุณธรรม เหตุผล ข้อเท็จจริง การสร้างแผ่นดินธรรม การปฏิบัติธรรม แบบอย่างของบุคคลสำคัญทั้ง 5 หลัก 3 ประการ แห่งการสำเร็จผลในด้านปฏิบัติธรรม เป็นต้น

บทความที่ 4 อ.ส.พ.น. "พระอัจฉริยภาพทางด้านดนตรีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว," <u>วัฒนธรรมไทย</u>. 25(2) : 13 – 20 ; กุมภาพันธ์ 2529.

เป็นพระราชประวัติต่าง ๆ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ที่ทรงเกี่ยวข้องกับเรื่องดนตรีต่าง ๆ เช่น เพลงพระราชนิพนธ์เพลงแรกคือ เพลง <u>แสงเทียน</u> นอกจากนั้นก็มีเช่น <u>ยามเย็น</u> <u>สายฝน</u>

เครื่องดนตรีที่ทรงโปรดมากที่สุด ได้แก่ เครื่องเป่าต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีบัญชีรายชื่อเพลงพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ และมีเนื้อเพลงตัวอย่างคือ เพลงแสงเทียน ทรงเป็นนักดนตรีที่หายาก คือ เป็นนักดนตรีที่ดี แต่งเพลงเป็นด้วย แยกและเรียบเรียงเสียงประสานได้ เดี่ยวเพลงหลายเที่ยวโดยไม่ซ้ำกันเลยได้ และยังเป็นพระมหากษัตริย์ นับว่าหาได้ยากที่สุด เป็นต้น

บทความที่ 5 พงษ์พันธ์ มั่นธรรม. "พระผู้ทรงเป็นเลิศในศิลปะทั้งปวง," <u>วัฒนธรรมไทย</u>. 25(2) : 21 – 27 ; กุมภาพันธ์ 2529.

กล่าวถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ในลักษณะการรวบรวมและเรียบเรียงพระราชกรณียกิจของพระองค์ท่าน โดยเฉพาะในด้านความเป็นเลิศในศิลปะแขนงต่าง ๆ เช่น ความสนพระทัยในงานช่างฝีมือ ทรงออกแบบพระพุทธรูป ภ.ป.ร. ใหม่ ที่สำคัญและบันทึกไว้ในบทความนี้ก็คือ พระราชดำรัส เมื่อคราวเสด็จเปิดงานศิลปหัตถกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 15 ซึ่งอัญเชิญมาบางตอนคือ "ศิลปะของไทยรุ่งเรืองมาแต่โบราณกาล และสามารถแสดงลักษณะของชาติได้อย่างแท้จริง ก็เพราะบรรพบุรุษของเรามุ่งทำขึ้น เพื่อศิลปะด้วยความบริสุทธิ์ใจแท้ ๆ ขอให้ศิลปินทั้งหลายพยายามรักษาความบริสุทธิ์ใจที่มีท่านี้ไว้ เพื่อยึดถือเป็นหัวใจในการสร้างงานศิลปะของท่านต่อไป"... ในตอนท้ายได้มีรายชื่อภาพฝีพระหัตถ์ที่ทรงส่งเข้าร่วมแสดงในงานศิลปหัตถกรรมแห่งชาติครั้งต่าง ๆ เป็นต้น

บทความที่ 6 "ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์," <u>วัฒนธรรมไทย</u>. 25(2) : 28 – 45 ; กุมภาพันธ์ 2529.

เป็นบทความที่กล่าวถึงชีวประวัติของท่าน ตั้งแต่บรรพบุรุษ ทั้งพ่อและทั้งแม่ วัยเด็ก การศึกษา ปริญญา การรับราชการ งานด้านการสอน งานธุรกิจต่าง ๆ งานด้านการเมือง คุณสมบัติที่ดีเด่นต่าง ๆ ของท่าน เช่น การมีความรู้กว้างขวาง ความสามารถในทุก ๆ ด้านที่เข้าไปดำเนินการ การทำตนให้คนเชื่อถือได้ เป็นคนช่างสังเกต มีความคิดริเริ่ม มีสมาธิดี มีการวินิจฉัยที่ถูกต้อง เชื่อมั่นในตนเอง ทำตนให้เป็นที่ต้องใจคนอื่น รู้จักกาลเทศะ มีความจำดี มีปฏิภาณไหวพริบ การมีมโนมยิทธิสูง เป็นต้น

นอกจากนั้นก็มีบัญชีรายชื่อผลงานวรรณกรรมของท่าน ประเภทต่าง ๆ อย่างบทวิจารณ์ และบทความหรือประเพณีวัฒนธรรม ฯลฯ

บทความที่ 7 ปัญญา นิตยสุวรรณ. "มนตรี ตราโมท ศิลปินแห่งชาติ สาขาดนตรีไทย," <u>วัฒนธรรมไทย</u>. 25(2) : 46 – 60 ; กุมภาพันธ์ 2529.

เป็นเรื่องราวชีวประวัติของครูมนตรี ตราโมท บรรยายถึงความเป็นมาต่าง ๆ ในอดีต ความสามารถของท่าน อาทิ การแต่งเพลงและบรรเลงเพลงต่าง ๆ ทั้งเพลงประเภท 3 ชั้น เพลงเถา เพลงประวัติศาสตร์ เพลงระบำ เพลงเบ็ดเตล็ด เพลงราวง เพลงฉุยฉาย เพลงแม่ศรี เพลงในแบบเรียน ฯลฯ มีตัวอย่างเนื้อร้องเพลงบางเพลงไว้ด้วย นอกจากนั้นก็มีการแต่งเพลงประกวด เคยเขียนเรื่องลงพิมพ์ในนิตยสารต่าง ๆ มีหลายนามปากกา เช่น อัจฉรพรรณ บ. ตราโมท

บทความยังกล่าวถึงความก้าวหน้าในหน้าที่ราชการ ความเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เช่นเป็นกรรมการตัดสินเพลงชาติ การอุปสมบท ชีวิตครอบครัว เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทาน ที่อยู่ปัจจุบันของท่าน เป็นต้น

บทความที่ 8 ปัญญา นิตยสุวรรณ. "ท่านผู้หญิงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี ศิลปินแห่งชาติสาขานาฏศิลป์," วัฒนธรรมไทย. 25(2) : 61 – 67 ; กุมภาพันธ์ 2529.

กล่าวถึงชีวประวัติของท่าน นามเดิมว่า แผ้ว สุทธิบูรณ์ เกิดวันที่ 25 ธันวาคม 2446 เป็นต้นมา ได้บรรยายถึงความรู้ความสามารถของท่าน การศึกษา ภาระหน้าที่ต่าง ๆ นานับประการ โดยเฉพาะกล่าวถึงความสามารถในการประดิษฐ์ท่ารำได้มากมาย ทั้งประเภทระบำ ประเภทรำ ประเภทพ้อน ได้แสดงบัญชีรายชื่อประกอบไว้ด้วย ปัจจุบันท่านอายุ 84 ปี ยังแข็งแรง ไปทำงานทุกวัน อำนวยการฝึกสอนการแสดงทุกชุด ที่กรมศิลปากร จัดแสดงในโอกาสต่าง ๆ ดังนี้เป็นต้น

บทความที่ 9 อำนวย จั่นเงิน. "อาจารย์เฟื้อ หริพิทักษ์ ศิลปินแห่งชาติสาขาทัศนศิลป์," วัฒนธรรมไทย. 25(2) : 68 – 75 ; กุมภาพันธ์ 2529.

กล่าวถึงชีวประวัติของท่าน เช่น ชื่อสกุลเดิมว่า ทองอยู่ บิดาและมารดาถึงแก่กรรมตั้งแต่ยังเยาว์ ได้อาศัยอยู่กับยายตลอดมาในวัยเด็ก เป็นต้น ได้บรรยายถึงการศึกษา เช่น ศึกษาอยู่ที่เพาะช่าง 5 ปี แต่ไม่สำเร็จ ทั้งนี้เพราะท่านมีความคิดขัดแย้งกับหลักสูตรของทางโรงเรียนซึ่งไม่มีอิสระ จึงได้ลาออก ได้ไปศึกษาต่ออีกที่โรงเรียนประณีตศิลปกรรม ได้ขอเรียนพิเศษกับศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี เป็นต้น ได้กล่าวต่อมาถึงชีวิตสมรส

กับ ม.ร.ว.ถนอมศักดิ์ กฤดากร มีบุตรคือ นายหำนุ หริพิทักษ์ กล่าวถึงการทำงานต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มรับราชการครั้งแรก รวมรับราชการ 23 ปี ที่สำคัญและน่าสนใจคือ การศึกษาในสถาบันศิลปะทั้ง 4 แห่งของท่าน ไม่เคยได้รับประกาศนียบัตรแม้แต่ใบเดียว ซึ่งไม่ใช่ว่าท่านไม่เอาถ่าน แต่ท่านไม่สนใจในสิ่งนี้ แต่ท่านก็ได้รับความสำเร็จในชีวิต คือ รางวัลแมกไซไซ สาขาบริการชุมชน เป็นต้น

บทความที่ 10 เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. "ศิลปินแห่งชาติคือใคร," วัฒนธรรมไทย. 25(2) : 76 – 77 ; กุมภาพันธ์ 2529.

เป็นบทความที่บรรยายถึงโครงการศิลปินแห่งชาติ อธิบายถึงศิลปินแห่งชาติ เช่น ผู้สร้างงานศิลปะ เราเรียกว่า ศิลปิน สภาพการณ์ของงานศิลปะไทย นอกจากนั้นก็ได้กล่าวถึงโครงการรองรับอีกสองโครงการ คือ โครงการทำเนียบศิลปิน โครงการอุปถัมภ์ศิลปิน เป็นต้น

บทความที่ 1 พระธรรมญาณมุนี. "คุณภาพชีวิต," วัฒนธรรมไทย. 25(3) : 5 – 7 ; มีนาคม 2529.

เป็นบทความเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต บรรยายถึงคุณภาพชีวิตต่าง ๆ ว่าเป็นทางนำไปสู่มหาอุดมมงคลได้อธิบายถึงว่าคุณภาพชีวิตคืออะไร ความหมายของคุณภาพชีวิต เช่นหมายถึงความเป็นอยู่ที่มีกฎเกณฑ์ ดำเนินไปตามระเบียบแบบแผนที่ชอบและให้เกิดผล... เป็นต้น ได้กล่าวถึงที่มาของคุณภาพชีวิต หลักบางประการเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต เช่น ความรับผิดชอบ ความรักการงานและหน้าที่ ความรู้จักเด็ก รู้จักผู้ใหญ่ ความสัตย์ ความเมตตาปราณี ความเสียสละ ความสุภาพ ความยอมรับความเปลี่ยนแปลง ความรู้จักประมาณ ความรู้จักตนเอง เป็นต้น

บทความที่ 2 ปัญญา นิตยสุวรรณ. "ละคร," วัฒนธรรมไทย. 25(3) : 8 – 16 ; มีนาคม 2529.

เป็นบทความที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการละคร เช่น ความหมาย การเขียน บางกลุ่มนิยมเขียนละคอน ซึ่งยังหาข้อยุติไม่ได้ว่าฝ่ายใดถูก

บทความได้อธิบายถึงการละครต่าง ๆ เช่น ละครชาตรีหรือโนห์ราจากภาคใต้ ละครนอก ละครใน โดยสังเขป เป็นต้นว่า ประวัติความเป็นมา ตัวรำ การฝึกการแสดงขนบธรรมเนียมประเพณีของละครนั้น ๆ เป็นต้น

บทความที่ 3 ส. พลายน้อย. "ตำนานสัตว์หิมพานต์," วัฒนธรรมไทย. 25(3) : 17 – 21 ; มีนาคม 2529.

เป็นเรื่องราวที่ต่อจากฉบับเดือนมกราคม กล่าวถึง นกหัสดี คือ นกหัวช้าง ได้อ้างถึงตำนาน มูลศาสนา ซึ่งสันนิษฐานว่ามีอายุนานถึง 500 ปี กล่าวถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึงสัตว์ประหลายอื่น ๆ เช่น นกร้อกของอาหรับ นกหัสดีลิงค์ เช่น ตัวเป็นนก หัวเป็นราชสีห์ แต่จมูกยืดออกไปเป็นงวง กล่าวถึงนิทานปรัมปรา กล่าวถึงนกรุค นกเฮาะ นกหัสดิน นกเอกกันทะลิหินิยะของศรีลังกา ว่าน่าจะเป็นความคิดเดียวกัน แต่จินตนาการต่าง ๆ กันไป

บทความที่ 4 อมร. "น้ำค้าง ทิมเอม แบบอย่างหนึ่งของชีวิตและบุคคลดีเด่นทางวัฒนธรรม," วัฒนธรรมไทย. 25(3) : 22 – 26 ; มีนาคม 2529.

เป็นประวัติชีวิตและผลงานของผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม ประจำปี 2528 ของภาคเหนือ คือ น้ำค้าง ทิมเอม ซึ่งเดิมเป็นคนยากจน แต่งงานเมื่ออายุ 19 ปี มีบุตร 3 คน ต่อมาจึงดิ้นรน นำข้าวออกพระราง

มาจำหน่าย ซึ่งมีความสนใจมาก เพราะเจียระนัยแล้วสวยงาม ได้ขยายกิจการขึ้นเรื่อย ๆ จนมีสวนอาหารน้ำค้าง มีศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมสุโขทัย ที่เชอตั้งขึ้น

บทความที่ 5 ประพัฒน์ ตรีรงค์. "การป้องกันตัวมารวัฒนธรรม," <u>วัฒนธรรมไทย</u>. 25(3) : 27 – 30 ; มีนาคม 2529.

กล่าวถึงวัฒนธรรม ว่าเป็นอาวุธอย่างหนึ่ง แต่เป็นอาวุธในทางใช้ปัญญามนุษย์ เพื่อป้องกันตนเอง ได้อ้างถึงพระนิพนธ์เรื่อง "ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น" ของ พลตรี พระเจ้าวงวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ เช่น แม้พ่ายแพ้ในการรบ แต่ก็ชนะด้วยวัฒนธรรม

ได้มีข้อความที่น่าสนใจหลายตอน เช่น เสฐียรโกเศศ กล่าวในเรื่อง "เรื่องของคน" ว่า "...ชาติไทยเป็นชาติขึ้นได้ก็เพราะมีวัฒนธรรมเป็นเครื่องช่วยให้มีความเจริญงอกงาม เป็นเครื่องคุ้มกันอันตรายมาจนถึงทุกวันนี้หลาย 100 ปี" และข้อความที่ว่า "...ต้องปรับปรุงวัฒนธรรมเดิมของเราให้มีความก้าวหน้าทัดเทียมสมัยโดยตัดทิ้งสิ่งที่ล้าสมัยซึ่งเป็นเครื่องถ่วงความเจริญออกเสีย..." เป็นต้น

บทความที่ 6 ประจักษ์ ประภาพิทยากร. "ถลกภาษา," <u>วัฒนธรรมไทย</u>. 25(3) : 31 – 34 ; มีนาคม 2529.

กล่าวถึงความสำคัญของภาษาต่าง ๆ นานา เช่น การใช้ภาษาของชนชาติต่าง ๆ มลายู อินโดนีเซีย จีน อินเดีย ฯลฯ กล่าวถึงอิทธิพลของวัฒนธรรม ชาติที่มีวัฒนธรรมสูงกว่า ย่อมจะกลืนชาติที่มีวัฒนธรรมต่ำกว่า จากนั้นได้อธิบายถึงคำในภาษาไทย คือคำว่า กิน เช่น กินกำไร

กินความ กินดิบ กินโต๊ะ กินรังแตน กินเมือง กินไม่ลง กินลมกินแล้ง ฯลฯ แตกขยายไปหลายอย่าง คงเป็นเพราะคนไทยเป็นนักกินก็ได้กระมัง ดังนี้เป็นต้น

บทความที่ 7 นายลำพูน. "สุโขทัย...มหานครล่ม," วัฒนธรรมไทย. 25(3) : 35 – 39 ; มีนาคม 2529.

เป็นบทความที่เล่าถึงเรื่องราวโบราณคดีต่าง ๆ ของไทย เช่น เมืองไทยอุดมไปด้วยซากโบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่จมอยู่ใต้ชั้นดิน รอวันให้ผู้รอบรู้ หรือนักปราชญ์มาขุดค้น กล่าวถึงการบูรณะพระปฐมเจดีย์ นักพรตจีนชื่อ ยวนฉ่าง หรือพระถังซำจั๋ง ที่ได้บันทึกถึงเมืองทวารวดี อันมีชื่อเสียง จนกระทั่งถึงอาณาจักรสุโขทัย ได้เล่าถึงศิลาจารึกต่าง ๆ เป็นต้น กล่าวถึง วัดศรีชุม พระอจน โขลกพระราง ท่ามกลางป่าดงดิบ จนกระทั่งถึงการได้รับการบูรณะจากรัฐบาล หลังจากได้มีการสำรวจอย่างจริงจังถึงเรื่องราวความเป็นมาในอดีต โดยกรมศิลปากรร่วมมือกับองค์การยูเนสโก้ และพระศรีศากยะมุนี พระประธานขนาดใหญ่ในวัดสุทัศน์ กรุงเทพฯ ซึ่งชักรอกมาจากสุโขทัย ในสมัยรัชกาลที่ 1 พร้อมกับทิ้งคำถามไว้ว่า เพราะเหตุใดอาณาจักรใหญ่อย่างสุโขทัยจึงล่มสลายกลายเป็นเมืองร้างไปได้

บทความที่ 8 ประหยัด สายวิเชียร. "อาหารล้านนา," วัฒนธรรมไทย. 25(3) : 40 – 44 ; มีนาคม 2529.

บทความนี้เป็นตอนที่ 2 กล่าวถึงอาหารล้านนา จากภาษิตล้านนา ซึ่งมีลักษณะเป็น ลักษณะคำสั่ง ลักษณะคำพังเพย ลักษณะคำสอน เช่น หนังแห้งบ่เคยพอง หมายความว่า คนที่เคยจนหรือตกทุกข์ได้ยากมาก่อน

และมีคนมาช่วย พอได้ดีมีสุขหรือร่ำรวยแล้วอย่าลืมบุญคุณของคนที่เคยช่วยเหลือ ลืมฐานะเดิม อาหารที่ปรากฏในภาษิตนี้คือ หนังพอง เป็นต้น นอกจากนั้นก็ยังมีภาษิตกล่าวถึงอาหารอื่น ๆ อีก คือ แอ้มอ่องออ แกงผักปั่ง แหนม ส้ม เมี้ยง ลาบ เป็นต้น ได้อธิบายถึงลักษณะของอาหารต่าง ๆ เหล่านั้นไว้ด้วยโดยสังเขป

บทความที่ 9 พิทยา บุษรารัตน์. "เพลานางเลือดขาว ตำนานบอกเล่าเมืองพัทลุง," วัฒนธรรมไทย, 25(3) : 45 – 50 ; มีนาคม 2529.

เป็นการบอกเล่าถึงวรรณกรรมท้องถิ่นของเมืองพัทลุง โดยบอกถึงประวัติความเป็นมาของเพลานางเลือดขาว ลักษณะ ผู้แต่งและปีที่แต่งต่าง ๆ เป็นต้น

เรื่องราวต่าง ๆ เหล่านี้ได้สะท้อนสภาพความเจริญรุ่งเรือง สภาพการปกครองและการเมืองของชุมชนในอดีตโดยเฉพาะหัวเมืองพัทลุง เป็นต้น

ข้อความในเรื่องก็เช่น "จึงพระองค์แลนางกัลญาและขอลามาหาผัว พระองค์ 8 แลพระยานางสนมทั้งห้าร้อยพระองค์ ก็ให้มาส่งถึงพระนครแต่นครมาส่งถึงพระเกิด แลก็พบกับผัวเมีย ก็เลี้ยงกันดังนั้นเล่า ครั้งพระองค์เคารพประมาณเจ็ดสิบปี ทั้งสองก็จุติไปสวรรค์เทวโลกนั้นแล"

บทความที่ 10 สนทิศ สยามพากย์. "ภาษาไทย...เดือนละคำสองคำ," วัฒนธรรมไทย. 25(3) : 51 – 53 ; มีนาคม 2529.

บทความนี้กล่าวถึงคำว่า กระต่ายตื่นตูม โดยได้เค้าที่จะเขียนมาจากภาพการ์ตูนล้อ ของคุณประยูร จรรยาวงษ์ ซึ่งในภาพมีต้นตาลอยู่ต้นหนึ่ง มีลูกตาลหล่นลงมาผลหนึ่ง ทำให้เสือ แรด ลิง กระต่าย กบ

และเต่า เตลิดหนีกันจ้าละหวั่น แล้วมีตัวหนังสือกำกับไว้ว่า "พรรคทหาร" และมีคำว่า "ประสาท" กำกับไว้ด้วย จึงได้นึกถึงคำกระต่ายตื่นตูม แล้วนำมาวิเคราะห์ถึงเรื่องราวต่าง ๆ ในนิทานนั้น ซึ่งเรื่องที่เล่ามีหลักฐานปรากฏในจตุรกนิบาต เรื่อง ข้าทุชภายชาดา สำนวนที่พูดกันว่า "กระต่ายตื่นตูม" แน่นอน

บทความที่ 11 พิเนตร น้อยพุทธา. "วัฒนธรรมคนยวนเสาไห้ ตอนที่ 1 – ยวนอพยพ," <u>วัฒนธรรมไทย</u>. 25(3) : 54 – 59 ; มีนาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของชาวยวนอพยพ ที่อำเภอเสาไห้ ซึ่งมี 12 ตำบล เช่น ราวต้นพุทธกาลชนชาติอ้ายลาว ซึ่งอยู่ในเมืองไทยน้อยใหญ่นี้ ได้สู้รบกับพวกกระเหรี่ยง จนสลัดออกจากอำนาจได้ และได้เป็นใหญ่ขึ้น และตั้งแต่นั้นมาก็เลยชื่อว่า ยวน อีกนัยหนึ่ง ยวนอาจเพี้ยงมาจากโยนก ซึ่งเป็นเมืองหลวงเดิมของชนชาติยวน นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงตำนานอื่น ๆ อีกที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึงการอพยพของชาวยวนและเรื่องราวความเป็นมาอื่น ๆ เช่น ปู่เจ้าฟ้า, ปู่น้อยตะผู้ไปตัดต้นไม้อันเป็นที่มาของเสาร้องไห้ ต้นกำเนิดชื่อ ตำบล "เสาไห้" เป็นต้น

บทความที่ 12 ศิริ รอดบาง. "รุ่งอรุณของประชาธิปไตย," <u>วัฒนธรรมไทย.</u> 25(3) : 60 – 62 ; มีนาคม 2529.

เป็นบทความที่กล่าวถึง พล.ต.จำลอง ศรีเมือง ในลักษณะยกย่องในความเป็นผู้มีธรรมะประจำใจ เช่นท่านมีความดีหลายอย่าง เช่น คนมือสะอาด จิตใจเข้มแข็ง จึงได้รับการเลือกจากประชาชนให้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

บทความได้มุ่งแสดงถึงคุณธรรมหรือธรรมะว่าจะเป็นเครื่องมือนำความเจริญมาให้ ซึ่งควรจะต้องมีอยู่ รวมถึงประชาชนด้วย เพราะเป็นหลักชัยของประชาธิปไตย จะต้องเป็นคนดีด้วย ท้ายบทความได้แสดงทัศนะต่อต้าน การแก้ปัญหาที่ใช้การปฏิบัติรัฐประหาร อันเป็นสิ่งน่ารังเกียจและอับอายแก่ชาวโลก

บทความที่ 13 อำนวย จั่นเงิน. "มารยาทไทย และที่ตั้งของ สวช.," วัฒนธรรมไทย. 25(3) : 63 – 65 ; มีนาคม 2529.

เป็นบทความที่กล่าวถึงมารยาทไทย ในลักษณะที่ว่ามารยาทแบบไหนจึงจะถือว่าเป็นแบบที่ถูกต้อง จะยึดตำราเล่มไหนเป็นบรรทัดฐาน โดยสรุปว่าขณะนี้ กองส่งเสริมฯ ของ สวช. กำลังดำเนินการจัดทำหนังสือ "มารยาทไทย" (ชนิดมีภาพประกอบครบครัน) ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ คาดว่าจะพิมพ์เสร็จเรียบร้อย ภายในปีงบประมาณ 2529

นอกจากนั้นได้กล่าวถึงที่ตั้งปัจจุบันของสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มองค์กร กลุ่มแรกคือกลุ่มในเขต กทม. มีศูนย์วัฒนธรรม 17 ศูนย์ และ 1 หน่วย พระเคราะห์ และกำลังติดต่อกับเขตต่าง ๆ ของ กทม. ให้มีองค์กรไปประจำให้ครบทุกเขต ส่วนกลุ่มที่ 2 คือกลุ่มภูมิภาค ปกมีประจำอยู่ทุกจังหวัด คือมีคณะอนุกรรมการวัฒนธรรมจังหวัด 1 คณะ และมีศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด ซึ่งปัจจุบันมีรวมทั้งสิ้นคือ คณะอนุกรรมการวัฒนธรรมจังหวัด 72 คณะ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด 89 ศูนย์ และ สวช. นั้น ปัจจุบันมีฐานะเทียบเท่ากรม ๆ หนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่ภายในบริเวณสนามกีฬาแห่งชาติ ปทุมวัน

บทความที่ 14 "สรุปข่าวในรอบเดือนกุมภาพันธ์ 29," วัฒนธรรมไทย. 25(3) : 67 – 68 ; มีนาคม 2529.

เป็นสรุปข่าวในรายเดือนกุมภาพันธ์ 29 ได้แก่ สวช. ไม่สนับสนุนการจัดงานวันวาเลนไทน์ วันศิลปินแห่งชาติ วันมาฆบูชา จัดตั้งคณะกรรมการเตรียมงาน 200 ปี สุนทรภู่ แนะนำหนังสือ "คนตรีพื้นบ้านและศิลปกรรมแสดงของไทย" ให้ทุนวิจัยด้านวัฒนธรรม และประกาศผลคัดเลือกเยาวชนผู้มีความสามารถในด้านคนตรี เป็นต้น

บทความที่ 15 พงษ์พันธ์ มั่นธรรม. "จากอดีตถึงปัจจุบันของ สวช.," วัฒนธรรมไทย 25(3) : 69 – 74 ; มีนาคม 2529.

กล่าวถึงความเป็นมาของ สวช. คือ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ นับตั้งแต่ปี 2475 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้นมา เช่น การกำหนดวัฒนธรรมที่ประชาชนไทย ชาติที่ปฏิบัติ พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ กล่าวถึงความจำเป็นของรัฐบาลที่ชุดนี้ มีระบบการพัฒนาวัฒนธรรมนอกเหนือไปจากการใช้สมาคมมูลนิธิ เมื่อ พ.ศ. 2495 จนถึงการสถาปนากระทรวงวัฒนธรรม จนถึงสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้มีการยุบโอนกระทรวงวัฒนธรรมไปขึ้นกับหน่วยงานอื่น ในปี 2518 จึงไม่มีการรื้อฟื้น จัดตั้งสถาบันวัฒนธรรมแห่งชาติ และกลายเป็น สวช. ถึงปัจจุบัน

ตอนท้ายของบทความได้แสดงทัศนะของผู้เขียนเกี่ยวกับสถานภาพของ สวช. ที่จะยุบหรือขยายต่อไปในอนาคต เป็นต้นว่า อาจยุบรวมกับสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ กลายเป็นหน่วยงานใหม่ ขึ้นกับสำนักนายกรัฐมนตรีโดยตรง หรือเป็นของวัฒนธรรมและการกีฬา และเป็นกระทรวงวัฒนธรรมดังเดิมเหมือนสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม

บทความที่ 16 "ศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนสตรีวิทยา," วัฒนธรรมไทย. 25(3) : 75 – 77 ; มีนาคม 2529.

เป็นการแนะนำประวัติความเป็นมาของศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนสตรีวิทยา กรุงเทพมหานคร กล่าวถึงการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมด้านต่าง ๆ และการร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย สโมสรวัฒนธรรมแห่งชาติ ฯลฯ การจัดประกวดต่าง ๆ เป็นต้นว่า การประกวดอาหารและขนมไทย กล่าวถึงการก่อตั้งศูนย์วัฒนธรรมแห่งนี้ เมื่อปี 2525 กล่าวถึงสถานที่เผยแพร่วัฒนธรรม โดยใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนมอย่างคุ้มค่า แม้จะไม่สู้กล้องตัวนัก กล่าวถึงการเผยแพร่วัฒนธรรมในโอกาสต่าง ๆ ในด้าน ขนบธรรมเนียมประเพณี ฯ ด้านศาสนา ด้านจริยธรรม เป็นต้นว่า การจัดโครงการรณรงค์เพื่อรักษาความสะอาด ฯลฯ

บทความที่ 1 โสมทัต เทเวศร์. "ดอกไม้ประจำชาติ," วัฒนธรรมไทย. 25(4) : 3 – 6 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงดอกไม้ประจำชาติ ในลักษณะการแสดงทัศนะข้อคิดเห็นต่าง ๆ มีการยกหลักฐานอ้างอิงต่าง ๆ มาประกอบ เช่น ของประเทศมาเลเซีย คือ บุหงารายา หรือดอกชบา บางกลุ่มก็เสนอให้ใช้ดอกบัว

ในบทความผู้เขียนได้เน้นว่า ดอกชัยพฤกษ์เป็นดอกไม้ที่มีคุณค่าสมควรจะพิจารณาเป็นดอกไม้ประจำชาติของไทย เช่น มีชื่อเป็นมงคล แสดงถึงชัยชนะ มีสีเหลือง ซึ่งเป็นสีแห่งความเจริญรุ่งเรือง การบานสะพรั่งพร้อมเพรียง หมายถึงความพร้อมเพียงของคนในชาติ เป็นต้น

บทความที่ 2 พระธรรมญาณมุนี. "ความเป็นอยู่ในสังคมไทยในอดีต," วัฒนธรรมไทย. 25(4) : 7 – 11 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงสภาพความเป็นอยู่ของสังคมไทยในอดีต ควรเป็นการเสนอแนะของดีของไทย ให้เป็นที่แพร่หลายยิ่งขึ้น โดยเล่าถึงความหลังที่เคยได้ประสบมาในอดีต เมื่อ 60 – 70 ปีล่วงมาแล้ว อันได้แก่ ประเพณีการนิยมลงแขก ความนิยมความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายตามธรรมชาติ ความนิยมความสงบ รักกันฉันพี่น้อง ความนิยมความรู้จักเด็กรู้จักผู้ใหญ่ ความนิยมความปกติสุขของครอบครัว เช่น การตื่นนอนก่อนพระอาทิตย์ขึ้นเป็นประจำ นิยมไมตรีจิตมิตรภาพที่บริสุทธิ์แจ่มใส เช่นคติ ช่วยเขาเหมือนช่วยเรา หรือ เห็นหน้ากันเมื่อยามยาก มีความมั่นคงในพุทธศาสนา เป็นต้น

บทความที่ 3 ประพัฒน์ ตรีณรงค์. "ประเพณีปล่อยปลาปล่อยนก," วัฒนธรรมไทย. 25(4) : 12 – 16 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงประเพณีการปล่อยปลาปล่อยนก คำอธิบายประเพณีตามความเห็นของ หม่อมเจ้าหญิงพูนพิศมัย ดิศกุล ซึ่งมุ่งให้มองเห็นความภาคภูมิใจ และอาลัยรักในความเจริญของคน ๆ ที่ได้มีมาแล้วในหนหลังให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ซึ่งสิ่งหนึ่งที่น่าสนใจคือ การปล่อยปลาปล่อยนกเช่นถือตามหลักทางจันทรคติ มีสำนวนตัวอย่างต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ปล่อยนกปล่อยกา ซึ่งมีกล่าวไว้ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ได้อ้างอิงถึงคำกล่าวของ เสฐียรโกเศศ ไว้ด้วย เช่น กล่าวว่า "ประเพณีปล่อยปลาและลามมาถึงปล่อยนกด้วย กระทำให้ปลาเล็กปลาน้อยที่ตกค้างตกหลักรอดตาย มีโอกาสสืบพันธุ์ได้ต่อไป เท่ากับได้ช่วยตนเองในทางเศรษฐกิจของตนคือสงวนพันธุ์ปลา ซึ่งตนเองไม่รู้สึกตัว"

บทความที่ 4 ปัญญา นิตยสุวรรณ. "ละคร," วัฒนธรรมไทย. 25(4) : 17 – 23 ; เมษายน 2529.

เป็นบทความต่อจากฉบับก่อน กล่าวถึงเรื่องราวความเป็นมาของ "ละคร" เช่น สมัยรัชกาลที่ 2, 3, 4, 5, 6 กล่าวถึงละครแบบใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นต่อมา คือ ละครดึกดำบรรพ์ ละครพันทาง ละครร้อง ละครเสภา ละครพูด ละครพูดสลับลำ ซึ่ง "ลำ" แปลว่า "เพลง" ละครสังคีต ทำให้ทราบประวัติและความเป็นมาของการละครของไทยที่ผ่านมาในอดีตช่วงหนึ่งโดยสังเขป

บทความที่ 5 ส. พลายน้อย. "ตำนานสัตว์หิมพานต์," วัฒนธรรมไทย. 25(4) : 24 – 27 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของ นกโฮ – นกทิพย์ เป็นต้นว่า นกโฮเป็นตัวอย่างที่ชาวจีนเล่าถึงพวกลูกที่ไม่รู้คุณพ่อแม่

นอกจากนั้นก็ได้บรรยายถึงประวัติความเป็นมาของนกต่าง ๆ ได้แก่ หง ซึ่งเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศจีน ทั้งยังเกี่ยวข้องถึงนกทิพย์ของฝรั่ง คือ นกฟินิกว์ และนกสะรินาอีกของมุสลิม อันมีความเป็นมาแตกต่างกันออกไป ทั้ง สี รูปร่าง ลักษณะ และความเชื่อที่สืบทอดกันมา

บทความที่ 6 หมูน้อย. "อันเนื่องมาจากวันศิลปินแห่งชาติ," วัฒนธรรมไทย. 25(4) : 28 – 36 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงโครงการศิลปินแห่งชาติของ สวช. คือได้นำศิลปินแห่งชาติทั้ง 4 ท่าน เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน เพื่อรับพระราชทานโล่และเข็มเชิดชูเกียรติ์ หลังจากได้ทูลเกล้าถวายโล่ "อัครศิลปิน" แด่พระองค์ท่าน พร้อมคำกราบถวายบังคมทูลสดุดีพระเกียรติคุณของพระองค์ท่าน

ซึ่งศิลปินแห่งชาติทั้ง 4 ท่าน คือ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายมนตรี ตราโมท ท่านผู้หญิงแย้ม สนิทวงศ์เสนี นายเฟื้อ หริพิทักษ์

ส่วนหนึ่งของบทความที่สำคัญ คือ พระบรมราโชวาทสรุปใจความได้ว่า "งานมีส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ ศิลปะ วิชาการ และวิทยาศาสตร์ คนที่ทำงานศิลปะก็ต้องรู้เรื่องวิชาการ และรู้หลักทางวิทยาศาสตร์ เพื่อจะได้เป็นแบบแผนต่าง ๆ ต่อไป งานวิชาการก็ทำนองเดียวกัน จะต้องรู้หลักวิทยาศาสตร์ ในขณะเดียวกันก็ต้องมีใจทางศิลปะ จึงจะสามารถพัฒนางานนั้นให้ดีไปได้ และในทางวิทยาศาสตร์ ก็ทำนองเดียวกัน ต้องมีความรู้ทางด้านวิชาการ และต้องมีใจรัก ทั้งใจทำอะไรให้ดีขึ้น สรุปว่าทั้งสามส่วนเป็นความสำคัญ ซึ่งต้องต่อเนื่องกัน งานศิลปะที่ควรไม่รู้ความจริง มีความสำคัญต่องานทั้งปวงทุกชนิด ศิลปินเป็นบุคคลที่มีความสำคัญสมควรจะยกย่อง"

ท้ายสุดได้กล่าวถึงบรรยากาศงานเลี้ยงแสดงความยินดีแด่ศิลปินแห่งชาติทั้ง 4 ท่าน เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2529

บทความที่ 7 พิเนตร น้อยพุทธา. "วัฒนธรรมคนยวนเสาไห้ ตอนที่ 2 หมู่บ้านและวัดของคนยวน," วัฒนธรรมไทย. 25(4) : 37 – 43 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสาร้องไห้ ซึ่งอาจารย์ชุมพร กองตาพันธ์ ได้รวบรวมไว้ เมื่อ พ.ศ. 2502 สรุปได้ 3 แนวทาง ตามคำบอกเล่าของ พระสมณวัตรวิมล อดีตเจ้าอาวาสวัดเจ้าฟ้า นางทิม หลานของหลวงพ่อแพ่ง (มี) เล่าจากคำบอกเล่าของหลวงพ่อแพ่ง (มี) ซึ่งมีรายละเอียดต่างกัน แต่ตรงกันที่เสาต้นนี้ มุ่งจะเข้าประกวดเป็นเสาหลักเมืองกรุงเทพฯ เมื่อไม่ได้รับการคัดเลือกก็จมอยู่หน้าที่ว่าการอำเภอเสาไห้ วันดีคืนดีก็ขึ้นมาร้องไห้โหยหวนเป็นต้น

นอกจากนี้ก็ได้กล่าวถึงตำบลสวนดอกไม้ ตำบลต้นตาล ตำบลพระยาขาด ตำบลท่าช้าง ตำบลศาลารีไทย ตำบลงิ้วงาม ตำบลบ้านยาง ตำบลข้าวปลวก ทำให้ทราบประวัติความเป็นมา และหลักของคนโบราณในการตั้งชื่อบ้านและวัด เช่น ตั้งตามเหตุการณ์ ตั้งตามชื่อบ้านเดิม ตามชื่อต้นไม้ ฯลฯ

บทความที่ 8 ชูรัตน์ ชัยมงคล. "เจดีย์มหาสมบัติ," วัฒนธรรมไทย. 25(4) : 44 – 49 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงการขุดค้นพบศิลปวัตถุ ณ ทรากโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของทางราชการคือ กรมศิลปากร และเล่าถึงเรื่องราวการลักลอบขุดค้น เช่น การขุดค้นเอาสมบัติมีค่าจากเจดีย์ 3 องค์ วัดพระศรีสรรเพชญ์ ในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งเป็นข่าวใหญ่ในสมัยนั้น นำไปขายให้ร้านขายของที่อำเภอหัวรอ ถึง 3 คันรถลาก และทางร้านได้หลอมวัตถุมีค่านั้นให้หมดสภาพไปเพียงชั่วคืนเดียว เพื่อทำลายหลักฐาน

นอกจากนั้นก็บรรยายถึงการขุดค้นพบโบราณวัตถุต่าง ๆ มากมาย เช่น สถูปเจดีย์ทองคำจำลอง พระพุทธรูปทองคำ เครื่องทองคำอื่น ๆ แผ่นทองคำลักษณะคล้ายใบลานจารึกอักษรขอม และค้นพบงานจิตรกรรมฝาผนังต่าง ๆ อีกด้วย ในกรุวัดราชบูรณะ จังหวัดอยุธยา

บทความที่ 9 ประจักษ์ ประภาพิทยากร. "กลกภาษา ตอนที่ 2," <u>วัฒนธรรมไทย</u>. 25(4) : 50 – 53 ; เมษายน 2529.

เป็นลักษณะการวิเคราะห์ภาษาต่าง ๆ เช่น คำว่าปอก เช่น ก้นปอก ปอกเสีย ปอกแหก ปอกลอย คำว่า โคม โคมลอย เช่น ข่าวโคมลอย คำว่า ฤ ฤๅ กฺรา กฺรี กฺรี เถน เถร ไหลเถน งมเถน ระยำเถน เฒรสองบาตร เถรตรง นิยายเรื่อง "หัวล้านพลอยตาย" ที่กลายมาเป็นสำนวนไทย อย่างคำว่า เถร แปลว่า พระผู้ใหญ่ แต่ เถน แปลว่า นักบวชอลัชชี ผู้มักประพฤติละเมิดพุทธบัญญัติ เป็นต้น

บทความที่ 10 ศิริ รอดบาง. "เยาวชนกับคุณธรรม," <u>วัฒนธรรมไทย</u>. 25(4) : 54 – 56 ; เมษายน 2529.

เป็นเรื่องราวที่กล่าวถึงเยาวชนกับคุณธรรม เช่น กล่าวว่า "กลิ่นหอมของดอกไม้ ลอยไปตามสายลม แต่คุณความดีของคนเรา ลอยทวนลมไปไกลแสนไกล" คุณธรรมย่อมจะนำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติเจริญรุ่งเรือง และส่งผลนั้นไปสู่ประเทศชาติด้วย กล่าวถึงคุณธรรมที่นักเรียนควรประพฤติปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การทำความเคารพ การข้ามถนน การเข้าแถวซื้ออาหาร การอยู่ร่วมกันในสังคม ฯลฯ

บทความที่ 11 เรณู ธรรฐาเมศร์. "คำอู้บ่าวอู้สาวล้านนาไทยกับธรรมชาติ," วัฒนธรรมไทย. 25(4) : 47 - 49 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงการแสดงออกของชาวล้านนาไทย ในประเพณีอู้บ่าวอู้สาวแต่โบราณ ซึ่งแสดงความผูกพันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติอย่างแน่นแฟ้น เช่น "สลิดสลัก ปูนักในเจือ สบันงาเครือ ปลูกเจือชวนบ้าน ค้นพี่ได้เหน็บ ก็เหน็บคึงก้านจี๋บัวบานบ่ไว้" คือเขาเปรียบสาวว่า เหมือนไม้ต่าง ๆ เช่น ดอกสลิด ดอกชงรง ดอกกระดังงา เครือ หนุ่ม ๆ เห็นก็ปองรัก ได้แสดงคำเปรียบเทียบต่าง ๆ เช่น คึงผายร่างแก้ว เจ้าเหมยน้ำค้าง

บทความที่ 12 สมยศ สิงห์คำ. "รวมเผ่าไทยมุกดาหาร มะขามหวาน ชายโขง," วัฒนธรรมไทย. 25(4) : 60 - 66 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวโดยย่อของจังหวัดมุกดาหาร และมะขามหวานโดยเฉพาะ การจัดงาน "รวมเผ่าไทยมุกดาหาร มะขามหวานชายโขง" ขึ้นเป็นปีแรกของทางจังหวัด ทำให้ทราบถึงว่า เพชรบูรณ์ไม่ใช่จังหวัดเดียวที่มีชื่อในเรื่องมะขามหวาน ทางภาคอีสานหลายจังหวัดแถวมุกดาหาร นครพนม ก็มีมาก รสชาติก็ไม่แพ้กัน และราคาก็ไม่แพง

บทความได้กล่าวถึงการจัดงานของทางจังหวัด เช่น นิทรรศการด้านวิชาการ ชีวิตความเป็นอยู่และอาชีพ การจำลองชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยเผ่าต่าง ๆ เช่น การแต่งกาย การก่อสร้างบ้าน การบันเทิงและมหรสพ กล่าวถึงชนเผ่าผู้ไทย เผ่าไทยข่า ไทยย้อ และ

เอกลักษณ์การทำ "เหล้าอุ" จนมีคำกล่าวว่า มีผู้ไทอยู่ที่ไหนมีเหล้าอุอยู่ที่นั้น . นอกจากนั้นยังมีชาวไทยกะเลิง ชาวไทยกระโซ่ ชาวไทยแสก ไทยกุลา และกล่าวถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจของมุกดาหาร โดยสังเขป เช่น ภูผาเทิม อุทยานแห่งชาติมุกดาหาร แก่งกะเบา

บทความที่ 13 อำนวย จันเงิน. "ผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม," <u>วัฒนธรรมไทย</u>. 25(4) : 67 - 71 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงบุคคลที่ควรยกย่องเป็น "เพชรประดับภาค" จำนวน 15 คน ในปี 2523 - 2 คน 2524 - 2 คน 2526 - 4 คน 2527 - 3 คน 2528 - 4 คน เช่น นายทองร่าง เอมโอษฐ์ สาขามนุษยศาสตร์ ภาคกลาง จังหวัดเพชรบุรี ม.ร.ว.จรูญสวัสดิ์ ศุขสวัสดิ์ ผู้มีความสามารถในการประดิษฐ์หัวโขน ด้านดนตรีไทย ภาคกลาง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น นับได้ว่าเป็นบุคคลดีเด่น ที่มีผลงานทางด้านวัฒนธรรม อันน่าสดุดีและชื่นชม ซึ่งโครงการเผยแพร่เกียรติคุณผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมของ สวช. ได้เลือกสรรมา

บทความที่ 14 บัวทิพย์. "ทวีบุญ," <u>วัฒนธรรมไทย</u>. 25(4) : 72 - 75 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของการทำบุญเนื่องในโอกาสต่าง ๆ เช่น ทำบุญวันเกิด อายุครบรอบ ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน ครบวันแต่งงาน ทำบุญประจำปี ทำบุญสร้างวัด ทำบุญเทศกาล ฯลฯ บางคนจะเดินทางไกล ต้องทำบุญเสียก่อน หรือทำบุญเนื่องในโอกาสพิเศษอื่น ๆ

ในบทความได้กล่าวถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับการทำบุญว่าต้องประกอบด้วยปัจจัย 4 ประการคือ มีความเข้าใจในเรื่องบุญดี ทำบุญเป็นประจำ ทำบุญด้วยความพอใจ ทำบุญด้วยความมุ่งหมาย ความสุขทางใจ เป็นผลตอบแทนซึ่งจะได้ผลคุ้มค่า พูดถึงความหมายของบุญ ผลที่แท้จริงของการทำบุญ มงคลชีวิต ฯลฯ เป็นต้น

บทความที่ 15 สนทิศ สยามพากย์. "ภาษาไทยเดือนละคำสองคำ," วัฒนธรรมไทย. 25(4) : เมษายน 2529.

กล่าวถึงความเป็นมาของคำต่าง ๆ คือ สงกรานต์ มกรสงกรานต์ มันสงกรานต์ ทำให้ทราบประวัติความเป็นมาของสงกรานต์ได้ลึกซึ้งขึ้นกว่าการที่จะหมายถึงเป็นวันที่ 13 เมษายนเท่านั้น เช่น ในอินเดียบางแคว้น ทำไมจึงมีสงกรานต์เกือบตลอดปี เช่น ในปัญจาบ เป็นต้น

บทความที่ 1 วิเชียร ณ นคร. "เห้ง โสภาพงศ์ ศิลปินพื้นบ้านดีเด่น 2528 สาขาช่างถม จังหวัดนครศรีธรรมราช," วัฒนธรรมไทย. 25(5) : 4 – 5 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงศิลปินเครื่องถมไทย อันเป็นงานประณีตศิลป์อันทรงคุณค่าในสัญญลักษณ์ของชาติที่ได้แพร่หลายในทั่วโลกในปัจจุบัน ได้กล่าวถึง เห้ง โสภาพงศ์ ชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวถึง ชีวิตประวัติการศึกษา โดยเริ่มเรียนจากโรงเรียนช่างถม และได้ฝึกงานกับนายรุ่ง สินธุรงค์ ช่างถมลือนามในอดีต จนมีฝีมือยอดเยี่ยมของจังหวัด กล่าวถึงผลงานต่าง ๆ และรางวัลที่ได้รับ และสถานภาพปัจจุบัน

บทความที่ 2 วิเชียร ณ นคร. "เนคร ชลารัตน์ ศิลปินพื้นบ้านดีเด่น 2528 สาขาเพลงบอก จังหวัดนครศรีธรรมราช," วัฒนธรรมไทย. 25(5) : 6 – 10 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงความเป็นศิลปินนักเล่นเพลงบอกรุ่นเก่าคนเดียวที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน โดยกล่าวถึงประวัติ การศึกษา เช่น สนใจเพลงบอกอย่างจริงจัง เมื่ออายุได้ 24 ปี ได้ประชันเพลงบอกกับคนอื่น ๆ ที่มีชื่อเสียงมาหลายคน กล่าวถึงผลงานของท่านต่าง ๆ มีตัวอย่างเนื้อเพลงประกอบไว้ด้วย เช่น บทไหว้ครู เพลงบอกรุ่ง เพลงบอกเนคร เพลงบอกปาน

บทความที่ 3 ภิญโญ จิตต์ธรรม. "กั้น กองหล่อ ศิลปินพื้นบ้านดีเด่น 2528 สาขาหนังตะลุง จังหวัดสงขลา," วัฒนธรรมไทย. 25(5) : 11 – 16 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงชีวประวัติของท่านที่เล่นหนังตะลุงมาจนมีชื่อเสียงนานถึง 50 ปีมาแล้ว ทั้งมีการริเริ่มใหม่ ๆ เช่น ใช้เครื่องขยายเสียง นับเป็นหนังตะลุงขั้นปรมาจารย์

บทความได้กล่าวถึงชีวประวัติโดยสังเขป การศึกษา ประวัติการเล่นหนังตะลุง เช่น การเล่นหนังตะลุงคืนแรก ที่ทำให้ชาวบ้านติดใจดูกันจนสว่าง แล้วเรียกขานกันว่า "หนังเด็ก" ได้เล่าถึงชีวิตการบรรพชาอุปสมบท การแต่งงาน อาชีพหนังตะลุงและคู่แข่ง การสร้างรูปหนังชื่อละม้อซึ่งเป็นตัวตลก สาเหตุที่หนังกั้นเล่นได้ดี การสอน

ลูกศิษย์ การแสดงถ่ายหน้าพระที่นั่ง เทคนิคการเล่นหนัง และปัจฉิมวัย อายุ 76 ปี ที่ได้สมญาว่า "พ่อลุง" ฯลฯ ปัจจุบันนอกจากเล่นหนังแล้วก็มีอาชีพทำนาด้วย

บทความที่ 4 สถาบันทักษิณคดีศึกษา. "ยก ชูบัว ศิลปินพื้นบ้านดีเด่น 2528 สาขามโนราห์ จังหวัดพัทลุง," วัฒนธรรมไทย. 25(5) : 17 – 18 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงชีวประวัติของโนรายก หรือนายยก ชูบัว เป็นต้นว่าเริ่มหัดรำมาตั้งแต่อายุ 8 ขวบ ฝึกอยู่ 6 เดือน มีความสามารถทั้งรำและร้องกลอนตลก จึงมีผู้มาเรียกหาไปแสดงมิได้ขาด ได้ใช้ชีวิตศิลปินนานร่วม 50 ปีแล้ว (จนถึง พ.ศ. 2527) ได้สั่งสอนลูกศิษย์ไว้มากมาย

บทความที่ 5 ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น. "นายพิมพ์ รัตนคุณศาสน์ ศิลปินพื้นบ้านดีเด่น 2528 สาขาหมอลำ จังหวัดขอนแก่น," วัฒนธรรมไทย. 25(5) : 19 – 22 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงชีวประวัติของ พ่อใหญ่พิมพ์ หรือ "อาจารย์พิมพ์" โดยหลักฐานเป็นข้าราชการบำนาญ อดีตเคยเป็นครูประชาบาล ปัจจุบันอายุ 74 ปี

ที่น่าสนใจในบทความบทนี้ก็คือ กล่าวถึงปัจจุบันว่าท่านเป็นศูนย์กลางของผู้ผลิตกลอนลำของหมอลำ มีผลงานกลอนลำเป็นร้อย ๆ ชิ้น เป็นคลังแห่งถ้อยคำ ที่สำนวนอิสานเรียกว่า "ผญาเต็มปูน" รวมทั้งกล่าวถึงเคล็ดลับกลอนต่าง ๆ เช่น เกี้ยวกลอนมาเกิด เกี้ยวกลอนตามหาเมีย กลอนคิดฮอดเมีย เป็นต้น

บทความที่ 6 ศิริเพ็ญ อัตไพบูลย์. "ทองมาก จันทะลือ ศิลปินพื้นบ้านดีเด่น 2528 สาขาหมอลำ จังหวัดอุบลราชธานี," วัฒนธรรมไทย. 25(5) : 23 – 26 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงประวัติการศึกษา ประวัติการทำงาน และผลงานดีเด่นต่าง ๆ มากมาย เช่น ชนะเลิศประกวดหมอลำต่าง ๆ การถ่ายทอดวิชาสู่อนุชน การดำเนินชีวิต และอุปนิสัยต่าง ๆ ตั้งแต่วัยเด็ก กล่าวถึงปัจจุบันที่ท่านเป็นนายกสมาคมหมอลำอุบลราชธานีและอุบลสามัคคี เป็นต้น

บทความที่ 7 บุญเลิศ สดสุชาติ. "คำหมา แสงงาม ศิลปินพื้นบ้านดีเด่น 2528 สาขาช่างทำเกวียน, ชุมประดูโบสถ์ จังหวัดมหาสารคาม," วัฒนธรรมไทย. 25(5) : 27 – 30 ; พฤษภาคม 2529.

เป็นชีวประวัติของปรมาจารย์ทางช่างศิลป์ผู้มีฝีมือยอดเยี่ยม มีลูกศิษย์นับจำนวนพันคน จนได้รับคำกล่าวขานเรียกท่านว่า "ครูคำหมา" หรือ "จารย์ครูหมา" ซึ่งความรู้และประสบการณ์ของท่านส่วนใหญ่ได้จากการอ่านหนังสือ ตำรา และการศึกษาด้วยตนเองจากประสบการณ์ตรง เช่น ศึกษาจากหนังสือในลานต่าง ๆ จึงเชื่อมั่นในตนเองว่ามีความรู้ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติเป็นอย่างดี

ที่น่าสนใจคือ ท่านเป็นช่างทำนกหัสดีลิงค์ คนเดียวของชาวอีสานที่ยังมีชีวิต มีความสามารถในการแทงหยวกกล้วยให้เป็นลวดลาย และเขียนออกแบบก่อสร้างพระอุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ มณฑปต่าง ๆ ฯลฯ

บทความที่ 8 วิถี พานิชพันธ์. "นางแสงดา บัณสิทธิ์ ศิลปินพื้นบ้านดีเด่น 2528 สาขาช่างทอผ้า จังหวัดเชียงใหม่," วัฒนธรรมไทย. 25(5) : 31 - 33 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงประวัติชีวิตของศิลปินหญิงคนหนึ่งของไทยโดยสังเขป เป็นต้นว่า ได้สืบทอดความรู้จากคุณยายมาส่วนหนึ่งและได้พัฒนาความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นไปด้วยเหตุว่าเป็นสิ่งที่ตัวรักและชอบทำ

บทความได้กล่าวถึงชีวิตครอบครัว ชีวิตการทำงาน จนเมื่อปี 2520 ได้มีชาวญี่ปุ่นที่ได้มาติดตามผลงานอยู่เป็นเวลานาน มารับซื้อผ้าไปเป็นจำนวนมากเพื่อนำไปขายที่ประเทศญี่ปุ่น และยังมีร้านจิตรลดาได้มารับซื้อไปครั้งละจำนวนมาก ๆ

กล่าวถึงสิ่งที่ทำให้ผลงานมีความเด่นน่าสนใจ เช่น การรักษาเทคนิคและเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเอาไว้ เช่น การย้อมสีด้วยเปลือกไม้ธรรมชาติ หรือเช่น "ผ้าแต่ละพับที่ทอออกมาจะไม่มีเหมือนกันสักพับ เพราะนางแสงดา จะคิดแบบลวดลาย และสีขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา อันเป็นความสุขที่คนพอใจและปรารถนา" เป็นต้น

บทความที่ 9 ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, "เจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ ศิลปินพื้นบ้านดีเด่น 2528 สาขาดุริยางค์ศิลป์ จังหวัดเชียงใหม่," วัฒนธรรมไทย. 25(5) : 34 - 36 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงชีวประวัติและเกียรติประวัติอันน่าภาคภูมิใจของเจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ ทางด้านดนตรี เช่น ในยามว่างได้ทำเครื่องดนตรีพื้นเมือง คือ ซึง สะล้อ และปี่จุม เป็นต้น ได้รวบรวมเพลงพื้นเมืองเพื่อให้คนรุ่นหลังได้สืบทอดศิลปะระเบียบแบบแผน เช่น เพลงปราสาทไหว เพลงล่องแม่ปิง เพลงล่องน่าน เพลงเพื่อนใหม่ ฯลฯ ได้เป็นอาจารย์พิเศษสอนดนตรีพื้นเมืองที่วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ เป็นต้น

บทความที่ 10 พงษ์ โสภิตศิลป์. "ทองเจือ โสภิตศิลป์ ศิลปินพื้นบ้านดีเด่น 2528 สาขาลิเก กรุงเทพมหานคร," วัฒนธรรมไทย. 25(5) : 37 – 39 ; พฤษภาคม 2529.

เป็นชีวิตของศิลปินพื้นบ้านวัย 59 ปี ได้ออกจากโรงเรียนติดตามพ่อไปแสดงลิเกตามวัดต่าง ๆ หลายจังหวัด เริ่มหัดเล่นลิเกกับแม่ครูชื่น พ่อครูประดับ ฯลฯ และถืออาชีพแสดงลิเกตลอดมา เคยเข้ารับการอบรมที่กรมศิลปากร ได้รับใบสำคัญเทียบเท่าศิลปินจากกรมศิลปากร เคยแสดงลิเกทางวิทยุกระจายเสียง ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 เป็นต้น ปัจจุบันยังเป็นโสด ได้อาศัยอยู่บ้านน้องชาย แล้วย้ายมาอยู่วัด สมนานัม (วัดญาพระพานขาว) เพราะมีหน้าที่ดูแลฌาปนสถานของวัด

บทความที่ 11 อำนวย จั่นเงิน. "นางชื้น (ชูศรี) สกุลแก้ว ศิลปินพื้นบ้านดีเด่น 2528 สาขาหุ่นกระบอก กรุงเทพมหานคร," วัฒนธรรมไทย. 25(5) : 40 – 43 ; พฤษภาคม 2529.

เป็นชีวประวัติของป้าชื้น สกุลแก้ว วัย 78 ปี หรือตามชื่อจริงว่า นางชูศรี สกุลแก้ว เริ่มต้นตั้งแต่วัยเด็ก อายุประมาณ 8 ขวบ พ่อบังคับให้เชิดหุ่น เชิดไม่ถึงเพราะตัวเตี้ย พ่อก็มาทำม้ารองก้นให้ ใส่ลูกล้อไถไปมาได้ เล่นไปอยากร้องไห้ไปเพราะความไร้เดียงสา จนเรื่องราวของหุ่นกระบอกค่อย ๆ ฝังในสายเลือด

ชีวิตส่วนตัวได้แต่งงาน 2 ครั้ง ได้เล่าถึงชีวิตการต่อสู้ เช่น เคยประกวดลูกมากสมัยท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม แต่ไม่ได้รางวัล เพราะติดขัดที่คนปัญญาอ่อน จอมพล ป. เคยช่วยครั้งหนึ่ง ข้าวสารครึ่งกระสอบ น้ำตาลทราย 3 กิโลกรัม เงินอีก 1,000 บาท ขณะที่กำลังฝึดเคืองมาก ได้เล่าถึงสาเหตุที่คุณพ่อสร้างหุ่น เป็นต้น

บทความที่ 12 ธีระ ภู่มณี. "ทองใบ เรืองนนท์ ศิลปินพื้นบ้านดีเด่น 2528 สาขาละครชาตรี กรุงเทพมหานคร," วัฒนธรรมไทย. 25(5) : 44 – 45 ; พฤษภาคม 2529.

เป็นชีวประวัติของครูทองใบ เรืองนนท์ ซึ่งเริ่มชีวิตศิลปินละครชาตรีมาตั้งแต่วัยเพียง 8 ขวบ และได้รับการฝึกหัดด้านปี่พาทย์จากบิดาไปจนกระทั่งพัฒนาตนเองในด้านการแสดง เป็นตัวละครอย่างเต็มภาคภูมิในภายหลัง

บทความที่ 13 พงษ์พันธ์ มั่นธรรม. "ละออ ทองมีสิทธิ์ ศิลปินพื้นบ้านดีเด่น 2528 สาขาหนังใหญ่ จังหวัดราชบุรี," วัฒนธรรมไทย. 25(5) : 46 – 49 ; พฤษภาคม 2529.

เป็นชีวประวัติของ คุณละออ ทองมีสิทธิ์ หัวหน้าคณะหนังใหญ่ที่เป็นทั้งนักพากย์และนักเชิดหนังใหญ่ ผู้มีความสามารถล้ำเลิศ ซึ่งคณะหนังใหญ่ชุดนี้ วัดเป็นผู้สร้าง เป็นเจ้าของ แต่มอบอำนาจดำเนินการให้ชาวบ้าน ได้เปลี่ยนหัวหน้าคณะมาแล้ว 5 ครั้ง ตลอดระยะเวลา 111 ปี กับหนังใหญ่วัดขนอน และจำนวนของหนังใหญ่ ซึ่งแต่เดิมเคยมีถึง 320 ตัว แต่ก็ได้เสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา เป็นต้น ปัจจุบันท่านได้เสียชีวิตไปแล้ว เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2526

บทความที่ 14 เอนก นาวิกมูล. "ทองอยู่ รักษาพล ศิลปินพื้นบ้านดีเด่น 2528 สาขาเพลงพื้นบ้าน จังหวัดนครนายก," วัฒนธรรมไทย. 25(5) : 50 – 53 ; พฤษภาคม 2529.

เป็นชีวประวัติของแม่เพลงอาวุโส ที่เล่นเพลงเป็นอาชีพมาตลอดทั้งชีวิต ตั้งแต่เด็กจนกระทั่งชรา เป็นผู้มีไหวพริบ มีอารมณ์ขัน และอุทิศตนให้กับการถ่ายทอดเพลงพื้นบ้าน พื้นเมืองแก่คนรุ่นหลัง

บทความได้เล่าถึงชีวประวัติความเป็นมา ตั้งแต่วัยเด็กได้หัดเพลงให้ลูกศิษย์หลายคน ได้ทำคุณประโยชน์ต่าง ๆ ทางวัฒนธรรมไว้มาก จนกระทั่งเสียชีวิตเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2528 ผลงานของท่าน มีการเก็บบันทึกไว้ เป็นภาพและเสียงอยู่ที่ศูนย์สังคีตศิลป์เป็นจำนวนมาก

บทความที่ 15 เอนก นาวิกมูล. "ทองหล่อ ทำเลทอง ศิลปินพื้นบ้านดีเด่น 2528 สาขาเพลงพื้นบ้าน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา," วัฒนธรรมไทย. 25(5) : 54 - 56 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงชีวประวัติของยายทองหล่อ ทำเลทอง แม่เพลงอาวุโสที่ยังเล่นเพลงคู่กันมากับยายทองอยู่ รักษาพล ไม่ยอมเลิก มีเสียงก้องกังวานชัดเจนดีเยี่ยม จนแม้อายุมากแล้ว เสียงก็ไม่ตก มีความรู้ทางเพลงมาก อันเป็นหลักในการถ่ายทอดเพลงให้กับคนรุ่นหลังได้เป็นอย่างดี

บทความได้กล่าวถึงชีวิตและวัยที่สำคัญ ๆ ของท่าน เช่น ความเป็นคนขยัน ทำงานเลี้ยงชีพด้วยความอดทน จนกระทั่งไม่มีเวลาให้กับชีวิตส่วนตัวด้านอื่น ซึ่งก็เนื่องมาจากความรักในการเป็นแม่เพลงนั่นเอง ผู้เขียนยกย่องแม่เพลงผู้นี้ที่ยังสร้างผลงานเพลงยืนยาวมาจนกระทั่งปัจจุบันแม้ว่าจะมีอายุมากแล้วก็ตาม

บทความที่ 16 เอนก นาวิกมูล. "บัวเผื่อน โพธิพักตร์ ศิลปินพื้นบ้านดีเด่น 2528 สาขาเพลงพื้นบ้าน จังหวัดอ่างทอง," วัฒนธรรมไทย. 25(5) : 57 – 59 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงชีวประวัติของ พ่อบัวเผื่อน โพธิพักตร์ ศิลปินเพลงพื้นบ้านอาวุโส ผู้ได้รับโล่จากสมเด็จพระเทพฯ ในฐานะศิลปินอาวุโสดีเด่นเมื่อปี 2525

นอกจากนั้นยังกล่าวถึงเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตของท่าน เช่น แม่ร้องเพลงเรือได้ เพลงเต้นกำก็ได้ พ่อเป็นพ่อเพลงฉ่อย เพลงพื้นบ้านอื่น ๆ ที่นิยมกันในแถบนั้น ตัวท่านเองหัดเพลงได้ไม่นานก็ตามผู้ใหญ่ไปเล่นเพลงด้วย ในช่วงวัยหนุ่มได้มีชื่อเสียงทางเล่นเพลงฉ่อย เพลงทรงเครื่อง และเพลงอีแซว นอกจากนี้ก็มีเคล็ดลับในการเล่นเพลง เช่น "เวลาเล่นเพลง คือจะจำดับเอาไว้มาก นั่นก็ยังไม่พอ ต้องรู้จักฉกฉวยมาใช้ให้ทันกับเหตุการณ์ รู้จักตัดต่อเพิ่มเติมด้วย"

บทความที่ 17 โสมทัต เทเวศร์. "ดอกไม้ประจำชาติ," วัฒนธรรมไทย. 25(5) : 60 – 63 ; พฤษภาคม 2529.

ได้กล่าวถึงเรื่องราวของดอกไม้ประจำชาติ เช่นได้หยิบไดอารีที่เคยจดไว้ หลายสิบเล่มมาอ่าน จนถึงปี 2505 ก็พบว่ามีจดไว้ดังนี้คือ (หมายถึงดอกไม้ประจำชาติของชาติต่าง ๆ) ดอกบัว – อียิปต์ กุหลาบ – อังกฤษ บ๋วย – จีน ซากุระ – ญี่ปุ่น ลิลี่ (พลับพลึง) – ฝรั่งเศส ส้ม – สเปน โอลีฟ – กรีก ทานตะวัน – เปรู แคคตัส – เม็กซิโก เมย์ฟลาวเวอร์ หรือดอกฮอธอน – อเมริกัน ชัยพฤกษ์ – ไทย

ทิวลิป – เนเธอร์แลนด์ คอร์นฟลาวเวอร์ – เยอรมัน บัว, มะลิ – อินเดีย พลับพลึง – อิตาลี จึงยืนยันกันได้ว่า เคยจะใช้ดอกชัยพฤกษ์เป็นดอกไม้ประจำชาติไทยกันมาแล้ว

ได้กล่าวถึงเรื่องราวของดอกบัวต่าง ๆ เช่น เชิดชูว่าเป็นดอกไม้แรกที่ปรากฏเมื่อมีแผ่นดินมาทีเดียว การที่เทพยางองค์ประทับบนดอกบัว บัวของอียิปต์เป็นบัวอะไร ดอกบัวชนิดต่าง ๆ เช่น สัตตบงกช สัตตบุษย์ ฯลฯ เป็นต้น

บทความที่ 18 ส. พลายน้อย. "ตำนานสัตว์หิมพานต์ ต่อจากฉบับเดือนเมษายน 2529," วัฒนธรรมไทย. 25(5) : 64 – 66 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงนกไม้ นกโลหะ ที่นิยมสร้างไว้ตามบ้านคน มีลักษณะคล้ายไก่ตัวผู้ หรือนกตัวผู้ มีเรื่องเล่าถึงตำนานของนกทองคำ นอกจากนั้นก็ยังกล่าวถึง "นกหน้าคน" เช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่พระวิหารวัดสุทัศน์เทพวราราม รูปมนุษย์มีปีกหรือ "อรหัน" ซึ่งมีลักษณะคล้ายกินนรของลังกา และยังกล่าวถึงนกอีกชนิดหนึ่ง คือ นกไซเรน เจ้าแห่งพายุ บ้างก็เรียกกันว่า ฮาร์พิส และหลักฐานที่ว่านกหน้าคนมีกันเป็นมากกว่าพันปีแล้ว เป็นต้น

บทความที่ 19 พิเนตร น้อยพุทธา. "วัฒนธรรมคนยวนเราให้ตอนที่ 3 ประเพณีการปลูกบ้านสร้างเรือน," วัฒนธรรมไทย. 25(5) : 67 – 72 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงลักษณะของเลื่อนกาแลและความเป็นมา และได้จำลับบทเรียนของคนยวน เสาไท้ เป็น 3 ลักษณะ คือ เรือนถาวร บ้านของคนมีฐานะปานกลาง และตูบ ซึ่งก็คือ กระท่อมที่ปลูกชั่วคราว กล่าวถึง

การเลือกพื้นดินในการปลูกบ้าน เช่น วิธีอมดิน วิธีเสี่ยงทายให้กา กินข้าว ได้เล่าถึงการปลูกบ้านในปัจจุบันทั่ว ๆ ไป เช่น เวลายกเสา จะเอาเพียงต้นกล้วย ต้นอ้อย ผ้าแดงผูกปลายเสาเท่านั้น และการสร้างบ้านเรือนถือว่าเป็นการสร้างรากฐานความสุขให้แก่ชีวิต นอกจากนั้นยังมีกล่าวถึงความเชื่อบางประการเกี่ยวกับการสร้างบ้านเรือนของคนยวนในท้องถิ่น ซึ่งพบจากตำรา เช่น ลักษณะห้องเรียน ลักษณะประตูหน้าต่าง วันและวิธีขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น

บทความที่ 20 พระธรรมญาณมุนี. "สำคัญที่ตัวอย่าง," วัฒนธรรมไทย. 25(5) : 73 – 75 ; พฤษภาคม 2529.

เป็นบทความที่สั่งสอนคติธรรมความดีความชั่ว เช่น เป็นธรรมชาติเกิดจากธรรมดา เป็นสัจจธรรมที่แน่นอนและคงที่ ไม่มีใครดีเอง เลวเอง ไม่มีใครสบายเอง ลำบากเอง เหตุปัจจัยทำให้เกิดขึ้นทั้งสิ้น ความเป็นเหตุแห่งปัจจัยตามหลักพุทธศาสตร์ เหตุปัจจัยคือ สิ่งแวดล้อม และการอบรม สิ่งแวดล้อมก็แบ่งออกเป็น คน และที่ไม่ใช่คน เช่น วัดวาอารวม สถานที่ทำงาน ต้องสอนคนก่อนที่จะสอนผู้อื่น ดังนี้เป็นต้น

บทความที่ 21 อำนวย จั่นเงิน. "งานมหกรรมวัฒนธรรมพื้นบ้านไทย'29," วัฒนธรรมไทย. 25(5) : 76 – 80 ; พฤษภาคม 2529.

เป็นบทสัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ ดร.จิตร เกษม สืบุญเรือง ราชบัณฑิต สำนักศิลปกรรมประเภทวรรณศิลป์ สาขาวรรณกรรมพื้นบ้าน เพื่อเป็นข้อสังเกต การจัดงานดังกล่าวไว้เป็นหลักฐานอันจะเป็นแนวทางการดำเนินการที่จะมีขึ้นในโอกาสต่อไป เช่น การกำหนดเวลาและสถานที่ คำแนะนำต่าง ๆ เช่นในด้านวิชาการ ประสบการณ์ เป็นต้น

บทความที่ 1 เปลื้อง ณ นคร "200 ปีสุนทรภู่," วัฒนธรรมไทย. 25(6) : 3 – 12 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงวันที่ 26 มิถุนายน 2529 อันเป็นวันครบรอบ 200 ปี กวีเอกสุนทรภู่ เป็นวันคล้ายวันเกิดของท่าน ได้พรรณาถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกวีเอกของโลกท่านนี้ เช่น การห่วงใยคำกลอน จนอธิษฐานไว้ว่า "หนึ่งขอฝากปากคำทำหนังสือ ให้ลือชื่อชั่วฟ้าสุธาสถาน สุนทรอารักษ์เจ้าจักรวาล พระทรงสารศรีเศวตเกศกุญชร" หรือ 15 ปีหลังจากท่านถึงแก่กรรม คำกลอนของท่านก็ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ โดย หมอสมิธ จากต้นฉบับสมุดไทยและสมุดฝรั่งต่าง ๆ กล่าวกันว่า ทำให้หมอสมิธร่ำรวยจนสร้างตึกได้ 1 หลัง กล่าวถึงชีวประวัติของท่าน กวีเอกอีกด้วย เช่น จากต้นฉบับนิราศเมืองเพชร หอสมุดแห่งชาติ เป็นต้นว่า "ที่เหล่ากอหลอเหลือในเนื้อญาติ เป็นเชื้อชาติชาวเพชรบุรี ยังมีหลาย แต่สิ้นผู้ปู่ย่า พวกตายาย ญาติทั้งหลายมิได้รู้เรื่องบูราณ" กล่าวถึงความเป็น "ครูแรง" ของท่าน การสร้างอนุสาวรีย์ของท่าน จนสำเร็จเมื่อปี 2513 และอีก 16 ปีต่อมา องค์การการศึกษาฯ แห่งสหประชาชาติ ก็ลงมติให้ท่านเป็นกวีเอกของโลก

นอกจากนี้ในบทความยังมีเกร็ดความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับกวีเอกผู้นี้ อีกมากเช่น คำอธิษฐานที่ฐานทักษิณแห่งพระมหาเจดีย์นครปฐม "... หนึ่งขอฝากปากคำทำหนังสือ ให้ลือชื่อชั่วฟ้าสุธาสถาน" หรือ คำสรุปชีวประวัติของท่านโดย พระราชธรรมนิเทศ (2494) "... ถึงคราวเขียนบทบาทคนกาจกล้า "ภู่" ต้องว่าบทกลอนอย่างแกล้วกลั่น คะนึงนึกว่าทนคนสำคัญ มิฉะนั้นการเขียนชาดวิญญาณ" หรือ "เมื่อมีทุกข์หยิบปากกามาเขียนวาด เป็นบทบาทโศกรักหักใจได้ เพราะได้พูดกับปากกาพาหัวใจ สงบในตัวอักษรกลอนประพันธ์" หรืออ้างถึงคำกวีของท่านว่า "อันความรู้ รู้กระจ่างถึงอย่างเดียว ขอให้เชี่ยวชาญเถิดคงเกิดผล อาจจะชักเชิดชูฟูสกลธ์ ถึงคนจนพงศ์ไพร่คงได้ดี..." เป็นต้น

บทความที่ 2 ประจักษ์ ประภาพิทยากร. "จินตนาการเชิงวิทยาศาสตร์ในพระอภัยมณี," วัฒนธรรมไทย. 25(6) : 13 – 19 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงความคิดจินตนาการในทำนองทำทายเหตุการณ์ หรือสิ่งประดิษฐ์ที่จะมีในอนาคต ซึ่งฝรั่งเรียกนิยายจินตนาการแบบนี้ว่า "สเทฟ" แปลว่า นิยายอิงวิทยาศาสตร์ก็ได้ นักประพันธ์ที่มีชื่อมาก ได้แก่ เอช จี เวลล์ และยูลส์เวน่น แต่ทั้ง 2 ท่านอาจมีความคิดคำนึงไม่เท่าสุนทรภู่ เช่น บทประพันธ์ในพระอภัยมณีตอนหนึ่งว่าดังนี้ "ทะเลนี้มิใช่แลว้นแดนมนุษย์ ปรอทแร่แม่เหล็กก็มีมาก ชื่อนาคาวารินทร์ สินสมุทร ฝูงนาคมาอาศัยด้วยไกลครุฑ" หรือเรือของโจรสุหรั่ง เช่น "มีกำปั่นนั้นยาวยี่สิบเส้น กระทำเป็นตึกกว้างสถานถิ่น หมากมะพร้าวส้มสูกปลูกไว้กิน ไม่รู้สิ้นเอมโอชโภชนา เลี้ยงทั้งแพะแกะไก่ สุกร ท่านคชสาร ม้านั่งมหิงสา มีกำปั่นห้าร้อยลอยล้อมมา เครื่องศัสตราสำหรับรบครบทุกลำ" ซึ่งปัจจุบันก็มีเรือชนิดนี้แล้ว เช่น ควีนอลิซาเบธ ควีนแมรี่ และนอร์มังดี หรือสุนทรภู่ได้กล่าวถึงหีบเสียงก่อน เลออง สก๊อต ประดิษฐ์ขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1857 (พ.ศ. 2400) คือหลังสุนทรภู่มรณะกรรมแล้ว 2 ปี เช่น "บรรดานั่งฟังขับให้วับวาบ ด้วยเสียงซาบโสตเสนา เฉลาะ เฉลย บ้างชมผลกลไกด้วยไม่เคย กระไรเลยลั่นเองเป็นเพลงการ" นอกจากนั้นยังมีบทประพันธ์ที่กล่าวถึง กรรโชดคร่ม การส่งสัญญาณธง ห้องโต๊ะกลไก ยุวชน หรือลูกเสือ นอกจากนั้นยังสอดแทรกคติธรรมในพุทธศาสนาต่าง ๆ ไว้ด้วย ซึ่งภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 – 2 ก็เกิดองค์การเพื่อสันติภาพ ที่ส่งเสริมให้คนเข้าใจกันด้วยดี ช่วยเหลือกัน และละกิเลสความอยากได้ทั้งมวลอันคล้ายกับคติธรรมของสุนทรภู่ในบทกวี องค์การดังกล่าวได้แก่ สันนิบาตชาติ และสหประชาชาติ เป็นต้น

บทความที่ 3 "อ.ส.พ.น." (นามแฝง). "สุนทรภู่ 200 ปีกวีเอกสุนทรภู่," วัฒนธรรมไทย. 25(6) : 20 – 22 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงอนุสาวรีย์กวีแห่งแรกของเมืองไทย คืออนุสาวรีย์สุนทรภู่ ซึ่งตั้งอยู่ที่บ้านกร่ำ อ.แกลง จ.ระยอง และได้เล่าเรื่องราวประวัติความเป็นมาของสุนทรภู่ เช่น ชีวิตราชการ ชีวิตการบวช กล่าวถึงกุฏิสุนทรภู่ ที่วัดเทพธิดาราม กทม. กล่าวถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นบทประพันธ์ของท่าน ที่มีการค้นพบและชำระแล้ว 24 เรื่อง ได้เล่าเรื่องต่าง ๆ ปลีกย่อยจนกระทั่งท่านกวีเอกของโลก ก็แก่กรรมในสมัยรัชกาลที่ 4 ขณะมีอายุได้ 70 ปี คือเมื่อ 131 ปีมาแล้ว

บทความที่ 4 สนทิศ สยามพากย์. "ภาษาไทยเคือนละคำสองคำ," วัฒนธรรมไทย. 25(6) : 23 – 25 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงการเขียนคำว่า "สุนทรภู่" และ "ภู่สุนทร" ที่คนสมัยก่อนเคยใช้กันมาแล้ว กล่าวถึงคำ "พระเจ้าหลวง" และ "พระพุทธเจ้าหลวง" และคำ "เจ้าจอมมารดาชุ่ม" กับ "ชุมเจ้าจอมมารดา" คือมีจุดประสงค์จะกล่าวถึงธรรมเนียมการใช้คำเรียกชื่อแสดงสถานะหรือสถานภาพของบุคคล ว่าในสมัยโบราณเขามีวิธีใช้กันอย่างไร

บทความที่ 5 ประพัฒน์ ตรีณรงค์. "วัฒนธรรมไม่มีวันตาย," วัฒนธรรมไทย. 25(6) : 26 – 30 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงวัฒนธรรมที่ย่อมจะมีอยู่ทุกกาลสถานที่ หากจะเปลี่ยนไปก็เพียงแต่แบบวิธีการ บางสมัยก็รุ่งโรจน์ บางสมัยก็เสื่อมโทรมลง แม้ในบางยุคจะไม่มีการปฏิบัติ แต่วัฒนธรรมก็ยังคงสภาพอยู่ เป็นแบบแผนที่เคยปรากฏแล้วในโลก

บทความได้กล่าวอภิปรายถึงแนวความคิดของคนไทยเกี่ยวกับความหมายของวัฒนธรรมต่าง ๆ โดยแบ่งออกเป็นข้อ ๆ เช่น ความหมายที่ถือกันตามราชการกำหนด ความหมายที่ยึดถือความหมายตรง ๆ ของตัวอักษร ฯลฯ กล่าวถึงแบบของวัฒนธรรม 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ และ วัฒนธรรมทางจิตใจ โดยอ้างอิงถึงคำอธิบายของพระยาอนุมานราชธน (ยง เสถียรโกเศศ) และได้กล่าวถึงการแบ่งวัฒนธรรมออกเป็นสาขาต่าง ๆ มีการสรุปความหมาย เช่น วัฒนธรรมก็คือ ประมวลแบบแผน วิธีการ ความรู้ ความชำนาญต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้กระทำหน้าที่ของคนในสังคม เป็นต้น

บทความที่ 6 ปัญญา นิตยสุวรรณ. "เพลงหน้าพาทย์," วัฒนธรรมไทย. 25(6) : 31 – 37 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงเพลงหน้าพาทย์ ว่าคือดนตรีที่บรรเลงประกอบการแสดงและผู้แสดงร่ายรำตามจังหวะและทำนองดนตรีโดยไม่มีการขับร้อง ได้อธิบายถึงรายละเอียดต่าง ๆ เช่น แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ เพลงหน้าพาทย์ธรรมดา และเพลงหน้าพาทย์สูง หรือหน้าพาทย์ครู ชนิดของเพลงหน้าพาทย์ต่าง ๆ เช่น เพลงเชิด เสมอรัว โอด กราวรำ กราวนอก กราวใน

บทความยังได้เล่าถึงประวัติต่าง ๆ ของเพลงหน้าพาทย์ โอกาสที่ใช้เพลงหน้าพาทย์ในนาฏกรรมตอนต่าง ๆ เช่นตอนเดิน หรือ การสักการะบูชา นอกจากนี้ยังกล่าวถึง เพลงหน้าพาทย์แผลง เช่น นางพญาคำเนิน บาทสรณี ไม่ได้ไม่เสีย ลูกกระสุน สาดทราบ สีศอก ข้าวตอกแตก เป็นต้น

บทความที่ 7 พระธรรมญาณมุนี. "ข้าราชการพลเรือนกับการบริการประชาชน," วัฒนธรรมไทย. 25(6) : 38 – 43 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงอาชีพข้าราชการที่มีความมั่นคงและแน่นอนกว่าอาชีพอื่น ๆ หลายอาชีพ ได้ยกตัวอย่างต่าง ๆ เช่น แม้จะป่วยไข้ ไม่ว่าเหตุการณ์จะเป็นเช่นไร ก็คงได้รับเงินเดือนตามปกติ ถ้าไม่ได้ทำความผิดเสียหายอย่างร้ายแก่ชัดเจนแล้ว ถึงสิ้นปีก็ได้เงินเดือนขึ้น 1 ขั้นเป็นอย่างน้อย นอกจากนั้นยังเป็นอาชีพที่มีศักดิ์ศรีเป็นพิเศษ คือมีหน้าที่บริการประชาชน ซึ่งคุ้มค่าการเป็นมนุษย์ ซึ่งมีกำหนดไว้ว่าช่วยคนที่ควรช่วย ช่วยส่วนรวม

บทความได้กล่าวถึงลักษณะของการบริการต่าง ๆ และหลัก 3 ประการในการช่วยประชาชน คือ ช่วยเต็มตามตำแหน่งหน้าที่ ช่วยตามเวลา และช่วยเต็มความสามารถ กล่าวถึงชนิดการทำงาน คุณสมบัติและคุณธรรมของข้าราชการ เช่นคติที่ว่า "พูดดีเข้าใจง่าย พูดร้ายเข้าใจยาก" ความเป็นคนตรงเวลา และอื่น ๆ อีกหลายข้อ เป็นต้น

บทความที่ 8 ส. พลายน้อย. "ตำนานสัตว์หิมพานต์ (ต่อจากฉบับเดือนพฤษภาคม)," วัฒนธรรมไทย. 25(6) : 44 – 48 ; มิถุนายน 2529.

เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสัตว์หิมพานต์ ที่ต่อเนื่องจากฉบับก่อน ในฉบับนี้ได้กล่าวถึงเรื่องราวของ "กินนร" ในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ความหมาย ประวัติความเป็นมา ได้ยกตัวอย่างในหนังสือต่าง ๆ ประกอบเช่น ไตรภูมิพระร่วง เป็นต้น กล่าวถึงเทพกินนรตามตำราสัตว์หิมพานต์ ความแพร่หลายของมโนห์รา จากเรื่องราวในนิทาน กล่าวถึงคนธรรพ์ รูปกินรีในงานศิลปะต่าง ๆ เช่น กินรีหรือกินนร

ที่บุโรพุทโธ กินนรศิลปะลังกา และกินนรจากอนุราชปุระ กินรีปูนปั้นที่บ้านโคกไม้เคน อำเภอพยุหคีรี นครสวรรค์ นอกจากนั้นยังเล่าถึงกินนร 7 ประเภท แล้วอธิบายความแตกต่างระหว่างกินนรกับกินรี

บทความที่ 9 พิเนตร น้อยพุทธา. "วัฒนธรรมคนยวนเสาไห้ ตอนที่ 4 ภาษายวน," วัฒนธรรมไทย. 25(6) : 49 - ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงภาษายวนซึ่งเป็นภาษาไทยท้องถิ่นตระกูลหนึ่ง ภาคเหนือเรียกว่า "คำเมือง" โดยกล่าวถึงลักษณะต่าง ๆ คือหน่วยเสียงพยัญชนะ เสียงสระ เสียงวรรณยุกต์ อักษรกลาง คำเป็นในภาษาไทย กรุงเทพฯ บางคำที่คนยวนจะออกเสียงจัตวา เช่น ปากกา นาฬิกา แว่นตา แกงป่า (แกงปลา) เป็นต้น และยังกล่าวถึงสำนวนภาษายวนต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะเป็น "แสลง" เช่น เดินเกะเดินเด้ง หมายถึง การเดินแอ่นหน้าแอ่นหลัง ช้วยร้วย คือ เป็นระเบียบ สวยงาม สับปะแจะ คือ คนที่เชื่อไม่ค่อยได้ นั่งไหลแล้วคุยนาน นอกจากนั้นยังกล่าวถึง "คำผญา" ซึ่งเป็นคำคล้องจอง สำนวนเปรียบเปรยลึกซึ้ง จะใช้ในการพูดจาเกี้ยวกันระหว่างหนุ่มสาวสมัยก่อน

บทความที่ 10 ชูรัตน์ ชัยมงคล. "สวนสองแสน," วัฒนธรรมไทย. 25(6) : 55 - 59 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของสวนสองแสน ที่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ซื้อสวนแห่งนี้จากประชาชนไว้ด้วยเงิน 2 แสนบาท แล้วมอบให้นักวิชาการที่ชำนาญงานในด้านการเพาะปลูก ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน ขึ้นไปทดลองปลูกไม้เมืองหนาว สวนนี้อยู่ห่างจากพระตำหนักภูพิงค์ราชนิเวศประมาณ 3 กิโลเมตร ในบริเวณพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่

บทความได้เขียนถึงธรรมชาติอันงดงามของสวนแห่งนี้ กล่าวถึงโครงการ "ลำห้วยแม่น้ำใน" อันเป็นที่ลุ่มและแม่น้ำตัวอย่างในจังหวัดภาคเหนือ และกล่าวถึงโครงการในพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา ที่ส่งเสริมให้โครงการเกษตรนี้ไปสู่ประชาชนไทยที่เป็นชาวเขา ให้ได้อยู่ดีกินดี ตามสมควรแก่อัตภาพ

ผู้เขียนได้เสริมถึงการทดลองปลูกไม้เมืองหนาว เช่น ลูกพลับ แมคคาเดเมี่ยนนัท วอลนัท แจลมอนด์ พีช (ท้อ) เอฟริคอท พลัม ลูกแฟร์ เชอรี่ จำไก่ (ดอกไม้จีน) หน่อไม้ฝรั่ง (แอสพารากัส) เป็นต้น

บทความที่ 11 พันดา ธรรมดา. "กลอนหอกล่อม," วัฒนธรรมไทย. 25(6) : 60 – 62 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงเพลงกล่อมเด็ก เพลงร้องเรือ เพลงข้าน้อง อันเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะประเภทหนึ่งของชาวปักษ์ใต้มาแต่โบราณกาล ได้เล่าถึงประวัติความเป็นมาต่าง ๆ เช่น "คิดว่าเพลงกล่อมเด็กและการร้องขับแบบ "สวด" เป็นวัฒนธรรมของคนปักษ์ใต้ เมื่อร้องเพลงกล่อมเด็กจบหนึ่งจบ เด็กในเปลยังไม่หลับ ก็ขับร้องสวดซ้ำเข้าไปอีก ไม่หลับก็ให้รู้ไป" ซึ่งความรู้เรื่องเพลงกล่อมเด็กนี้ มีผู้วิเคราะห์กันไว้แล้วมากมาย จนเป็นศาสตร์สาขาหนึ่งของวิชาคติชนวิทยา จึงไม่ยากต่อผู้ที่จะทำการค้นคว้าวิจัยต่อไป

บทความที่ 12 หมูน้อย. "โครงการประชุมปฏิบัติการดนตรีเยาวชนอาเซียน ครั้งที่ 5," วัฒนธรรม. 25(6) : 63 – 68 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงการแสดงดุริยางค์เยาวชนอาเซียน จำนวน 100 คน ระหว่างวันที่ 18 – 20 เมษายน อันเป็นผลมาจากโครงการประชุม

ปฏิบัติการดนตรีเยาวชนอาเซียนครั้งที่ 5 ของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน 6 ประเทศ ได้แก่ สิงคโปร์ อินเดีย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ บรูไน และไทย ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาโดยสังเขป วัตถุประสงค์ของโครงการ โดยมีสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นผู้ได้รับมอบหมายให้เป็นเจ้าของเรื่องและผู้ประสานงานในครั้งนี้

กล่าวถึงความยากลำบากในการหล่อหลอมเยาวชน 200 คน ให้เล่นดนตรีร่วมวงกันได้อย่างผสมผสานกลมกลืนภายในระยะเวลาเพียง 2 อาทิตย์

บทความที่ 13 ประหยัด สายวิเชียร. "อาหารล้านนา ตอนที่ 3 จากคำอู้บ่าวอู้สาว," <u>วัฒนธรรมไทย</u>. 25(6) : 69 – 72 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงคำอู้บ่าวอู้สาวของชาวล้านนาที่เรียกกันว่า คำค่าว คำเครือ ในการเจรจาภาษารักนี้มีอยู่มากที่เป็นคำที่เกี่ยวข้องกับอาหารการกิน เช่น ฟัก = ฮัก (รัก) พิก (พริก) = ปิก (กลับไป) เอา = เมา (หลง, ชอบ, รักมาก) เป็นต้น

ได้แสดงให้เห็นชื่ออาหาร 4 อย่าง ที่มีอยู่ในคำตอบโต้ของหนุ่มสาวล้านนา คือ น้ำพริก แกงฮุน แคบหมู แกงบะหนุน จากนั้นได้อธิบายถึงเครื่องปรุงต่าง ๆ และวิธีปรุงโดยสังเขป

บทความที่ 14 "เปิดใจไขขาน," <u>วัฒนธรรมไทย</u>. 25(6) : 73 – 80 ; มิถุนายน 2529.

เป็นจดหมายถามตอบระหว่างผู้อ่านกับบรรณาธิการหนังสือวัฒนธรรมไทย กล่าวถึงเรื่องราวต่าง ๆ ในวารสาร เช่น การปรับปรุง

บทความบางบทให้ดีขึ้น ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เป็นต้น รวมจดหมาย ถามตอบทั้งหมด 6 ฉบับด้วยกัน

บทความที่ 1 สนิทศ สยามพากย์. "ภาษาไทยเดือนละคำสองคำ," วัฒนธรรมไทย. 25(7) : 3 – 5 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงการใช้คำต่าง ๆ ทักทายกัน เป็นต้นว่า ฮัลโล สวัสดี อายุโพวัน อิสมุติ สดุดี นมัสการ สลามัตตากัว สวัสดิกะ กู๊ดไน้ท์ และได้อธิบายถึงประวัติความเป็นมาต่าง ๆ

บทความที่ 2 ประพัฒน์ ตรีณรงค์. ประเพณีสร้างบันไดบ้านไทย," วัฒนธรรมไทย. 25(7) : 6 – 9 ; กรกฎาคม 2529.

ผู้เขียนได้กล่าวถึงความหมายของประเพณีในพจนานุกรม และอ้างถึงหนังสือชื่อบ้านทรงไทย ของ "ประภา ประจักษ์ศุภนิมิต" ซึ่งมีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับประเพณีการสร้างบันไดบ้านไทย

ได้กล่าวถึงคำว่า ลูกหีบ บรรได บันได กะได แม่กะได อัฒจันทร์ อัศจรรย์ กันได เป็นต้น ว่ามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน มีการสอดแทรกความรู้ต่าง ๆ เช่น "ส่วนที่ห้ามไม่ให้ทำบันได หันหน้าเข้าสู่ทิศตะวันตกนั้น เวลาบ่ายตะวันแรงกล้า เวลาลงไม่ดีตาพร่า ทำให้พลาดขั้น พลัดตกได้ หรือถ้ามีผู้ร้ายหรือศัตรู คอยประจันหน้าอยู่ ก็เป็นเป้าหมายได้เป็นอย่างดี" เป็นต้น

บทความที่ 3 คุณหญิงผะอบ โปษะกฤษณะ. "ดอกไม้ของไทย," วัฒนธรรมไทย. 25(7) : ๑๐ - ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงความอุดมสมบูรณ์ และดอกไม้ในเมืองไทย เช่น "เพียงกล้วยไม้ป่าที่โลกกำลังสนใจว่าเมืองไทยเป็นแหล่งกำเนิดกล้วยไม้ป่าใหญ่มากแห่งหนึ่ง ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก็มีกว่า 1,000 ชนิด

กล่าวถึงประโยชน์อันใหญ่หลวงของดอกไม้กับคนไทยในสมัยโบราณในเรื่องต่าง ๆ เช่น เรื่องอาหาร เรื่องที่อยู่ เรื่องเครื่องนุ่งห่ม เรื่องยารักษาโรค การแบ่งประเภทของดอกไม้ไทยเป็น 3 ประเภท คือ ดอกไม้หอม ดอกไม้สวย และทั้งหอม ทั้งสวย นอกจากนั้นยังแบ่งเป็นดอกไม้ประเภทบานเช้า ดอกไม้หอมประเภทบานเย็นถึงกลางคืน พร้อมยกตัวอย่างรายชื่อดอกไม้ต่าง ๆ ประกอบไว้ด้วย เช่น กัลปพฤกษ์ (ชมพู่) ชัยพฤกษ์ (เหลือง) ทองกวาว (แดง) เป็นต้น

บทความที่ 4 ปัญญา นิตยสุวรรณ. "รำฉุยฉาย," วัฒนธรรมไทย. 25(7) : 17 - 24 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงการรำฉุยฉายต่าง ๆ เช่นแต่เดิมฉุยฉายในเรื่องรามเกียรติ์ ที่ใช้กลอนโขนละครใน และละครดึกดำบรรพ์ มี 6 ชุด คือ ฉุยฉายศูรปนขาแปลง ฉุยฉายเบญจกายแปลง ฉุยฉายทศกัณฑ์ลงสวน ฉุยฉายอินทรชิตแปลง ฉุยฉายหนุมานแปลงเป็นทศกัณฑ์ ฉุยฉายหนุมานแปลงเป็นมานพ

นอกจากนี้ ยังได้นำตัวอย่างบทร้องฉุยฉายต่าง ๆ มาบรรยายไว้ให้ดูเป็นตัวอย่าง เป็นต้นว่า บทร้องฉุยฉายหนุมานแปลงเป็นมานพ

บทความที่ 5 ส. พลายน้อย. "ตำนานสัตว์หิมพานต์ (ต่อจากฉบับเดือนมิถุนายน)," วัฒนธรรมไทย. 25(7) : 25 – 29 ; กรกฎาคม 2529.

เป็นเรื่องราวของ "หงส์" โดยอ้างถึงนกโฮ นกเฮาะ นกหง ของจีน และเรื่องราวของหงส์ต่าง ๆ เช่น ยุโรปแบ่งหงส์ออกเป็น 2 ชนิด คือ ชนิดร้องได้ และร้องไม่ได้ ลักษณะของหงส์ 7 ชนิด ตามหนังสือเอนไซโคลปิเดีย การเปรียบเทียบความงามต่าง ๆ ของหงส์ เช่น พิศศอวิลาส ตัวคอหงส์ เป็นต้น นอกจากนั้นก็ยังมีเรื่องราวของ เสาหงส์ และความเป็นมาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหงส์ หงส์เป็นของมอญหรือพม่า ฯลฯ

บทความที่ 6 ประจักษ์ ประภาพิทยากร. "ถลกภาษา," วัฒนธรรมไทย. 25(7) : 30 – 34 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงสำนวน หัวล้านต่าง ๆ เช่น หัวล้านนอกครู หัวล้านได้หวี เช่น หัวหูดู่ดั่งเกล้า โลมา ล้านหล่นขนออกหนา โหม่งเกล้า ได้กระจกจัดปรารภเรื่อง หวีเอย หวีจับจ้องลูบเข้าเลื่อมโล้ง อายใจ เป็นต้น

นอกจากนั้นยังกล่าวถึงหัวล้าน 7 ชนิด และประวัติเกี่ยวกับคำ ๆ นี้ต่าง ๆ

บทความได้บรรยายต่อไปถึงความหมายเกี่ยวกับคำ ศาลายว ศาลาธรรศพ์ คำว่า แฟน ชู้ (เช่น เจ้าชู้ ชู้เหนือชั้นหมากชู้เหนือผัว) เข้าอีหรอบเดียวกัน ผ้าขาวม้า

บทความที่ 7 โอภาส โพธิแพทย์, พลตรี. "เขาชัยสน," วัฒนธรรมไทย. 25(7) : 35 – 40 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึง "เขาชัยสน" ซึ่งเป็นอำเภอเล็ก ๆ อำเภอหนึ่งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย ได้เล่าถึงประวัติความเป็นมาและ

การเดินทางไปเยือนตามจังหวัดต่าง ๆ จนกระทั่ง ปูชนียสถานสำคัญของอำเภอที่มักจะถูกมองข้ามไป นั่นก็คือ พระธาตุบางแก้ว บ่อน้ำพุร้อน และอาหารการกินต่าง ๆ บทความมีลักษณะคล้ายการนำเที่ยว แนะนำสถานที่สำคัญ ๆ และสิ่งน่ารู้ต่าง ๆ มากมายในระหว่างการเดินทางไปเยือน

บทความที่ 8 พระธรรมญาณมุนี. "การศึกษา," วัฒนธรรมไทย. 25(7) : 41 – 44 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับการศึกษาต่าง ๆ เพราะในวงจรชีวิตของคนทั้งหลาย การศึกษาเป็นเรื่องสำคัญที่สุด เช่น "การศึกษาคือชีวิต" การศึกษาเป็นเครื่อง "ส่งเสริมสติปัญญา อารมณ์ ระบบความคิด เพื่อกระบวนการชีวิตที่ปรารถนา" ฉะนั้นต้องยึดหลักต่อไปนี้ในการจัดการศึกษา คือ ศาสนา จารีตประเพณี ปรัชญา วิชาการ ตามหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานเฉพาะกาลเทศะ สิ่งแวดล้อม ความต้องการของสังคม ความเหมาะสมกับกาลเทศะที่แตกต่างกัน

บทความได้บรรยายถึงความสามารถของครู บทบาทของครู การพัฒนาการศึกษาต้องยึดคุณธรรมนำหน้า วิชาตามหลัง ฯลฯ

บทความที่ 9 พิเนตร น้อยพุทธา. "วัฒนธรรมคนยวนเสาไห้ ตอนที่ 5 หนังสือยวน," วัฒนธรรมไทย. 25(7) : 45 – 52 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงวัฒนธรรมด้านหนังสือยวนเสาไห้ ประวัติความเป็นมา เป็นต้นว่า นักอักษรวิทยา เชื่อว่าตัวอักษรยวนได้คลี่คลายมาจากอักษรมอญโบราณ โดยกล่าวถึงพยัญชนะของอักษรยวนและอักษรพิเศษต่าง ๆ ตัวเลขของยวนซึ่งมี 2 ชนิด คือ ตัวเลขในธรรม (มักพบในคัมภีร์เทศทั่ว ๆ ไป) และตัวเลขโหรา (พบในสมุดข่อยและคาถาทางไสยศาสตร์ต่าง ๆ)

ตอนท้ายของบทความได้เล่าถึงประเพณีการเรียนหนังสือยวนต่าง ๆ เช่น เริ่มจากหัดเขียนอ่านพยัญชนะต่าง ๆ ก่อน แล้วหัดผสมตัวอ่านหนังสือปฐม ก กา ฯลฯ

บทความที่ 10 หวน พินธุพันธ์. "หมู่บ้านตำบลของจังหวัดอุตรดิตถ์," วัฒนธรรมไทย. 25(7) : 53 – 56 ; กรกฎาคม 2529.

เป็นบทความที่อ้างถึงเมื่อครั้งที่ผู้เขียนได้ทำโครงการสำรวจค้นคว้าศิลปโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ของจังหวัดอุตรดิตถ์ ระหว่างปี พ.ศ. 2520 – 2521 มีเรื่องที่น่าสนใจคือ ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านต่าง ๆ ซึ่งจำแนกประเภทความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านตำบลได้ถึง 10 ประเภทด้วยกัน เช่น ตั้งชื่อตามลักษณะภูมิอากาศ ตั้งชื่อตามลักษณะภูมิประเทศ ตั้งชื่อตามชื่อห้วย ตั้งชื่อตามแม่น้ำ ลำคลอง ฯลฯ พร้อมทั้งผู้เขียนได้ยกตัวอย่างชื่อหมู่บ้านประกอบไว้ด้วย

บทความที่ 11 พงษ์พันธ์ มั่นธรรม. เมื่อข้าพเจ้า...เยือนตาก," วัฒนธรรมไทย. 25(7) : 57 – 62 ; กรกฎาคม 2529.

บทความได้เล่าถึงความโชคดีในการที่ผู้เขียนได้มีโอกาสเดินทางไปศึกษาหาความรู้ พักผ่อน ยังจังหวัดตาก เมืองที่เคยเจริญรุ่งเรืองเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญยิ่งของไทยมาแต่ครั้งอดีต ได้เล่าถึง ได้พบปะพูดคุยกับเด็กชาวเขา กล่าวถึงเขื่อนภูมิพลที่มีขนาดใหญ่ อันดับ 7 ของโลก วนอุทยานลานลาง ทิวทัศน์อันงดงามต่าง ๆ แม่น้ำแม่ปิงเส้นโลหิตของจังหวัดตาก อนุสาวรีย์พระเจ้าตากสิน สะพานคอนกรีตที่เคยยาวที่สุดในประเทศไทย ซึ่งแต่เดิมชื่อ สะพานกิตติขจร กล่าวถึงการเรียนการสอนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จังหวัดตาก ซึ่งมีทั้งเด็กนักเรียนชาวไทย

ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เรียนรวมกันเกือบ 250 คน ได้พูดคุยกับเด็ก ๆ ชาวเขาอีก ทำให้จำคำศัพท์ภาษาแม้วมาได้หลายคำ เช่น กูอย่ามอง แปลว่า ลาก่อน กูแห่งก้อ แปลว่า ฉันรักเธอ ต๋ัวเหรา แปลว่า สวัสดี ฯลฯ

บทความที่ 12 รุ่งอรุณ ทีฆชุณหเถียร. "อันเนื่องมาจากการลงเกี่ยวข้าว," วัฒนธรรมไทย. 25(7) : 63 – 67 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงเพลงเกี่ยวข้าวที่ผู้เขียนอ่านพบสำนวนของ "สมใจ สมคิด" ซึ่งมีการพัฒนาของเก่าในท่ามกลางเหตุการณ์ใหม่ที่น่าสนใจ

ได้เล่าถึงความเป็นมาของเพลงเกี่ยวข้าว ที่เล่นในฤดูเกี่ยวข้าว เพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจหลังคร่ำเคร่งทำงานหนัก ทั้งยังเป็นการฝึกฝนไหวพริบ และเกิดนิสัยความเป็นเจ้าบทเจ้ากลอน ซึ่งหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ทำให้เกิดเพลงต่อสู้และประท้วงมากมาย เรียกว่า เพลงเพื่อชีวิต อันส่งผลถึงวิวัฒนาการของเพลงพื้นบ้านต่าง ๆ รวมทั้งเพลงเกี่ยวข้าว ได้ยกตัวอย่างเนื้อเพลงต่าง ๆ ประกอบไว้ด้วย เช่น เพลงการะเกด เพลงหนูเล็ก

บทความที่ 13 "เปิดใจไขขาน," วัฒนธรรมไทย. 25(7) : 68 – 71 ; กรกฎาคม 2529.

เป็นจดหมายถามตอบแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ระหว่างผู้อ่านผู้สนใจ กับบรรณาธิการวารสารวัฒนธรรมไทย 5 ฉบับ เช่นเสนอแนวในการปรับปรุงวารสารต่าง ๆ แสดงคำชมเชย บางท่านก็สั่งซื้อวารสารหรือสั่งต้นฉบับมาให้พิจารณานำส่งพิมพ์ในวารสารวัฒนธรรมไทย เป็นต้น

บทความที่ 14 สันติ วิเวก. "อู่ทอง" เมืองอาถรรพ์," วัฒนธรรมไทย. 25(7) : 72 - 75 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงเมือง "กิมหลิน" ซึ่งชาวจีนนิยมเรียกกัน แปลว่า เมืองทองหรืออู่ทอง ซึ่งเป็นอาณาจักรเก่าแก่สมัยเดียวกับ "ฟูนัน" อันเป็นยุครุ่งเรืองของจีน

ได้เล่าถึงสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ที่ได้ออกเดินป่าสำรวจค้นหาเมืองอู่ทอง โดยไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก จนเวลาผ่านไป 11 ปีเศษ จึงได้ค้นพบเมืองอู่ทองที่ประวัติศาสตร์ของประเทศไทยได้บันทึกไว้ว่าเป็นการค้นพบครั้งแรก สภาพของการค้นพบในตอนนั้นเป็นนครที่จมดินอยู่กลางป่า ซึ่งต่อมา ดร.คลอริช เวลส์ นักโบราณคดีชาวอังกฤษ ได้เดินทางไปขุดค้นโดยละเอียด จนพบสาเหตุของการอพยพว่าเกิดจากโรคระบาด เจ้าเมืองและผู้คนจึงย้ายไปสร้างเมืองใหม่ คือ กรุงศรีอยุธยา จนกระทั่งต่อมาได้มีการขุดค้นหาหลักฐานใหม่ โดยกรมศิลปากร ก็จึงพบว่า อู่ทองเป็นเมืองเก่าแก่ ก่อนจะมีโรคระบาดเป็นมหานครอันยิ่งใหญ่ มีการขุดพบพระสถูปสมัยคุปตะ, ปาละ และพบพระพุทธรูปคุปตะ วัตถุกะจำนวนมาก รวมทั้งภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ ทั้งทองสำริดและของมีค่าอื่น ๆ และน่าสังเกตก็คือศิลปะที่ค้นพบเป็นแบบสมัยทวารวดีมากกว่าสมัยอู่ทองอันรุ่งเรือง

บทความที่ 15 โสมทัต เทเวศร์. "ลอยอังคาร," วัฒนธรรมไทย. 25(7) : 76 - 78 ; กรกฎาคม 2529.

ในบทความนี้ผู้เขียนมุ่งชี้แจงแก้ไขความเข้าใจเกี่ยวกับพิธีลอยอังคารของ นายปรีดี พนมยงค์ เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2529

ผู้เขียนได้แสดงหลักฐานการค้นคว้าต่าง ๆ เพื่อหาคำตอบในเรื่องนี้ สรุปได้ว่าการลอยอังคารจะได้ต้นเค้ามาจากอินเดีย ที่นับถือแม่น้ำคงคา ส่วนจะปรากฏในประเทศไทยเมื่อใดนั้น ไม่มีหลักฐานแน่ชัด แต่ก็มีการจัดพิธีมานานแล้วตั้งแต่ครั้งอยุธยา ซึ่งมีกล่าวไว้ในจดหมายเหตุงานพระเมรุครั้งกรุงเก่า และแม้สมัยรัตนโกสินทร์ก็มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงรัชกาลที่ 5 จึงเลิกการลอยอังคารมาเป็นการบรรจุ การลอยอังคารจึงไม่น่าเป็นเรื่องสาปแช่งหรือเรื่องเลวร้ายอย่างที่มีผู้เข้าใจ

บทความที่ 1 สนิทศ สยามพาณย์. "ภาษาไทยเกือนละคำสองคำ," <u>วัฒนธรรมไทย</u>. 25(8) : 4 – 6 ; สิงหาคม 2529.

กล่าวถึงคำว่ากินเกลือกินกะปิ ว่ามีใช้กันมานาน เป็นสำนวน "กินเกลือ" สำนวน "ข้าวเหลือเกลืออิ่ม" เช่นกล่าวถึงเกลือว่ามีสองชนิด คือ เกลือสมุทร กับเกลือสินเธาว์ หรือญี่ปุ่นถือกันว่า เกลือเป็นสัญญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ ใช้ขับไล่สิ่งไม่เป็นมงคลต่าง ๆ ผู้เขียนยังกล่าวถึงความหมายของคำว่า เกลือ เช่น หมายถึงความฉลาดทันคน รวมทั้งสำนวน เกลือจิ้มเกลือ เกลือเป็นหนอน เป็นต้น

บทความที่ 2 ประจักษ์ ประภาพิทยากร. "ถลกภาษา," <u>วัฒนธรรมไทย</u>. 25(8) : 7 – 10 ; สิงหาคม 2529.

เป็นบทความลักษณะคล้ายการพูดคุยเกี่ยวกับภาษาต่าง ๆ เช่น คำฝรั่ง ขนมปัง จับปิ้ง เบี้ยแก้ ปิ่นโต กล่าวถึงการใช้ภาษาฝรั่งลากเข้าสำเนียงไทย เช่น เฟิดก๊าด เสื้อราชปะแตน นอกจากนั้นก็มีสำนวนเกี่ยวกับ เจ้าชู้ประตูดิน เข้าข้นตรีทูต เป็นต้น

บทความที่ 3 ประพัฒน์ ตรีณรงค์. "มงคล 8 ประการ," วัฒนธรรมไทย. 25(8) : 11 – 15 ; สิงหาคม 2529.

กล่าวถึงมงคลที่พุทธศาสนิกชนนับถือกันว่าเป็นมงคลภายนอก ได้อธิบายถึงมงคล 8 และความหมาย เช่น เป็นมงคลที่ไม่ได้อยู่ในพุทธศาสนา มงคลสูตร 38 ประการ เป็นมงคลในศาสนาพราหมณ์ เช่น ส่วนหนึ่งของสิ่งที่ถือเป็นมงคล 8 ได้แก่ ใบเงิน ใบทอง ใบนาค เป็นต้น ได้อ้างถึงคำอธิบายของหม่อมเจ้าหญิงพูนพิศมัย ดิศกุล กล่าวถึงสิ่งของที่ใช้เป็นสัญญลักษณ์ของมงคล 8 เช่น หม้อน้ำ สังข์ จักร ตะบอง (คฑา) ฯลฯ ได้บรรยายถึงลักษณะความเป็นมาของสัญญลักษณ์ของมงคลทั้ง 8 โดยสังเขป ซึ่งคติอีกหลายอย่างของศาสนาพราหมณ์ คนไทยยังถือปฏิบัติอยู่ ฝังลึกจนกลายเป็นประเพณีไป แต่แท้จริงแล้วดีชั่วนั้นอยู่ที่การกระทำของตนเอง

บทความที่ 4 ปัญญา นิตยสุวรรณ. "รำฉุยฉาย," วัฒนธรรมไทย. 25(8) : 16 – 24 ; สิงหาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของฉุยฉายลิง หรือฉุยฉายหนุมานทรงเครื่องที่แต่งบทขึ้นใหม่ ฉุยฉายกิ่งไม้เงินทอง ฉุยฉายยอพระกลิ่น ฉุยฉายวันทองแปลง ฉุยฉายอานา ซึ่งเป็นตัวละครตัวหนึ่งจากเรื่องเงาะป่า ฉุยฉายพราหมณ์ ฉุยฉายละครใน ชุมนุมฉุยฉาย ฉุยฉายอำนวยพร ได้อธิบายถึงเรื่องราวประวัติความเป็นมาต่าง ๆ เช่น ชุมนุมฉุยฉาย เช่นการรำฉุยฉายแบบหนึ่ง ที่มีผู้รำหลายคน สมมติเป็นพระนางยักษ์ ลิง และพราหมณ์ ออกมาร่ายรำพร้อม ๆ กันเป็นต้น นอกจากนั้นก็เป็นเนื้อร้องประกอบคำอธิบายการบรรเลงเพลงปี่พาทย์ ประกอบท่ารำ เช่น – ปี่พาทย์ทำเพลงเร็ว – ลา –

บทความที่ 5 ส. พลายน้อย. "ตำนานสัตว์หิมพานต์ (ต่อจากฉบับเดือนกรกฎาคม)," วัฒนธรรมไทย. 25(8) : 25 – 29 ; สิงหาคม 2529.

กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของ การเวก ทัณฑิมา วายุภักษ์ นกที่มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกัน เช่น อธิบายถึงรูปร่างลักษณะ สภาพแวดล้อม รูปร่างลักษณะและผลงานศิลปกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น รูปนกกัณฑิมาหล่อด้วยดีบุกขนาดใหญ่ มีตั้งประดับอยู่ที่หน้าพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ กล่าวถึงนกการเวก ที่มีชื่อในทางเสียงไพเราะจับใจ พูดถึงเครื่องหมายและตราต่าง ๆ ที่เป็นรูปวายุภักษ์ กล่าวถึงนกกรวิก หรือรูปนกวายุภักษ์ที่มีเป็นรูปแกะสลักไม้ปิดทอง อยู่ที่บานประตูหอไตร วัดระฆังโฆสิตาราม สร้างในสมัยรัชกาลที่ 1 และปั้นตราของกระทรวงการคลังสมัยรัชกาลที่ 1 และในตราของกระทรวงการคลังสมัยเก่าและสมัยปัจจุบันด้วย

บทความที่ 6 "เปิดใจไขขาน," วัฒนธรรมไทย. 25(8) : 30 – 36 ; สิงหาคม 2529.

เป็นจดหมายถามตอบระหว่างผู้อ่าน ผู้สนใจ กับบรรณาธิการวารสารวัฒนธรรมไทย รวม 9 ฉบับ เรื่องราวในฉบับนี้เกี่ยวกับการเผยแพร่วัฒนธรรม การบอกรับเป็นสมาชิกวารสารฯ การจัดส่งต้นฉบับให้กับวารสารฯ และข้อเสนอแนะในการจัดทำวารสารฯ และบทความในวารสารฯ เป็นต้น

บทความที่ 7 พระธรรมญาณมุนี. "งานพระธรรมทูต บรรยายในที่ประชุมครูอำเภอชัยบาดาล ณ ศาลาประชาคม อำเภอชัยบาดาล 21 พฤษภาคม 2529," วัฒนธรรมไทย. 25(8) : 37 – 40 ; สิงหาคม 2529.

กล่าวถึงงานพระธรรมทูต อันเป็นหน้าที่หนึ่งของผู้เขียนว่า เป็นงานเสนอแนะความสำนึกถึงความถูกต้องแก่ประชาชนเพื่อจะได้ครองตนและปฏิบัติ

ภารกิจทั้งหลายให้อยู่ในขอบข่ายของความถูกต้อง เพราะความถูกต้องนี้เป็นเครื่องอำนวยความมั่นคง ความสำเร็จ และความเจริญงอกงามตามที่ปรารถนา ส่วนเครื่องวัดความถูกต้องนั้นมี 4 ประการคือ หน้าที่ระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียมประเพณี เหตุผล และข้อเท็จจริง ได้กล่าวถึงการบริหารการศึกษาในระดับมัธยมว่าควรจะปรับปรุงอย่างไรจึงจะเกิดผลดีขึ้นกว่าเดิม และสิ่งหนึ่งที่ควรระลึกถึงคือ ธรรม 3 ประการอันได้แก่ ความซื่อตรงต่อหน้าที่ ความปรารถนาดีต่อกัน ความสามัคคีปรองดองในระหว่างกันและกัน และสิ่งที่เป็นภัยต่อสังคมไทยอย่างรุนแรงในขณะนี้ก็คือ ความแตกแยกกัน อิทธิพลของอบายมุข อิทธิพลของวัตถุนิยม การเอาแพ้เอาชนะกัน ฯลฯ ผู้เขียนได้เสนอแนะหน้าที่พระธรรมทูตประมาณ 40 นาที จึงยุติ

บทความที่ 8 อำนวย จั่นเงิน. "นายปรีชา พิณทอง ผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประจำปีพุทธศักราช 2528," วัฒนธรรมไทย. 25(8) : 41 – 45 ; สิงหาคม 2529.

กล่าวถึงงานในโครงการเผยแพร่เกียรติคุณผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม ของชาวอุบลราชธานี ซึ่งในครั้งนี้เป็นการเชิดชูเกียรตินายปรีชา พิณทอง ได้บรรยายถึงการดำเนินการต่าง ๆ จากนั้นก็กล่าวถึงชีวประวัติของ นายปรีชา พิณทอง ในด้านชีวิตวัยเด็ก ด้านการศึกษา ซึ่งเคยได้ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต กิตติมศักดิ์ สาขาภาษาไทย ด้านอาชีพได้ตั้งโรงพิมพ์ศิริธรรม ด้านชีวิตครอบครัว และผลงานที่พิมพ์ต่าง ๆ มากมายทางด้านวรรณกรรมอีสาน เป็นต้น

บทความที่ 9 พิเนตร น้อยพุทธา. "วัฒนธรรมคนยวนเสาไห้ ตอนที่ 6 จ๊อยมหรสพของคนยวนที่ตายไม่ฟื้น," วัฒนธรรมไทย. 25(8) : 46 - 49 ; สิงหาคม 2529.

กล่าวถึงจ๊อย คือคำร้องที่เป็นทำนอง มีเนื้อหา ถือเป็นมหรสพอย่างหนึ่งของคนยวน คือการอ่านคร่าว (กลอนของภาคเหนือ) เป็นทำนองอันไพเราะ ได้บรรยายถึงการแสดงจ๊อยของคนยวนเสาไห้ เช่น ผู้จ๊อยต้องท่องจำมา บางท่านอาจร้องจ๊อยด้วยปฏิภาณของตน และความนิยมในการแสดงจ๊อยในโอกาสต่าง ๆ ที่มีคนมาชุมนุมกัน เช่น งานทอดกฐิน งานบวช งานวัด งานศพ งานลงแขก ได้แสดงบทจ๊อยไว้เป็นตัวอย่างประกอบความเข้าใจด้วย ส่วนเนื้อเรื่องของจ๊อยนอกจากเป็นบทเกี้ยวพาราสีก็ควรเป็นนิทานชาดก นิทานพื้นบ้าน ประวัติศาสตร์ หรือจ๊อยสั่งสอนศีลธรรม ปัจจุบันการจ๊อยของคนยวนเสาไห้ได้เสื่อมความนิยมไป 20 ปีแล้ว โดยเพลงลูกทุ่งได้เข้ามาแทนที่ ตามความเจริญของวิทยุและโทรทัศน์

บทความที่ 10 สุรพล ไชยเสนา. "ฟาสต์ฟูด หรือจะสู้อาหารไทย," วัฒนธรรมไทย. 25(8) : 50 - 56 ; สิงหาคม 2529.

กล่าวถึงชีวิตลูกชาวนาในวัยเด็กของผู้เขียน ที่มีชีวิตอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์กับธรรมชาติ อยู่กับกุ้ลอบ จั่น รัน เบ็ด ข่าย แร้ว ฯลฯ คำว่าในน้ำมีปลา ในนามีข้าว ยังใช้ได้ดีในสมัยนั้น

ผู้เขียนได้กล่าวถึงคุณค่าของอาหารไทยต่าง ๆ เช่น ลักษณะที่นำเอาสมุนไพรมาปรุงเป็นอาหารด้วย ทำให้มีสุขภาพดี อันเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติอย่างหนึ่ง อาหารสมุนไพรก็เช่น แกงเผ็ดต่าง ๆ ที่ใส่ทั้งผักและเครื่องแกง สับปะรดและมะละกอช่วยชลอความแก่ เป็นต้น

ผู้เขียนยังวิจารณ์อาหารประเภทฟาสต์ฟูด ซึ่งเข้ามาจากตะวันตกได้รับความนิยมในประเทศไทยเมื่อไม่นานมานี้ ว่าเน้นเพียงความโก้หรู และการจัดตกแต่งร้านมีส่วนสำคัญด้วย มากกว่าคุณค่าด้านอาหารแล้วยังเป็นที่มาของสรรพโรค ตั้งแต่โรคอ้วน โรคความดันโลหิตสูง ตลอดจนโรคหัวใจอีกด้วย

บทความที่ 11 สมยศ สิงห์คำ. "ปอยส่างลอง," วัฒนธรรมไทย. 25(8) : 57 – 65 ; สิงหาคม 2529.

กล่าวถึงพิธีบวชลูกแก้ว หรือ ปอยส่างลอง ตามภาษาไทยใหญ่ของชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แนะนำถึงการเดินทางว่าควรไปทางเครื่องบินจะสะดวกกว่าทางรถยนต์ ซึ่งผ่านโค้งต่าง ๆ บนเขาถึง 1,800 กว่าโค้ง และใช้เวลาถึง 8 ชั่วโมงจากเชียงใหม่ แต่ถ้าเป็นเครื่องบินจะใช้เวลา 30 นาทีเท่านั้น

ผู้เขียนได้บรรยายถึงบรรยากาศความงามของแม่ฮ่องสอน หรือ สวิสเซอร์แลนด์เมืองไทย เช่น "หมอกสามฤดู กองมูเสียดฟ้า ป่าเขียวขจี สตรีแสนหวาน ดอกไม้บานบัวทอง เชิญแวะลองเยี่ยดแลว"

จากนั้นผู้เขียนได้บรรยายถึงประเพณีการบวชลูกแก้วของชาวไทยใหญ่ซึ่งนิยมจัดในช่วงเดือนมีนาคมถึงพฤศจิกายน และมักนิยมจัดกันในเดือนเมษายนมากที่สุด ผู้เขียนได้กล่าวถึงการจัดเตรียมงาน การแต่งตัวของส่างลอง ขบวนแห่ การเลี้ยงอาหาร การเรียกขวัญส่างลอง และพิธีบวชส่างลอง

บทความที่ 12 สุทัศนะมานพ. "นิทานอักษร," วัฒนธรรมไทย. 25(8) : 66 - 73 ; สิงหาคม 2529.

เป็นการเล่านิทานตามตัวอักษรต่าง ๆ ของไทย คือ ก. ไก่ กรรมตามทัน ข. ไข่ ไข่ประหลาด ค. ควาย ควายกาสร ซึ่งเป็นเรื่องสนุก ๆ แฝงคติธรรมต่าง ๆ เช่น หากพบสิ่งใดที่เป็นของไม่เคยพบเคยเห็น แม้เป็นสิ่งอยากจับต้องก็ไม่ควรเก็บมาซ่อนเร้นไว้ในบ้าน เพราะคงเป็นพิษเป็นภัยแก่คนทั้งหลายได้ หรือสอนเด็ก ๆ ไม่ให้เกียจคร้าน ระวังตายไปแล้วจะต้องเกิดมาเป็นควายเหมือนอย่างเจ้ากาสร. เป็นต้น

บทความที่ 13 ชูรัตน์ ชัยมงคล. "แอ่วสาวอู้สาว," วัฒนธรรมไทย. 25(8) : 74 - 80 ; สิงหาคม 2529.

กล่าวถึงคำพูดแบบเมืองเหนือที่น่าสนใจ คือ "แอ่วสาว" กับ "อู้สาว" แอ่วสาวคือไปเที่ยวสาว ส่วนอู้สาวคือไปพูดคุยกับผู้หญิงสาว ๆ นั่นเอง ได้สอดแทรกความรู้ วัฒนธรรมประเพณีของชาวเหนือไว้ด้วย ตั้งแต่ต้นจนจบ เช่น การใช้คำพูดต่าง ๆ ที่เป็นภาษาถิ่น เป็นต้นว่า กิ๋นข้าวงาย แปลว่า รับประทานข้าวเช้า กิ๋นข้าวตอน แปลว่า รับประทานข้าวกลางวัน กิ๋นข้าวแลง แปลว่า รับประทานอาหารเย็น

อธิบายถึงเครื่องดนตรีต่าง ๆ เช่น สะล้อ ซึง ขุ่ย ปี่ จากนั้นก็กล่าวถึงการแอ่วสาวและอู้สาว ว่ามีรายละเอียดต่าง ๆ อย่างไรบ้าง เป็นต้นว่า การใส่ผี-เสียผี เป็นต้น

บทความที่ 1 พระธรรมญาณมุนี. "นานาสาระ," วัฒนธรรมไทย. 25(9) : 3 – 6 ; กันยายน 2529.

กล่าวถึงความถูกต้อง กับความถูกใจว่ามีความแตกต่างกัน เช่นเครื่องกำหนดความถูกต้องนั้นคือ หน้าที่ ระเบียบแบบแผน จารีตประเพณี คุณธรรม เหตุผล ข้อเท็จจริง นอกจากนั้นก็ได้พูดถึง หัวใจของสังคม ซึ่งมีคุณธรรมสำคัญคือ สัจจะ เมตตา สามัคคี มีวินัย และได้พูดบรรยายถึง การไหว้ครู อันเป็นกิจกรรมประจำชีวิตของคนไทย กล่าวถึงศิษย์มีครู กับศิษย์นอกครู เป็นต้นว่า การบูชาครู เป็นอุดมมงคลที่สำคัญประการหนึ่ง

บทความที่ 2 สนทิศ สยามพากย์. "ภาษาไทยเดือนละคำสองคำ," วัฒนธรรมไทย. 25(9) : 7 – 9 ; กันยายน 2529.

ผู้เขียนได้บรรยายถึงคำว่า ต่ออายุ เกษียณอายุ หมดอายุ เช่นกล่าวถึงธรรม 4 ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ เจริญแก่ผู้กราบไหว้เป็นปกติ ผู้ออนน้อมทานผู้เจริญเป็นนิตย์ กล่าวถึงประเพณีความเชื่อและเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคำนั้น

บทความที่ 3 ปัญญา นิตยสุวรรณ. "การเล่นของหลวงในพระราชพิธี," วัฒนธรรมไทย. 25(9) : 10 – 19 ; กันยายน 2529.

ได้กล่าวถึงการเล่นของหลวงในพระราชพิธี ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีมาแต่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ว่ามีอยู่ 50 อย่างด้วยกัน คือ ระเบง โมงครุ่ม กุลาตีไม้ แทงวิสัย และกระอั๊วแทงควาย ดังมีหลักฐานปรากฏประวัติที่มาตลอดจนบทร้อง ทำนอง และวิธีเล่นในหนังสือต่าง ๆ เช่น กฎมณเฑียรบาล พระราชหัตเลขารัชกาลที่ 4

โคลงต้นเรื่องโสกันต์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้น พร้อมกันนี้ก็มีภาพประกอบและตัวอย่าง บทร้องเล่นต่าง ๆ เพื่อประกอบความเข้าใจยิ่งขึ้น

บทความที่ 4 ส. พลายน้อย. "ตำนานสัตว์หิมพานต์ (ต่อจากฉบับเดือนสิงหาคม)," วัฒนธรรมไทย. 25(9) : 20 – 23 ; กันยายน 2529.

กล่าวถึง สิงห์ – ราชสีห์ คำและความหมายต่าง ๆ กล่าวถึงการพบสิงห์ปั้นก่อด้วยอิฐปั้นปูนฝีมือช่างอินเดียครั้งพระเจ้าอโศก สิงโตโลหะของเวนิสสมัยโบราณ ที่พบในประเทศไทยมีทั้งแบบจีนและแบบอินเดีย ได้เล่าถึงประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับสิงห์และราชสีห์ต่าง ๆ เช่น "และที่ท้องปูด้วยหนังราชสีห์นั้น ก็เห็นจะเป็นการเพิ่มภาระให้มากขึ้น ประดุจว่า มีไกรสรราชสีห์ เป็นพาหนะนั่นเอง ลัทธินี้เป็นจะนับถือกันมานาน แม้กระทั่ง โต๊ะตั้งก็นิยมทำเป็นโต๊ะเท้าสิงห์ ซึ่งเปรียบเหมือนนั่งอยู่บนตัวสิงห์นั่นเอง"

บทความที่ 5 พิเนตร น้อยพุทธา. "วัฒนธรรมคนยวนเสาไห้ ตอนที่ 7 ประเพณีคนยวน," วัฒนธรรมไทย. 25(9) : 24 – 29 ; กันยายน 2529.

ได้กล่าวถึงประเพณีต่าง ๆ ของชาวยวนเสาไห้ตั้งแต่การเกิดจนกระทั่งการตายคือ กล่าวถึงรายละเอียดต่าง ๆ ของประเพณีการเกิด เช่น การใช้ตะกรุด ยันต์ คาถาอาคม มาช่วยเหลือในการคลอด ประเพณีการตั้งชื่อ เช่นไม่ถือเรื่องนำชื่อสัตว์มาตั้งชื่อคน เป็นต้นว่า ชื่อ ควาย หนู อีหมา โดยเฉพาะอีหมาจะเป็นที่อิจฉาของคนอื่นเป็นอย่างมาก เพราะเป็นลูกผู้หญิงที่พ่อแม่รักมาก นอกจากนั้นแล้วก็ยังมีประเพณีการแต่งกาย ประเพณีการกินหมาก กินจี้ ประเพณีการบวช เป็นต้น

บทความที่ 6 โอภาส โพธิแพทย์, พลตรี. "เกาะสมุย," วัฒนธรรมไทย. 25(9) : 30 – 36 ; กันยายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของ "หมุย" ตามการเรียกของชาวพื้นบ้าน ก็คือ เกาะสมุยนั่นเอง ข้อเขียนนี้เป็นลักษณะคล้ายการนำเที่ยว โดยผู้เขียนได้เดินทางไปงานแต่งงานที่เกาะสมุย ได้เล่าถึงรายละเอียดต่าง ๆ ในการเดินทาง เล่าถึงเกล็ดประวัติของสถานที่เดินทางผ่านไปบ้าง เช่น สุราษฎรธานี ที่เคยรุ่งเรืองมาแต่สมัยศรีวิชัย จนนักประวัติศาสตร์ไม่แน่ใจว่าศูนย์กลางของความรุ่งเรืองแห่งอาณาจักรศรีวิชัยอยู่ที่เกาะสุมาตราหรือไชยากันแน่ และจังหวัดสุราษฎร์ธานีเปรียบเสมือนประตูเปิดไปสู่เกาะสมุย ได้แนะนำการเดินทางหลาย ๆ ทาง เช่น ทางรถ ทางเรือ ทางรถไฟ และทางเครื่องบิน การแวะเที่ยวเกาะอ่างทอง สถานที่พักต่าง ๆ และอาหารการกินแถมท้ายด้วยประเพณีการแต่งงานของชาวเกาะสมุย

บทความที่ 7 วิเชียร ณ นคร. "จากขวานฟ้าถึงลูกขวาน," วัฒนธรรมไทย. 25(9) : 37 – 46 ; กันยายน 2529.

กล่าวถึงขวานหินที่พบในประเทศไทยหลายแห่งโดยเฉพาะภาคใต้ การพบ "ขวานหินกะเทาะ" ทำให้สันนิษฐานว่าเมื่อ 5,000 – 10,000 ปีที่แล้วมา มีคนสมัยหินกลางอาศัยอยู่ในดินแดนภาคใต้ของไทย ซึ่งต่อมาก็ได้พัฒนาเป็นโกลนหินให้ได้รูปทรงตามต้องการ แล้วขัดให้เรียบมัน เรียกยุค "ขวานหินขัด" ซึ่งแบ่งออกเป็นชนิดย่อยต่าง ๆ ส่วนที่เรียกว่าขวานฟ้า คือ เป็นสะเก็ดหินที่หล่นลงมาจากฟ้านั่นเอง จนกระทั่งถึงยุคโลหะจึงมีการประดิษฐ์ขวานโลหะขึ้น เช่น ขวานทอยเตา ขวานถา ขวานตาก ขวานปลี ขวานมือเดียว ขวานเจาะจมูกไม้ นอกจากนั้นยังกล่าวถึงลูกขวานที่เป็นอาวุธประจำตัวของชาวชนบท ได้กล่าวถึงขวานประเภทต่าง ๆ เช่น ลูกขวานที่มีลักษณะมงคล 3 ลักษณะ เป็นต้น

บทความที่ 8 หวน พันธุพันธ์. "หมู่บ้านตำบลของจังหวัดอุตรดิตถ์," วัฒนธรรมไทย. 25(9) : 47 -51 ; กันยายน 2529.

เป็นการนำชื่อหมู่บ้าน ตำบลของจังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ตั้งตามตำนานมาเสนอต่อผู้อ่าน 3 เรื่อง คือ พระฝาง บ้านหน้าพระธาตุ และลับแล ได้อธิบายถึงรายละเอียดต่าง ๆ มีศิลปกรรมตามวัด เป็นต้นว่า รูปหนุมาน และรูปอรหันต์แบกซุ้มหน้าต่าง ที่ได้หน้าต่าง ได้เล่าถึงตำนานนิทานลับแล เป็นต้น ในบทความยังสอดแทรกความรู้ต่าง ๆ อีกมาก เช่น พญาแมน ซึ่งเป็นหมู่บ้านและชื่อตำบลในอำเภอพิชัย ตำบลบึงล่มสองคอน ฯลฯ

บทความที่ 9 สุรพล ไชยเสนา. "ชื่อนั้นสำคัญไฉน," วัฒนธรรมไทย. 25(9) : 52 - 55 ; กันยายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของการตั้งชื่อต่าง ๆ เป็นต้นว่าการตั้งชื่อเด็กเกิดใหม่ว่า "หมา" เพื่อให้ภูติผีปีศาจเกิดความรังเกียจ จะได้ไม่มาพรากชีวิตลูกหลานของคนไปเสียตั้งแต่ยังแบเบาะอยู่ เอกลักษณ์ของการตั้งชื่อแบบไทยอันเป็นมรดกประจำชาติอย่างเช่น จุก กบ เอก ไก่ อ้อย นิ่ม ต้น น้อย เจี๊ยบ เล็ก โก๊ะ จิ๋ว ฯลฯ การตั้งชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก เช่น บอย ทอม เอ็ด ฮอร์ส เบิร์ด จูน เจน จินนี่ ลิลลี่ แมรี่ ฯลฯ สาเหตุก็คือค่านิยมว่าโก๋เก๋ ทันสมัย นอกจากนี้ยังกล่าวถึงวิธีการตั้งชื่อของคนไทยหลายรูปแบบ เช่น ตั้งชื่อให้มีเสียงคล้องจองกับบรรพบุรุษ ตั้งชื่อตามรูปร่าง ผิวพรรณ ลักษณะ อาการป่วยของเด็ก ตั้งชื่อทำนองว่าเด็กคนนี้บุญส่งให้มาเกิดเช่น บุญส่ง บุญสม บุญพร้อม บุญหลาย บุญมา บุญมาก บุญเกิด บุญธรรม ฯลฯ ชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาบาลี สันสกฤต เขมร มอญ ฯลฯ เช่น เวชยันต์ อภินันท์ เบญจวรรณ กรรณิการ์ พัชราภรณ์ บังอรศรี จีระพรรณ

วรรณพงษ์ ผจงมาลย์ ฯลฯ กล่าวถึงศิริมงคล 7 ประการ ในการตั้งชื่อตามความเชื่อของคนไทย คือ บริวาร อายุ เดช ศรี มูละ อุตสาหะ มนตรี ตัวอักษรที่เป็นกาลกิณี (ไม่ดี) สำหรับคนเกิดแต่ละวัน เป็นต้น

บทความที่ 10 พงษ์พันธ์ มั่นธรรม. "ธนบัตรปลอม," วัฒนธรรมไทย. 25(9) : 56 – 59 ; กันยายน 2529.

กล่าวถึงรายละเอียดต่าง ๆ ในการสังเกตหรือดูธนบัตรปลอม เช่น ธนบัตรที่มีการปลอมมากที่สุด ได้แก่ ธนบัตรฉบับละ 100 บาท และ 500 บาท ส่วนคำแนะนำในการดูธนบัตรปลอมนั้นก็เช่น ตรวจความชัดเจนของลวดลายและภาพ ตรวจลายน้ำพระบรมฉายาลักษณ์ ตรวจเส้นใยใสกันปลอม ตรวจโดยใช้วิธีสัมผัสอักษรและตัวเลขในธนบัตร บางตัวซึ่งจะนูนออกมา เป็นต้นว่าคำว่า รัฐบาลไทย หนึ่งร้อยบาท 100 นอกจากนี้ได้กล่าวถึงคำแนะนำต่าง ๆ และเงินสินบน เมื่อพบผู้กระทำผิด เป็นต้น

บทความที่ 11 ชูรัตน์ ชัยมงคล. "การนับ วัน, เดือน, ปี ของเมืองเหนือ," วัฒนธรรมไทย. 25(9) : 60 – 66 ; กันยายน 2529.

กล่าวถึงการนับวันเดือนปีของภาคเหนือ ซึ่งน่าสนใจ เช่น วันอาทิตย์ คือ วันต๊ด ไล่มาตามลำดับ คือ วันจั๋น วันการ วันปุ๊ด วันผั๊ด วันสุ๊ก วันเสาร์ มีตารางเทียบเดือน เช่น ภาคเหนือเรียกเกี๋ยง ภาคกลางคือเดือน 11 ตรงกับภาษาสากลคือ เดือนพฤศจิกายน กล่าวถึงการเตรียมเครื่องมือต่าง ๆ ในการเกษตร เมื่อเดือน 11 ของภาคเหนือมาถึง ตรงกับเดือน 9 ของไทย เครื่องมือที่เตรียมก็เช่น

<u>แอก</u> <u>ง้อน</u> <u>เผือหรือเฟือ</u> <u>ไถ</u> ได้อธิบายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละเดือน เช่น การขึ้นหลอง หรือ ตานข้าวจี่ข้าวหลาม คือการทำบุญหลังจากเก็บข้าวได้แล้ว เป็นต้น

บทความที่ 12 เมตต์ เมตต์การุณจิต. "ภาษาโคราช," <u>วัฒนธรรมไทย.</u> 25(9) : 67 – 69 ; กันยายน 2529.

กล่าวถึงภาษาโคราชอันเป็นส่วนหนึ่งของภาษาไทย ที่ใช้กันเฉพาะที่จังหวัดนครราชสีมาเท่านั้น ภาษาโคราช และเพลงโคราชเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดโคราชโดยแท้ เช่นคำว่า "เข่า" การนิยมออกเสียงโทในภาษาไทย กรุงเทพฯ ให้เป็นเสียงเอก เช่น ให้ออกเสียงเป็นให่ เข่าในความหมายของภาษาโคราชมีหลายความหมาย เช่น เข่าเตี๋ยว คือ ก๋วยเตี๋ยว เข่าพอก คืออาหารที่นำไปกินระหว่างเดินทาง นอกจากนั้นก็มีคำอื่น ๆ ที่น่าสนใจอีก เช่น ขะยือ แปลว่า เขย่ง

บทความที่ 13 เรณู อรรฐาเมศร์. "ความเชื่อผีในล้านนา อดีตปัจจุบัน," <u>วัฒนธรรมไทย.</u> 25(9) : 70 – 75 ; กันยายน 2529.

กล่าวถึงวิถีชีวิตความเชื่อเรื่องผีสางเทวดาของชาวล้านนา ซึ่งแยกออกเป็นความเชื่อ 3 กระแส คือ ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ และความเชื่อในพุทธศาสนา อันส่งผลต่อวัฒนธรรมในสังคมล้านนา เป็นต้นว่า ผีมีหลายประเภท เช่น ผีปู่ย่า ผีเฮือน (ผีเรือน) ผีอารักษ์ ผีเจ้าบ้าน ผีเจ้านาย และยังมีพวกผีร้ายต่าง ๆ เช่น ผีกะ ผีปกกะโล่ง เสือเย็น (วิญญาณของเสือเข้าสิงร่างมนุษย์) ฯลฯ กล่าวถึงตำนานสิบห้าราชวงศ์ เช่น การแก้ปัญหาในการป้องกัน

เมือง โดยการใช้ไสยศาสตร์ คือบูชาผีอารักษ์เมือง นอกจากนั้น ก็กล่าวถึงวรรณกรรมมังรายศาสตร์ เช่น การเสียผี หรือบูชาผีก่อนตัดต้นไม้ใกล้บ้าน พิธีไหว้ครูของผีเจ้านาย ซึ่งมีการเข้าทรงของวิญญาณเจ้าต่าง ๆ เช่น เจ้าพ่อทองคำ เจ้าพี่แสงเมือง เจ้าพี่น้ำทิพย์ เจ้าแสงอาทิตย์ แสดงถึงความเชื่อดั้งเดิม ยังคงมีบทบาทต่อความคิดของชาวบ้านมาจนถึงปัจจุบัน

บทความที่ 14 ศิริ รอดบาง. "กินเถอะลูก...กินน่ะ," วัฒนธรรมไทย. 25(9) : 76 – 78 ; กันยายน 2529.

เป็นเรื่องสั้นเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวของชาวนา ซึ่งแม้แต่ข้าวก็มีแทบจะไม่พอกิน ต้องอาศัยโชคชะตาที่แขวนไว้กับดินฟ้าอากาศ ดังความตอนหนึ่งที่ว่า "กินดิน กินน้ำ แก้หิวไปก่อนเถอะลูก พ่อกับแม่ก็กินเช่นเดียวกัน ดินมีแร่ธาตุ และสิ่งมีคุณค่าอยู่มาก จึงให้ความเจริญเติบโตแก่พืชผักและต้นไม้ต่าง ๆ เรากินดินของเราดีกว่ากินความชั่ว" หรือ "ข้าวสารหมดจริง ๆ พ่อกับแม่และบุญหลายก็กินดินเหมือนกัน"

บทความที่ 1 พระธรรมญาณมุนี. "นานาสาระ," วัฒนธรรมไทย. 25(10) : 3 – 5 ; ตุลาคม 2529.

กล่าวถึงปัจจัยสำคัญของสังคมและบุคคลต่าง ๆ คือ ความเป็น "นักธรรม"

ได้อธิบายถึงความหมายของธรรม และการปลูกสร้างนักธรรม เช่นกล่าวถึง "มีแต่ความไม่มี" "เกิดดับเปลี่ยนแปลงเป็นธรรมดา" โปรดระลึกถึงอดีตที่ผ่านมา มีอะไรบ้างที่เหลืออยู่ในปัจจุบัน ไม่มีเลย กล่าวถึงสิ่งสมมติต่าง ๆ เช่น สิ่งประกอบ สิ่งสมมุติที่สำคัญ คือ ลาภ

ยศ สรรเสริญสุข ความเจริญ ความเสื่อม ความดี ความชั่ว ความสุข ความทุกข์ หรือบทกวีที่ว่า

"ถ้ากรรมใด ใครก่อ ก็รับไว้
สุดวิสัย ใครอื่น ฝืนเหตุผล
ช่วยกันได้ เพียงให้ นึกถึงตน
ทุกทุกคน จำต้อง สนองกรรม"

บทความที่ 2 สนทิศ สยามพากย์. "ภาษาไทยเดือนละคำสองคำ," วัฒนธรรมไทย. 25(10) : 6 – 8 ; ตุลาคม 2529.

กล่าวถึงคำว่า วันโกนวันพระ เช่น "วันโกนโดนไม้เรียว วันพระฉะข้าวเหนียว" อธิบายถึงวันโกนเป็นวันก่อนวันพระ หรือ "ภิกษุที่ปล่อยผมยาวชวนให้เพ่งเล็งว่าจะสึก" กล่าวถึง จดหมายเหตุภูมิสถาน กรุงศรีอยุธยา กล่าวถึงนักโทษหนักใส่พางคอออกมาขอทานในวันพระ กล่าวถึงวันธรรมสวนะ คือวันฟังธรรม ซึ่งสมัยพุทธกาลแบ่งออกเป็น 3 เวลา คือ สมาทานอุโบสถในตอนเช้า ตอนกลางวันเป็นการสนทนาธรรม ตอนเย็นเป็นการแสดงธรรมใหญ่และเล่าถึงความหมายของคำว่าอุโบสถ 5 อย่าง เช่น เป็นชื่อแห่งวันรักษาศีล 8 แห่งคฤหัสถ์ และเป็นวันชื่อกระทำอุโบสถกรรมแห่งสงฆ์ หรือกล่าวถึงสำนวนไทยหมายถึงการรอการแก้แค้น เช่น "วันพระไม่ได้มีหนเดียว"

บทความที่ 3 ประจักษ์ ประภาพิทยากร. "ตัวเอกในวรรณคดีไทยกับทัศนของคนไทยซึ่งมีต่อผู้นำ," วัฒนธรรมไทย. 25(10) : 9 – 14 ; ตุลาคม 2529.

กล่าวถึงบทความที่เสนอต่อสถาบันสังคมศาสตร์ โครงการไทยคดีศึกษา สถาบันวิทยบริการ สถาบันไทยคดีศึกษา สถาบันเอเชีย

ในการจัดงานร่วมกันเป็นงานประจำปี ที่โรงแรมรามาการ์เด้นท์ ตามหัวข้อข้างต้น

ในบทความนั้นได้กล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ เช่น เจตนาของกวี ในด้านรูปสมบัติ เช่น ตัวเอกต้องงดงาม ในด้านคุณสมบัติ ตัวเอกต้องมีความสามารถในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น อีเหนาเชี่ยวชาญในด้านกฤช ความเชี่ยวชาญในการโน้มน้าวใจสตรี ซึ่งกวีได้สอดแทรกสิ่งต่าง ๆ ไว้ในบทประพันธ์ เป็นต้นว่า พฤติกรรมของตัวละคร

นอกจากนั้นยังกล่าวถึงว่า วรรณคดีไม่เคยละเลยปัญหาศีลธรรม นักวิทยาศาสตร์ นักประวัติศาสตร์ และกวี ล้วนมีจุดหมายคล้องจองกัน คือเมื่อต้องการให้ มนุษย์ดำเนินชีวิตในอนาคตได้อย่างผาสุก ได้มีการบันทึกทัศนะของบุคคลหลายท่าน เช่น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช อาจารย์กุหลาบ มัลลิกะมาส เป็นต้น

บทความที่ 4 ปัญญา นิตยสุวรรณ. "การเล่นของหลวงในพระราชพิธี," วัฒนธรรมไทย. 25(10) : 15 – 24 ; ตุลาคม 2529.

กล่าวถึงการเล่นของหลวงในพระราชพิธีต่าง ๆ คือ โมงครุ่ม กุลาตีไม้ แทงวิสัย กระอั้วแทงควาย ได้อธิบายถึงการเล่นต่าง ๆ วิธีเล่น เป็นต้นว่า การแต่งกาย อุปกรณ์ในการเล่น จำนวนผู้เล่น ตำนานเรื่องเล่าต่าง ๆ เกี่ยวกับการเล่นนั้น เช่น "กุลาตีไม้เป็นของแขกอินเดีย แน่ ชื่อกุลาก็บอกอยู่ในตัวแล้ว" นอกจากนี้ยังมีบทเล่นต่าง ๆ ประกอบไว้ด้วย เช่น

"ผลุดผลัดลัดหลีกไหว้ อลเวง
ตาที่มตาแพงตี ปกป้อง
ยายพัดพักโคงเคง ฮาล่นน
ควายแหกคนร้องซ้อง ซ่าเฮ"

บทความที่ 5 ประพัฒน์ ตรีณรงค์. "ปลงศพ," วัฒนธรรมไทย. 25(10) : 25 – 29 ; ตุลาคม 2529.

กล่าวถึงคำว่า "ปลงศพ" ซึ่งมีความหมายเดียวกันกับ เผาศพ เผาผี ฌาปจนกิจ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจอยู่มาก อธิบายถึงความหมายของคำ เช่น ความหมายตามพจนานุกรม คำอธิบายของเสฐียรโกเศส หรือพระยาอนุมานราชธน (ยง เสฐียรโกเศศ) ในเรื่องประเพณีเนื่องในการตาย และพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันทมหาเถระ) ได้ให้ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับประเพณีการปลงศพ เช่น เทียนกะละเม็ด ที่จุดขึ้นเวลาคนใกล้ตาย พระนำศพ การเวียนศพทางซ้ายรอบเชิงตะกอน การชักผ้าบังสุกุล การใช้น้ำมะพร้าวล้างหน้าศพ การเดินร้องกู่เวลาเดินสามหาบ กล่าวถึงป่าช้า คือหมายถึงป่าอันเป็นที่อยู่ของวิญญาณนั่นเอง

บทความที่ 6 หวน พินธุพันธ์. "หมู่บ้านตำบลของจังหวัดอุตรดิตถ์ (ต่อจากฉบับเดือนกันยายน 2529)," วัฒนธรรมไทย. 25(10) : 30 – 34 ; ตุลาคม 2529.

กล่าวถึงหมู่บ้านตำบลของจังหวัดอุตรดิตถ์ที่อ้างชื่อโดยเพี้ยน หรือเปลี่ยนมาจากชื่อเดิม เช่น ท่าอิฐ เปลี่ยนมาจาก ท่าอัด ท่าเสา มาจาก ท่าเซา บ้านคารา มาจาก บ้านคาวรา โดยได้บรรยายถึงรายละเอียดต่าง ๆ ของการเปลี่ยนมาจากชื่อเดิมต่าง ๆ เช่น คุ้งตะเภา ปัจจุบัน

คือบ้านคุ้งสำเภา นาคะนึงมาจากนางคำนึง บ้านเสี้ยว มาจาก บ้านเชี่ยว น้ำพี้มาจากน้ำลี้ บ้านม่วงมาจากบ้านม่วน ไผ่ล้อมมาจากไพร่ล้อม ปางคอมมาจากปางควาย ห้วยน้อยกามาจากบ้านห้วยห้อยกา ฯลฯ การเสนอบทความนี้ก็เพื่อช่วยอนุรักษ์ความหมายเดิมไว้บ้างพอสมควร

บทความที่ 7 ส. พลายน้อย. "ตำนานสัตว์หิมพานต์ (ต่อจากฉบับเดือนกันยายน 2529)," วัฒนธรรมไทย. 25(10) : 35 – 39 ; ตุลาคม 2529.

กล่าวถึงประเภทของราชสีห์ การใช้รูปสิงห์หรือราชสีห์ประดับสถานที่ต่าง ๆ เช่น พระเจดีย์สำคัญในเมืองพม่ามักมีรูปสิงห์ตัวใหญ่อยู่สองตัวปากทางเข้าบริเวณทุกแห่ง ซึ่งที่จริงแล้วนิยมทำกัน ทั้งของ จีน เขมร และชวา ของไทยมีอยู่แห่งเดียวคือ วัดพระเชตุพนฯ ที่หล่อเป็นสิงห์แบบไทย

บทความได้เล่าถึงตำนานต่าง ๆ เกี่ยวกับการสร้างรูปสิงห์ หรือราชสีห์ เช่น "พระอาทิตย์ถูกสร้างขึ้นมาจากราชสีห์ คือ พระอิศวรเอาราชสีห์ 6 ตัว มาปั่นให้ละเอียดแล้วทอด้วยผ้าแดง พรมด้วยน้ำอมฤตก็บังเกิดเป็นพระอาทิตย์ขึ้น และกล่าวถึงการแบ่งชนิดของราชสีห์ออกเป็น 4 ชนิด ในทางวรรณคดี คือ ศิลราชสีห์ กาฬสิงหะ บัณฑุสุรมฤคินทร์ และไกรสรสิงหราช นอกจากนั้นได้กล่าวถึงหนังสือปัญหาพระยามิลินทร์ และลักษณะประจำตัวของราชสีห์ 7 ประการอีกด้วย เป็นต้น

บทความที่ 8 โอภาส โพธิแพทย์, พลตรี. "ศูนย์ศิลปาชีพพิเศษ," วัฒนธรรมไทย. 25(10) : 40 – 46 ; ตุลาคม 2529.

กล่าวถึงศูนย์ศิลปาชีพพิเศษบางไทร อยุธยา ที่เปิดเป็นทางการเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2527 ได้เล่าถึงประวัติความเป็นมา และเหตุผลของการเดินทางไปเยี่ยมชมว่าจะไปกันทำไม และไปกันอย่างไร

บทความได้ยกตัวอย่าง สินค้าประดิษฐ์ เช่น การเอาไม้มาขัดกันเป็นตาเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน แล้วทำช่อดอกไม้ต่างสีกันแขวนตามเสา ลายดี ราคาช่อละ 30 บาท เชียนถึงการอบรมชาวบ้านภาคต่าง ๆ ให้ทำงานศิลปาชีพ เช่น ภาคกลาง โปรดเกล้าฯ ให้สอนการทำดอกไม้ประดิษฐ์ จักสานด้วยหวาย ป่านศรนารายณ์ และไม้ไผ่ ทอผ้าฝ้าย ปั่นดุกตาชาววัง แกะสลักไม้ ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การปักซอยแบบไทย การตัดเย็บเสื้อผ้า และการถนอมอาหาร ซึ่งงานศิลปาชีพพิเศษ มีอยู่ในจังหวัดอ่างทอง พระนครศรีอยุธยา เพชรบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชลบุรี สมุทรสงคราม และกรุงเทพฯ (สวนจิตลดา) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีในภาคเหนือ ภาคอีสาน และศูนย์อพยพของสภากาชาด เช่น ที่บ้านล้าน จังหวัดตราด เป็นต้น

บทความที่ 9 พิเนตร น้อยพุทธา. "วัฒนธรรมคนยวนเสาไห้ ตอนที่ 7 ประเพณีคนยวน (ต่อ)," วัฒนธรรมไทย. 25(10) : 47 – 53 ; ตุลาคม 2529.

กล่าวถึงประเพณีการแต่งงาน คือการที่ชายและหญิงจะได้อยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยา โดยมี 3 วิธี คือ แต่งงานกันหนีตามกัน และขอนจู (พ่อแม่ฝ่ายหญิงรักชอบหนุ่มมาก เกรงจะไม่ได้เป็นเขย เลยพร้อมใจกันจับให้นอนร่วมกับลูกสาวเสียเลย แล้วให้มาขอขมาทีหลัง แต่กรณีอย่างนี้มีน้อยมาก)

นอกจากนี้ได้กล่าวถึงหลักในการดูความประพฤติของฝ่ายชาย การหมั้น การแต่งงาน ขบวนขันหมาก คติความเชื่อ เช่น ขบวนขันหมากต้องไม่เดินผ่านวัด พิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การไหว้ญาติ การส่งตัวเจ้าบ่าวและตัวอย่างงานแต่งงานของคนยวนเสาไห้ เป็นต้น

บทความที่ 10 สว่าง เลิศฤทธิ์. "พาไปดูบ้านเรือนคนไทยมุสลิม," วัฒนธรรมไทย. 25(10) : 54 – 58 ; ตุลาคม 2529.

กล่าวถึงเรือนไทยมุสลิม ในเขตสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล ซึ่งผู้คนส่วนมากนับถือศาสนาอิสลาม ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาที่แตกต่างไปจากศาสนาพุทธ

บทความได้บรรยายถึงลักษณะของหมู่บ้าน การจัดระเบียบบริเวณบ้าน การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ภายในเรือน องค์ประกอบของบ้านที่ง่าย แต่มีรายละเอียดมาก เช่น บันได เสาเรือนและฐานเสา ชานและเฉลียง พื้นเรือน ฝาผนัง หน้าต่าง ประตู หน้าจั่ว และยอดจั่ว ปั้นลม เชิงชาย ตลอดจนความเชื่อที่มีบทบาทต่อการสร้างบ้าน

บทความที่ 11 โกศล กมลเศรษฐ์. "มาสวมชุดพระราชทานกันดีกว่า," วัฒนธรรมไทย. 25(10) : 59 ; ตุลาคม 2529.

เป็นบทกวีนิพนธ์ของผู้เขียน ซึ่งมีตำแหน่งเป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ มูลนิธิช่วยเหลือนักเรียนชาดแคลน อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื้อความพรรณนาในลักษณะชักชวนให้คนไทยส่วมใส่เสื้อผ้าชุดพระราชทานของไทย

บทความที่ 12 อำนวย จันเงิน. "ธรรมทาส พานิช หลักศีลธรรมที่มีชีวิต," วัฒนธรรมไทย. 25(10) : 60 – 66 ; ตุลาคม 2529.

กล่าวถึงการจัดงานเชิดชูเกียรติ นายธรรมทาส พานิช โดยศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี ร่วมกับจังหวัด และสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ในฐานะผู้มีผลงาน

ดีเด่นทางวัฒนธรรม สาขามนุษยศาสตร์ของภาคใต้

ได้บรรยายถึงผลงานดีเด่นต่าง ๆ ของท่าน เช่น การออกหนังสือพิมพ์ "พุทธศาสนา" ก่อตั้งโรงเรียนพุทธนิคมและผลงานเขียนอันเป็นประโยชน์อีกมากมาย เป็นต้น

บทความได้เล่าถึงชีวิตและผลงานของท่านต่าง ๆ โดยสังเขป ที่สำคัญคือ ท่านเป็นน้องชายของ นายเงื้อม พานิช หรือท่านพุทธทาสภิกษุ เป็นต้น

บทความที่ 13 หนาน ปัญญา. "การสักหมึก สับน้ำหมึก," <u>วัฒนธรรมไทย</u>. 25(10) : 67 – 73 ; ตุลาคม 2529.

เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับรอยสัก ซึ่งทางเมืองเหนือเรียกว่า สักหมึก หรือ สับน้ำหมึก หรือภาคกลางเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า รอยกาสัก อันเป็นที่นิยมกันมากในหมู่ผู้ชายสมัยโบราณ ซึ่งถือกันว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ และมีเสน่ห์เมตตามหานิยมและยังมีความคงกระพันชาตรีอีกด้วย

กล่าวถึงความนิยมในการสักนี้ว่ามีอยู่ในหลายประเทศ เช่น อังกฤษ อเมริกา พม่า เงี้ยว กระเหรี่ยง ชาวเขา และญี่ปุ่น ฯลฯ ทั้งยังได้ยกตัวอย่างรอยสักต่าง ๆ เช่น สักเป็นรูปวงกลมมีลักษณะรี ๆ แล้วภายในวงกลมนั้น สักเป็นรูปสัตว์ แต่มีมือมีเท้ามองคล้าย ๆ กับคนที่มีปีกเหมือนกับเทพ หรือกินนร ที่เรียกกันว่า "เทพกินนร" กล่าวถึงความเชื่อ และชื่อการสักต่าง ๆ เช่น คาถาธรรมจักร คาถาหัวใจ คาถาหมูเผือก คาถาเสือโคร่ง คาถาแม่งำ (หมายถึงครอบงำไปทั้งหมด) คาถานกแซง และคาถาอื่น ๆ สรุปด้วยความเห็นของผู้เขียนว่า การยึดมั่นในศีล 5 ของพระพุทธองค์ก็เป็นการเพียงพอแล้วที่จะช่วยแคล้วคลาดจากสิ่งเลวร้ายต่าง ๆ การสักนั้นถ้าทำชั่วก็ไม่พ้นความเลวร้ายไปได้ ดังมีตัวอย่างปรากฏให้เห็นอยู่

บทความที่ 14 อ้น. "ก่อนจะถึง...งานมหกรรมวัฒนธรรมพื้นบ้านนานาชาติ," วัฒนธรรมไทย. 25(10) : 74 – 79 ; ตุลาคม 2529.

กล่าวถึงโครงการนำนักแสดงเข้าค่ายฝึกซ้อมการแสดงที่จะนำไปแสดงในงานมหกรรมวัฒนธรรมพื้นบ้านนานาชาติ และพิธีเปิดงานเอเชียนเกมส์ ณ ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ในเดือนกันยายน ระหว่างวันที่ 6 – 12 สิงหาคม โดยใช้ศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครูนครปฐมเป็นสถานที่ฝึกซ้อม โดยผู้เข้าฝึกซ้อม มีทั้งอาจารย์นาฏศิลป์ ดนตรี นักแสดงพื้นบ้าน และนักการที่มีความสามารถทางการแสดงจากวิทยาลัยครูต่าง ๆ โดยมีสื่อมวลชนให้ความสนใจพอสมควร และมีชาวต่างประเทศหลายประเทศสนใจการแสดงของไทย ได้ขอผ่านทาง สวช. ให้นำการแสดงไปโชว์ในประเทศของเขามากมาย แต่เนื่องจากงบประมาณมีจำกัดจึงไม่สามารถจะสนองตามต้องการดังกล่าวได้ แต่ก็ถือเป็นเรื่องน่ายินดีที่วัฒนธรรมของไทย เป็นน่าสนใจของประเทศต่าง ๆ คงจะทำให้มีการตื่นตัวทางด้านนี้กันมากขึ้น

บทความที่ 1 สนิท สยามพากย์. "ภาษาไทยเดือนละคำสองคำ," วัฒนธรรมไทย. 25(11) : 7 – 9 ; พฤศจิกายน 2529.

กล่าวถึงสำนวนว่า "เกิดยอดแหลม ๆ" ซึ่งภาษาไทยที่ใช้พูดใช้เขียนในช่วงปีสองปีมานี้ ต้องมีการตีความกันเสมอ เนื่องจากภาษานั้นกำกวม เช่น การเรียกนักการเมืองว่าจอมจุ้น มาจากคำว่า จอมจุ้นจ้านหมายถึงเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับในสถานที่หรือในเรื่องที่ไม่ใช่หน้าที่ของตน จนน่าเกลียด เป็นต้น ได้กล่าวถึงคำเกิดที่ยอดแหลม ๆ เช่น "ทำไมไม่ไปเกิดที่ยอดแหลม ๆ จะได้สบาย" เป็นต้น

บทความที่ 2 ปัญญา นิตยสุวรรณ. "การเล่นของหลวงในพระราชพิธี–โขน," วัฒนธรรมไทย. 25(11) : 10 – 17 ; พฤศจิกายน 2529.

ได้อธิบายถึงนาฏศิลป์ชั้นสูงอย่างหนึ่งของไทย คือการนำเอาการเล่น 3 ประเภทมาปรับปรุง ได้แก่ หนังใหญ่ กระบี่กระบอง และชักนาคดึกดำบรรพ์ ในพระราชพิธี จนกระทั่งกลายเป็นการเล่นแบบหนึ่งขึ้นคือ "โขน"

บทความได้บรรยายถึงประวัติความเป็นมาและอธิบายถึงโขนประเภทต่าง ๆ ที่แบ่งแยกออกไปอีกหลายประเภท คือ โขนกลางแปลง โขนหน้าจอ โขนโรงใน โขนฉาก เป็นต้น

บทความที่ 3 "ศิลปินพื้นบ้านดีเด่น "สิเก"," วัฒนธรรมไทย. 25(11) : 18 – 24 ; พฤศจิกายน 2529.

กล่าวถึงนายทรงเจือ โสภิตศิลป์ ศิลปินพื้นบ้านดีเด่น สาขาสิเก เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2529 ณ หอวชิราวุธานุสรณ์

ได้บรรยายถึงกำหนดงานพิธีไหว้ครูศิลปินสิเก คณะทองเจือ โสภิตศิลป์ และเล่าถึงประสบการณ์ชีวิตของท่าน ที่มีความเป็นมาน่าศึกษาและน่าสนใจยิ่ง เช่น คนชมสิเกในยุคนั้นชอบผู้กลอนเป็นชายทั้งหมด สิเกที่มีการแสดงชายจริง หญิงแท้ เพิ่งจะเริ่มมีเมื่อ พ.ศ. 2486 เป็นต้น

บทความที่ 4 ส. พลายน้อย. "ตำนานสัตว์หิมพานต์ (ต่อจากฉบับเดือนตุลาคม 2529)," วัฒนธรรมไทย. 25(11) : 25 – 29 ; พฤศจิกายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของ "สิงห์ผสม" เช่นกล่าวถึงพลสิงห์หรือกำลังสิงห์ เช่น "พลสิงห์พนักบันไดอิฐ หรือหินที่มีหัวพนักตอนล่าง ทำเป็น

รูปหัวมังกร หรือหัวสิงห์ หรือเสียรนาค" การนิยมทำรูปสิงห์ไว้ตามหน้าบ้านของคนจีน ที่ตั้งอยู่ตรงทางสามแพร่ง หรือตรงกับถนน ตรอก ซอย ที่ตรงเข้ามาบ้าน

ส่วนสิงห์ผสมในที่นี้ หมายถึงสัตว์ที่เป็นสิงห์ส่วนหัว หรือหาง หรือฝ่าเท้า อาจเป็นอย่างอื่น เช่น คชสาร คชศารทูล (เสือผสมกับช้าง) เหมราช สกุณไกรสร ไกรสรปักษา ไกรสรรนาคา ไกรสร-จำแลง ไกรสรคาวี สีหามังกร พยัคฆ์ ไกรสีห์ เป็นต้น

บทความที่ 5 อำนวย จั่นเงิน. "เปิดใจไขขาน," วัฒนธรรมไทย. 25(11) : 30 – 33 ; พฤศจิกายน 2529.

เป็นจดหมายถามตอบระหว่างบรรณาธิการวารสารวัฒนธรรมไทย กับผู้อ่าน และผู้สนใจวารสารวัฒนธรรมไทย รวม 7 ฉบับด้วยกัน ข้อเขียนเป็นในลักษณะโต้ตอบเสนอแนะความคิดเห็นต่าง ๆ ในการปรับปรุงวารสารฯ ให้ดีขึ้นกว่าเดิม

บทความที่ 6 ประพัฒน์ ตรีณรงค์. "ประเพณีสร้างโบสถ์," วัฒนธรรมไทย. 25(11) : 34 – 42 ; พฤศจิกายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวประเพณีเกี่ยวกับการสร้างโบสถ์ต่าง ๆ อันเป็นศาสนสถานสำคัญมากสำหรับวัด เพราะมิฉะนั้นจะเป็นได้เพียงแค่สำนักสงฆ์ นอกจากนั้นโบสถ์ยังเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นศาสนสถานที่เป็นหลักสำคัญของวัดด้วย

บทความได้บรรยายถึงความหมายของโบสถ์หรืออุโบสถ กล่าวถึงวิวัฒนาการของการสร้างโบสถ์ กล่าวถึงสีมา พัทธสีมา อพัทธสีมา นิมิตและการผังลูกนิมิต อันเป็นสิ่งสื่อแสดงถึงสภาวะของศีล สมาธิ

ปัญญา นอกจากนั้นยังได้แสดงถึงประเพณีการสร้างโบสถ์ของไทยไว้ด้วย เช่น "ทางเหนือมักนิยมทำโบสถ์เล็กกว่าวิหาร ฝิดกับทางใต้ คือภาคกลางนิยมทำโบสถ์ใหญ่กว่าสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ" การหันหน้าโบสถ์ไปทางทิศตะวันออก ส่วนของโบสถ์ตั้งแต่หลังคาขึ้นไป เป็นการแสดงถึงปัญญา จึงประดับด้วยสิ่งที่จะก่อให้เกิดความแจ่มจรัสเป็นประกายแวววาว เช่น ช่อฟ้า ใบระกา เป็นต้น

บทความที่ 7 พิเนตร น้อยพุทธา. "วัฒนธรรมคนยวนเสาไห้ ตอนที่ 7 ประเพณีคนยวน (ต่อ)," วัฒนธรรมไทย. 25(11) : 43 – 48 ; พฤศจิกายน 2529.

ได้กล่าวถึงประเพณี "ตีกลองประจำวัด" เช่น กลองคู่ตุ๊บเท่ง จะตีเป็นพิเศษในเย็นวันโกนประมาณ 1 ทุ่ม และผู้ที่ตีเก่ง ๆ จะตีให้มีทำนองไม่ซ้ำกันเลย บางคนก็แปลทำนองกลอง เป็นเสียงคนด้วย เช่น กลองว่า "ตุ๊บเท่ง, เท่งตุ๊บ, เท่งตุ๊บ, ตุ๊บ หมุ่ย" แปลว่า "สาวเก็นเห็ด แม่ฮ้างเก็บกุ้ง เก็บใส่ไหน เก็บใส่ห้องปุ้ง" นอกจากนั้นก็กล่าวถึงประเพณีทำบุญวันพระ ประเพณีทานธรรมคนเฒ่า ประเพณีทอดผ้าป่าให้กับคนเฒ่า ประเพณีทานขันข้าว ประเพณีวันตรุษสงกรานต์ การเล่นไก่จิ้งจ้อง การเล่นเข้านางด้ง การเข้านางสาก ซึ่งคล้ายกับการเข้าทรง

บทความที่ 8 วิญโญ จิตต์ธรรม. "ตระพังแหล่งเก็บน้ำเพื่อใช้บริโภค," วัฒนธรรมไทย. 25(11) : 49 – 55 ; พฤศจิกายน 2529.

กล่าวถึง ตระพัง อันมีที่มาจากภาษาเขมร ภายหลังใช้คำว่า สระ มีเรียกกันไปหลายอย่างเช่น กระพัง สะพัง ตะพัง พัง แอ่ง

บ่อ หนอง เท่าที่สำรวจดู ตระพังส่วนใหญ่เป็นแหล่งที่คนขุดขึ้น เพื่อเก็บน้ำไว้ใช้บริโภค คือ ใช้ดื่ม อาบ และเพื่อการอื่น อย่างที่สุโขทัยก็มีตระพังเงิน ตระพังทอง ทางภาคใต้นั้นจากการสำรวจก็ไม่พบแหล่งน้ำโบราณหลายแห่ง เช่น มี 23 แห่ง ที่อำเภอสทิงพระ จะมีอยู่ตามหมู่บ้านในวัด ศาลาพักร้อน (หรือศาลาเดินหน) ส่วนการใช้น้ำนั้นจะมีกติกาหรือสัญญากันอย่างเคร่งครัด เช่น ไม่นำสัตว์เลี้ยงมากินน้ำในสระ หากจะให้สัตว์กินต้องมาตักไปให้ อาจใส่หลุมหรือบ่อเล็ก ๆ นอกบริเวณสระน้ำ แต่ปัจจุบันได้มีการพัฒนาแหล่งน้ำเพิ่มขึ้นอีก เช่น การที่กระทรวงมหาดไทยรณรงค์ให้ประชาชนขุดโอ่งน้ำไว้ใช้เก็บน้ำฝน เป็นต้น

บทความที่ 9

อำนวย จันเงิน. "ทองร่วง เอมโอษฐ์ ช่างฝีมือปูนปั้น ยอดเยี่ยมของเมืองเพชร," วัฒนธรรมไทย. 25(11) : 56 – 63 ; พฤศจิกายน 2529.

กล่าวถึง ทองร่วง เอมโอษฐ์ ผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมของภาคกลาง ในปี 2528 โดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยตระกูลช่างทองร่วง เอมโอษฐ์ อันเป็นศิษย์วัดมหาธาตุ เพชรบุรี ถือว่าเป็นช่างปูนปั้นฝีมือดีเด่น และกำลังเคยโตทางศิลปะปูนปั้น

บทความได้บรรยายถึงประวัติชีวิตและผลงานของนายทองร่วง เอมโอษฐ์ ที่สำคัญคือการได้บวชเรียนจนสำเร็จชั้นนักธรรมเอก และได้ฝากตัวเป็นศิษย์ พระมหาเสวก จันทร์แดง ครูสอนนักธรรม และมีความสามารถทางศิลปะการเขียนอักษรภาพลายไทย จนสามารถเขียนภาพลายไทยได้อย่างครู ต่อมาได้ย้ายมาอยู่วัดมหาธาตุ ได้ลาสิกขาบท

และขอฝึกหัดปูนปั้นกับ นายพิณ อินฟ้าแสง ซึ่งปั้นปูนอยู่ที่วัดมหาธาตุ จนได้ถ่ายทอดวิชามาจนครบถ้วน จากช่างฝีมือเยี่ยมผู้นี้ ได้ศึกษาศิลปะจากการซ่อมมากกว่างานสร้าง จากนั้นได้ไปเป็นลูกมือ นายอาภรณ์ อินฟ้าแสง (บุตรของนายพิณ) เขียนจิตรกรรมฝาผนังโบสถ์วัดบางขวัญ นนทบุรี และทำของที่ระลึกขายนักท่องเที่ยว จนหลังจากนั้นก็ได้กลับไปทำงานที่วัดมหาธาตุอีก ได้ศึกษางานปิดทองไปควบคู่กับงานปูนปั้น และหัดปิดกระจก โดยจ้างช่างปิดกระจกมาแล้วหัดทำตาม ฯลฯ

ผลงานของช่างทองร่วงมีอยู่ในที่ต่าง ๆ มากมาย เช่น วัดอัมพวันเจติยาราม สมุทรสงคราม วัดชนาธิปาราม พังงา ฯลฯ นอกจากผลงานทางศิลปะปูนปั้นแล้ว ยังเป็นนักเขียนฝีมือดีด้วย เช่น ข้อเขียน "ลึกลงไปในความรู้สึกของงานปูนปั้น" เป็นต้น

บทความที่ 10 จินตนา ดงสว่าง. "เอกลักษณ์ความเป็นไทย ใน Expo '86...," วัฒนธรรมไทย. 25(11) : 64 – 67 ; พฤศจิกายน 2529.

กล่าวถึงการไปร่วมแสดงนิทรรศการในงาน Expo '86 ณ เมือง แวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา ตามคำเชิญของรัฐบาลแคนาดา เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 29 – 13 ตุลาคม 29 โดยมีประเทศต่าง ๆ เข้าร่วม 52 ประเทศ นิทรรศการเกี่ยวกับการขนส่งและการสื่อสาร "ศาลาไทย" ได้รับการยกย่องเป็น 1 ใน 11 ศาลา จาก 67 ศาลา ว่าจัดแสดงได้อย่างดียิ่ง โดยจัดเรียงอยู่ในอันดับที่ 3 รองจากศาลาของสหภาพโซเวียต และเชคโกสโลวาเกีย เพราะเริ่มตั้งแต่สิ่งเด่นสะดุดตา คือ รูปปั้นยักษ์จำลอง 2 ตน ที่จำลองจากวัดพระศรีรัตนศาสดาราม การจัดบรรยากาศแบบไทย ๆ เรือสุพรรณหงส์จำลอง สถาปัตยกรรมไทยต่าง ๆ รูปกินรีสีทอง 2 ตน ยืนพนมมือ งานด้านวิจิตรศิลป์ ที่ผสมผสาน

อยู่ในการขนส่งสื่อสารของไทย สามารถผสมผสานให้เข้ากับ การขนส่งสื่อสารอันทันสมัยของนานาประเทศให้เป็นอย่างดี

บทความที่ 11 ตุ่น. "ชุมนุมเชิงปฏิบัติการศิลปะเด็ก (Art camp)," วัฒนธรรมไทย. 25(11) : 70 – 76 ; พฤศจิกายน 2529.

กล่าวถึงการที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดงานนิทรรศการศิลปะเด็กอาเซียน ครั้งที่ 3 ซึ่งเป็นโครงการร่วมมือทางวัฒนธรรมของกลุ่มประเทศอาเซียน สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) ซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประสานงานฝ่ายไทย จึงได้จัดสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง "ศิลปะเด็ก : สภาพปัจจุบันเผาอนาคต" ครั้งนั้น ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (นายสมาน แสงมะลิ) ได้แสดงเจตนารมณ์ไว้ว่าควรให้มีการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติศิลปะเด็กขึ้น ดังนั้น สวช. และคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจฯ จึงได้ตกลงจัดการชุมนุมเชิงปฏิบัติการศิลปะเด็ก ครั้งแรกขึ้นในวันที่ 29 สิงหาคม ถึง 1 กันยายน 29 ณ ค่ายลูกเสือ วชิราวุธ อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี

บทความได้บรรยายถึงการจัดชุมนุมเชิงปฏิบัติการฯ ดังกล่าวโดยละเอียด เช่น ขั้นตอนในการดำเนินการต่าง ๆ การแสดงพฤติกรรมของเด็ก การแบ่งกลุ่มวิทยากร การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้นว่า กระดาษ ดินสอ สีเทียน สีโปสเตอร์ เศษไม้ เศษวัสดุเหลือใช้ ฯลฯ เพื่อให้เด็กเลือกตามความสนใจ รวมทั้งผลงานที่สำเร็จออกมา เช่นเด็กคนหนึ่งปั้นดินเหนียวเป็นฟาร์มจระเข้ ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยเห็นของจริงมาเลย เทคนิคการนำเสนอของวิทยากรต่าง ๆ เช่นให้การร่ายรำวงจับกลุ่มทำให้มีการเปลี่ยนแปลงอิริยาบทตลอดเวลาจึงไม่เบื่อ

ผลการจัดฯ ในครั้งนี้ มีผลดีเป็นอย่างมาก ซึ่งคงจะมีการพัฒนาต่อไป เช่น จะนำข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนศิลปะเสนอต่อกระทรวงศึกษาธิการต่อไป และส่วนหนึ่งก็จะได้กับเด็กและครู ซึ่งจะทำให้มีทัศนคติและความมั่นใจเพิ่มมากขึ้นในทางศิลปะ

บทความที่ 12 พงษ์พันธ์ ธีรประเทืองกุล. "อำเภอปัว บ่อเกลือ วัวต่าง ผ่างลาง ?," วัฒนธรรมไทย. 25(11) : 77 – 80 ; พฤศจิกายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของอำเภอปัว จังหวัดน่าน เช่น "วนอุทยานภูคา" ทัศนียภาพอันสวยงาม สงบสันติ หลังจากเหตุการณ์สู้รบกับคอมมิวนิสต์เมื่อ 10 กว่าปีที่ผ่านมา ชนบทบ่อเกลือ แหล่งผลิตเกลือสินเธาว์ใหญ่ที่สุดที่หล่อเลี้ยงชาวจังหวัดน่าน กล่าวถึงบ่อน้ำเกลือจากใต้ดิน และโรงงานเคี่ยวเกลือแบบพื้นเมืองดั้งเดิม และที่น่าสนใจคือ "ผ่างลาง" คือกระดิ่งหรือระฆังใหญ่บนหลังวัวต่าง ที่บรรทุกเกลือสินเธาว์ไปยังชุมชนต่าง ๆ และนั่นคือร่องรอยวัฒนธรรมในอดีต ที่น่าอนุรักษ์ไว้เป็นอนุสรณ์ รถม้า ที่จังหวัดลำปาง เป็นต้น

บทความที่ 1 สนิท สยามพากย์. "ภาษาไทยเดือนละคำสองคำ," วัฒนธรรมไทย. 25(12) : 6 – 8 ; ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงคำว่า วันเกิด และเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคำนี้ เช่น "ตกฟาก" คำว่า ออก หรือคลอดบุตร เช่น ในพระราชหัตถเลขารัชกาลที่ 4 ก็ทรงว่า "นางแพมารดายิ่งเยาวลักษณ์...คลอดบุตรเป็นหญิง" หรือ "บุตรหญิงชื่อ นารีรัตนา ออกเมื่อวันเสาร์ ขึ้นสิบเอ็ดค่ำ เดือนหก"

นอกจากนั้นก็ยังได้บรรยายถึงคำว่า "พระประสูติกาล" คำว่า "วันเกิด" "วันตัว" ใช้กันต่าง ๆ อีกเช่น "วันชาตะ" "วันประสูติ" "วันพระราช-สมภพ" นอกจากนี้ยังกล่าวถึงประเพณีทำบุญวันเกิด เช่น คำว่า "เฉลิมพระชนมพรรษา" ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงคิดแบบอย่างขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อพระชนมายุได้ 60 พรรษา ในวันที่ 18 กุลาคม 2407

บทความที่ 2 ปัญญา นิตยสุวรรณ. "การคัดเลือกนักเรียนและวิธีฝึกหัดโขนเบื้องต้น," วัฒนธรรมไทย. 25(12) : 9 - 18 ; ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงการคัดเลือกนักเรียนที่จะฝึกหัดโขน เช่น วิธีการคัดเลือกของวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร และการคัดเลือกของคณะโขนเอกชนทั่วไป ซึ่งโดยมากจะเลือกจากเด็กชายอายุ 10 ปี ถึง 12 ปี แบ่งออกเป็น 4 พวก คือ ยักษ์ ลิง พระ นาง ซึ่งก็แบ่งแยกย่อยออกไปอีกเป็น ประเภทยักษ์ใหญ่ ยักษ์ทางเมือง ยักษ์น้อย ลิงยอด ลิงโล้น เป็นต้น ท่าในการฝึกหัดก็มี ทบเข่า ถองสะเอว เต้นเสา ถีบเหลี่ยม ฉีกขา หกคะเมนตีลังกา โดยได้บรรยายความอย่างละเอียดที่ละข้อ เช่น การหกคะเมนมี 3 อย่าง ได้แก่ หกคะเมนหงายไปข้างหลัง หกคะเมนไปข้างหน้า หกคะเมนหมุนไปข้าง ๆ

บทความที่ 3 พระธรรมญาณมุนี. "คำบรรยายเรื่อง "ข้อคิดในการพัฒนาโรงเรียนเอกชน เพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา"," วัฒนธรรมไทย. 25(12) : 14 - 18 ; ธันวาคม 2529.

เป็นการเสนอแนวความคิดในการพัฒนาโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพุทธศาสนา เช่นกล่าวถึงวัตถุประสงค์ที่สำคัญและแน่นอน 2 ประการ คือ เพื่อส่งเสริมจริยธรรมให้ทันความต้องการของสังคมปัจจุบัน

และดำเนินการให้โรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์พระพุทธศาสนาประจำถิ่น ได้กล่าวถึงจริยธรรมที่สังคมไทยต้องการอย่างยิ่งในปัจจุบัน คือ ความมีวินัย ความมีลักษณะนิสัยที่งดงาม ความมีกิจนิสัยสมควรแก่ฐานะ และกล่าวถึงการที่ผู้เขียนได้ทดลองวิธีการ เพื่อให้เกิดการรู้จักควบคุมตัว รู้จักระวังตัวเอง และรู้จักเชื่อฟัง แก่นักเรียนด้วยวิธีการ 4 อย่าง คือ กวดขันระเบียบแถว กวดขันความตรงเวลา กวดขันการแต่งกาย กวดขันเรื่องสัมมาคารวะโดยเฉพาะเรื่องความรู้จักเด็กรู้จักผู้ใหญ่ รวมทั้งการที่ท่านผู้เขียนได้มีคติประจำใจว่า "รู้จักตัวเองเป็นยอดแห่งความรู้" และกล่าวถึงการพัฒนาว่า "อย่าพัฒนาโรงเรียนเพื่อประโยชน์ของใคร หรือแม้แต่ของวัดเอง" แต่ต้องพัฒนา "เพื่อความถูกต้องเหมาะสมของคนและสังคมด้วยอำนาจแห่งการศึกษาและพระศาสนารวมกัน"

บทความที่ 4 ประพัฒน์ ตรีณรงค์. "เรื่องของน้ำมนต์," วัฒนธรรมไทย. 25(12) : 19 – 25 ; ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องของน้ำมนต์ที่อยู่ในมงคลพิธีต่าง ๆ ได้อธิบายความหมายของ มนต์ มนตร์ และน้ำมนต์ การทำน้ำมนต์ ภาชนะใส่น้ำมนต์ หม้อน้ำมนต์ บาตรน้ำมนต์ ขันน้ำมนต์ ภาชนะน้ำมนต์อย่างอื่น ๆ เช่น เครื่องเคลือบดินเผา กระถางน้ำ โองน้ำ ตุ่มน้ำ นอกจากนั้นก็มี ปริมาณของน้ำมนต์ ของที่ใส่ในภาชนะน้ำมนต์ เช่น ใบเงิน ใบทอง ใบนาก ใบพรหมจรรย์ หญ้าแพรก ผักส้มป่อย ผักขัยพฤกษ์ ผิวมะกรูด รวม 8 อย่าง ซึ่งถือเป็นมงคลในพุทธศาสนา จะใช้ทั้งหมดหรือเลือกบางสิ่งก็ได้ บางท่านก็ใส่ดอกบัวลงไป

ได้กล่าวถึงเทียนน้ำมนต์ มนต์ทำน้ำมนต์ เครื่องประพรมน้ำมนต์ เช่น กำหญ้าคา กำกิ่งมะยม กำกิ่งทับทิม บางแห่งก็ใช้ยอดรักยอดสวาท

บทความที่ 5 พิเนตร น้อยพุทธา. "วัฒนธรรมคนยวนเสาไห้ ตอนที่ 7 ประเพณีคนยวน (ต่อ)," วัฒนธรรมไทย. 25(12) : 26 – 32 ; ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงประเพณีวันสาร์ท ประเพณีสลากภัตต์ ประเพณีถวายปราสาทผึ้ง ประเพณีกวนข้าวทิพย์ ประเพณีการเทศน์มหาชาติ ประเพณีตามประทีป ประเพณีเกี่ยวกับขวัญ เช่น ชาวยวนมีความเชื่อว่า ขวัญคนจะไม่อยู่กับเนื้อกับตัวใน 4 โอกาสด้วยกัน คือ เมื่อตกใจ เมื่อป่วย เมื่อกลับจากต่างถิ่น และในงานมงคลคราวบวชและแต่งงาน ในกรณีที่กล่าวมานี้ต้องทำพิธีกรรมเชิญขวัญให้ เมื่อขวัญอยู่กับเนื้อกับตัว จะรู้สึกมีความสุข มีความมั่นใจ ไม่หงอยเหงา มีกำลังใจต่อสู้อุปสรรคต่าง ๆ ถ้าขวัญไม่อยู่กับตัวจะมีอาการตรงกันข้ามนี้

บทความที่ 6 ทองเจือ โสภิตศิลป์. "ลิเก (ต่อจากฉบับเดือนพฤศจิกายน)," วัฒนธรรมไทย. 25(12) : 33 – 38 ; ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงการแต่งหน้าของลิเกต่าง ๆ ลิเกทรงเครื่อง ลิเกลูกบท ลิเกกับพวงมาลัย ลิเกกับแม่ยก ลิเกกับครกตำหมาก ลิเกสิบสองภาษา ลิเกกับบทดอกสร้อย หรือดอกสร้อยสุภาษิต นอกจากนั้นก็ได้บรรยายถึงยะแก ยี่เก ลิเก นาฏดนตรี ลิเก ต่าง ๆ เป็นต้นว่า กล่าวถึงสิบสองภาษาที่ลิเกแสดงก็มีดังต่อไปนี้คือ ภาษาแขกซิก ภาษาแขกชวา ภาษาพม่า ภาษามอญ ภาษาสาว ภาษาเขมร ภาษาญวน ภาษาฝรั่ง ภาษาจีน ภาษาแขกกะเรง ภาษาข่า ภาษาตลุง และการแสดงลิเกสิบสองภาษานั้นปัจจุบันหาดูได้ยาก เพราะลิเกต้องใช้ผู้แสดงมาก และผู้แสดงก็จะหารูปร่างเหมาะสมพร้อมทั้งถนัดแสดงภาษาต่าง ๆ นั้นก็ยากยิ่งเช่นกัน

บทความที่ 7 ส. พลายน้อย. "ตำนานสัตว์หิมพานต์ (ต่อจากฉบับเดือนพฤศจิกายน 2529)," วัฒนธรรมไทย. 25(12) : 39 – 43 ; ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงสัตว์ "จตุบท" คือสัตว์ 4 เท้า เช่น สิงห์ไทย หรือสางแปลง เช่น ที่ก้ำแพงแก้วข้างซุ้มประตูพระอุโบสถ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 3 บางแห่งก็พบว่าเขียนเป็นสางแปรง นอกจากนั้นก็มีอีกตัวหนึ่งคือ "ทักทอ" เป็นสิงห์มีงวง

ได้มีการพูดถึงสัตว์จตุบทอีกต่าง ๆ เช่น คชสีห์ของอินเดีย เช่น คชวยาล (ตัวเป็นสิงห์โตมีขนคอ หัวเป็นช้างมีงวงงา) คชศาลทูล (ตัวเป็นเสือหัวเป็นช้าง) วยาฆรปาท (พวกตีนเสือคล้ายคชศาลทูล) นอกจากนั้นก็มี โต กับ โลโต สัตว์ผสมที่เอาสิงห์เป็นหลัก แล้วใช้หัวของสัตว์อื่นก็มีอีกหลายตัว เช่น สีหามังกร พยัคฆ์ไกรสีห์ สีหคาวี ไกรสรคาวี ฯลฯ

บทความที่ 8 โอภาส โพธิแพทย์, พลตรี. "ตรัง," วัฒนธรรมไทย. 25(12) : 44 – 50 ; ธันวาคม 2529.

เป็นบทความลักษณะนำเที่ยวจังหวัดตรัง แต่สอดแทรกความรู้และอารมณ์ขันต่าง ๆ ไว้ด้วย เช่น รายละเอียดในการเดินทาง ทั้งทางรถยนต์ รถไฟ เครื่องบิน อาหารการกิน ระหว่างเดินทาง หรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่น่าท่องเที่ยว ต่างสภาพของจังหวัดตรัง และประวัติศาสตร์ของจังหวัดตรัง เป็นต้นว่า ความเก่าแก่ของเมือง ทำให้เป็นเมืองที่มีหลายชื่อ เป็นต้นว่า ตรังค์ ตรังเค ตักโกลา กรุงธานี ตรังคปุระ เมืองลำภูรา เมืองตรังนาแซก หรือกล่าวถึงหลักฐานการค้นพบ หมู่บ้านอู่ตะเภา หรือทุ่งทัพเรือ อันเป็นที่ต่อเรือรบของเมืองนี้ ที่ค้นได้ว่าเป็นที่ต่อเรือรบให้เมืองนครศรีธรรมราชด้วย หรืออย่างความหมายของตรังค์ แปลว่า ลูกคลื่น เป็นต้น

บทความที่ 9 ประจักษ์ ประภาพิทยากร. "แร้งในวรรณคดี," วัฒนธรรมไทย. 25(12) : 51 – 56 ; ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงแร้งในวรรณคดี อันเป็นสัตว์อาภัพน่าสงสาร ถือเป็นตัวนำความชวยมาสู่มนุษย์ เช่น อนึ่งแร้ง แลนกแสก นกยางแกรกบินลับจังเคหา อีกปลวกผึ้งรุ้งกินน้ำซึ่งชารา พวกหมู่ห่าเหล่านี้ลงเรือนใคร จะร้ายดีต้องห้ามไปตามทิศ ท่านกล่าวกิจฟังกระแสแก้สงสัย เบื้องบูรณ์ว่าจะสูญซึ่งโภไคย โทษจัญไร โทมนัสวิบัติเพี้ยน... ถ้าจับเบื้องประจิมจะบอกตรง ว่านารียุพยงให้ลาภา... ได้ยกตัวอย่างสมัยก่อนอีกว่า มีการกล่าวถึงเรื่องราวของแร้ง เช่น "ยักษ์วัดแจ้ง แร้งวัดสระเกศ เปรตวัดสุทัศน์" มีนัยว่ายักษ์วัดแจ้งตัวโต วัดสระเกศมีแร้งมาก ส่วนวัดสุทัศน์ เปรตตัวสูงใหญ่มาก เอามือจับยอดเสาชิงช้าเล่นได้ ได้ยกตัวอย่างสำเนียงเปรียบเปรยให้ร้ายแร้งต่าง ๆ เช่น แร้งกระพือปีก (ล้อคนหัวล้านชนิดหนึ่ง) หวานคอแร้ง แร้งตามหา และได้ยกตัวอย่างเกี่ยวกับแร้งในบทวรรณคดีเช่นจากโคลงโลกนิติ เช่น

"ลั่นพราหมณ์ ตานกแร้ง จมูกยุด
น้ำจิตพระยากำหนด แมนแท้ ..."

นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้ยกตัวอย่างเนื้อหาที่เกี่ยวกับแร้ง ดังเช่นในโคลงโลกนิติ และขุนช้างขุนแผน เป็นต้น

บทความที่ 10 สุรพล ไชยเสนา. "ทัศนะของชาวต่างชาติ ต่อศิลปวัฒนธรรมไทย," วัฒนธรรมไทย. 25(12) : 57 – 61 ; ธันวาคม 2529.

ผู้เขียนได้เริ่มต้นจากคำถามว่าเคยสงสัยว่าเด็กไทยเมื่อโตขึ้นทำไมจึงมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนออกไปจากกรอบวัฒนธรรมไทย ท่านอง "ขึ้นต้นเป็นลำไม้ไผ่ แต่พอเหลาลงไป กลายเป็นบ้องกัญชา"

ข้อเขียนของผู้เขียนเป็นในทำนองแสดงความคิดเห็นประกอบตัวอย่าง เพื่อให้คนไทยเกิดความสำนึกและตื่นตัวทางวัฒนธรรมอย่างเช่น การสอนให้ใช้เลขไทยในโรงเรียน

ได้กล่าวถึงมิสชิส คาโยโกะ อาคิโมโตะ ผู้ซึ่งเป็นสุภาพสตรีชาวญี่ปุ่นได้มาศึกษานาฏศิลป์ไทยถึง 5 ปี แล้วนำกลับไปเปิดโรงเรียนสอนให้ชาวญี่ปุ่น ชื่อ โรงเรียนอาคิโมโตะ ตัวเธอเองมีความชำนาญการร่ายรำนาฏศิลป์ไทยชุดต่าง ๆ มากมาย เช่น เพลงรำ เพลงเร็ว แม่บท ฉุยฉายแปลงกาย รำชัดชาตรี ฉุยฉายวันทอง เทพบันเทิง รำกฤษฎาภินิหาร มโนห์รา พ้อนเล็บ พ้อนเทียน เชิงกระดึบ กลองยาว เป็นต้น แต่ชอบมากที่สุดคือชุดมโนห์ราและฉุยฉาย ลูกศิษย์ของเธอมีตั้งแต่อายุ 6 ขวบ ถึง 40 ปีกว่า

บทความยังได้กล่าวถึงอีกท่านหนึ่ง คือ อีอินคำ นักแสดงนาฏศิลป์จากแคว้นสิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน เธอชอบประเทศไทยและประเพณีวัฒนธรรมไทย ว่าคล้ายกับประเพณีบางอย่างที่บ้านของเธอ นอกจากนั้นเธอยังแสดงพ้อนเล็บ ซึ่งคล้ายกับนาฏศิลป์ไทยภาคเหนือมาก เป็นต้น

บทความที่ 11 ชำรงค์ศักดิ์ วงศ์สุวรรณชัย. "กวีเอกสุนทรภู่ บรมครูวรรณศิลป์," วัฒนธรรมไทย. 25(12) : 62 ; ธันวาคม 2529.

เป็นบทกวีนิพนธ์ ที่เขียนถึงกวีเอกของไทยคือ บรมครูสุนทรภู่ ได้อย่างกลมกลืนและมีความหมายที่เทิดทูน "...วรรณศิลป์สุนทรภู่ คู่ชาติไทย"

บทความที่ 12 นายลำพูน. "ตำนานเมืองอุบล," วัฒนธรรมไทย. 25(12) : 63 - 68 ; ธันวาคม 2529.

เป็นบทความที่เขียนเล่าถึงประวัติความเป็นมาของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเคยอยู่ในอาณาจักรขอมเป็นเวลานานถึง 842 ปี

ได้อ้างถึงหลักฐานต่าง ๆ ตำนานต่าง ๆ เช่น แผนที่แสดงการเคลื่อนที่ของไทยโบราณ จนถึงยุคปัจจุบัน ของกรมแผนที่ พบการอพยพจากเทือกเขาอัลไต ซึ่งเป็นดินแดนตอนใต้ของประเทศจีน แล้วอพยพเรื่อยลงมาจนถึงเมืองหนองแส จากนั้นคนไทยสายหนึ่งในจำนวนคนไทย 4 สาย ได้อพยพตามกันลงมา ก็ได้แยกตัวอพยพพุ่งลงมาทางใต้ ซึ่งมีชื่อเมืองตั้งอยู่เป็นระยะ ๆ นั่นคือ เมืองเสียมบัว หรือที่เรียกกันในสมัยนั้นว่า "ไทยประชุม" ผ่านลงไปทางเมืองเชียงรุ้ง เมืองสิงห์ และเมืองเชา ซึ่งก็คือเมืองหลวงพระบางนั่นเอง แล้วก็เคลื่อนขยายไปทางเมืองลานช้าง ที่เราเรียกกันว่า เมืองศรีสัตนาคนหุต ล่วงเข้านครพนม และดอนมดแดง ซึ่งเป็นชื่อบ้านที่หัวหน้า ผู้ที่เป็นคนนำเอาพรรคพวกอพยพกันมาตั้งเมืองอุบลราชธานี ดังนี้เป็นต้น

บทความที่ 13 "สรุปข่าว," <u>วัฒนธรรมไทย</u>. 25(12) : 69 – 72 ; ธันวาคม 2529.

เป็นสรุปข่าวเดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน มี 5 ข่าวด้วยกัน คือ การเบิกถอนใบอนุญาตสมาคมชาวรางน้ำสามัคคี เนื่องจากมีการลักลอบเล่นการพนันบิลเลียดรู การจัดตั้งมูลนิธิปฏิทินวัฒนธรรมปี 30 ประกวดภาพวาดชิงทุนการศึกษา ทัศนะของศิลปินชื่อดังต่อเยาวชนกับงานศิลปะจากการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ภาพเขียนเยาวชนไทยครั้งที่ 1 คือทัศนะของ นายถวัลย์ ดัชนี นายทวีรัก เจริญสุข นายพงษ์เดช ไชยคุตร นายไพโรจน์ สโมสร นายดำรงค์ วงศ์อุปราช นายอิทธิ คงคากุล และนายทวี นันทขว้าง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นครูศิลปิน ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการพัฒนาศิลปะของเยาวชนต่าง ๆ กัน

บทความที่ 14 อำนวย จั่นเงิน. "เปิดใจไขขาน," วัฒนธรรมไทย. 25(12) : 73 - 75 ; ธันวาคม 2529.

เป็นจดหมายถามตอบระหว่างบรรณาธิการวารสารวัฒนธรรมไทย กับสมาชิกและผู้สนใจวารสารวัฒนธรรมไทย รวม 5 ฉบับ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการปรับปรุงวารสารวัฒนธรรมและบทความต่าง ๆ รวมทั้งแก้ปัญหาข้อสงสัยของผู้ที่เขียนจดหมายมายังกองบรรณาธิการ

บทความที่ 15 อำนวย จั่นเงิน. "หอวัฒนธรรมบ้านละไม ต.มะเร็ต อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี," วัฒนธรรมไทย. 25(12) : 76 - 80 ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงการที่ สวช. ได้ขอพระราชทานผ้าพระกฐินไปถวายการวัดต่าง ๆ เป็นประจำปีละ 1 ครั้ง รวม 8 ครั้งด้วยกัน พร้อมแสดงรายละเอียดประกอบไว้ด้วย

นอกจากนั้นได้กล่าวถึงการที่ สวช. มีมติจัดตั้งหอวัฒนธรรมบ้านละไม ขึ้นที่บริเวณอาคารเรียน โรงเรียนวัดละไม ตำบลมะเร็ต อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พร้อมทั้งแสดงรายละเอียดต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการนี้ เช่น คำกล่าวอนุโมทนา ของท่านพระครูประโชติธรรมรักษ์ เจ้าอาวาสวัดละไม คำกล่าวรายงานในการเปิดหอวัฒนธรรมของ นายรัฐชัย สำเภาทอง นายอำเภอเกาะสมุย เป็นต้น

ภาคผนวก ค.

ปฏิทัศน์บทความ วารสารศิลปวัฒนธรรม ปี 2529

(จำนวน 216 บทความ)

บทความที่ 1 "จดหมายถึงบรรณาธิการ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(3) : 6 – 13 ; มกราคม 2529.

เป็นจดหมายถามตอบระหว่างบรรณาธิการกับผู้อ่าน เป็นการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ แลกเปลี่ยนกัน เช่นเรื่อง ส้มหมูยอ และหัวพันทั้งห้าทั้งหก ขวานหินเมืองพะเยา วาจามะขามหวาน เมืองเพชรบูรณ์ ยุทธภูมิทุ่งภูเขาทองและประตูดิน ทำได้แต่รับฟัง พูดถึงตัวสะกดภาษาไทยต่าง ๆ เช่น ข.ขวด กับ ฆ.คน และภาพเขียนของชาวดัชท์ในศตวรรษที่ 17 ภาพเป็นสีน้ำมันรูปกรุงศรีอยุธยา การพบเครื่องมือหินขวานหินที่พะเยา เป็นต้น

บทความที่ 2 ส. พลายน้อย. "ปีใหม่ในอดีต," ศิลปวัฒนธรรม. 7(3) : 16 – 19 ; มกราคม 2529.

กล่าวถึงประเพณีการขึ้นปีใหม่ต่าง ๆ เช่นของขวัญวันปีใหม่จากฝรั่งเศสที่ยึดครองอินโดจีนไว้ คือการเปิดศึกที่ชายแดน ผู้เขียนได้เขียนโดยใช้ประสบการณ์ในอดีตมาเป็นเครื่องช่วย กล่าวถึงตรุษเมืองละแวก เหตุผลที่ทางราชการเปลี่ยนแปลงวันขึ้นปีใหม่ จากวันที่ 1 เมษายน มาเป็น วันที่ 1 มกราคม เป็นต้น

บทความที่ 3 "สโมสรศิลปวัฒนธรรม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(3) : 20 – 31 ; มกราคม 2529.

เป็นบทสัมภาษณ์ ดร.ทักษ์ เฉลิมเตียรณ โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยคอร์แนล เช่น ความรู้เกี่ยวกับงานในประเทศอินโดนีเซียมีมากกว่าไทย เพราะขนาดของประเทศนั้นใหญ่กว่าไทยหลายเท่า การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยคอร์แนล ระดับปริญญาตรี

ปริญญาโท และปริญญาเอก เช่นปัจจุบัน มีจำนวนนักศึกษาเกือบ 2 หมื่นคน มีนักศึกษาต่างชาติ 1,600 คน เป็นคนไทยเกือบ 30 คน (1985) และปัจจุบัน ดร.ทักษ์ ดำรงตำแหน่งผู้รักษาการผู้อำนวยการ การรับนักศึกษาทางด้านศิลปะและวิทยาศาสตร์ฯ และยังเป็นรองศาสตราจารย์พิเศษของมหาวิทยาลัยคอร์แนลอีกด้วย เป็นต้น

นอกจากนั้นได้กล่าวถึงข่าววัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น ข่าวเกี่ยวกับห้างพาต้า ศูนย์การค้า ที่ส่งเสริมสนับสนุนศิลปวัฒนธรรม มาตลอด การประชุมคณะกรรมการบริหารทางด้านเอกสารจดหมายเหตุอาเซียนฯ กล่าวถึงเครื่องเขียนฝีพระหัตถ์สมเด็จพระเทพฯ ทัวร์แม่ฮ่องสอน จัดโดยกรมศิลปากร หอวัฒนธรรม จังหวัดกาญจนบุรี

บทความที่ 4 ธรรมเกียรติ กันอริ. "สโมสรศิลปวรรณกรรม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(3) : 32 – 48 ; มกราคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของวรรณกรรมต่าง ๆ โดยเริ่มตั้งแต่เรื่องมหาชาติกับคนรุ่นใหม่ : พระเวสสันดรใจดี จนเป็นกิเลสหรือไม่ ? เช่น การบริจาคช้างปัจจัยนาคซึ่งเป็นของหลวง หรือการบริจาคพระมเหสีและพระโอรสธิดาซึ่งไม่น่าจะอยู่ในพระราชอำนาจ อันเป็นการอภิปรายถึงทัศนต่าง ๆ เช่น การคำนึงถึงความถูกต้องของมิติเวลาในอดีตซึ่งไม่เหมือนปัจจุบัน เป็นต้น

นอกจากนั้นได้แนะนำหนังสือน่าอ่าน การจัดประกวดนวนิยายเพื่อเยาวชนเป็นครั้งแรก การวิจารณ์หนังสือที่ระลึก "รอง สยามานนท์" การจัดประกวดแต่งหนังสือธรรมะ และรวมบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ "ประวัติศาสตร์" พ.ศ. 2488 – 2527 "คำทักทาย" ของญี่ปุ่น ซามูไรด้านสันหรือด้านคม พระมาลัย : กรอบเกณฑ์ของคนโบราณ

ภาพพิมพ์ร่วมสมัยจากญี่ปุ่น วัฒนธรรมกับงานพัฒนา ส่วน "ศรีจุฬาลักษณลำ" น้ำค้างที่เมืองสุโขทัย เป็นต้น

บทความที่ 5 เนื่อง นิลรัตน์, ม.ล. "ชีวิตที่อยู่ร่วมกัน ในวังสุนันทา ตำหนักพระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(3) : 49 – 60 ; มกราคม 2529.

เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ในอดีตที่วังสวนสุนันทา เป็นต้นว่าในวังไม่มีคำว่าบ้าน เขาเรียกกันว่า เรือน เช่น เรือนท่าน โอภาษ เรือนท่านองค์ปุ๋ย...ปลูกอยู่ห่างกันพอสมควร หรือความตอนหนึ่งว่า "...เจ้าครอกหญิงสะบาย เธอก็อยู่กับฉันด้วยความซื่อสัตย์มาเป็นเวลานาน วันนี้เธออายุ 60 ปี ฉันก็มีของขวัญที่จะให้รางวัลแก่เธอ (คำว่า เจ้าครอกนี้เป็นคำยกย่องสูงกว่าคำว่า ท่านหญิงสบาย)"... หรือ "บัดนี้ วังสุนันทา ก็ได้กลายเป็นสถาบันการศึกษาใหญ่โต คือ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา" เป็นต้น

บทความที่ 6 ล้อม เพ็งแก้ว. "ค้นคำค้นความ วันยุทธหัตถี พ.ศ. 2135 ตรงกับวันที่ 25 มกราคม จริงหรือ ?," ศิลปวัฒนธรรม. 7(3) : 62 – 68 ; มกราคม 2529.

กล่าวถึง วันที่ 25 มกราคม ไม่ใช่วันกระทำยุทธหัตถี ไม่ว่าจะเทียบวันที่กับระบบใด แต่...เป็นวันซึ่งพระราชดำรัส สั่งให้เอานายทัพนายกองจำใส่เรือนตรุไว้ก่อน 3 วัน พ้นแล้วจึงให้สำเร็จโทษ โดยพระอัยการศึก โดยได้แสดงการค้นคว้าเปรียบเทียบต่าง ๆ และได้อ้างถึงความในพระราชพงศาวดาร (ฉบับบริติช มิวเซียม) เป็นต้น

บทความที่ 7 นิยม สุขรองแพ่ง. "ขุนรองปลัดชู : วีรบุรุษแห่งหาดหว้าขาว ที่ถูกลืม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(3) : 70 – 74 ; มกราคม 2529.

กล่าวถึงขุนรองปลัดชู เป็นกรมการเมืองอยู่ที่วิเศษชัยชาญ พร้อมด้วยไพร่สี่ร้อยเศษ ควบม้าฝ่าฝนมาอาสาศึกรบพม่า เช่น จากพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา บรรยายสงครามไทยพม่า ก่อนเสียกรุงไว้ตอนหนึ่งว่า "๏..ฝ่ายทัพพม่ายกมาถึงที่นั้น พอเพลาเช้าครู่ขุนรองปลัดชูก็แต่งตัวกับพลทหารทั้งนั้น ก็ครูกันออกโจมตีทัพพม่ารบกันด้วยอาวุธสั้นถึงตะลุมบอน ฟันแทงพม่าล้มตายเป็นอันมาก และตัวขุนรองปลัดชูนั้น ถือดาบสองมือวิ่งเข้าในท่ามกลางศึก ฟันพม่าตายล้มลงไปกายกันดังขอนไม้ แต่รบกันอยู่แต่เช้าจนเพลาเที่ยง..."

บทความที่ 8 ชูจิตร ไตรย์ พืชน์, เรือเอกหญิง. "วิวัฒนาการของกองทัพไทย," ศิลปวัฒนธรรม. 7(3) : 76 – 81 ; มกราคม 2529.

ได้กล่าวถึงหลักฐานที่เกี่ยวกับกองทัพไทยที่เก่าแก่ที่สุด คือ ภาพจำหลักที่ระเบียงปราสาทนครวัด ประเทศกัมพูชา ซึ่งสลักไว้ในรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (พ.ศ. 1724 – 1761) แสดงขบวนพยุหยาตราของกองทัพพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 (พ.ศ. 1656 – 1695) มีจารึกบอกไว้ว่าเป็นชาวสยามตอนหนึ่ง แต่ชาวสยามในบันทึกนั้นจะเป็นไทยหรือไม่ยังเป็นข้อสงสัยอยู่

นอกจากนั้นก็มีการแบ่งทัพต่าง ๆ เป็นชั้นสูงได้แก่เหล่าพลช้างเรียกว่านายช้าง ชั้นกลางได้แก่เหล่าพลม้าเรียกว่านายม้า ชั้นต่ำได้แก่เหล่าพลราบเรียกว่านายตีน

ได้บรรยายถึงทัพไทยในสมัยอยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ จนกระทั่ง การจัดทหารแบบใหม่ การแบ่งส่วนราชการของกระทรวง กลาโหม เป็นต้น

บทความที่ 9 เทพหัสดิน ณ อยุธยา, พลเอกพระยา. "น้ำพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว," ศิลปวัฒนธรรม. 7(3) : 82 – 87 ; มกราคม 2529.

กล่าวถึงเมื่อประมาณ พ.ศ. 2430 สมเด็จพะเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ ประชวรพระโรคปอดอักเสบ แพทย์หลวง ถวายคำแนะนำให้เสด็จประพาสทะเล และประทับตากอากาศทะเลสัก 2 เดือน กล่าวถึงพระราชอัธยาศัยของล้นเกล้าล้นกระหม่อมเมื่อทรงพระเยาว์นั้น นิ่ง ๆ ขรึม ๆ ไม่ซนเหมือนเด็กในวัยเดียวกัน รู้สึกว่ามีความสุขุมเป็นสมบัติประจำพระองค์มาแต่ปฐมวัย

ได้เล่าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ อีกมากเช่น "ข้าพเจ้าจำได้ว่าวันนั้น ล้นเกล้าล้นกระหม่อมได้ทรงพระศรวลมาก เพราะคนไทยอ้วนตกโคลน กับฝรั่งนุ่งผ้าโจงกระเบน" และเรื่องราวต่าง ๆ อีกมาก จนกระทั่งจบบทความว่า "ขอพระราชทานยืนยันด้วยความจงรักภักดีและความอาลัยรักอย่างสุดซึ้ง ถวายมาพร้อมกับน้ำตาของทหารผู้ไม่เคยร้องไห้ให้ใครเลย"

บทความที่ 10 มุนตรี ตราโมท. "ท้าทับขับไม้มโหรี," ศิลปวัฒนธรรม. 7(3) : 88 – 92 ; มกราคม 2529.

เป็นบทความที่คัดคำกลอนมาจากเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่ ซึ่งแสดงว่าในสมัยที่สุนทรภู่แต่งเรื่องพระอภัยมณีนั้น วงขับไม้ยังไม่เป็น

วงดนตรีสำหรับบรรเลง ขับกล่อมเพื่อความสำราญของท่านผู้สูงศักดิ์ เช่นเดียวกับวงมโหรี

บทความได้ให้ความรู้ต่าง ๆ มากมาย อย่างเช่นว่าทำไมจึงเรียกว่าขับไม้ เช่นคำว่า ขับนกขับไม้ หรือคงจะเป็นขับชมนกชมไม้ ซึ่งคงจะพรรณาในเรื่องนกและเรื่องไม้ เป็นต้น

บทความที่ 11 สารูป ฤทธิ์ชู. "ในสภาพการเมืองพัทลุง พ.ศ. 2315 – 2439," ศิลปวัฒนธรรม. 7(3) : 94 – 105 ; มกราคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของสภาพการเมืองต่าง ๆ ของพัทลุงในช่วงเวลานั้น เช่น ราชธานี พยายามเปลี่ยนเจ้าเมือง จากตระกูล "ณ พัทลุง" ถึงตระกูล "ณ นคร" แล้วกลายเป็นตระกูล "จันทโรจ–วงศ์"... การที่ตระกูลจันทโรจวงศ์ สร้างความสัมพันธ์กับ ตระกูล ณ พัทลุง จนเหมือนตระกูลเดียวกัน มีอำนาจและอิทธิพลสูงมากอย่างที่เรียกว่าแบบ "กินเมือง"

ต้นตระกูล ณ พัทลุง นับถือศาสนาอิสลาม เป็นเจ้าเมืองชื่อตาตุ มะระทุม และประกาศของไทย เช่น ห้ามมิให้ไทยและมอญเข้าร้องและนับถือศาสนา พระมะหะหมัด หรือการที่เมืองนครศรีธรรมราชกับสงขลาเป็นคู่อริกันตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เรื่องราวต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเรื่องที่น่าศึกษา โดยเฉพาะในด้านปฏิกิริยาของกลุ่มผู้ปกครองเดิม ที่มีต่อรัฐบาล

บทความที่ 12 ไมเคิล ไรท์. "หลายรสหลายเรื่อง," ศิลปวัฒนธรรม. 7(3) : 110 – 114 ; มกราคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวต่าง ๆ หลาย ๆ เรื่อง เช่น สังคมสยามสังคมบุญคุณ ? บุญคุณต้องทดแทน แค้น..ต้องถือคติ" "เวรย่อมระงับ

ด้วยการไม่จองเวร" และได้บรรยายถึงสังคมบุญคุณในลังกา ในสยาม ผลของการเปลี่ยนแปลงสังคม การจ้างฝรั่งและซื้อวิชาการของเขา มาทำทางรถไฟ เป็นต้น กล่าวถึงว่าอะไรควรอนุรักษ์ อะไรควร "ทิ้ง" การเปลี่ยนระบอบบุญคุณเป็นระบอบพาณิชย์

บทความที่ 13 ภาษิต จิตรภาษา. "พจนานุกรมนิรุตติศาสตร์," ศิลปวัฒนธรรม. 7(3) : 116 – 117 ; มกราคม 2529.

กล่าวถึงการใช้คำต่าง ๆ เช่น "ความเลื่อน" อย่างคำว่า ควันหลง ลงแขก ลงนิ้ว ผีถึงป่าช้า เหวี่ยงแห กล่าวถึง "เสียงเลื่อน" อย่างคำว่า พเนจร พระ หรืออย่างคำว่า ลิ่วล้อ มาจากงิ้ว คือ หลิวหลอคือพวกพลทหารที่ไม่มีชื่อเวลารบก็เฮเข้ารบ เป็นต้น

บทความที่ 14 เรืองชัย ทรัพย์นิรันดร์. "งู ๆ ปลา ๆ เพลงกล่อมลูก," ศิลปวัฒนธรรม. 7(3) : 118 – 119 ; มกราคม 2529.

กล่าวถึงการกล่อมเด็กด้วยเพลงในอดีตที่ผ่านมา ได้เล่าถึงเรื่องราวต่าง ๆ เช่น "วันก่อนเมียผมกล่อมเจ้าลูกสาวตัวเล็กให้นอนด้วยเพลงกาเหว่าเอย ไข่ให้แม่กาฟัก แม่กาหลงรัก นึกว่าลูกในอุทร สู้เอาเหยื่อไปป้อน... เท่านั้นแหละครับ ลูกชายที่นอนดูโทรทัศน์อยู่ดี ๆ ปล่อยโฮออกมาทันที" ได้แสดงข้อคิดความเห็นต่าง ๆ เช่น การถ่ายทอดอารมณ์เพลงซึ่งสื่อถึงกันได้ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก เป็นต้น

บทความที่ 15 เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. "พื้นบ้านชานเรือน," ศิลปวัฒนธรรม. 7(3) : 120 – 121 ; มกราคม 2529.

กล่าวถึงอดีตอันมิอาจคับได้ เช่น "พิพิธภัณฑ์หรือสถานแสดงอดีตนั้น เป็นเรื่องจำเป็นของประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนที่อยู่ในวัยศึกษา พิพิธภัณฑ์ที่จัดได้ดี เช่น จำลองอดีตได้อย่างมีชีวิตชีวาก็ยิ่งจะประทับใจ ติดอยู่ในความทรงจำไปนานแสนนานทีเดียว" ได้กล่าวถึงพิพิธภัณฑ์ในอเมริกา การแสดงหุ่นขี้ผึ้งนโปเลียน พิพิธภัณฑ์สงครามอนุสรณ์สถานที่กองทัพนโปเลียน ซึ่งไม่เคยแพ้ใครต้องมาพ่ายแก่อังกฤษในสงครามวอเตอร์ลู ได้เสนอแนะว่ารูปแบบของพิพิธภัณฑ์ ไม่ควรมีสภาพเป็นโกดังเก็บของ เป็นต้น

บทความที่ 16 ชรรค์ชัย บุญปาน. "เดือนหนึ่งอัดที่หนึ่ง," ศิลปวัฒนธรรม. 7(3) : 122 ; มกราคม 2529.

เล่าถึงการนั่งเครื่องบินปีกหมุน 3 วันเต็ม จากเชียงรายมาแม่สะเรียง แม่ฮ่องสอน จุดหมายปลายทางคือ มุ่งสู่เชียงใหม่ โดยใช้ตัวอักษรวาดเป็นภาพต่าง ๆ ที่เห็นให้ผู้อ่านได้รับรู้ด้วย แล้ววกมาสู่ปัญหาของรัฐบาลในการแก้ปัญหาการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ เช่น การกู้ การรัดเข็มขัด การคุมครองอุตสาหกรรม การลดค่าเงินบาท เป็นต้น ข้อความเป็นลักษณะอภิปราย แสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะต่าง ๆ

บทความที่ 1 "จดหมายถึงบรรณาธิการ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(4) : 6 – 13 ; กุมภาพันธ์ 2529.

เป็นจดหมายถามตอบระหว่างบรรณาธิการวารสารศิลปวัฒนธรรม กับผู้อ่าน และผู้สนใจที่เขียนจดหมายมาถึง เช่น ตามพรลิง ไม่ได้แปลว่า "นคร" พระนิรันตรายของเก่าหรือของใหม่ การขับเสภาที่ปักษ์ใต้ คำว่า ละว้า กับคำว่า ชาวเขา การจัดงาน เมืองเพชร พระนครคีรี เป็นต้น

บทความที่ 2 "สโมสรศิลปวัฒนธรรม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(4) : 14, 17 – 24, 38 ; กุมภาพันธ์ 2529.

เป็นรายงานพิเศษ : จากทุ่งกุลาร้องไห้ เช่น ข้าวขาวดอกมะลิมาจากไหน อันเป็นสมญานามปัจจุบันของทุ่งกุลาร้องไห้ กล่าวถึงการเป็นโรคของปลาในหนอง กล่าวถึงสภาวะเศรษฐกิจแบบตามมีตามเกิด

นอกจากนั้นก็เป็นเรื่องราวสั้น ๆ เกี่ยวกับมนุษยศาสตร์ตายแล้วหรือ ? ปัญหาการถ่ายทอดสาระทางมนุษยศาสตร์ ซึ่งสถาบันที่รับผิดชอบควรจะต้องมองเห็นประเด็นปัญหานี้ เรื่องเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์ : ลูกเมียน้อยที่น่าเบื่อหน่าย สำหรับการพัฒนาประเทศจริงหรือ ? เช่น สภาพการณ์ของมนุษยศาสตร์ปัจจุบัน ทรัพยากรมนุษย์ ขุมทรัพย์ในการพัฒนาประเทศ แนวทางแก้ไขปัญหามนุษยศาสตร์ เป็นต้น กล่าวถึง ค. คน และ ต.ตวาย หรือ ฃ ฅ มาจากไหน ? ซึ่งบรรยายถึงความเส้นต้นของนักเอกลักษณ์ไทย เช่นกล่าวว่า ไม่มีเหตุผลใดที่ใครจะคิดอักษรหลาย ๆ ตัว เพื่อแทนเสียงเดียวกัน เป็นต้น ทั้งยังมีเรื่องราวเกี่ยวกับช่างกลึง–ช่างชักใคร ? ทำอะไร ? และช่างกลึงพึ่งช่างชัก ช่างสลักพึ่งช่างเขียน อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงระเบียบการทำงานของช่างศิลปะ ซึ่งต้องมีขั้นตอนเป็นลำดับก่อนหลัง หรือกล่าวถึงการที่ช่างจะทำอะไร ต้องเขียนแบบขึ้นก่อน เรียกว่า อย่างหรือให้อย่าง เป็นต้น

บทความที่ 3 "สโมสรศิลปวรรณกรรม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(4) : 18 – 23 ; กุมภาพันธ์ 2529.

กล่าวถึงวรรณกรรมจีน ในวรรณกรรมไทย เช่น ความสัมพันธ์ของจีนกับไทยมีมาช้านาน หรือโลกโบราณในซีกตะวันออกแถบนี้ ล้วนตกอยู่ในกระแสอารยธรรมใหญ่ 2 กระแส คือ จีนกับอินเดีย แต่ไทยดูจะรับแขกมากกว่ารับจีน กล่าวถึงเอกลักษณ์ไทยในสามก๊ก สามก๊กฉบับวณิพก ของยาขอบ สามก๊กฉบับนายทุนของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช หรือโจโฉ นายกรัฐมนตรีตลอดกาล นางพญาฮองไทเฮา ของ น.ม.ส. บทพระราชนิพนธ์เรื่อง ยิวแห่งบูรพาทิศของรัชกาลที่ 6 กล่าวถึงแหล่งวรรณกรรมจีนในไทยที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่งคือ หนังสือพิมพ์จีนในประเทศไทย โดยบทความนี้มุ่งเสนอให้รู้จักความเป็นมนุษย์ร่วมกัน จากมิตรร่วมลักษณะประชาชาติของตน

ตอนท้ายบทความมีการแนะนำหนังสืออ่านอ่าน ๆ ต่าง ๆ เช่น เรื่องเล่าจากชาวใต้ เพราะเขือคือเพื่อน เป็นต้น

บทความที่ 4 ไมเคิล ไรท์. "หลายรสหลายเรื่อง," ศิลปวัฒนธรรม. 7(4) : 40 – 42 ; กุมภาพันธ์ 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของสิ่งที่มีลักษณะแท้และลักษณะปลอม ได้ยกตัวอย่างประกอบ เช่น ของไทยแท้ ของไทยเทิม เป็นการแสดงทัศนะของผู้เขียนต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพสิ่งแวดล้อมที่พบเห็นอยู่ในชีวิตประจำวัน

บทความที่ 5 ภาษิต จิตรภาษา. "พจนานุกรมนิรุกติศาสตร์," ศิลปวัฒนธรรม. 7(4) : 44 – 45 ; กุมภาพันธ์ 2529.

กล่าวถึงการใช้คำต่าง ๆ เช่น "คำคู่" ได้แก่ ล่าถอย อบรม เคี่ยวเข็ญ เคี่ยวเค็ญ เต็มเม็ดเต็มหน่วย หรือ "เสียงเลื่อน" เช่น ทำวล – กังวล ไหซอง คำเปรียบเปรยต่าง ๆ เป็นต้นว่า สาแหรกขาด แพแตก

บทความที่ 6 เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. "พื้นบ้านชานเรือน," ศิลปวัฒนธรรม. 7(4) : 46 – 47 ; กุมภาพันธ์ 2529.

กล่าวถึงลายมือสุนทรภู่อยู่ที่ไหน เนื่องในวาระครบรอบ 200 ปี สุนทรภู่ ครูกลอนตลาด ซึ่งมีผลงานที่เป็นหลักอยู่ที่กุฏิวัดเทพธิดาเท่านั้น นอกนั้นไม่มีการเก็บรายละเอียดชีวิตของท่านไว้ที่ไหนเลย

ผู้เขียนได้อ้างถึงเชคสเปียร์ ซึ่งมีการเก็บหลักฐานของท่านผู้นี้ไว้อย่างดียิ่ง ได้พูดถึงการกระตุ้นสำนึกในเรื่องการเก็บอดีต เก็บประวัติศาสตร์ อันเป็นของซึ่งปัจจุบันไม่มี

บทความที่ 7 เรืองชัย ทรัพย์นิรันดร์. "งู ๆ ปลา ๆ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(4) : 48 – 49 ; กุมภาพันธ์ 2529.

กล่าวถึงเรื่องราว เมื่อถึงหน้าเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันปิยมหาราช (23 ตุลาคม) งานฉลองรัฐธรรมนูญ การประกวดนางสาวไทย งานปีใหม่ งานวัด งานชุมนุมศิษย์เก่า โดยเน้นถึงการที่เด็ก ๆ ไม่ค่อยได้รับความเอาใจใส่จากผู้ใหญ่มากนัก นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

บทความที่ 8 ชลอ ช่วยบำรุง. "พระเจ้าตากสินเป็นวรรณโรค-หรือ?," ศิลปวัฒนธรรม. 7(4) : 50 – 51 ; กุมภาพันธ์ 2529.

ผู้เขียนได้อ้างถึงข้อเขียนของ คุณไพโรจน์ โพธิไทร เรื่อง ปัจฉิมกาลของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี กับ สมุดข่อยวัดรัชฎาธิฐานราชวิหาร (วัดเงิน) เช่น "ขอบวรบงกชพิวัลยไว ที่ครรไลหงษ์ทิพรังสรรค์ ช่วยดับโศกวรรณโรคโรคัน ให้ทรงพระฉวีวรรณสมบูรณ์งาม" กล่าวถึงนิราศกวางตุ้ง โรคฝีในท้อง กล่าวถึงการสันนิษฐานว่า วรรณโรค น่าจะเกี่ยวกับ กลาก เกลื้อน สิว คือเป็นโรคผิวหนังมากกว่า เป็นต้น

บทความที่ 9 กุสุมา รักษมณี. "ว่าด้วยคำ "อารยะ"," ศิลปวัฒนธรรม. 7(4) : 52 – 53 ; กุมภาพันธ์ 2529.

กล่าวถึงความหมายของคำ อารยะ แปลว่า เจริญ ดังมีใช้ในคำว่า อารยชน อารยธรรม อารยประเทศ เป็นต้น กล่าวถึง ฮิตเลอร์ อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับอารยะ ซึ่งถูกคนอื่นเป็นพื้นฐานของนโยบาย กำจัด อนารยะ ซึ่งเท่ากับทำให้พวกอารยะกลายเป็นพวกอนารยะโดยไม่รู้ตัว

บทความที่ 10 ต้วน ลิเชิง. "ความเป็นมาของคนไทในสิบสองพันนา," ศิลปวัฒนธรรม. 7(4) : 54 – 61 ; กุมภาพันธ์ 2529.

กล่าวถึง ต้วน ลีเชิง อายุ 42 ปี นักวิชาการประจำสถาบันเอเชียตะวันออกศึกษา แห่งมหาวิทยาลัยจงซัน มณฑลกวางตุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งได้รับเชิญมาบรรยายเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ จีน – ไทย

ได้บรรยายถึงคำปรารภของเขา และได้ให้ข้อมูลต่าง ๆ เช่น "ขวานหินมีบ่า" เป็นวัฒนธรรมของเผ่าชนไป๋เยี้ย ซึ่งนักโบราณคดีจีน

มีความเห็นว่า คือบรรพบุรุษของไทยสิบสองพันนา จึงเป็นถิ่นกำเนิดแห่งหนึ่งของคนไทย ทั้งได้อ้างถึงบันทึกที่เกี่ยวกับสิบสองพันนาในเอกสารโบราณจีน ซึ่งมีเรื่องราวของแบบแผนการแต่งกาย ประเพณีสักร่างกาย การสร้างบ้านเรือน การเลี้ยงชีพ พิธีแต่งงานและฝังศพ การค้นพบทางโบราณคดีของสิบสองพันนาเมื่อเร็ว ๆ นี้ จนกระทั่งถึงชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทในปัจจุบัน เป็นต้น

บทความที่ 11 สุชาติ ภูมิบริรักษ์. "ทรุษจีนในเมืองจีนแผ่นดินใหญ่," <u>ศิลปวัฒนธรรม</u>. 7(4) : 62 – 68 ; กุมภาพันธ์ 2529.

กล่าวถึงทรุษจีน ประเพณีอันยาวนานสืบทอดกันมา 3,000 – 4,000 ปีแล้ว อันมีหลักฐานบันทึกสมัยชุนชิว (722 – 481 ปีก่อน ค.ศ.) บรรยายถึงการจุดประทัดขับไล่ภูติผีของคนจีน การแขวนรูปเทพารักษ์ให้เฝ้าประตูกันผี อาหารการกิน ในวันทรุษจีน มหรสพทรุษจีน การแห่สิงโต–เชิดมังกร เป็นต้น

บทความที่ 12 วิทิต วัฒนาวิบูล. "การแพทย์และเภสัช ของชนชาติไทในสิบสองพันนา (เขียนโดยเวิน เยวียนชาย)," <u>ศิลปวัฒนธรรม</u>. 7(4) : 70 – 73 ; กุมภาพันธ์ 2529.

เป็นบทความที่ผู้เขียนได้แปลและเรียบเรียงขึ้นจากข้อเขียนของเวิน เยวียนชาย

บทความได้บรรยายถึงการแพทย์และเภสัชไทนั้นเกิดขึ้นจากการสะสมความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ จากการปฏิบัติมาเป็นเวลายาวนาน ซึ่งนอกจากจะมีลักษณะพิเศษเป็นของตนเองแล้วยังมีส่วนที่คล้ายและสัมพันธ์กับการแพทย์จีนอย่างลึกซึ้ง กล่าวถึงรูปแบบของยาไทต่าง ๆ เช่น การฝน การอบ การอบยา และยาทา เป็นต้น

บทความที่ 13 วีรวัฒน์ ตันติวิรมานนท์. "มุ่งหน้าไปสำนักเสียวลิ้มยี่," ศิลปวัฒนธรรม. 7(4) : 74 – 83 ; กุมภาพันธ์ 2529.

กล่าวถึงการที่ผู้เขียนที่ชอบเดินทางเพื่อศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ของโลก ได้เดินทางไปถึง "สำนักเสียวลิ้มยี่" บนผืนแผ่นดินใหญ่ของจีน และได้เขียนยืนยันว่าสำนักนี้มีอยู่จริง

บทความได้บรรยายถึงสิ่งต่าง ๆ อันเป็นประสบการณ์ที่ผู้เขียนได้ประสบมา เช่น ความเชื่อของชาวจีนที่ว่า "ฟ้าแผ่นดินจีน ถูกค้ำด้วยเสาแห่งขุนเขาทั้งห้า" กล่าวถึงภูเขาซงซาน 1 ในห้า เป็นที่ตั้งของวัดเสียวลิ้มยี่ กล่าวถึงศิลาจารึกของพระนางบูเช็คเทียน ศิลาจารึกของจักรพรรดิถังไทจงฮ่องเต้ หลีซือหมิน หรือที่รู้จักกันในนาม "องค์ชายสี่" ได้กล่าวถึงรูปแกะสลักของ ตักบ๊อโจวซือ ปฐมปรมาจารย์แห่งวัดเสียวลิ้มยี่ การเขียนหนังสือโดยใช้พู่กันจีนอันเป็นศิลปะเชิงชั้นสูง สถูปหกเหลี่ยม สูง 5 เมตร สร้างโดยจักรพรรดิ์ ไทตั้ง เป็นต้น ซึ่งการเที่ยวชมจะต้องใช้เวลาเป็นอาทิตย์ มิฉะนั้นจะเร่งรีบเหมือนคำจีนที่ว่า "ควบม้าชมดอกไม้"

บทความที่ 14 สายสุนีย์ สุขนคร. "สะพานจีน ทอรุ้งเหนือ ลอนคลื่น และหลังเต่าจุมพิตเมฆ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(4) : 84 – 89 ; กุมภาพันธ์ 2529.

กล่าวถึงสะพานในผืนแผ่นดินใหญ่จีนที่ทำขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยและเพื่อความสวยงามโดยตรง ซึ่งมีทั้งสะพานซึ่งใช้โป๊ะรอง สะพานที่สร้างบนเสาเดี่ยว สะพานโค้ง หรือสะพานแขวน ได้กล่าวสอดแทรกความสวยงามและอารมณ์ไว้ด้วย เช่น กวีได้มีบทนิพนธ์เกี่ยวกับสะพานไว้ต่าง ๆ เป็นต้นว่า "รุ้งกินน้ำ ที่ทอดกายเหนือคลื่น" และเป็น "หลังเต่า

ที่พร้อมจะสัมผัสเมฆ" และสะพานจีนจัดได้ว่าเป็นศิลปะที่สร้างขึ้นตามความนึกคิด และการใช้ประโยชน์ มากกว่าจะเป็นไปตามหลักวิศวกรรม

ได้กล่าวถึงสะพานที่สวยงามที่สุดคือ สะพานในพระราชวังฤดูร้อน "สวยงามจนทำให้มีความรู้สึกว่า คือสะพานเชื่อมระหว่างโลกมนุษย์และสวรรค์" นอกจากนั้นยังมีสะพานเข็มขัดหยก "โค้งสวยงามเหมือนคลื่นม้วนตัว" สะพาน 17 ช่องโค้ง "แสดงลักษณะเด่นแบบสะพานจีน "เมื่อมองดูส่วนโค้งใต้สะพาน ไม่เพียงแต่จะมองเห็นช่วงน้ำใต้สะพานเท่านั้น แต่คล้ายกับจะจินตนาการเห็นเป็นรูปพระจันทร์โผล่ออกมาจากหมู่เมฆ หรือเป็นรุ้งกินน้ำที่ทอดไปสุดสายตา รูปแบบที่สวยงามเช่นนี้ชักชวนให้น่าทัศนาและเดินชมไปเรื่อย ๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด"

บรรยายถึงการสร้างสะพานโค้งด้วยหิน ตามหลักการของจีนที่ว่า "แข็งแต่อ่อน" เป็นต้น

บทความที่ 15 สามชาย พนมขวัญ. "จดหมายเหตุจากสวีเดนว่าด้วยเรือยนต์ลำแรกในสยาม," <u>ศิลปวัฒนธรรม</u>. 7(4) : 90 – 95 ; กุมภาพันธ์ 2529.

เป็นบันทึกของชาวสวีเดนคนหนึ่ง เกี่ยวกับเรือและเรือยนต์ลำแรกในสยาม ในตอนปลายสมัย ร.5 เช่นกล่าวถึง "ราชสำนักในสยามและเชื้อพระวงศ์นิยมเล่นเรือเหมือนเจ้านายในสวีเดน เรือของเจ้านายในสยามมีรวมกันไม่น้อยกว่า 150 ลำ มีหลายแบบหลายขนาดทั้งเรือยนต์และเรือกลไฟจอดเรียงรายเป็นแถวนอกกำแพงพระราชวัง" เป็นต้น ทั้งยังได้กล่าวถึงระบบพาณิชย์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรืออีกด้วย

บทความที่ 16 เมธา วิจักขณะ. "เมืองโบราณกับคูน้ำคันดิน ในแอ่งโคราช : แง่คิดใหม่," ศิลปวัฒนธรรม. 7(4) : 96 – 103 ; กุมภาพันธ์ 2529.

กล่าวถึงคูน้ำคันดิน ที่เป็นชุมชนหรือบ้านเมืองในสมัยโบราณในแอ่งโคราช ที่มีจำนวนมากมาย แสดงว่ามีชนชั้นสูงหรือชนชั้นผู้นำคอยควบคุมแรงงานจำนวนมากที่เกณฑ์มาขุดคูน้ำและคันดิน ซึ่งนักโบราณคดีว่า "ชนชั้นสูง" หรือ "ชนชั้นผู้นำ" นี้ มีขึ้นไม่ต่ำกว่า 2,000 ปีมาแล้ว ได้กล่าวถึงแหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท การขุดค้นพบศิลปะวัตถุในชั้นดินชั้นดิน เช่น ใบหอก ขวานสำริด เป็นต้นว่า กลองมะโหระทึกสำริดของวัฒนธรรมดองซอนในประเทศเวียดนาม เป็นต้น

บทความที่ 17 นิธิ เอียวศรีวงศ์. "200 ปีของการศึกษา ประวัติศาสตร์ไทยและทางข้างหน้า," ศิลปวัฒนธรรม. 7(4) : 104 – 120 ; กุมภาพันธ์ 2529.

กล่าวถึงวิวัฒนาการของการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย คือ แรกเริ่มที่เดียวนั้นประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยเป็นสมบัติของ "ชนชั้นสูง" ได้มีความเคลื่อนไหวเพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ไทย อันได้นำมาซึ่งความสนใจต่อบทบาทของสามัญชนในประวัติศาสตร์ และปลดปล่อยจากเรื่องราวที่แวดล้อมอยู่กับพระราชวังมาสู่ชีวิตของคนในหมู่บ้าน และสุดสิ้นลงเมื่อสามัญชนทั่วไปหมดความสนใจประวัติศาสตร์ไทย

ได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์นิพนธ์ต่าง ๆ เช่น สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ จนถึง จิตร ภูมิศักดิ์ รองศาสตราจารย์ ศรีศักร

วัลลิโภคม สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ได้ยกตัวอย่างโฆษณาการท่องเที่ยวสุโขทัย ด้วยประวัติศาสตร์จอมปลอมของ "กรุงสุโขทัยธานี" (อันเป็นชื่อไม่มีจริง) เป็นต้น อันเป็นการค้นหา ทางออกของประวัติศาสตร์ไทย ที่จะต้องร่วมกันค้นคว้าแก้ปัญหากันต่อไป

บทความที่ 18 ชรรค์ชัย บุญปาน. "เดือนหนึ่ง อัดที่หนึ่ง," ศิลปวัฒนธรรม. 7(4) : 122 ; กุมภาพันธ์ 2529.

บรรยายถึงการที่คนเรามีชีวิตอยู่ได้ด้วยคนอื่น ได้กล่าวถึงสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมแวดล้อม ได้อ้างถึงนิทรรศการสภาพแวดล้อมของแหล่งผลิตหัตถกรรมท้องถิ่น ณ หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กล่าวถึงคำ "เทคโนโลยี นั้น ไทยราชการท่านใช้ว่า วิทยาการ หรือประยุกต์วิทยา ก็จริง แต่พี่น้องชนบทของผมที่สุพรรณบุรี ใช้คำว่า ส้นตีน" เป็นต้น

บทความที่ 1 "จดหมายเหตุบรรณาธิการ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(5) : 6 ; มีนาคม 2529.

เป็นบทความที่เกี่ยวกับนักประวัติศาสตร์ไทยและนักโบราณคดีไทย ในลักษณะที่ว่าพร้อมหรือยังที่จะประกาศ "เสรี" ให้พ้นจากพันธนาการทางความคิดที่ครอบงำโดย "นักค้นคว้าชาวตะวันตก" แล้วร่วมกันประกาศ "ความหมาย" ประวัติศาสตร์ไทยและโบราณคดีไทยที่แท้จริง

บทความที่ 2 "จดหมายถึงบรรณาธิการ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(5) : 7 – 14 ; มีนาคม 2529.

เป็นจดหมายถามตอบระหว่างผู้อ่านและผู้สนใจวารสารศิลปวัฒนธรรม กับบรรณาธิการฯ เช่นเรื่องมองอดีตจากวังมาสู่วิทยาลัยครูสวนสุนันทา

เรื่องลังกาสุกะคือปัตตานี เรื่องฆราวาสกับวินัยสงฆ์ เรื่องเมืองคิ้น ในตำนาน เรื่องอยากเห็นแผนที่โบราณ หรืออิสรภาพของช่อฟ้า เช่น การนำกระดิ่งไปแขวนไว้กับช่อฟ้าทำให้ดูขัดตา คำตอบคือ "บ้านก็ขัดวัดก็ขูด พูดไม่ออก ได้แต่กรอกตากริ่ง กระดิ่งห้อย ช่อฟ้า เฟื้อยเลื้อยฟ้า น้ำตาย้อย เพราะคนถ่อยพระเถื่อนทำช่อฟ้า" เป็นต้น

บทความที่ 3 "สโมสรศิลปวัฒนธรรม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(5) : 7 – 22, 31 – 33 ; มีนาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของโบราณวัตถุสถานในสระมรกต วีดีโอเทป เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมฯ เรื่องการประมูลโบราณวัตถุฯ เรื่องประเพณีว่าวไทย เรื่องการแข่งเรือยาว เรื่องสหกลแอร์ สายการบินน้องใหม่ระดับชาติฯ เรื่องเอกสาร (ไม่) ลับของอเมริกัน (เกี่ยวกับไทย) เป็นต้น

บทความที่ 4 ธรรมเกียรติ กันอริ., "สโมสรศิลปวรรณกรรม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(5) : 23 – 29 ; มีนาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของนางในวรรณคดีต่างๆ เป็นข้างหลังภาพของการปรุงแต่งโฉมนางในวรรณคดีไทย เช่นบรรยายถึงเมียกลางเมือง เมียกลางนอก เมียกลางทาษี เป็นต้น หรือ นางผีเสื้อสมุทร เป็นหญิงคนแรกในวรรณคดีที่ข่มขืนผู้ชาย ตอนท้ายได้แนะนำหนังสือน่าอ่านต่าง ๆ เช่น ความสุขอยู่ที่ไหน คิดอย่างครู หรือ เวลาในขวดแก้ว

บทความที่ 5 ไมเคิล ไรท์. "หลายรสหลายเรื่อง," ศิลปวัฒนธรรม. 7(5) : 34 – 40 ; มีนาคม 2529.

กล่าวถึง "เที่ยวเมืองพระร่วง เรื่องบุญ ๆ กุศล เด็กอ่านได้ ผู้ใหญ่อ่านดี"

ได้บรรยายถึงปริศนาที่สุโขทัย ศรีสัชนาลัย กำแพงเพชร พิษณุโลก ฯลฯ จากการได้เดินทางท่องเที่ยว 10 วันเต็ม ได้กล่าววิจารณ์สถาปัตยกรรมต่าง ๆ เช่น เจดีย์องค์กลางวัดมหาธาตุ สุโขทัย เป็นต้นว่าการที่ฐานไม่ย่อมุม แต่ลำองค์กลับย่อ เป็นต้น

บทความที่ 6 ล้อม เพ็งแก้ว. "ค้นคำเค้นความ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(5) : 42 – 44 ; มีนาคม 2529.

กล่าวถึงวันเดือนปีในกฎหมายที่ได้ตราขึ้นก่อนวันสถาปนากรุงศรีอยุธยา เป็นการตรวจค้นหาข้อความเป็นจริงจากอดีต

บทความที่ 7 ภาษิต จิตรภาษา. "พจนานุกรมนิรุตติศาสตร์," ศิลปวัฒนธรรม. 7(5) : 46 – 47 ; มีนาคม 2529.

อภิปรายถึงการใช้ถ้อยคำภาษาต่าง ๆ เช่น ไก่รองบ่อน ลูกไล่ เพียบ โมง ทุ่ม ยาม บาท นาฬิกา ตีปีก ไม่แน่ ไม่แช่แป้ง

นอกจากนั้นยังมีคำแทรกกลาง เช่น ลูกแดง แทรกเป็น ลูกเล็กเด็กแดง เป็นต้น

บทความที่ 8 เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. "พื้นบ้านชานเรือน," ศิลปวัฒนธรรม. 7(5) : 48 – 49 ; มีนาคม 2529.

กล่าวถึงสมมติแห่งปี การเปลี่ยนแปลงกำหนดวันขึ้นปีใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2484 การนับตามสุริยะคติ จันทรคติ เป็นต้น

บทความที่ 9 เรืองชัย ทรัพย์นิรันดร์. "งู ๆ ปลา ๆ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(5) : 50 – 51 ; มีนาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่อง "ว่าด้วยวันเกิด" ได้เล่าถึงการได้เห็นไฟวันเฉลิมปี 2506 ที่ราวกับเมืองสวรรค์ งานวันเกิดของบุคคลสำคัญต่าง ๆ วันเกิดของตนเองของลูกชาย เป็นต้น

บทความที่ 10 สมภพ ภิรมย์, น.อ.ร.น. "ระบำโบราณคดี," ศิลปวัฒนธรรม. 7(5) : 52 – 53 ; มีนาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวข้องกับระบำโบราณคดีของไทยอันได้แก่ ระบำทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรี เชียงแสน สุโขทัย เป็นต้นว่า ฯพณฯ เนรู อับดุลเราะห์มาน นายกรัฐมนตรี ประเทศมาเลเซีย และท่านทูต ประสงค์ บุญเงิน เอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศมาเลเซีย เป็นผู้จุดประกายไฟระบำโบราณคดีขึ้น

บทความที่ 11 แสวง เย็นสมุทร. "อานันทมหิดล ราชานุสรณ์," ศิลปวัฒนธรรม. 7(5) : 54 – 61 ; มีนาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ตั้งแต่เสด็จขึ้นครองราชสมบัติ การทรงโปรดพระราชทานชีวิตใหม่ให้กับนักโทษประหารนับสิบคน จนกระทั่งการสไตร์คของกรรมกรรถไฟได้สงบลง หลังจากทราบข่าวการเสด็จสวรรคตของพระองค์ท่าน

บทความที่ 12 แสงจันทร์ ไทรเกษม. "ความเป็นมาของการเล่นว่าว," ศิลปวัฒนธรรม. 7(5) : 62 – 77 ; มีนาคม 2529.

กล่าวถึงว่าวและความหมายของว่าว คือเป็นเครื่องเล่นรูปต่าง ๆ มีไม้เบา ๆ เป็นโครง แล้วปิดด้วยกระดาษหรือผ้าบาง ๆ ปล่อยให้ลอยตามลมขึ้นไปบนอากาศ โดยมีสายเชือกหรือป่านยึดไว้

บทความได้บรรยายถึงความมุ่งหมายและประโยชน์ของการเล่นว่าว การเล่นว่าวในจีน เกาหลี ญี่ปุ่น เวียดนาม อินเดีย กัมพูชา และภาคพื้นยุโรป ความเป็นมาของว่าวไทย

ได้บรรยายถึงว่าวในจิตรกรรมไทย เช่นในภาพกาก ทั้งภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ว่าวกับวรรณคดีและบทเพลง ประเภทและชนิดของว่าวไทย เช่น ว่าวแผง ว่าวภาพ เรื่องราวของว่าวในสมัยต่าง ๆ และวิธีทำ และวิธีเล่นโดยสังเขป กติกาการแข่งขันต่าง ๆ เป็นต้น

บทความที่ 13 ส. ศิวรักษ์. "บันทึกจากคุชราช," ศิลปวัฒนธรรม. 7(5) : 80 – 82 ; มีนาคม 2529.

เล่าถึงบันทึกการเดินทางของผู้เขียนไปยังประเทศอินเดีย เช่น การไปดูอาศรมที่มหาตมะ คานธี เคยพัก ณ เมืองมาโรดี ได้พบการตัดสินคดีแบบราษฎรจริง ๆ เป็นต้น

บทความที่ 14 บุญยก ตามไท. "ราชรถในสุสานของฉินสื่อ หวง-ตี้," ศิลปวัฒนธรรม. 7(5) : 87 – 89 ; มีนาคม 2529.

เป็นบทแปลและเรียบเรียงโดยผู้เขียนถึงการค้นพบของนักโบราณคดีจีน ถึงการหล่อราชรถและม้าด้วยสำริด สมัยเมื่อ 2,200 ปีมาแล้ว โดยได้เขียนในเชิงวิเคราะห์บรรยายถึงลักษณะต่าง ๆ ของศิลปะวัตถุใน

สุสานของฉินสื่อ หวง–ตี้ หรือจักรพรรดิฉินสื่อ หรือจักรพรรดิจิ๋นซี
ฮ่องเต้ (221 – 210 ปีก่อนคริสตกาล) ในมณฑล ส่านซี ทางทิศ
ตะวันตกเฉียงเหนือของจีน

ได้บรรยายถึงเรื่องราวความเป็นมาต่าง ๆ เช่น "ไม่มี
ศิลปโบราณ วัตถุที่หล่อด้วยสำริดใดจะมีคุณค่าเทียบเทียมได้" ความสามารถ
ในเชิงศิลปะการหล่อโลหะเช่น การหล่อ การเชื่อม การฝัง การเจีย–
ระไน การสลัก การตอกหมุด การผสมเนื้อโลหะให้มีความแตกต่างกัน

บทความที่ 15 ภิญโญ ศรีจำลอง. "กวีไทยกับการท่องเที่ยว," <u>ศิลปวัฒนธรรม</u>.
7(5) : 90 – 93 ; มีนาคม 2529.

กล่าวถึงวรรณคดี นิราศ ซึ่งเป็นคำประพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องจาก
การท่องเที่ยวของกวี เช่น โคลงนิราศนครสวรรค์ ของ พระศรีมโหสถ
เป็นต้น นอกจากนั้นต่อมายังมีอีกหลายบท เป็นต้นว่า นิราศลอนดอน
นิราศตังเกี๋ย นิราศปารีส พร้อมทั้งบทความยังชักชวนผู้อ่านให้แต่ง
กลอนนิราศ เล่าสภาพการณ์ปัจจุบันไว้ให้คนรุ่นต่อไปได้ศึกษาบ้าง

บทความที่ 16 ทรงวิทย์ คลประสิทธิ์. "ย้ำคอยแม่สรวย เยี่ยมอีก้อ ลีซอและมูเซอร์,"
<u>ศิลปวัฒนธรรม.</u> 7(5) : 94 – 102 ; มีนาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวต่าง ๆ ของชาวเขา คือเมื่อมิชชันนารีบุกขึ้น
ดอยก็ได้เอาคริสตศาสนาและชีวิตสมัยใหม่ไปเผยแพร่ จนชาวเขาปัจจุบัน
มีชีวิตที่แทบจะพูดได้ว่า ทันสมัยกว่าชาวเราเสียอีก

บทความได้บรรยายการเดินทางต่าง ๆ เช่น การนั่งรถลีซอ
นอนบ้านมูเซอร์ หมู่บ้านอีก้อ ลานสาวถอด ความเชื่อ เช่น ถ้าใครมี
ลูกแฝดต้องฆ่าทิ้งทันที เพราะผิดผี ผีไม่ชอบ และต้องรีบย้ายออกไปจาก
หมู่บ้าน เป็นต้น

บทความที่ 17 ศรีสุภาพ. "ธนบัตรรัฐบาลไทยที่ถูกเรียกว่า "แบงค์กงเต็ก"," ศิลปวัฒนธรรม. 7(5) : 104 – 107 ; มีนาคม 2529.

เล่าถึงเรื่องราวของธนบัตรไทย เช่นแต่เดิมไทยจ้างอังกฤษพิมพ์ธนบัตร เมื่อประกาศสงครามกับฟันซิสครแล้ว จึงจำต้องหันมาจ้างญี่ปุ่นพิมพ์แทน แต่ถูกเล่นกลจนปวดเศียรเวียนเกล้า ไทยจึงตัดสินใจพิมพ์แบงค์ใช้เสียเอง ธนบัตรนั้นถูกเรียกกันว่า แบงค์กงเต็กนั่นเอง

บทความที่ 18 อรรถ นันทจักร์. "กฎหมายภาคอีสานกับการเปลี่ยนแปลงตามจารีตและประเพณีนิยมราชสำนักกรุงเทพฯ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(5) : 108 – 111 ; มีนาคม 2529.

กล่าวถึงหลักกำสอนแต่เดิมของอีสานคือ ฮีต 12 คลอง 14 ต่อมาราชสำนักกรุงเทพฯ จึงให้มีฮีต 12 คลอง 24 เพราะภัยคุกคามจากจักรวรรดินิยมนักล่าอาณานิคม เช่น มีการห้ามเรียกกะปิ น้ำปลา ให้เรียกว่า น้ำเคย เยื่อเคย ได้กล่าวถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เช่น ต้องการความเป็นพวกเดียวกันในสังคมอีสาน เป็นต้น

บทความที่ 19 ประเสริฐ ณ นคร. "ดินแดนสุโขทัยสมัยสองแควเป็นเมืองหลวง," ศิลปวัฒนธรรม. 7(5) : 112 – 115 ; มีนาคม 2529.

ได้กล่าวถึงเรื่องราวของสุโขทัยต่าง ๆ โดยอ้างอิงจารึกหลักที่ 1, 93 และราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับปลีกของหอสมุดวชิรญาณ เลขที่ 222, 2/ก เช่น เมืองไตรตรึงอยู่เหนือกำแพงเพชรขึ้นไปอยู่ในอาณาจักรล้านนา อยุธยาเพิ่งไปตีได้เมื่อปลายแผ่นดินพระบรมราชาที่สอง เป็นต้น

บทความที่ 20 รตนารถ ว.รัตนะ. "นครประวัติศาสตร์แห่งอนันตริยกรรมมากที่สุดในโลก," ศิลปวัฒนธรรม. 7(5) : 117 – 120 ; มีนาคม 2529.

เป็นเรื่องแปลบรรยายถึงสภาพของนครยูคาเปสต์ นครหลวงของฮังการี ซึ่งเคยผ่านอดีตโหดร้ายมาอย่างสาหัส โดยกองทัพนาซี และกองทหารรัสเซียน (กองทัพแดง)

บทความที่ 21 ขรรค์ชัย บุนปาน. "เดือนหนึ่งอัฏฐหนึ่ง," ศิลปวัฒนธรรม. 7(5) : 122 ; มีนาคม 2529.

เป็นบทความแสดงทัศนะผู้เขียนได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ว่า เป็นสะพานแห่งความกตัญญูรู้คุณที่ทอดไปหาความจริงถึงใครก็ตามที่รวมชาติสร้างแผ่นดินนี้ เพราะฉะนั้นจึงไม่ควรกลัวประวัติศาสตร์

ประเทศไทยคือประเทศที่มีประวัติศาสตร์ โบราณคดี ซากโบราณวัตถุสถานดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

บทความที่ 1 "จดหมายถึงบรรณาธิการ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(6) : 6 – 16 ; เมษายน 2529.

เป็นจดหมายถามตอบระหว่างผู้อ่าน ผู้สนใจวารสารศิลปวัฒนธรรมกับบรรณาธิการฯ ได้กล่าวถึงเรื่องต่าง ๆ เช่น บูชาคุณศิลปินแห่งชาติกันขนาดไหน กุลาทำไมจะต้องยุติเกิดมาเป็นคนไทย 200 ปีประวัติศาสตร์ไทย ทักทายไมเคิล ไรท์ ผู้หญิงดีดิ่งดีฉาบ เป็นต้น กล่าวถึงภาพปูนปั้นอินเดียที่คล้ายกับรูปปั้นนักดนตรีหญิงทราวดีของไทย ที่คูบัว จังหวัดราชบุรี

บทความที่ 2 "หมายเหตุบรรณาธิการ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(6) : 17 ; เมษายน 2529.

เป็นบทความประชาสัมพันธ์งาน 200 ปีสุนทรภู่ เมื่อ 15 มีนาคม ที่มีคณะเดินทางไปดูร่องรอยสุนทรภู่ ที่เพชรบุรี ประกอบด้วย อาจารย์ล้อม เพ็งแก้ว เชาวน์วัศ สุดลาภา เสัย สวนานนท์ วิญโญ ศรีจำลอง เป็นต้น

บทความที่ 3 "ใครทำลาย "มรดกไทย" ราชการหรือราษฎร," ศิลปวัฒนธรรม. 7(6) : 19 – 21 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงใครทำลายมรดกไทย ราชการหรือราษฎร เช่น รัฐบาลมีงบดูแลไม่เพียงพอนั้น ไม่น่าจะเป็นข้อแก้ตัวได้ เพราะมีงบประมาณพอกับฐานะของประเทศ และยังมีภาษีทางอ้อมอีก เช่น จากการบริจาคของประชาชนต่าง ๆ เพียงแต่ยังขาดการจัดการที่ดีเท่านั้น

บทความที่ 4 นิคม มูสิกะคามะ. "บทความพิเศษ โบราณสถานกับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของชาติ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(6) : 22 – 26 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงโบราณสถานกับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของชาติ ได้กล่าวถึงตลาดการท่องเที่ยว การสงวนรักษาโบราณสถานเพื่อเกียรติภูมิของชาติ

บทความที่ 5 "สโมสรศิลปวัฒนธรรม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(6) : 28 – 33, 46 – 48, 59 – 63, 64 – 66, 74 – 84 ; เมษายน 2529.

เป็นบทความย่อย ๆ หลายบทความ กล่าวถึงเรื่องต่าง ๆ คือ วัฒนธรรมไทย อนุรักษ์และอนุโลม นิยมอุตสาหกรรม ก้าวมั่นคง สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในภูมิภาค รอยพระพุทธบาทคู่ที่โบราณสถาน บริเวณวัดสระมรกต หนึ่งศตวรรษของสมาคมประวัติศาสตร์อเมริกัน ปัญหาวันเดือนปีในกฎหมายที่ได้ตราขึ้นก่อนวันสถาปนากรุงศรีอยุธยา แหล่งถลุงทองแดงยุคโลหะ ที่บ้านห้วยโป่ง ลพบุรี เมืองและเจ้าเมือง พัทลุง

จากบทความดังกล่าวข้างต้นทำให้ได้เกล็ดความรู้ต่าง ๆ มาก เช่น การสัมมนาประวัติและวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์ แผนการพัฒนาศูนย์อุตสาหกรรมภาคเหนือ เรื่องราวของการค้นพบรอยพระพุทธบาทคู่ ปัญหาของความรู้ทางประวัติศาสตร์ เรื่องราวของเอกสารหลักฐานที่แตกต่างกัน ร่องรอยการถลุงเหล็กที่บ้านดีลัง และร่องรอยการถลุงทองแดงที่บ้านห้วยโป่ง เรื่องของการเมืองในพัทลุง เหล่านี้เป็นต้น บทความจบลงด้วยบทกวีที่ว่า

"ใดใดในโลกล้วน อนิจจัง แม้ชีวิตเรายัง อยู่ได้
วันหนึ่งจักมรณัง คับสู่ปรโลกแล พุทธคริสต์ อิสลาม ไซร้
ท่อนเร้น หลีกหนี"

บทความที่ 6 "รายงานพิเศษ หัตถกรรมไทยในท้องถิ่นล้านนา," ศิลปวัฒนธรรม. 7(6) : 34 – 40 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงศิลปหัตถกรรมอันมีชื่อเสียงของภาคเหนือ อันได้แก่ หัตถกรรมจักสาน หัตถกรรมแกะสลักไม้ หัตถกรรมสิ่งทอหรือผ้าทอพื้นเมือง

กล่าวถึงแรงกระตุ้นและตลาด การท่องเที่ยว การส่งเสริมจากรัฐ เช่น ด้านวัตถุดิบ สิทธิประโยชน์พิเศษ การคุ้มครอง นอกจากนี้ยังกล่าวถึงปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาการส่งออก ปัญหาการออกแบบ ฯลฯ

บทความที่ 7 นิธิ เอียวศรีวงศ์. "ประตูท่าแพและดอยสุเทพ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(6) : 42 – 45 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงประตูท่าแพซึ่งกำลังก่อสร้างขึ้นใหม่ และดอยสุเทพหัวใจอีกซีกหนึ่งของเชียงใหม่คู่กับแม่น้ำปิง บทความเป็นลักษณะของการแสดงทัศนะของผู้เขียนต่อการอนุรักษ์และปัญหาสภาพแวดล้อมของเมืองเชียงใหม่

บทความที่ 8 ธรรมเกียรติ์ กันอริ. "สโมสรศิลปวิวรรณกรรม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(6) : 50 – 58 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของรามเกียรติ์ในกระแสวรรณคดีไทยต่าง ๆ เช่นคนไทยรู้จักรามายณะเมื่อไร พระราชนิพนธ์บ่อเกิดรามเกียรติ์ของล้นเกล้ารัชกาลที่ 6 เป็นต้น

บทความยังได้แนะนำหนังสืออ่านในตอนท้าย เช่น คนพันคุก และเสนอข่าวต่าง ๆ เช่น การประกวดหนังสือธรรมะฯ

บทความที่ 9 ล้อม เพ็งแก้ว. "ค้นคำ ค้นความ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(6) : 66 – 73 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงสกุลพราหมณ์เมืองเพชรบุรี ศึกษาจากนิราศเมืองเพชร (ฉบับเขียน) ของท่านสุนทรภู่ มีการเปรียบเทียบต่าง ๆ ระหว่างต้นฉบับเช่นฉบับเขียนและฉบับพิมพ์ เป็นต้น

บทความที่ 10 สันต์ สุวรรณประทีป. "วัดมหาทะลายอยู่ที่ไหน," ศิลปวัฒนธรรม. 7(6) : 86 – 87 ; เมษายน 2529.

เป็นการเขียนถึงวัดมหาทะลายในอยุธยาว่าอยู่ที่ไหน และมีการสืบค้นจากเอกสารต่าง ๆ มาแสดงไว้

บทความที่ 11 พันศักดิ์ วิญญรัตน์. "บุคลิกแห่งทุนธนาคารไทย," ศิลปวัฒนธรรม. 7(6) : 88 – 94 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงการค้นคว้าเอกสารเก่า ๆ เพื่อศึกษาถึงบทบาทของธนาคารไทย เช่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ธนาคารกรุงเทพอยู่ในฐานะใกล้ล้มละลาย แต่ชั่วเวลา 40 ปี กลับพลิกประวัติศาสตร์ ก้าวเป็นธนาคารใหญ่ที่สุดในเอเชียอาคเนย์ เป็นต้น

บทความที่ 12 ยุวรี อภรักษ์ภูสิทธิ์. "ขุนบรมวีรบุรุษของประชาคมลุ่มแม่น้ำโขง," ศิลปวัฒนธรรม. 7(6) : 96 – 103 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงขุนบรมวีรบุรุษของประชาคมลุ่มแม่น้ำโขง ที่ปรากฏอยู่ในตำนานและนิทานพื้นบ้านพื้นเมือง ซึ่งมีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับ "พญาแถน" เมื่อถึงฤดูแล้งประชาชนแถบลุ่มน้ำโขงมักจุดบั้งไฟบูชา "พญาแถนหลวง"

วรรณกรรมสำคัญ ๆ ของลุ่มน้ำโขงยังมีอีกมาก แต่หาผู้ที่จะศึกษาอย่างเป็นระบบน้อย บทความนี้เป็นความพยายามอย่างหนึ่งที่จะช่วยกันศึกษาและเผยแพร่วรรณกรรมกลุ่มชนไทย – ลาว

บทความที่ 13 ประพฤทธิ์ ศุกุลรัตนเมธี. "จักรพรรดิกุบไลข่านทรงพิชิตอาณาจักรตาลี ทำให้ชนชาติไทยอพยพลงใต้อย่างขนานใหญ่จริงหรือ ? : ตู้ อี้ ถิง และเฉิน หลี่ ฝั้น แต่ง," ศิลปวัฒนธรรม. 7(6) : 104 - 114 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงทฤษฎีที่ว่า จักรพรรดิกุบไลข่านทรงพิชิตอาณาจักรตาลี (น่านเจ้า) แล้วเป็นเหตุกดดันให้ชาติไทยต้องอพยพลงใต้อย่างขนานใหญ่ สืบเนื่องมาจนถึงการตั้งอาณาจักรสุโขทัย

บทความที่ 14 ภาษิต จิตรภาษา. "พจานุกรมนุรุตติศาสตร์," ศิลปวัฒนธรรม. 7(6) : 118 - 120 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงคำและความหมายต่าง ๆ เช่น งาย สวย แลง สิ้นสุด ไล่เรี่ย ไล่เลี่ย เป็นต้น

ได้ชี้แจงเรื่องประตูหอรัตนไชย กล่าวอภิปรายถึงชื่อของประตูต่าง ๆ เป็นต้น

บทความที่ 15 เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. "พื้นบ้านชานเรือน," ศิลปวัฒนธรรม. 7(6) : 122 - 123 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงสำนวนไทย คือ ไม่แน่ ไม่แช่แป้ง เป็นสำนวนเปรียบเทียบนั่นเองว่า ต้องมีแน่ ๆ เช่นอีกสำนวนหนึ่งคือ ไม่จริง ไม่ยิงปืน เป็นต้น

บทความที่ 16 ไมเคิล ไร้ท์. "คนตรีและระบำที่ได้รับการจัดระเบียบ หรือพระอิศวรกรรแสง," ศิลปวัฒนธรรม. 7(6) : 124 – 128 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงการได้ขึ้นไปสุโขทัยเพื่อร่วมในการตรวจเยี่ยมความก้าวหน้าในการบูรณะโบราณสถานของคุณบุญชู โรจนเสถียร ประธานกองทุนบูรณะวัดพระพายหลวงได้กล่าวถึงกลองมังคละต่าง ๆ เป็นต้น

บทความที่ 17 ชรรค์ชัย บุนปาน. "เกือนหนึ่งอัคที่หนึ่ง," ศิลปวัฒนธรรม. 7(6) : 130 ; เมษายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องที่คิดจะเขียนได้ในเดือนกุมภาพันธ์ 2529 เป็นลักษณะการแสดงทัศนะส่วนตัวของผู้เขียน เช่น กล่าวถึงความวิเศษมหัศจรรย์ของวัดเจดีย์หลวงกลางเมืองเชียงใหม่ เป็นต้น

บทความที่ 1 "จดหมายถึงบรรณาธิการ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(7) : 6 – 19 ; พฤษภาคม 2529.

เป็นจุดหมายถามตอบระหว่างผู้อ่านและผู้สนใจวารสารศิลปวัฒนธรรมกับบรรณาธิการฯ เช่นเรื่องคนไทยสวดมนต์กันทำไม เรื่องการพบวัตถุโบราณ เช่น บังเหียนม้าแบบพระสาวดี มีด หอก ฯลฯ ที่เจดีย์ยุทธหัตถี เรื่องราวต่าง ๆ ของอินเดีย เป็นต้น

บทความที่ 2 "หมายเหตุบรรณาธิการ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(7) : 20 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงโหมโรง 200 ปีสุนทรภู่ โดยจะตีพิมพ์ฉบับพิเศษ "สุนทรภู่ : มหากวีกระฎุมพี" ของอาจารย์ชิต เทียงศรีวงศ์ การทำงานเพื่อเงินหรือกลอง เป็นต้น

บทความที่ 3 ธวัช ปุณโณทก. "เค้นคอค้นคำ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(7) : 21 – 23 ; พฤษภาคม 2529.

เป็นบทความเกี่ยวกับการถามใจสุนทรภู่ว่า ท่านยอมรับญาติฝ่ายเมืองเพชรหรือเมืองแกลง โดยยกตัวอย่างสำนวนบทกวีของท่านมาประกอบเอาไว้ให้พิจารณากัน

บทความที่ 4 "สโมสรศิลปวัฒนธรรม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(7) : 24 – 28, 42 – 49 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงพุทธศาสนา บทบาทของผู้หญิง ผู้ชาย และเศรษฐกิจไทย เรื่องการมอบฟิล์มภาพยนตร์ข่าว เรื่องพิพิธภัณฑ์สวนสัตว์ดุสิต เรื่องคนตรีและการเล่นฟื้นบ้านที่ สวช. เรื่อสัมพันธไมตรีการค้าของไทยและเนเธอร์–แลนด์ เรื่องวันวิญญาณรำลึกเหตุการณ์ญี่ปุ่นบุกสุราษฎร์ฯ ในสงครามโลกครั้งที่ 2 และเรื่องความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมระหว่างไทยกับต่างประเทศ

บทความที่ 5 "สโมสรศิลปวัฒนธรรม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(7) : 30 – 41 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงท่านพุทธทาสกับงานวรรณกรรมต่าง ๆ เช่นความเป็นเพชรในพระไตรปิฎก เป็นต้น

นอกจากนั้นก็มีบทความ "ครูกวี วรศะริน" ครูหนุมานของกรมศิลปากร กล่าวถึงวันเกิดครูครบ 6 รอบ และเล่าประวัติของท่านได้โดยสังเขป เช่น กว่าจะเป็นพญาวานร ผลงานของครู ชีวิตศิลปิน

บทความที่ 6 เรืองชัย ทรัพย์นิรันดร์. "งู ๆ ปลา ๆ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(7) : 50 – 51 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงประเพณี "สงกรานต์ร้อน ๆ" เช่นความสนุกสนานขึ้นอยู่กับอายุของแต่ละคน เป็นต้น อันเป็นการแสดงความคิดเห็นส่วนตนของผู้เขียนที่มีต่อสภาพความเป็นจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น

บทความที่ 7 เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. "พื้นบ้านชานเรือน," ศิลปวัฒนธรรม. 7(7) : 51 – 52 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงแม่น้ำลำคลอง แหล่งท่องเที่ยวที่ถูกลืม เช่นทำอย่างไรจึงจะเนรมิตแม่น้ำลำคลองของเราให้เป็นเส่นห์ของเมืองหลวงได้ เป็นต้น อันเป็นทัศนะหนึ่งของตัวผู้เขียนเองซึ่งเป็นกวีร่วมสมัยคนหนึ่งของไทย

บทความที่ 8 ภาษิต จิตรภาษา. "พจนานุกรมนิรุตติศาสตร์," ศิลปวัฒนธรรม. 7(7) : 53 – 55 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงคำและความหมายต่าง ๆ เช่น วิ่งรอก ล้าเค้ โอ.เค. ชิกกาแรต ฉกกษัตริย์ ฉนาน ถือทาง ข้าวตก ตกข้าว เดาสุ่ม อ่วม สัญญลักษณ์ สัญชาติ เป็นต้น

บทความที่ 9 วันชัย เรืองตระกูล, พลโท. "หลักการสงครามของพระเจ้าตากสิน," ศิลปวัฒนธรรม. 7(7) : 56 – 60 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึง "พระเจ้าตาก" บิดาแห่งการปฏิบัติการยุทธตามแนวลำน้ำ เช่น กลยุทธ เดินทัพเส้นใน กลยุทธออกกำลังรวมกำลัง ซึ่งยังทันสมัยอยู่ตลอด และได้นำมาใช้ในการสอนที่โรงเรียนเสนาธิการทหารปัจจุบัน

ได้กล่าวถึงพันธกิจของทหาร 5 ประการ คือ ด้านกำลังพล ด้านข่าว ด้านยุทธการ ด้านส่งกำลัง ด้านกิจการพลเรือน เป็นต้น

บทความที่ 10 สุภัทรศิศ ศิศกุล, ม.จ. "พงศาวดารจีนกับภาพยนตร์กำลังภายใน," ศิลปวัฒนธรรม. 7(7) : 62 – 72 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงการที่ผู้เขียนทรงโปรดทอดพระเนตรหนังจีนกำลังภายใน เพราะศึกษาประวัติศาสตร์จีนด้วย เพราะว่าเป็นการให้ความรู้โดยย่นย่อถึงประวัติศาสตร์จีนราชวงศ์ต่าง ๆ

บทความที่ 11 ไมเคิล ไรท์. "หลายรสหลายเรื่อง," ศิลปวัฒนธรรม. 7(7) : 74 – 77 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงศิลาจารึก ดงแม่นางเมือง หลักที่ 35 มีคำบรรยายจารึกต่าง ๆ คำแปลภาษาขอมต่าง ๆ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการจารึกนั้น

บทความที่ 12 มนัส โอภากุล. " สมเด็จพระเพทราชาเป็นชาวสุพรรณและเป็น ก ข ค หรือ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(7) : 78 – 81 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของสมเด็จพระเพทราชา และเรื่องราวในราชสำนักกรุงศรีอยุธยา เจ้าพระยาวิชาเยนทร์ หรือ "ฟอลคอน" ศัตรูทางการเมืองคนสำคัญ กำลังเตรียมการชักนำขุนนางทหารฝรั่งเศสเข้ามาเป็นทหารรักษาพระองค์สมเด็จพระนารายณ์ เพื่อต่อต้านการปฏิวัติหรือจะปฏิวัติเสียเอง โดยอ้างถึงเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ประกอบ

บทความที่ 13 จารึก วิไลแก้ว. "แหล่งเตาเผาเครื่องถ้วย 2 ฝั่ง แม่น้ำสุพรรณบุรี," ศิลปวัฒนธรรม. 7(7) : 81 – 83 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงแหล่งโบราณสถานโบราณวัตถุในจังหวัดสุพรรณบุรี เช่น พบภาชนะดินเผานับหมื่น ๆ ชิ้น แหล่งเตาเผาที่ค้นพบ ภาชนะดินเผาเนื้อหิน ไทเคลือบสีเขียวมะกอก รูปแบบภาชนะดินเผาเนื้อดิน หรือการกล่าวว่าอยุธยาเป็นผู้ค้าเครื่องสังคโลกเห็นจะไม่ถูกนัก เป็นต้น

บทความที่ 14 ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. "ชาวอยุธยาในพระบรมโพธิสมภช ของกษัตริย์พม่าในคริสต์ศตวรรษที่ 16 และ 17," ศิลปวัฒนธรรม. 7(7) : 84 – 90 ; พฤษภาคม 2529.

เป็นบทแปลและเรียบเรียงจากข้อเขียนของถั่นทุน (อาจารย์ชาวพม่า) เกี่ยวกับการที่กรุงศรีอยุธยารบกับพม่า คือ กรุงหงสาวดีและกรุงอังวะตลอดเวลา บรรดาเชลยสงครามและช่างฝีมือถูกจับไปพม่ามากมาย ส่วนใหญ่ถูกใช้ให้ไปทำไร่ ไถนา ขายเป็นทาส บางส่วนก็รับราชการในราชสำนักพม่า บางส่วนก็รวมกับชาวไร่ชาวนา "ไทยใหญ่" ก่อการขบถขึ้น

บทความที่ 15 ไพโรจน์ โพธิ์ไทร. "จริงหรือที่กล่าวกันว่าสงครามกลางเมืองเกือบจะเกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5," ศิลปวัฒนธรรม. 7(7) : 92 – 97; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงกรณีวิกฤตการณ์วังหน้า ได้อ้างถึงพระราชหัตถเลขารัชกาลที่ 5 ถึงกรมพระราชวังบวร และจดหมายตอบจากกรมพระราชวังบวร ซึ่งเรื่องนี้คงเป็นสาเหตุให้มีการยกเลิกตำแหน่ง "วังหน้า" ในสมัยต่อมา และมีการสถาปนาตำแหน่ง "สยามมกุฎราชกุมาร" ขึ้นมาแทน

บทความที่ 16 ปาริบุตร บุญโต. "มะม่วงและทุเรียนไทย," ศิลปวัฒนธรรม. 7(7) : 98 – 104 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงผลไม้มะม่วงและทุเรียนไทย เช่น พ่อขุนรามคำแหงทรงโปรดมะม่วงและพืชผลไม้ชนิดอื่น ๆ เอกสารสมัยอยุธยาก็ยังระบุว่าทั้งราชสำนักและคนทั่วไปชอบกินทุเรียน ทุกวันนี้มะม่วงและทุเรียนเป็นผลไม้ไทยที่มีชื่อเสียงมาก ถึงขนาดส่งเป็นสินค้าออก นำเงินตราเข้าประเทศปีละมาก ๆ

บทความที่ 17 สุรัตน์ วรางค์รัตน์. "เส็งกลอง ลายกลองอีสาน," ศิลปวัฒนธรรม. 7(7) : 106 – 113 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงเส็งกลอง คือ การประกวดตีกลองในงานบุญของชาวอีสาน การทำกลองเส็ง การแสดงลายกลอง คือตีกลองแบบต่าง ๆ เป็นต้น

บทความที่ 18 ปรีชา นุ่มสุข. "ตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช : ภาพของศาสนาพราหมณ์ในนครศรีธรรมราช พุทธศตวรรษที่ 19 – 23," ศิลปวัฒนธรรม. 7(7) : 114 – 120 ; พฤษภาคม 2529.

กล่าวถึงตำนานเมืองนครศรีธรรมราช ได้เปิดเผยความรุ่งโรจน์ของศาสนาพราหมณ์ในเมืองนครฯ ถึงขนาดได้รับสิทธิพิเศษจากราชสำนักโดยไม่ต้องอยู่ใต้อำนาจการปกครองท้องถิ่น เป็นต้น

บทความที่ 19 ชรรค์ชัย บุนปาน. "เดือนหนึ่งอัดที่หนึ่ง," ศิลปวัฒนธรรม. 7(7) : 122 ; พฤษภาคม 2529.

ได้แสดงทัศนะของผู้เขียนต่าง ๆ เช่น ไม่เชื่อว่าเจ็กกับแขกจะขยันกว่าคนไทย ขณะเดียวกันไม่เคยเห็นฝรั่งมังค่าวิเศษไปกว่าคนเอเชีย เป็นต้น

บทความที่ 1 "จดหมายเหตุถึงบรรณาธิการ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(8) : 6 – 16 ; มิถุนายน 2529.

เป็นจดหมายถามตอบระหว่างผู้อ่านและผู้สนใจวารสารศิลปวัฒนธรรมกับบรรณาธิการฯ เช่นเรื่องเกี่ยวกับการจากบางกอกถึงเมืองแกลง เรื่องการเกรงไทยหรือการเกรงจีน เป็นต้น

บทความที่ 2 "หมายเหตุบรรณาธิการ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(8) : 18 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงประเพณีการเขียนนิราศ จนถึงนิราศแบบใหม่ พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบไว้ด้วยโดยสังเขป

บทความที่ 3 "สโมสรศิลปวัฒนธรรม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(8) : 32 – 33, 34 – 37, 38 – 40, 42 – 43, 44 – 45 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องเพลงปี่พระอภัยกับนักดนตรีไทย วันที่ 24 มิถุนายนเคยเป็นวันชาติ และการที่สุวรรณมาลีมีลูกสองไม่ต้องอัศจรรย์ เรื่องของแม่ของสุนทรภู่อยู่เพชรบุรี แต่พ่อเป็นคนกรุงเก่า และเรื่องราวของสุนทรภู่ของนักเลงกลอนเมืองเพชร เป็นต้น

บทความที่ 4 "สโมสรศิลปวรรณกรรม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(8) : 22 – 25 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงนวนิยายไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และเรื่องพาลีสอนน้อง พระรถสอนพระราม ราชสวัสดิ์ ใครแต่ง เป็นต้น ตอนท้ายได้แนะนำหนังสือน่าอ่าน และข่าวในวงการวรรณกรรม

บทความที่ 5 จันทร์จิรายุ รัชนี, ม.จ. "พ่อแม่สุนทรภู่อยู่ที่ไหน ?," ศิลปวัฒนธรรม. 7(8) : 46 – 50 ; มิถุนายน 2529.

บทความได้เล่าถึงเรื่องราวต่าง ๆ ประกอบหลักฐาน เช่น นิราศเมืองเพชร สรุปว่า เชื้อสายของท่านสุนทรภู่ เชื้อสายของพ่อน่าจะอยู่ที่เมืองแกลง จังหวัดระยอง แต่เชื้อสายของแม่ อยู่ที่เมืองเพชรบุรี

บทความที่ 6 ล้อม เพ็งแก้ว. "ค้นคำเค้นคน," ศิลปวัฒนธรรม. 7(8) : 52 ; มิถุนายน 2529.

บทความได้กล่าวถึงสุนทรภู่ว่าขี้เมาจริงหรือ โดยผู้เขียนวิเคราะห์จากปริมาณคำกลอนได้ว่า สุนทรภู่เขียนกลอน "วันละ 10 คำกลอน" ตลอดชีวิตทุกวัน น่าคิดว่าขี้เมาคนไหนทำได้บ้าง

บทความที่ 7 ไมเคิล ไรท์. "หลายรสหลายเรื่อง," ศิลปวัฒนธรรม. 7(8) : 54 – 55 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงเรื่อง "พราหมณ์กอบอำนาจ จ้าวชิมดิน แสงหล่น เพียงคับไต" คือกล่าวถึงพญาลิไทกับพราหมณ์ เป็นต้น บทความเป็นลักษณะของการวิเคราะห์ด้านเหตุผล

บทความที่ 8 ภาษิต จิตรภาษา. "พจนานุกรมนิรุตติศาสตร์," ศิลปวัฒนธรรม. 7(8) : 56 – 57 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงคำและความหมายต่าง ๆ เช่น เล่นตัว ติดพัน เข้าปี้ ไม่ดูตาม้าตาเรือ กราวรูด คำคู่ต่าง ๆ และคำเปรียบเปรย รวมทั้งภาษาวิปริต เป็นต้น

บทความที่ 9 เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. "พื้นบ้านชานเรือน," ศิลปวัฒนธรรม. 7(8) : 58 – 59 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงสำนวนถึงลับตัวก็แต่ชื่อเขาลือฉาว เป็นการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวของกวีเอกสุนทรภู่ เช่น นายพัดกับนายตาบ ลูกชายสุนทรภู่ เป็นต้น

บทความที่ 10 เรืองชัย ทรัพย์นิรันดร์. "งู ๆ ปลา ๆ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(8) : 60 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงกิจกรรมไหว้ครูต่าง ๆ เช่นวันไหว้ครูจะกำหนดเอาวันพฤหัสบดีของวันเปิดเทอม บางแห่งอาจจะหลังจากนั้นอีก 1 สัปดาห์ เป็นต้น

บทความที่ 11 ศิริ ศิริรังษี, พลเรือโท. "ปฏิบัติการตามแนวลำน้ำของพระเจ้าตากสิน," ศิลปวัฒนธรรม. 7(8) : 62 – 65 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงปฏิบัติการของ "พระเจ้าตาก" เช่นทรงมีความจัดเจนในเรื่องลมฟ้าอากาศ ลักษณะคลื่นลมทะเล ตลอดถึงยุทธการตามแนวลำน้ำ ทรงเป็นจอมทัพเรือที่ทรงพระปรีชาสามารถ เป็นต้น

บทความที่ 12 นิยม สุขรองแพ่ง. "นายพันตรีหลวงสงครามวิจารณ์ (มูล ไวสืบข่าว) เหยื่อการเมืองยุคประชาธิปไตยแรกแย้ม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(8) : 66 – 76 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของชีวิตนายทหารเสนาธิการคนหนึ่งซึ่งรัฐบาลขณะนั้นแถลงว่า "ถูกยิงตาย" แต่หนังสือของกระทรวงมหาดไทยระบุว่า "ลูกปืนลั่น" ตายที่ปัตตานี ท่านคือเหยื่อการเมืองรุ่นแรก ๆ หลัง พ.ศ. 2475 เช่นลูกชายคนหนึ่งเล่าว่า "...หลังจากนั้นไม่นานแม่เดินทางไปเพื่อขอรับศพมาเผา ได้ศพใครมาก็ไม่รู้..."

บทความที่ 13 สมชาย นิลอาธิ. "วัดเทพธิดาราม อนุสรณ์สถานสุนทรภู่," ศิลปวัฒนธรรม. 7(8) : 78 – 85 ; มิถุนายน 2529.

เป็นเรื่องราวที่กล่าวถึงอนุสรณ์สถานของสุนทรภู่ คือวัดเทพธิดาราม กล่าวถึงบทประพันธ์ในลำพันพิลาป และศิลปกรรมต่าง ๆ ในวัด เช่น ศาลาสองหน้า และสิงห์โตจีน พระประธานในพระอุโบสถและพระวิหาร เขตุ-สังฆาวาส กุฏิกวี ฯลฯ

บทความที่ 14 สมชาย นิลอาธิ. "ตามรอยสุนทรภู่" ขึ้นภูเขา," ศิลปวัฒนธรรม. 7(8) : 86 – 91 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงอาจารย์ล้อม เพ็งแก้ว ผู้รอบชำระนิราศเมืองเพชรของสุนทรภู่ และอาจารย์บัวไทย แจ่มจันทร์ เข้าถึงลูกเมืองเพชร นำชมสถานที่ต่าง ๆ ที่สุนทรภู่กล่าวถึงไว้ในนิราศ เช่น "ไปครู่หนึ่งถึงเขาตะเคราสวาท มีอาวาสวัดความหาเถร..." เป็นต้น

บทความที่ 15 ประพันธ์ ผลเสวก. "ตามเส้นทางนิราศเมืองแกลงของสุนทรภู่," ศิลปวัฒนธรรม. 7(8) : 92 – 95 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวการเดินทางตามเส้นทางนิราศเมืองแกลงของสุนทรภู่ เช่น ที่พักกินตามทางในสมัยนี้หรูหราน่ากินกว่าสมัยสุนทรภู่เยอะ หรือกล่าวถึงว่า "พนันกันก็ได้ว่าวันนี้สุนทรภู่อดข้าวกลางวัน ต้องหุงข้าวดึกกินที่ศาลเจ้าเขาสามุก" เป็นต้น

บทความที่ 16 เสรี หวังในธรรม. "นักดนตรีในวรรณคดีไทย," ศิลปวัฒนธรรม. 7(8) : 96 – 99 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงนักดนตรีในวรรณคดีไทยคือ พระอภัยมณี เพลงปี่ของพระอภัยมณี "คนเป่าปี่" กล่าวถึงเพลงขับกล่อมของคนธรรพ์ในวรรณคดีเรื่องกากี บทสีซอของระเด่น ลันได เป็นต้น

บทความที่ 17 วินัย ภู่ระหงษ์. "พระอภัยมณีพระเอกศิลปิน," ศิลปวัฒนธรรม. 7(8) : 100 – 121 ; มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของ "พระเอกศิลปิน" คือพระอภัยมณี ซึ่งปรับปรุงมาจากรายงานผลการวิจัยในโครงการ พระเอกในวรรณคดีคลาสสิคของไทย เริ่มตั้งแต่ประวัติชีวิตและพฤติกรรม บทบาทต่าง ๆ ของพระอภัยมณี ในฐานะลูก พี่ สามี พ่อ กษัตริย์ ในด้านการรบ การปกครอง บุคลิกภาพ ความเป็นตัวของตัวเอง อารมณ์อันอ่อนไหว ตลอดจนค่านิยม เป็นต้น

บทความที่ 18 ชรรค์ชัย บุนปาน. "เดือนหนึ่งอัคที่หนึ่ง," ศิลปวัฒนธรรม. 7(8) : 122 ; มิถุนายน 2529.

เป็นบทความแสดงทัศนะของผู้เขียน เช่น ทฤษฎีที่เขาตั้งขึ้นว่า "กวีเป็นสัตว์ประเภทหนึ่งที่เอาใจตัวเองเป็นใหญ่..." แต่ทฤษฎีดังกล่าวใช้ไม่ได้กับ "สุนทรภู่" เป็นต้น

บทความที่ 1 "จดหมายถึงบรรณาธิการ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(9) : 6 – 15 ; กรกฎาคม 2529.

เป็นจดหมายถามตอบระหว่างผู้อ่านและผู้สนใจกับบรรณาธิการฯ วารสารศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น เรื่องแผนที่พระนครศรีอยุธยา เรื่องจดหมายชี้แจงจากกรมศิลปากร เกี่ยวกับการสร้างอนุสาวรีย์แห่งชาติ และการจำลองพระพุทธรูปสำคัญ เป็นต้น

บทความที่ 2 "สโมสรศิลปวัฒนธรรม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(9) : 16 – 20, 28 – 43 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงสุนทรีย์คนตรีไทย ฉลองครบรอบอายุ 80 ปี คุณหญิงชิ้น ศิลปบรรเลง เรื่องฝีมือปั้นอนุสาวรีย์ นั่นแหละคือ อนุสาวรีย์ของสุนทรภู่ เรื่องสุนทรภู่ไม่ใช่คนเมืองเพชรเป็นคนระยอง เรื่องพระพุทธเจ้ามีจริง เรื่องครูฉ่ำคนดีเมืองนครฯ เป็นต้น

บทความที่ 3 ธรรมเกียรติ กันอริ. "สโมสรศิลปวรรณกรรม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(9) : 21 – 27 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องการรับแขกในวรรณกรรมไทย และเรื่อง "หลาน" เมืองระยอง "น้อง" เมืองเพชร ได้ยกตัวอย่างคำและวรรณกรรมประกอบบทความไว้ด้วย ตอนท้ายของบทความได้แนะนำหนังสือน่าอ่าน และข่าวในแวดวงวรรณกรรม

บทความที่ 4 ไมเคิล ไรท์. "หลายรสหลายเรื่อง," ศิลปวัฒนธรรม. 7(9) : 44 – 45 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องการเที่ยวเมืองล้านนา เช่น วัดต้นแก้วน เมืองลำพูน วัดพระธาตุลำปางหลวง เมืองพะเยา เมืองเชียงใหม่ ได้บรรยายถึงศิลปะโบราณวัตถุสถานต่าง ๆ ที่ได้พบมา

บทความที่ 5 ภาษิต จิตรภาษา. "พจนานุกรมนิรุตติศาสตร์," ศิลปวัฒนธรรม. 7(9) : 48 – 49 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงคำต่าง ๆ และความหมาย เช่น พอไปวัดไปวา กี่น้ำความรู้ในตู้สมุด บอกหนังสือ สังฆราช เป็นต้น อันเป็นการรวบรวมความรู้ทางภาษามาแสดงต่อผู้อ่านเพื่อความเข้าใจที่ดีขึ้น

บทความที่ 6 ล้อม เพ็งแก้ว. "ค้นคำเค้นความ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(9) : 50 – 51 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงคำว่า แพร้ว, มะแพร้ว ไม่ใช่มะพร้าวย่อส่วน หรือมะพร้าวชี้โรค เช่นกล่าวว่า ลูกมะแพร้วมีเนื้อหรือไม่ เป็นต้น

บทความที่ 7 เรืองชัย ทรัพย์นิรันดร์. "งู ๆ ปลา ๆ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(9) : 52 – 53 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงเดือนแห่งความหมาย เช่น การวิ่ง "สปอร์ตเอด" เป็นต้น บทความเป็นไปในลักษณะแสดงทัศนะความคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้เขียนบทความ

บทความที่ 8 เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. "พื้นบ้านชานเรือน," ศิลปวัฒนธรรม. 7(9) : 53 – 55 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงเสียงสวดมนต์ ที่สวนโมกข์ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี นอกจากมีท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุแล้ว ยังมีประเพณีที่น่าสนใจคือ การสวดมนต์ แปล เช่น ยกตัวอย่างว่า สังฆัง นิมามิ ข้าพเจ้านอบน้อมพระสงฆ์ เป็นต้น

บทความที่ 9 สุภาพรรณ ณ บางช้าง. "พระราชนิพนธ์ขอขมาลาพระสงฆ์ ก่อนสิ้นพระชนม์ของ รัชกาลที่ 4," ศิลปวัฒนธรรม. 7(9) : 56 – 59 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงการทรงพระราชนิพนธ์คาถาขอขมาลาพระสงฆ์ ด้วยจักสำนึกสุดท้ายของคนใกล้ตัว โดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การพยายามลดละ กรรมที่จักมีผลภายหลังความตาย บทความได้แสดงหลักฐานบันทึกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไว้ด้วย

บทความที่ 10 สังเวียร มีเผ่าพงษ์. "พระสงฆ์ไทยไปเมืองจีนแล้วถูกจับศึกลุก," ศิลปวัฒนธรรม. 7(9) : 62 – 80 ; กรกฎาคม 2529.

เป็นอัตชีวประวัติของผู้เขียนเอง ได้เล่าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เคยประสบมา เช่น จีนแดงเป็นสถานที่อโคจร พระไม่ควรไปเพราะเป็นคอมมิวนิสต์ ลักษณะของการที่พระภิกษุ สมควรให้คณะสงฆ์จับสึก การที่พระจะต้องถูกล้างสมอง และอาจเลื่อมใสในลัทธิคอมมิวนิสต์ ได้แสดงทัศนะบางตอนเช่น ผมขอสารภาพว่าผมมีความน้อยใจในความไม่เอาไหนของคณะสงฆ์ ผมจึงตัดสินใจที่จะไม่กลับเข้าไปบวชอีก เมื่อพ้นมลทินจากคดีแล้ว ได้เล่าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ อีกจนกระทั่งรถน้ำมนต์เมื่อพ้นคุก

บทความที่ 11 สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ. "แผนการบุกของญี่ปุ่น กับบทบาทนายกรัฐมนตรีจอมพล ป. พิบูลสงคราม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(9) : 62 – 91 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวที่ญี่ปุ่นวางแผนบีบรัฐบาลไทยให้ร่วมสนับสนุนในการรุกรานมลายูและพม่า มีการจัดงานเลี้ยงที่สถานทูต เพื่อล่อให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ดิดกับ ร่วมตกลงให้กองทัพญี่ปุ่นยกพลขึ้นมาโดยสันติในเช้าตรู่ของวันรุ่งขึ้น แต่แผนการดังกล่าวไม่สำเร็จ กองทัพญี่ปุ่นจึงพบกับการต่อต้านจากกองทัพไทย เหตุเพราะจอมพล ป. พิบูลสงคราม หายตัวไปอย่างลึกลับไม่ยอมไปร่วมงานเลี้ยงดังกล่าว

บทความได้แสดงเอกสารคำให้การฯ ของ พ.อ.ฮิโรมิดิ ยาฮารา ผู้ช่วยทูตทหารบกประจำสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ และเสนาธิการทหาร ประจำกองทัพบกที่ 15 ในขณะนั้น กล่าวถึงการออกสำรวจพื้นที่ก่อนการยกพลขึ้นบกของทหารญี่ปุ่น เช่น กล่าวถึงความรู้สึกของคนเอเชียโดยทั่วไปที่จะแก้แค้นคนผิวขาว ซึ่งได้แสดงออกแบบก้าวร้าวต่อคนเอเชีย และมักจะถือตนว่า

เป็นคนเจริญ ฉลาดมาตลอด นอกจากนั้นก็ได้กล่าวถึงที่ผู้เขียนได้เผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ การร่วมแก้ปัญหากับฝ่ายไทย และการเข้าพบนายกรัฐมนตรี จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นต้น

บทความที่ 12 มนวิภา เจียจันทร์พงษ์. "รอยพระพุทธบาทและพระบรมธาตุเจดีย์," ศิลปวัฒนธรรม. 7(9) : 92 – 97 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงความเชื่อของคนไทยที่ว่า มีรอยพระพุทธบาทที่ไหน พระพุทธเจ้าเคยเสด็จไปประทับที่นั่น มีพระธาตุเจดีย์ที่ใด พระบรมสารีริก-ธาตุของพระพุทธเจ้าอยู่ที่นั่น บทความนี้ได้พยายามจะอธิบาย "ระบบความเชื่อ" ที่สืบทอดกันมายาวนานของคนไทย

ได้มีการอธิบายความหมายของคำว่า ธาตุเจดีย์ บริโภคเจดีย์ ธรรมเจดีย์ อุเทสิกะเจดีย์ อันมีรอยพระพุทธบาทรวมอยู่ด้วยในความหมายต่าง ๆ นี้ ได้กล่าวอ้างถึงหลักฐานเอกสาร เช่น หนังสือมหาวงษ์ กล่าวถึงความเชื่อของพุทธศาสนิกชนเกี่ยวกับการสร้างพระธาตุเจดีย์ตามคติของชาวลังกา และการหักทรุดและล้มลงขององค์เจดีย์พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2518 อันเคยเป็นปูชนียสถาน มาตั้งแต่ครั้งอาณาจักรโคตรบูรซึ่งถือกันว่าเป็นเจดีย์รุ่นเก่าที่สุดในประเทศไทยด้วย

นอกจากนั้นบทความได้บรรยายถึงความเชื่อเกี่ยวกับความสำคัญของรอยพระพุทธบาท เช่น "อาจทำเป็นรอยพระพุทธบาททั้งซ้ายขวาหรือทำเป็นรอยพระพุทธบาทแต่เบื้องขวา" หรือจากตำนานพุทธบาทที่ว่าพระพุทธเจ้าได้สำแดงรอยพระบาทไว้ให้พุทธศาสนิกชนบูชารวม 5 แห่ง คือ เขาสุวรรณมาลิก เขาสุวรรณบรรพต เมืองโยนกบุรี หาดในลำน้ำนัมมทานที และยอดเขาสุมนกูฏ และเขาสุวรรณบรรพตก็อยู่ในจังหวัดสระบุรี ที่อำเภอพระพุทธบาทนั่นเอง ส่วนรอยพระพุทธบาทคู่ที่โบราณสถานสระมรกตนั้น กล่าวว่ามีลักษณะทางศิลปะสมัยทวารวดี และเป็นรอยพระพุทธบาทที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทยเท่าที่มีหลักฐานอยู่ในปัจจุบัน

บทความที่ 13 พีรพน พิสณุพงศ์. "รอยพระพุทธบาท ที่โบราณสถาน สระมรกต," ศิลปวัฒนธรรม. 7(9) : 98 – 101 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงโบราณสถาน สระมรกต ซึ่งตั้งอยู่ที่หมู่ 1 (บ้านสระข่อย) ตำบลโคกไทย อำเภอโคกปืน จังหวัดปราจีนบุรี อันเป็นโบราณสถานขนาดใหญ่ ประกอบด้วยอาคารหลายหลัง ก่อด้วยศิลาแลงและก่อด้วยอิฐ ได้บรรยายถึงการขุดแต่งโบราณสถานแห่งนี้โดยกรมศิลปากร ในปี พ.ศ. 2528 – 2529 ได้พบโบราณวัตถุต่าง ๆ มากมาย เช่น เศษภาชนะดินเผา กระเบื้องมุงหลังคา ชิ้นส่วนประติมากรรมต่าง ๆ เป็นต้น และได้พบรอยพระพุทธบาทคู่ ทำเป็นรอยเท้ามนุษย์ตามธรรมชาติ อยู่ด้วย ซึ่งบทความได้แสดงข้อคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับรอยพระพุทธบาทดังกล่าว เป็นต้นว่า "น่าจะอยู่ในช่วงสมัยทราวดี ซึ่งเจริญรุ่งเรืองในประมาณพุทธศตวรรษที่ 11 – 16" ซึ่งได้เสนอแนะปัญหาและสิ่งจูงใจที่จะต้องทำการศึกษาเปรียบเทียบต่อไปไว้ด้วย เช่น ลักษณะที่ดัดแปลงจากรอยร่าวของหินหรือภูเขาที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ และมนุษย์ไปดัดแปลงขึ้นภายหลัง เป็นต้น

บทความที่ 14 คงเดช ประพัฒน์ทอง. "จารึกภาษาบาลีเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย," ศิลปวัฒนธรรม. 7(9) : 102 – 105 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงศิลาจารึกภาษาบาลีเก่าแก่ที่สุดในขณะนี้ตามหลักฐานที่ยืนยันได้แน่นอน ซึ่งมีชื่อเป็นทางการว่า "ศิลาจารึก เนินสระบัว" ได้พบว่ามีข้อความบางตอนแต่งเป็น "ฉันท์" คล้าย "วสันตดิลก" เอ่ยนามผู้ประพันธ์ว่า "พุทธสิริ"

บทความได้อธิบายถึงลักษณะของแท่งศิลาจารึก สถานที่พบ ผู้พบ ตัวอักษร ข้อความจารึก ผู้อ่านแปล ศักราชของจารึก แสดงประกอบเอาไว้ด้วย พร้อมทั้งคำแปลของจารึก อันเป็นคำกล่าวสรรเสริญ พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ

บทความที่ 15 ทวี สว่างปัญญางกูร. "ชินกาลมาลี ปกรณ์ คลาดเคลื่อน เรื่อง เจดีย์หลวงเชียงใหม่," ศิลปวัฒนธรรม. 7(9) : 106 – 108 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงหนังสือ ชินกาลมาลีปกรณ์ อันนับเป็น "เพชรน้ำหนึ่งของวรรณกรรมล้านนา" ที่ระบุว่า พระเจ้าผายู โปรดให้สร้าง "เจดีย์หลวง" กลางนครเชียงใหม่ แต่มีหนังสืออื่น ๆ สรุปว่า พระเจ้าผายู โปรดให้สร้าง "เจดีย์วัดพระสิงห์" ซึ่งข้อความดังกล่าวจึงทำให้เกิดความขัดแย้งกันขึ้น อันเป็นปัญหาหนึ่งซึ่งผู้เขียนเสนอแนะต่อไปสำหรับผู้สนใจที่จะติดตามค้นคว้าพิสูจน์หาข้อเท็จจริง

บทความที่ 16 จิระนันท์ พิตรปรีชา. "หัวพันทั้งห้าทั้งหก : ชนชาติและความขัดแย้งในประวัติศาสตร์ลาว – ไทย," ศิลปวัฒนธรรม. 7(9) : 110 – 120 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงชื่อ "หัวพันทั้งห้าทั้งหก" ซึ่งคนไทยส่วนมากเคยได้ยินชื่อ แต่เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวพันทั้งห้าทั้งหกนั้นค่อนข้างจะมืดมน เพราะมีผู้ศึกษาไว้ไม่มากนัก จึงสร้างความสงสัยกันตลอดมา และผู้เขียนเองกำลังศึกษาประวัติศาสตร์ในระดับปริญญาเอก อยู่ที่มหาวิทยาลัยคอร์แนลในสหรัฐฯ ได้พยายามประมวลเรื่องราวจากเอกสารที่มีอยู่จำกัด ผนวกเข้ากับประสบการณ์

ที่เคยสัมผัสบางด้านด้วยตนเองมาก่อนแล้ว บรรยายเป็นข้อความออกมาอย่างน่าสนใจ เช่น เป็นท้องถิ่นที่มีการจัดแย้งทางชนชาติภายในมาก่อนแล้วยังเป็นจุดที่อำนาจจากภายนอก คือ ฮ่อ ไทย ฝรั่งเศส เข้าไปเผชิญหน้าปะทะกัน ในประวัติศาสตร์สมัยไทยเสียดินแดน ร.ศ. 112 หรือการที่หัวพันตกอยู่ในอำนาจทางการปกครองของลาวมาตั้งแต่อาณาจักรล้านช้าง และการที่เรียกหัวพันทั้งห้าทั้งหก เพราะเดิมมีอยู่ห้าเมือง ต่อมาจึงเพิ่มเข้าไปอีกหนึ่งเป็นหกหัวพัน ผู้เขียนได้อ้างถึงหลักฐานเอกสารต่าง ๆ เช่น นิราศเมืองหลวงพระบาง กล่าวถึงความเป็นอาณาจักรนักรักขนบธรรมเนียมประเพณีที่น่าสนใจ ฯลฯ โดยมีความมุ่งหมายที่จะประเมินคร่าว ๆ ถึงปัญหาชนชาติอันเป็นเรื่องสำคัญในการปกครองท้องถิ่นของลาว

บทความที่ 17 ชรรค์ชัย บุนปาน. "เดือนหนึ่ง อัคที่หนึ่ง," <u>ศิลปวัฒนธรรม</u>. 7(9) : 122 ; กรกฎาคม 2529.

กล่าวถึงทรรศนะของผู้เขียนเองต่อสภาพการณ์ต่าง ๆ ในเดือนมิถุนายน 2529 อันเป็นช่วงเวลาที่มหากรรมสุนทรภู่ 200 ปีพ้นผ่านไป อันแสดงถึงความคิดเห็นอย่างเช่นที่กล่าวว่า "น้อยคน เหลือเกินที่จะคิดถึงผลต่อเนื่องที่จะตามมา หรือตามเก็บงานประเมินผลงานบวกลงไว้ด้วยความอุตสาหะ ไม่ย่อท้อ" กล่าวถึงความ "เก่งและดีด้วยคุณภาพสัปรังเค อีตรอบนี้" เป็นต้น

บทความที่ 1 "จดหมายถึงบรรณาธิการ," <u>ศิลปวัฒนธรรม</u>. 7(10) : 6 – 15 ; สิงหาคม 2529.

เป็นจดหมายถามตอบระหว่างผู้อ่านและผู้สนใจกับบรรณาธิการวารสารศิลปวัฒนธรรม สาระต่าง ๆ ในจดหมายก็เช่น กล่าวถึงเรื่องของพงษ์เผ่าเหล่ากอมหากวี "สุนทรภู่" การสร้างอนุสาวรีย์สุนทรภู่ กล่าวถึงสำนวนกลอนต่าง ๆ

ของท่านกวีเอก เช่น "เห็นโยคีขี่รุ้งพุ่งออกมา" กล่าวถึงเรื่องกระบี่ กระบอง พันคาบ ข่าวฝีกระสือ กล่าวถึงสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับกระสือ เช่น ว่านกระสือ มะม่วงกระสือดูด กล้วยกระสือดูด กินเหมือนฝีกระสือ หนอนกระสือ

บทความนี้ยังให้ความรู้ต่าง ๆ อีกมากเช่น ปัญญา แบ่งออกเป็น จินตามยปัญญา คือปัญญาเกิดแต่การคิดการพิจารณาหาเหตุผล สุตมยปัญญา คือปัญญาเกิดแต่การสดับการเล่าเรียน ภาวนามยปัญญา คือปัญญาเกิดแต่การฝึกอบรมลงมือปฏิบัติ และอื่น ๆ อีกหลายเรื่อง เป็นต้นว่า คุณค่าของภาษาไทย สมณสักย์พุทธทาส พระนางเรือรม เป็นต้น

บทความที่ 2 "สโมสรศิลปวรรณกรรม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(10) : 16 – 23 ; สิงหาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องสั้นและนวนิยายไทย คิดในการศึกษาอย่างไร ได้บรรยายถึงกรมหลวงพิชิตปรีชากร และงานนิพนธ์เรื่อง สนุกนึก กล่าวถึงการประชุมวิชาการร้อยปีนวนิยายไทย มีการแลกเปลี่ยนทัศนะกันต่าง ๆ เป็นต้นว่า "อย่าไปนึกว่าสิ่งนั้นเป็นกรอบ เพราะถ้าเป็นกรอบแล้วจะจำกัดการสร้างสรรค์ ศิลปินไม่ว่าแขนงใด แต่แรกเริ่มผลิตผลงาน มิใช่เกิดจากต้องการให้เป็นไปตามลัทธิศิลปะอย่างหนึ่งอย่างใด หากเกิดจากแรงบันดาลใจ ภายในของเขา ความเชื่อและความรักที่จะแสดงออก โดยรูปแบบที่เขาฟังปรารถนา ต่อมาคนที่ศึกษาลัทธิศิลปะในภายหลังจึงค่อยมาจำแนก จัดหมวดหมู่ว่านี่เป็นโรแมนติค นั่นสัจนิยม โน่นนามธรรม" เป็นต้น

ได้กล่าวถึงการไปเยี่ยมสถาบันเอเชียอาคเนย์ ศึกษาสภาสังคมศาสตร์มณฑลยูนนาน ประเทศจีน เช่นกล่าวถึงการที่ผู้เขียนได้มีโอกาสเดินทางไปเยี่ยมเมืองคุนมิง จังหวัดยูนนาน ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ของประเทศจีน เมื่อเดือน

ธันวาคม 1982 และได้เล่าถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ได้พบ รวมถึงการแวะชมสถาบันต่าง ๆ เช่น สถาบันเอเชียอาคเนย์ศึกษา ฯลฯ ได้บรรยายถึงรายละเอียดต่าง ๆ เช่น การแบ่งส่วนของสถาบันออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่ พม่า อินโดจีน ไทย เอเชียใต้ สหวิทยาการ ห้องสมุด เป็นต้น

ท้ายบทความเป็นประกาศข่าวต่าง ๆ ได้แก่ การประกวดจิตรกรรม "พู่กันทอง" หรือการแนะนำหนังสือน่าอ่านเช่น "ชีวิตการต่อสู้ของเติ้งเสี่ยวผิง" "คดีฆาข้างมุ้ง" "นางกลางโรม" "รวโมนาจอมยุ่ง" "สนิมสร้อย" "ร้อยรักริมฝั่งน้ำ" "ถนนคนตรี" เป็นต้น

บทความที่ 3 "สโมสรศิลปวัฒนธรรม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(10) : 24 – 33, 36 – 55 ; สิงหาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวและบทความต่าง ๆ หลายเรื่อง คือ เรื่อง 100 ปี ม.จ.จงจิตรถนอม ดิศกุล เรื่องทุนโครงการศึกษา ศาสนาและสันติวิธี เรื่องสัญญลักษณ์ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เรื่องเมืองเชียงแสนในพุทธศตวรรษที่ 20 เรื่องหลักฐานโบราณคดีสมัยทราวดี ที่วัดนครโกษา จังหวัดลพบุรี เรื่องฝรั่งนักเซ็งลี้เยี่ยกฎหมายไทย เลหลังโบราณวัตถุ "บ้านเชียง" เรื่องจากพุทธประวัติถึงกระเช้าลอยฟ้า ดอยสุเทพ เรื่องการประดิษฐ์เครื่องเงินในเมืองไทย เรื่องมี "คนไทย" อยู่ที่เทือกเขา "อัลไต" ในโซเวียตจริงหรือไฉน ?

บทความได้ให้ความรู้ในแง่มุมต่าง ๆ มีทั้งเกล็ดความรู้ ประสบการณ์ ประวัติศาสตร์ ตลอดจนศิลปะ ซึ่งในด้านศิลปะนั้น ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาต่าง ๆ ของศิลปะลักษณะต่าง ๆ เช่น เครื่องเงินของไทย หรือศิลปะวัตถุแถบเทือกเขาอัลไตในโซเวียต เป็นต้นว่า "ศิลปะรูปสัตว์" สัญญลักษณ์สำคัญของศิลปะซิสเซียน ตลอดจนได้แสดงความคิดเห็นของผู้เขียนประกอบไว้ด้วย

บทความที่ 4 เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. "พื้นบ้านชานเรือน," ศิลปวัฒนธรรม. 7(10) : 34 – 35 ; สิงหาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องการดูบัลเลต์รอยปีในคืนสีขาวที่ผู้เขียนได้มีโอกาสเดินทางไปเยือนประเทศรัสเซีย และได้ไปดูการแสดงบัลเลต์ (ฝรั่งร่ำเท้าหรือระบำปลายเท้าที่คนไทยเรียกกัน) ณ โรงบัลเลต์ คีรอฟ เลนินกราด เมืองมหัศจรรย์ เมื่อคืนวันศุกร์ที่ 27 มิถุนายน 2529 ดังที่ผู้เขียนกล่าวไว้ว่า - "ด้วยมันไม่มีกลางคืนเอาเลย เราคะเนแค่ว่าสัก 5 โมงเย็นเห็นจะได้ แต่พอดูเวลากลับเป็นเที่ยงคืนแล้ว" เรื่องที่แสดงคือ "ศกุนตลา" จากต้นฉบับบทกวีของรัตนกวี "กาลิทาส" แห่งอินเดีย ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า ทรงนำมาพระราชนิพนธ์เป็นบทละครไทย

บทความที่ 5 วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร. "รายงานพิเศษ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับวันวิทยาศาสตร์แห่งชาติ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(10) : 57 – 60 ; สิงหาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ หรือที่ชาวต่างประเทศนิยมอ้างถึงพระองค์ท่านว่า "คิงมงกุฎ" บทความได้เล่าถึงพระราชประวัติของพระองค์โดยสังเขป

โดยเฉพาะได้เน้นถึงความสนพระราชหฤทัยในวิชาคณิตศาสตร์และดาราศาสตร์ของพระองค์ อันมีความสำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์วิทยาศาสตร์ไทยในระหว่างระยะเวลาสุดท้ายของพระชนม์ชีพ เช่น การที่พระองค์ทรงพบว่าปรากฏการณ์สุริยปราคาเต็มดวงจะสามารถเห็นได้ในประเทศไทยเป็นครั้งแรก ในวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2411 ณ บ้านหว้ากอ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งก็ปรากฏเป็นความจริงทุกประการ จนกระทั่งเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2525 คณะรัฐมนตรีของไทยจึงได้อนุมัติให้วันที่ 18 สิงหาคม เป็นวันวิทยาศาสตร์แห่งชาติ เพื่อน้อมเกล้าน้อมกระหม่อม

ถวายพระเกียรติแด่องค์พระบิดาแห่งวิทยาศาสตร์ไทย ในวาระเฉลิมฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ครบรอบ 200 ปี

ท้ายบทความผู้เขียนได้เสนอแนะให้ประชาชนชาวไทยตั้งปณิธานให้พ่อแม่ที่จะดำเนินรอยตามเบื้องพระยุคลบาทในการนำเอาวิทยาศาสตร์มาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย

บทความที่ 6 เฉลิมวรรณ ชูทรัพย์ และคนอื่น ๆ. "วิวัฒนาการของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในสมัยรัตนโกสินทร์," ศิลปวัฒนธรรม. 7(10) : 62 - 71 ; สิงหาคม 2529.

กล่าวถึงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ได้เผยแพร่เข้ามาสู่เมืองไทยตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เมื่อมีการติดต่อกับชาวต่างประเทศ ได้แสดงวิวัฒนาการโดยสรุปตามรัชสมัยต่าง ๆ ได้แก่ รัชกาลที่ 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 เช่นในสมัยรัชกาลที่ 9 มีการพัฒนาโรงงานไฟฟ้ากำลังน้ำขึ้นอย่างกว้างขวาง มีการจัดตั้งองค์การก๊าซธรรมชาติ การจัดตั้งกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงานขึ้น เป็นต้น พร้อมกันนี้ได้มีบทแทรกแผนพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีฯ พ.ศ. 2530 - 2534 ไว้ด้วย

บทความที่ 7 นิยม สุขรองแพ่ง. "ตะวันคับเหนือหาดหว้ากอ สุริยุปราคาเต็มดวงครั้งแรกในสยาม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(10) : 72 - 76 ; สิงหาคม 2529.

เป็นบทความที่บรรยายถึงสภาพต่าง ๆ ของเหตุการณ์ในวันสำคัญที่สุริยุปราคาเต็มดวงครั้งแรกในสยาม เช่น "หาดหว้ากอ จึงเป็นที่ชุมนุมของกองเรือรบนานาชาติ ครั้งใหญ่ที่สุดอีกครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ทหารเรือ" เป็นต้น

ได้กล่าวถึงกระแสรับสั่งรัชกาลที่ 4 การเสด็จสวรรคตเพราะทรงพระประชวรด้วยไข้มาลาเรีย และเรื่องราวของหาดหว้ากอที่รัชกาลที่ 4 เคยเสด็จมาประทับทอดพระเนตรสุริยุปราคา เป็นต้น

บทความที่ 8 เนื่อง นิลรัตน์, ม.ล. "รำลึกความหลังในวังสวนสุนันทา," ศิลปวัฒนธรรม. 7(10) : 78 – 93 ; สิงหาคม 2529.

เป็นเรื่องราวประวัติชีวิตของผู้เขียน ที่เคยมีชีวิตอยู่ในวังสวนสุนันทา ทำให้ทราบถึงสภาพของชาววังในสมัยนั้น ซึ่งคนทั่ว ๆ ไปมักจะไม่พาน เช่น บรรยายถึงเรือนท่านย่าว่า "ชั้นล่างเต็มไปด้วยตู้รอบห้องทั้ง 3 ห้อง เป็นตู้เต็มไปด้วย จาน ชาม โถ เครื่องลายครามสั่งจากเมืองจีน ลวดลายมีสีน้ำเงินเข้มอย่างเดียว ตลอดจนช้อนตักแกง ถ้วยชามมีรูปแปลก ๆ มีอย่างเตี้ยอย่างสูง จานลายครามมีทุกขนาด" หรือ "เวลาในวังมีการทำดอกไม้สดเป็นงานใหญ่ ก็ต้องเกณฑ์ข้าหลวงเรือนนอกเข้ามาช่วยทำ คือมาแต่เช้าพอค่ำกลับบ้าน" ได้เล่าถึงการเล่นผีถ้วยแก้วแล้วเจอสุนทรภู่ได้ทดลองให้ท่านแต่งกลอนดู ได้ความว่า "หลาน–หลานเอ๋ยเลิกเถิดประเสริฐยิ่ง ตารักหลานทุก ๆ คน ชนจริง ๆ ตาไม่วิ่งแล้วพับเผื่อย เหนื่อยจะตาย"

นอกจากนั้นแล้วยังมีเกล็ดความรู้ต่าง ๆ อีกมาก เช่น เครื่องเสวยเจ้านาย เป็นต้นว่า เครื่องใหญ่ เครื่องเคียง เครื่องพิเศษ ฯลฯ

บทความที่ 9 บัวไทย แจ่มจันทร์. "ปูนปั้นลงสี ที่วัดปากคลองเพชรบุรี," ศิลปวัฒนธรรม. 7(10) : 94 – 98 ; สิงหาคม 2529.

กล่าวถึงสกุลช่างเมืองเพชร ที่ได้รับการยกย่องนับถืออย่างยิ่งในงานศิลปะลายปูนปั้นที่ได้สืบทอดกันมาไม่ขาดสาย ได้เน้นถึงเรื่องราวของปูนปั้นลงสีที่วัดปากคลอง กล่าวถึงเรื่องราวของช่างชั้นครูที่ชื่อตาแป้ว

บำรุงพุทธ บรรยายถึงประวัติชีวิตโดยสังเขป เช่นเคยตั้งคณะละครหุ่นมาก่อน ชื่อ "หุ่นตาแป๋ว" มีชื่อเสียงมาก

บทความนี้ได้ให้ความรู้ของศิลปะต่าง ๆ อีกมากหมาย อาทิ ปูนปั้นที่โบสถ์วัดปากคลอง การลงสีในงานปูนปั้น การผูกสายออกลาย แบบภาพลายปูนปั้น เป็นต้น

บทความที่ 10 ปรีชา จันทนะมาฆกะ. "อะบอริจินี ชาวพื้นเมืองออสเตรเลีย," <u>ศิลปวัฒนธรรม</u>. 7(10) : 100 – 108 ; สิงหาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของชนเผ่า "อะบอริจินี" ซึ่งเป็นชนเผ่าพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในทวีปออสเตรเลียมากว่า 4 หมื่นปี มีวัฒนธรรมดีงามและซับซ้อน มีศิลปะสูง มีการพัฒนาทางปรัชญาและศาสนา และอาศัยอยู่รวมกันอย่างสงบสุข จวบจน พ.ศ. 2331 อังกฤษเนรเทศเหล่านักโทษมาตั้งถิ่นฐานที่ออสเตรเลีย การรุกรานสู้รบเข่นฆ่าอันป่าเถื่อนจากฝรั่งผิวขาวต่อเผ่าพันธุ์อะบอริจินีจึงเริ่มขึ้น เพราะคิดว่าชาวพื้นเมืองมีความเป็นมนุษย์ไม่เท่าชาวยุโรป

ศิลปะของชนเผ่านี้ก็อย่างเช่น การนิยมทำรูปบูชาเป็นสัตว์ต่าง ๆ เช่น กิ้งก่า นก จระเข้ เป็นต้น การวาดรูป แกะสลัก รูปบูชาเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับความเชื่อด้วย

บทความที่ 11 พูนศรี ไชยนันท์. "สงครามไทยรบญวนในดินแดนเขมร สมัยต้นรัตนโกสินทร์," <u>ศิลปวัฒนธรรม</u>. 7(10) : 110 – 117 ; สิงหาคม 2529.

กล่าวถึงเหตุการณ์เมื่อ 160 ปีมาแล้ว ไทยได้เคยรบชนะญวนในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3). โดยได้รบกันในดินแดนลาวและเขมรนานถึง 15 – 16 ปี แม่ทัพในครั้งนั้นคือเจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหาเสนี) ต้นสกุลพระราชทาน "สิงหเสนี"

สาเหตุของการรบก็เนื่องด้วยญวนชอบหนุนหลังลาวและเขมร ให้แข็งข้อก่อกบฏอยู่เสมอ ในที่สุดทัพญวนจึงต้องพินาจสิ้นทั้งกองทัพ แม่ทัพญวนก็ถูกจับเป็นเชลย บทความได้บรรยายเหตุการณ์การรบต่าง ๆ จนกระทั่งไทยสถาปนากษัตริย์เขมร

บทความที่ 12 สุภัทรดิศ ดิศกุล, ม.จ. "พระนางซูสีไทเฮา," ศิลปวัฒนธรรม. 7(10) : 118 – 120 ; สิงหาคม 2529.

เป็นบทความที่ผู้เขียนทรงแปลจากบทความภาษาอังกฤษของนายเอมิง เกี่ยวกับเรื่องราวของพระนางซูสีไทเฮา หญิงผู้ได้ปกครองประเทศจีนเกือบ 47 ปี โดยเริ่มต้นจากการเดินทางเข้ามาในพระราชวังในฐานะผู้ที่จะได้รับการคัดเลือกขึ้นเป็นนางสนม แต่ด้วยความสวยงามคล่องแคล่วจึงเป็นที่พอพระทัยของพระจักรพรรดิคือ พระเจ้าเซียนเฟงแห่งราชวงศ์เช็ง บทความได้บรรยายถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ จนถึง พ.ศ. 2454 เกิดการปฏิวัติ สิ้นสุดราชวงศ์เช็ง ในสมัยพระเจ้าปูยี ที่ทรงสละราชสมบัติ

บทความที่ 13 ไมเคิล ไรท์. "หลายรสหลายเรื่อง," ศิลปวัฒนธรรม. 7(10) : 122 – 124 ; สิงหาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวความเป็นมาของสถาบันพระมหาสามีสังฆราช ในลังกาทวีป ซึ่งผู้เขียนแปลและเรียบเรียงจากบทความต้นฉบับของ ดร.แมนทิส โรหณรีระ แห่งมหาวิทยาลัยศรีชัยวัฒนปุระ ประเทศศรีลังกา บทความได้เล่าถึงเบื้องหลังการเกิดมีมหาสามี ตำนานคำว่าสังฆราช การแต่งตั้งตำแหน่งมหาสามีสังฆราช ตอนท้ายได้แสดงความคิดเห็นจากหลักฐานที่อ้างอิงว่าตำแหน่งดังกล่าวเป็นการผิดจากพุทธบัญญัติของพระบรมศาสดา

บทความที่ 14 ภาษิต จิตรภาษา. "พจนานุกรมนิรุตติศาสตร์," ศิลปวัฒนธรรม. 7(10) : 126 – 127 ; สิงหาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องนิราศเมืองเพชรฉบับใหม่ มีข้อกังขา คือเป็นบทความในลักษณะแสดงทัศนะความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว โดยมีการยกคำประพันธ์บางบทมาเปรียบเทียบว่าเป็นสำนวนกลอนของกวีสุนทรภู่หรือไม่ เป็นต้น

บทความที่ 15 เรืองชัย ทรัพย์นิรันดร์. "ง ๆ ปลา ๆ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(10) : 128 – 129 ; สิงหาคม 2529.

เป็นบทความแสดงทัศนะจากหัวข้อที่ว่า ลูกล้มกลิ้ง ใครหนอวิ่งเข้ามาช่วย เช่น "สำหรับผู้หญิง จะทราบซึ้งถึงความรักความเป็นห่วงของผู้เป็นพ่อเป็นแม่ คือเมื่อตัวเองต้องเป็นแม่คน" หรือ "ประการสำคัญเราต้องทำให้มีวันแม่ทุกวัน ไม่ใช่มีวันแม่เพียงวันเดียว นอกจากนั้นไม่เคยเห็นไม่เคยรู้ถึงความเป็นแม่ของแม่เลย" เป็นต้น

บทความที่ 16 ชรรค์ชัย บุนปาน. "เดือนหนึ่ง อัดที่หนึ่ง," ศิลปวัฒนธรรม. 7(10) : 130 ; สิงหาคม 2529.

เป็นบทความแสดงทัศนะของผู้เขียนต่อสภาพการณ์สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น "ไม่เคยมีใครสอนโคตรของเราให้ประกอบอาชีพอย่างมีศิลปะ ...มีแต่จะมาฉกฉวยศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นยังฝังอยู่กับชีวิตเรียบ ๆ ง่าย ๆ ของเราไป..." กล่าวถึง "วัฒนธรรมทางใจที่เต็มไปด้วยความรู้เท่ารู้ทันที่ฝึกกันไม่ยากครับ..." เป็นต้น

บทความที่ 1 "จดหมายถึงบรรณาธิการ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(11) : 6 – 17 ; กันยายน 2529.

เป็นจดหมายถามตอบระหว่างผู้อ่าน และผู้สนใจกับบรรณาธิการวารสารศิลปวัฒนธรรม ได้แก่เรื่องราวต่าง ๆ เช่น ปีนใหญ่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ "ปีนใคร" เรื่องคนป่าเถื่อนเหมือน ๆ กัน เรื่องสอนศาสนาในมุ้ง เรื่องหัวพันทั้งห้าทั้งหก เรื่องของฝากจากชาววัง เรื่องแผนพ่อขุนรยาเก่า เรื่องดวงชะตาสุนทรภู่ บทกลอน 200 ปี กวีโลก เรื่องเพราะเขาคือ ไมเคิล ไรท์ เรื่องลัวะ–ละว้า–ลาวในประวัติศาสตร์ เป็นต้น

บทความที่ 2 มหาวิทยาลัยศิลปากร, ภาควิชามนุษยวิทยา, คณะนักศึกษาปริญญาโท. "รายงานพิเศษ หมอน้อย ภาพสะท้อนวิกฤติการณ์ทางจิตใจ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(11) : 18 – 23 ; กันยายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องราววิกฤติการณ์ทางด้านจิตใจของประชาชนชาวสยามที่ขาดหลักประกันทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และคลอนแคลนทางด้านวัฒนธรรม เน้นภาพสะท้อนของความล้มเหลวในการพัฒนาประเทศ พัฒนาสังคมโดยสิ้นเชิง นั่นคือ เรื่องราวความเป็นมาของ "หมอน้อย" เช่นกล่าวถึงหมอน้อยผู้กตัญญูแนะนำให้พ่อนำหญ้าไปต้ม เพื่อรักษามารดาซึ่งกำลังป่วยเป็นโรคมะเร็ง จนในที่สุดก็หายสนิท จนกระทั่งกลายเป็นหมอเทวดาของชุมชนไป

บทความได้บรรยายถึงขั้นตอนการรับยา จนกระทั่งหมอน้อยหนีเตลิดเพราะปฏิบัติการของทางราชการ และสุขภาพใจ วิกฤติการณ์ของสังคมไทยจนกรณีหมอน้อยกลายเป็นเรื่องต้มตุ๋นในสายตาของเจ้าหน้าที่ผู้กุมอำนาจซึ่งคนได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบระเบียบและถูกวิธีต่อไป

บทความที่ 3 "สโมสรศิลปวรรณกรรม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(11) : 24 – 28 ; กันยายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของอังคาร กัลยาณพงศ์ กวีที่ซีไรท์ให้รางวัลช้าไป คือผลการตัดสินรางวัลกวีดีเด่นในรอบปี พ.ศ. 2528 ที่ตัดสินให้อังคารชนะเลิศจากปฐมฐานกวี

ได้กล่าวถึงประวัติของกวี เช่น ทางด้านจิตรกรรม ได้แก่ การเขียนรูปด้วยเกรยอง หรือความสามารถในการเขียนภาพจิตรกรรมไทย ซึ่งได้รับยกย่องเป็นศิลปินชั้นครู กล่าวถึงบทกวี ลำนำ ภูกระดึง บางบทเป็นต้น

ท้ายบทความได้แนะนำหนังสือต่าง ๆ เช่น วิธีคลายความเครียดหรือท่องแดนยุโรป และแนะนำหนังสือหลักของกรมศิลปากร ได้แก่ หนังสือชุดจารึกในประเทศไทย เป็นต้น

บทความที่ 4 "สโมสรศิลปวัฒนธรรม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(11) : 30 – 47 ; กันยายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ ศิลปะและวัฒนธรรมในสายตา "นายแบงก์" การประกวดดนตรีไทย สวช. ปี 2529 เรื่องสองศิลปินไทยไปอิรัก เรื่องศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 32 การพระราชทานรางวัลศิลปินพื้นบ้านดีเด่น เรื่องวันเยาวชนแห่งชาติ เรื่องหมื่นภิรมย์เร้าใจนักดนตรีมิใช่ไม้กระถาง เรื่องวัดพลับ–วัดราชสิทธิและสังฆราชสุกไก่เถื่อน เรื่องกะแล หรือกาแลกันแน่ เรื่องของดงละคร ชุมชนสมัยทวารวดี เป็นต้น

บทความได้ให้ความรู้ทางด้านศิลปะหลายประการ เช่น การเดินทางไปแสดงงานศิลปกรรมของ 2 ศิลปินไทย ณ ประเทศอิรัก คือ สมศักดิ์ เชาวน์ชาคาพงศ์ และเกียรติศักดิ์ ชานนนารถ "พระตำหนักจันทน์สร้างในรัชกาลที่ 2 เป็นต้น

บทความที่ 5 ภาษิต จิตรภาษา. "พจนานุกรมนิรุตติศาสตร์," ศิลปวัฒนธรรม. 7(11) : 48 – 50 ; กันยายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของการขอร่วมสัมมนา ชำระต้นฉบับนิราศเมืองเพชรฉบับใหม่ โดยได้กล่าวถึงบทประพันธ์ต่าง ๆ ในนิราศดังกล่าวในลักษณะการวิเคราะห์การใช้ภาษาของกวีสุนทรภู่ และยกคำกลอนบทต่าง ๆ ที่น่าสนใจมาประกอบไว้ด้วย

บทความที่ 6 เรืองชัย ทรัพย์นิรันดร์. "งู ๆ ปลา ๆ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(11) : 51 ; กันยายน 2529.

เป็นบทความที่เขียนถึง "วันหนึ่งคือวันนี้" เป็นลักษณะของการเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ประกอบกับข้อคิดเห็นของตัวผู้เขียนเอง เช่นสมัยก่อนใครเป็นลูกสาวอธิบดี ก็รู้สึก "โก้หร่าน", ซึ่งทัศนะหนึ่งได้แสดงไว้ว่า "ชีวิตเก่า ๆ เหล่านั้นคงจะหมดไปเพราะภาวะเศรษฐกิจที่กำหนดสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว

บทความที่ 7 เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. "พื้นบ้านชานเรือน," ศิลปวัฒนธรรม. 7(11) : 52 – 53 ; กันยายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องเพื่อนแก้วคำกาพย์ของ "ศิวกานท์" ได้บรรยายถึงว่าเป็นปีที่มีผู้ได้รับรางวัลเกี่ยวกับงานกวีกันมากในปีฉลองสองศตวรรษท่านสุนทรภู่นั้น โดยเฉพาะบทกวีร่วมสมัยของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ เช่น การแต่งโดยใช้กาพย์ 5 ชนิด ได้ยกตัวอย่างบทประพันธ์บางตอนประกอบไว้ด้วย

บทความที่ 8 ชวน เพชรแก้ว. "ธรรมทาส พานิช นักปราชญ์ท้องถิ่นภาคใต้," ศิลปวัฒนธรรม. 7(11) : 54 – 60 ; กันยายน 2529.

เป็นบทความที่เสนอประวัติชีวิตของ ธรรมทาส น้องชายของท่านพุทธทาสภิกขุ แห่งสวนโมกขพลารามไชยา ซึ่งตลอดชีวิตได้อุทิศตนสร้างคุณประโยชน์ใหญ่หลวงแก่พุทธศาสนา ทั้งยังศึกษากว้างขวางถึงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างแตกฉาน มีชีวิตคล้ายพระ สมควรได้รับการยกย่องเป็นปราชญ์ท้องถิ่นภาคใต้

บทความได้บรรยายถึงชีวิตปฐมวัย การศึกษาเล่าเรียน การทำงานและผลงานต่าง ๆ ชีวิตครอบครัว จนกระทั่งปัจฉิมวัย มีอายุย่างเข้าปีที่ 79 แต่ก็ยังคงทำงานแข็งขัน แม้ว่าสุขภาพจะไม่ค่อยจะสมบูรณ์ดีนักก็ตาม

บทความที่ 9 เทพ สุนทรศารทูล. "สุนทรภู่ไม่ได้แต่งสุภาษิตสอนหญิง," ศิลปวัฒนธรรม. 7(11) : 62 – 73 ; กันยายน 2529.

กล่าวถึง "สุภาษิตสอนหญิง" เช่นกล่าวว่ามีลักษณะ "ผิดผีปากสุนทรภู่" โดยดูจากสำนวนกลอน ทั้งแนวคิดต่าง ๆ จึงทำให้เกิดปัญหาน่าสงสัยว่าใครเป็นคนแต่งกันแน่ เพราะกวีชื่อ "ภู่" นั้น มีอยู่ถึง 3 คน เช่น นายภู่ อยู่นาวา คือ พระธรรมทายาจารย์ (ภู่) เป็นต้น ได้แสดงข้อสังเกตและหลักฐานต่าง ๆ ประกอบเพิ่มเติมไว้ในบทความต่าง ๆ เช่นลักษณะคำกลอนสุนทรภู่ พร้อมยกตัวอย่างคำประพันธ์ต่าง ๆ มาประกอบไว้ด้วย

บทความที่ 10 สรเชต วรคามวิชัย. "ลัทธิตันตระและพิธีเบิกพรหมจารีของขอม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(11) : 74 – 85 ; กันยายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของคณะทูตจีนที่ได้บันทึกพิธี "เสียสาว" หรือ "เบิกพรหมจารี" ของชาวเขมรที่ได้พบเห็นในพุทธศตวรรษที่ 19 โดยในปี พ.ศ. 1838 พระเจ้าเฉวิง จง อ่องเต้ ได้ทรงส่งราชทูตมายังกัมพูชาฯ โจวต้ากวน ได้เป็นผู้หนึ่งในคณะทูต ได้บันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ไว้ ให้ชื่อว่า "บันทึกเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีของเจนละ" ได้กล่าวบรรยายถึงลัทธิ "ตันตระ" และความหมาย รวมทั้งรูปยันต์ต่าง ๆ เช่น ยันต์สัตตจักระ ตลอดจนตำนานนิทานและนิกายของตันตระ

บทความที่ 11 ทวี สว่างปัญญางกูร. "ความรักเผ่าพันธุ์ในภาษิตไทเขิน," ศิลปวัฒนธรรม. 7(11) : 86 – 87 ; กันยายน 2529.

กล่าวถึง "ไทเขิน" อันเป็นชนชาติไทกลุ่มหนึ่ง ที่ตั้งถิ่นฐานติดกับด้านเหนือของประเทศไทยที่เรียกกันว่า แคว้นเชียงตุง หรือเขมรัฐ อันมีเมืองหลวง คือ นครเชียงตุง หรือตุงคบุรี

ในบทความนี้ผู้เขียนได้เสนอภาษิตที่แสดงความรักชาติรักเผ่าพันธุ์ของชนชาติไทเขินเชียงตุง เช่น "ครั้นภาษาพูดไทเขินไม่สูญหาย เชื้อชาติก็ไม่กลายไป (คำแปล)" ฯลฯ ซึ่งภาษิตเหล่านี้อยู่ในหนังสือ "ภาษิตไทเขินเชียงตุง" ซึ่งผู้เขียนกำลังจัดทำอยู่รวม 848 ข้อ ซึ่งไม่ซ้ำกับของล้านนาหรือไทยสยามเลย

บทความที่ 12 จุฑาทิพย์ มณีพงษ์. "โครงกระดูกและมัมมี่," ศิลปวัฒนธรรม. 7(11) : 88 – 94 ; กันยายน 2529.

เป็นบทแปล โดยผู้เขียนได้ถอดความออกมาเป็นภาษาไทย อันเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่มนุษย์คิดฝันเกี่ยวกับชีวิตและความตายในสมัยอดีตที่ผ่านมาเป็นลักษณะคล้ายคำบรรยายประกอบภาพ เช่น "อาคารไม้หลังนี้มีรูปปั้นหิน หรือหุ่นจำลองของพระราชาคณะแห่งยอร์ค ประดิษฐานอยู่ซึ่งด้านใต้เป็นโลงศพหินทาสีสวยสดงดงาม" หรือกล่าวถึงโลงศพพระเจ้าทุทันคาเมนว่า "...โลงศพใบที่อยู่ข้างในสุดทำด้วยทอง" เป็นต้น พร้อมกันนั้นก็มีรูปภาพแสดงประกอบคำบรรยายไว้ทุกตอน

บทความที่ 13 ปราณี ศิริธร ณ พัทลุง. "มะเมียะ แม่ค้าสาวชาวพม่าผู้ชนะใจราชบุตรเจ้าอุปราชเชียงใหม่," ศิลปวัฒนธรรม. 7(11) : 96 – 108 ; กันยายน 2529.

เป็นเรื่องราวชีวิตจริงที่เขียนให้เหมือนนิยายรักอิงประวัติศาสตร์ เหตุการณ์นี้ได้เกิดขึ้นที่นครเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2446 ปลายรัชสมัยรัชกาลที่ 5 เช่นตอนหนึ่งได้บรรยายความงามของมะเมียะว่า "ขนตายาวราวปีกกลี่ของผีเสื้อ มองไม่เบื่อจูงใจให้จำหลัก ตาคมซึ้งตรึงอุระตัวชะนักเป็นรอยปักแนบแน่นแก่นชีวิต" แต่แล้วในที่สุดเจ้าชายก็ต้องแต่งงานกับเจ้าสาวคนใหม่

บทความนี้จึงเป็นการเปิดเผยชีวิตรักต่างแดนของสาวแม่ค้าชาวพม่ากับเจ้าชายแห่งนครเชียงใหม่ ที่ได้ไปศึกษาในดินแดนของพม่า ในยุคที่พม่าตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ ได้บรรยายเรื่องราวแบ่งออกเป็นตอน ๆ เช่น "ในที่สุด...ความลับย่อมไม่มีในโลก" หรือ "แล้วก็เหมือนสายฟ้าฟาดเปรี้ยงกลางกุ้มอุปราช" และ "เจ้าสาวคนใหม่ของเจ้าศุขเกษม" เป็นต้น

บทความที่ 14 วารุณวรรณ อภิชาตบุตร. "กำเนิดประวัติศาสตร์ชนชาติไทย," ศิลปวัฒนธรรม. 7(11) : 110 – 120 ; กันยายน 2529.

กล่าวถึง "ชนชาติไทย" เช่น การที่ชนชาติไทยเพิ่งเข้ามาในตอนกลางของแหลมอินโดจีน เมื่อราวพันปีมานี้เอง เป็นกลุ่มชนที่ใช้ภาษาไทยและเป็นเจ้าของวัฒนธรรมไทยในสมัยโบราณ ได้บรรยายถึงคนไทยในสมัยปัจจุบันนี้ สืบทอดเชื้อสายมาจากชนชาติดังกล่าวหรือไม่ หรือว่าสืบเชื้อสายมาจากมอญ–เขมร ซึ่งอาศัยอยู่ในแถบนี้มาแต่โบราณกาล หรือจากพวกจีน–อินเดีย ที่อพยพเข้ามาทีหลัง

ในบทความได้บรรยายถึงเรื่องราวความเป็นมาต่าง ๆ เช่นการทำกสิกรรมแบบ "เปลี่ยนป่าให้เป็นนาข้าว" หรือข้อโต้แย้งที่ว่า "เมื่อพวกมงโกลเข้าตียูนนานในปี ค.ศ. 1253 พวกไทยจึงได้แตกฉานซ่านเซ็นไป" หรือการบรรยายที่ว่า "พระเจ้ายศวรมันที่ 1 (ปี ค.ศ. 886 – 900) ได้สร้างอาณาจักรขอมให้ยิ่งใหญ่ขมบรรดาอาณาจักรทั้งปวง..." เป็นต้น

บทความที่ 15 ชรรค์ชัย บุนปาน. "เดือนหนึ่ง อัดที่หนึ่ง," ศิลปวัฒนธรรม. 7(11) : 122 ; กันยายน 2529.

เป็นบทความแสดงทัศนะของผู้เขียนต่าง ๆ เช่นอ้างคตินักเลงโบราณว่า "นักเลงแท้ ๆ นั้น ต้องไม่เหยียบรุ่นพี่ ต้องไม่ขยี้รุ่นเพื่อน และต้องไม่เล่นลูกเถื่อนกับรุ่นน้อง" นั่นก็คือการเน้นว่าคนเราควรจะ "พึ่งตนเองเป็นสำคัญ"

ได้กล่าวถึงประเทศไทย อันเป็นประเทศที่จะชายการท่องเที่ยวได้ดีที่สุดประเทศหนึ่ง ซึ่งควรเร่งดำเนินการส่งเสริมกันอย่างจริงจัง ซึ่งคนไทยต่างหวังและต้องการเห็นความสมหวังในชาตินี้เป็นต้น

บทความที่ 1 "จดหมายถึงบรรณาธิการ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(12) : 6 – 15 ; ตุลาคม 2529.

เป็นจดหมายถามตอบระหว่างผู้อ่านและผู้สนใจกับบรรณาธิการวารสารศิลปวัฒนธรรม ในเล่มนี้ได้พูดคุยกันเกี่ยวกับเรื่อง คุณค่าและบทเรียนจากการปะทะสังสรรค์กันทางวัฒนธรรม หรือเรื่องภาษาไทยวันละคำ : สอนกันอีกกี่คำ ถึงจะทำให้ภาษาไทยน่าสนใจมากขึ้น เรื่องคนตรีวัดพระพิเรนทร์ เรื่องปรารภหลายเรื่องในเวลาเดียวกัน เช่นกล่าวถึงอนุสาวรีย์แห่งชาติหมายถึงอะไร หรือการจำลองพระพุทธรูปสำคัญ 61 องค์ ฯลฯ ได้กล่าวถึงเรื่องคำง่าย, คำสวย, และคำเพราะ เป็นต้น

บทความที่ 2 "หมายเหตุบรรณาธิการ," ศิลปวัฒนธรรม. 7(12) : 17 ; ตุลาคม 2529.

กล่าวถึงวารสารศิลปวัฒนธรรมฉบับเดือนหน้า คือเดือนพฤศจิกายนว่าเป็นฉบับพิเศษ ขึ้นปีที่ 8 อันจะเน้นเรื่องราวต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการร่วมฉลองโครงการปีท่องเที่ยวไทย (พ.ศ. 2530) เช่น จะจัดทำเรื่องเกี่ยวกับ "ท่องเที่ยวแผ่นดินไทย อ่านหัวใจแผ่นดินธรรม" หรือบทความนำเที่ยว ดูน้ำและดินดินภาคอีสาน และอีกมากมาย เพราะเน้นไปตามธรรมเนียมของฉบับพิเศษ

บทความที่ 3 "สโมสรศิลปวัฒนธรรม," ศิลปวัฒนธรรม. 7(12) : 18 – 37 ; ตุลาคม 2529.

เป็นบทความย่อยต่าง ๆ บรรยายถึงศิลปวัฒนธรรมในแง่มุมต่าง ๆ เป็นต้นว่าเรื่องโครงการสถาปนาภราดรภาพระหว่างนคร ซึ่งนครวอชิงตันและนครกรุงเทพ ได้กลายเป็นเมืองพี่เมืองน้องกันตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ.

2504 โดยมีการจัดตั้งองค์การเมืองพี่–เมืองน้องระหว่างประเทศ อันเป็นองค์การระดับโลก มีการแลกเปลี่ยนต่าง ๆ ซึ่งกันและกัน เช่น การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม เป็นต้น

บทความได้กล่าวถึงเรื่องการเรียนรู้วัฒนธรรมต่างชาติไปทำไม ได้ให้ความรู้ต่าง ๆ เช่น "วัฒนธรรมหมายถึงการกินดีอยู่ดี" หรือ "สรุปแล้วการเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมต่างชาติก็เพื่อให้รู้จักวัฒนธรรมของตนเองดีขึ้น"... เป็นต้น

ได้กล่าวถึงรถม้าพระที่นั่ง มรดกอดีตที่ (น่าจะ) ถูกลืม เช่น กล่าวถึงรถม้าพระที่นั่งในสมัยรัชกาลที่ 4, 5, 6, 7

กล่าวถึงผู้คนรุ่นแรก ๆ ของแหลมทอง และเรื่องข้อเสนอใหม่เกี่ยวกับแหล่งโบราณคดี บริเวณเมืองเก่าละรัง ปัตตานี รวมทั้งเรื่องลิเกคนนั้น...ครั้งหนึ่งยังจำได้ เก็บตกจากบันทึกคนเดินทาง คือ นายสายัณห์ ยงหอม ซึ่งเล่นและแสดงลิเกมาตลอด 8 ปี โดยทั้งเล่นดนตรีและร้องรำด้วยตัวคนเดียว ซึ่งน่าสนใจว่าเขาบ้าหรือไม่

บทความที่ 4 "สโมสรศิลปวรรณกรรม," <u>ศิลปวัฒนธรรม</u>. 7(12) : 48 – 55 ; ตุลาคม 2529.

เป็นบทความย่อย ๆ ที่บรรยายถึงเรื่องต่าง ๆ คือเรื่องอ่านเวนิส แล้วคิดเล็กคิดน้อยถึงเชคสเปียร์ เรื่องสุนทรภู่ : เพชร–ระยองพี่น้องกัน เรื่องทูลกระหม่อมบริพัตรกับดนตรี และมีการแนะนำหนังสือต่าง ๆ เช่น สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ รวมทั้งข่าวในแวดวงวรรณกรรม เป็นต้นว่า วีดีโอเทปชุดเผยแพร่วัฒนธรรมไทย ฯลฯ

ความตอนหนึ่งที่น่าสนใจซึ่งได้คัดลอกมาจากบทความ เช่น "เพลงของทูลกระหม่อมบริพัตร เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งน่าจะได้รับการรื้อฟื้น เก็บรักษาไว้เป็นหลักแหล่งนำมาศึกษา เพื่อให้อนุชนได้เรียนรู้และวิเคราะห์วิจัย..."

บทความที่ 5 ไมเคิล ไรท์. "หลายรสหลายเรื่อง," <u>ศิลปวัฒนธรรม</u>. 7(12) : 56 – 57 ; ตุลาคม 2529.

กล่าวถึงจารึกในประเทศไทย (เล่มที่ 1 ถึง 5) ซึ่งหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร พิมพ์เผยแพร่ พุทธศักราช 2529 ได้แสดงทัศนะต่าง ๆ เช่น "แปลกดีนัก ที่เมื่อราชการทำอะไรเองช่วยมักจะโฆษณากันนักหนา และอวดพระคุณอย่างไม่ละอาย แต่เมื่อทำดีจริง ๆ มักเงียบเสมอมันแปลกดีนัก " หรือบทความบางตอนที่คัดลอกมาพอเป็นตัวอย่างคือ "เขาว่า หากนักศึกษาลังกาไม่รู้ภาษาไทย เขมร รามัญ ชวา และพม่า แล้วไซร้ จะรู้ประวัติศาสตร์ลังกาได้อย่างไร ?"..."แล้วชาวสยามเรานี้จะรู้ประวัติศาสตร์สยามได้อย่างไร ถ้าไม่รู้ภาษาของเพื่อนบ้าน" เป็นต้น

บทความที่ 6 ล้อม เพ็งแก้ว. "ค้นคำเค้นความ," <u>ศิลปวัฒนธรรม</u>. 7(12) : 58 – 60 ; ตุลาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องสุนทรภู่แต่งนิราศเมืองเพชร เมื่อไร อันเป็นการสอบค้นข้อมูล ที่หลายคนไม่เชื่อตามที่สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงระบุว่า สุนทรภู่แต่ง "นิราศเมืองเพชร" เมื่ออายุ 59 ปี

ได้อ้างอิงเอกสารต่าง ๆ และบทกวี เป็นต้นว่าเปรียบเทียบคำจากนิราศ ทั้งนิราศพระแท่น นิราศเมืองเพชร ตอนท้ายจึงสรุปว่า นิราศ

เมืองเพชรไม่น่าจะเป็นนิราศเรื่องสุดท้ายของสุนทรภู่ คือควรจะแต่งระหว่าง ปี ค.ศ. 2373 – 76 อย่างไม่ต้องสงสัย

บทความที่ 7 นิยม สุขรองแพ่ง. "ตำหนักพระเจ้าตากที่เมืองเพชร," <u>ศิลปวัฒนธรรม</u>. 7(12) : 62 – 67 ; ตุลาคม 2529.

เป็นรายงานพิเศษที่ผู้เขียนได้เดินทางไปเก็บบันทึกมาจากเมืองเพชรบุรี ที่มีคำบอกเล่าเกี่ยวกับพระเจ้ากรุงธนบุรี ที่จำสืบทอดกันมาปากต่อปาก โดยไม่อาจเชื่อถือได้ทั้งหมดว่าเป็นเรื่องจริง แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่ามีคำบอกเล่าอยู่จริงเกี่ยวกับพระเจ้ากรุงธนบุรีที่เมืองเพชร นั่นคือ "ศาลาการเปรียญวัดในกลางบ้านแหลม และศาลาการเปรียญวัดลาด"

ได้กล่าวถึงลักษณะศิลปกรรมต่าง ๆ เป็นต้นว่า "ลักษณะเด่นคือ ตันหวยจัดว่างามที่สุด" หรือ "ในศาลาการเปรียญมีจิตรกรรมบนแผ่นไม้ เรื่องพระอดีตของพระพุทธเจ้า 24 พระองค์ และเรื่องชาดกเมื่อพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุคคลต่าง ๆ"

กล่าวถึงคำบอกเล่าต่าง ๆ ที่ชวนให้เชื่อว่า ศาลาการเปรียญต่าง ๆ นั้น เป็นชิ้นส่วนซึ่งล้อมาจากพระตำหนักของพระเจ้าตาก ที่ทรงพระราชทานมาทำการก่อสร้างเป็นศาลาการเปรียญ เช่น "เสาประวัติศาสตร์ทั้ง 8 ต้น ในศาลาการเปรียญวัดลาด" เป็นต้น

บทความที่ 8 ปาริบุตร บุญโต. "จาก "โคสนตม" สู่ "ยอดเจดีย์" และทางสายใหม่ของบัวหลวง," <u>ศิลปวัฒนธรรม</u>. 7(12) : 68 – 75 ; ตุลาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวความเป็นมาของ "ดอกบัว" พืชพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น ชาวพุทธนิยมบูชาพระรัตนตรัยด้วย "บัวหลวง"

ตามคติความเชื่อที่ว่า เป็นดอกไม้ที่มีความบริสุทธิ์ ดอกบัวจึงกลายเป็นสินค้าที่มีราคาทำรายได้งดงามแก่เจ้าของนาบัวในปัจจุบัน

บทความได้บรรยายถึงบัวพันธุ์ต่าง ๆ เช่น บัวสาย บัวหลวง บัววิคตอเรีย บัวกระด้ง บัวดอกสีแดง บัวดอกสีขาว ฯลฯ ได้กล่าวถึงการทำนาบัว โดยมีบทสัมภาษณ์ นายพยุง ยมเยี่ยม แทรกไว้ เช่น "ตั้งแต่ชาวบ้านหันมาปลูกบัวทำให้มีกินมีใช้กันมากขึ้น ไม่เหมือนเมื่อก่อนที่ทำนาปลูกข้าวขายไม่ค่อยได้ราคา" กล่าวถึงบัวหลวงในวรรณคดีต่าง ๆ กล่าวถึงประเพณี "รับบัว" ที่อำเภอบางพลี สมุทรปราการ และบัวในลักษณะของสัญญลักษณ์ต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีมนต์ดอกบัว เช่น "โอมมณี ปัท เม ฮูม" แปลว่า "ดวงมณีเกิดอยู่ในดอกบัวนั่นเอง"

บทความที่ 9 ทองร่วง เอมโอษฐ์. "ลึกลงไปในความรู้สึกของงานปูนปั้น," <u>ศิลปวัฒนธรรม.</u> 7(12) : 76 – 80 ; ตุลาคม 2529.

ได้บรรยายถึงงานปูนปั้นเพชรบุรีอันได้รับการยกย่องว่าเป็นศิลปะล้ำเลิศ ที่สืบทอดมาไม่ขาดสาย

ได้บรรยายถึงความรู้สึกของช่างปูนปั้นที่มีความรู้แค่ ป.4 แต่ได้แสดงฝีมือชั้นครูให้ประจักษ์เลื่องลือทั่วแผ่นดิน สืบทอดงานปูนปั้น แต่สิ่งที่เขาวิตกกังวลคือผู้สืบต่อมีน้อยมาก คุณค่าสิ่งที่บรรพบุรุษบรรจงสร้างสรรค์ไว้ถูกเมินเฉย ไม่มีสถานศึกษาใดสนใจต่องานศิลปะนี้เท่าที่ควร

บทความยังได้บรรยายถึงประวัติชีวิตของช่างโดยสังเขป แทรกบทสัมภาษณ์ของช่างไว้ด้วย เช่น "เมื่อเริ่มฝึกหัดในระยะแรก ผมจึงมีความคิดว่าสักวันหนึ่งจะต้องทำให้ปูนปั้นเมืองเพชรเป็นที่สนใจของคนทั่วไปให้ได้ และผมก็ทำงานนี้เป็นเวลา 25 ปีแล้ว จึงมีคนเริ่มมองเห็นคุณค่าอันนั้น" และการได้รับเกียรติอย่างสูงในการซ่อมวัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวังของช่างทองร่วง เป็นต้น

บทความที่ 10 ละเมียด ลิ้มอักษร. "เมื่อวังสวนสุนันทาเป็นสถานศึกษา," ศิลปวัฒนธรรม. 7(12) : 82 – 87 ; ตุลาคม 2529.

กล่าวถึงอดีตอันยาวนานของวังสวนสุนันทาที่ปัจจุบันกลายเป็นสถานศึกษาอันใหญ่โตร่มรื่นไปด้วยต้นลำดาน นมแมว แก้วเจ้าจอม ฯลฯ โดยผู้เขียนซึ่งเคยเริ่มชีวิตครู ณ โรงเรียนสุนันทาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2481 ได้บรรยายถึงสภาพความทรงจำต่าง ๆ ในอดีตที่ผ่านมา ทั้งด้านกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ อาคารสถานที่ต่าง ๆ เช่น อนุสาวรีย์สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์นั้น นักเรียนเก่าร่วมกันบริจาคเงินทุนก่อสร้าง ฯลฯ จนถึงปัจจุบันที่สถาบันการศึกษาได้พัฒนามาเป็นเวลา 49 ปี กลายเป็นสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปในฐานะสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งของประเทศ

บทความที่ 11 สุด แสงวิเชียร. "เบื้องหลังการขุดค้นเรื่องราวก่อนประวัติศาสตร์ของประเทศไทย โดยคณะไทย–เดนมาร์ก," ศิลปวัฒนธรรม. 7(12) : 88 – 93 ; ตุลาคม 2529.

กล่าวถึงความเป็นมาที่ ศาสตราจารย์ ชิน อยู่ดี เป็นผู้ชักนำให้ผู้เขียนได้รู้จักกับเรื่องราวก่อนประวัติศาสตร์ของประเทศไทยเป็นครั้งแรก ผู้เขียนได้เขียนบทความเรื่องนี้ขึ้น เพื่อเผยแพร่เบื้องหลังการขุดค้นเรื่องราวก่อนประวัติศาสตร์ เป็นครั้งแรกในประเทศไทยที่ศาสตราจารย์ ชิน อยู่ดี มีส่วนเกี่ยวข้อง และสร้างคุณูปการอันยิ่งใหญ่ให้กับการศึกษาในด้านนี้ อันเป็นผลงานที่ยืนยันว่าคนไทยอาศัยอยู่ในดินแดนที่เป็นประเทศไทยปัจจุบันเป็นเวลานาน 4,000 ปีมาแล้ว

ได้บรรยายถึงการที่ผู้เขียนสร้างพิพิธภัณฑ์สถานก่อนประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ไม่เคยเรียนวิชาโบราณคดี ได้กล่าวถึงการค้นพบว่า "ประเทศไทยก็มีดินแดนเก่าแก่เกี่ยวกับร่องรอยของมนุษย์ในอดีต"

บทความที่ 12 ภูธร ภูมะธน. "เสาะหาหลักฐานประวัติศาสตร์ครั้งรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์ จากตระกูล เดอ ฟอร์บัง," ศิลปวัฒนธรรม. 7(12) : 94 - 99 ; ตุลาคม 2529.

กล่าวถึงการที่เชอวาลิเอร์ เดอ ฟอร์บัง หนึ่งในคณะทูตฝรั่งเศสที่เดินทางเข้ามาสยามในสมัยรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์และรับราชการเป็นผู้บัญชาการป้อมบางกอก แล้วมีบันทึกเกี่ยวกับกรุงสยามไว้จำนวนหนึ่ง ซึ่งขณะนี้เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรุงสยามนั้น ก็ยังคงเก็บรักษาไว้ที่ตระกูล "เดอ ฟอร์บัง" ในประเทศฝรั่งเศส มากกว่า 300 ปี ซึ่งผู้เขียนได้มีโอกาสไปเสาะแสวงหาข้อมูลใหม่ ๆ จากปารีส ทำให้เห็นภาพต่าง ๆ ในแง่มุมใหม่ ๆ เพิ่มเติมอันจะเป็นประโยชน์ต่ออนุชนรุ่นหลังต่อไปได้ เช่น จดหมายของเจ้าพระยาริชาเยนทร์ ที่เขียนถึงออกพระศักดิ์สงคราม (เคานต์ เดอ ฟอร์บัง) เมื่อ ค.ศ. 1686 เป็นภาษาโปรตุเกส และบทความของมาร์ควิส เป็นภาษาฝรั่งเศสชื่อ "การผจญภัยในสยาม" เป็นต้น

บทความที่ 13 บุรินท์ พงศ์สุพัฒน์, พล.ร.ต. "สารคดีพิเศษ แกะรอยค่ายโพสามต้น," ศิลปวัฒนธรรม. 7(12) : 100 - 113 ; ตุลาคม 2529.

กล่าวถึงประวัติศาสตร์ครั้งเมื่อ 220 ปีก่อน เมื่อกองทัพพม่าเคลื่อนพลลงมา ตั้งทัพที่ปากน้ำ ประสบ แล้วตั้งค่ายโพสามต้น ขึ้นเป็นที่มั่น เพื่อมุ่งตีกรุงศรีอยุธยา ครั้นเมื่อประสบความสำเร็จได้ชัยชนะแล้ว พม่าก็ยังคงใช้

ค่ายโพสามต้นเป็นที่มั่นต่อไป เพื่อควบคุมเชลยไทย จวบจนสมเด็จพระเจ้าตากสินยกกำลังทหารมาตีค่ายนี้จนแตก อันถือเป็นวีรกรรมสำคัญในการกอบกู้เอกราช ขับไล่อำนาจพม่าออกไปได้อย่างแท้จริง อันเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้เขียนและคณะได้ออกสำรวจหาที่ตั้งของค่ายนั้นว่าอยู่ที่ใด

บทความได้เล่าถึงสถานที่ ๆ เดินทางไปตามลำดับคือ วัดสามพิหาร วัดแม่นางปลื้ม วัดหน้าพระเมรุ พะเนียดท่าการ้อง และค่ายโพสามต้น ว่าสภาพปัจจุบันนั้นเป็นอย่างไร

บทความที่ 14 เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. "พื้นบ้านชานเรือน," <u>ศิลปวัฒนธรรม</u>. 7(12) : 114 – 116 ; ตุลาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวการแกะรอยบ้านกวี เช่น ความคิดว่าบ้านกวีสุนทรภู่ก็คือ "กุฏิสุนทรภู่" เป็นต้น ได้กล่าวถึงบ้านกวี "พุชกิน" ของรัสเซียที่ผู้เขียนได้มีโอกาสเดินทางไปเยี่ยมชม ซึ่งกวีพุชกินเกิดและตายไล่ ๆ กับกวีสุนทรภู่ของไทย ได้บรรยายถึงสภาพต่าง ๆ ที่ได้ไปพบเห็นมา เช่น อนุสาวรีย์พุชกิน สวนพุชกิน การอนุรักษ์และปรับปรุงสถานที่ต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับพุชกิน

บทความที่ 15 ภาษิต จิตรภาษา. "พจนานุกรมนิรุกติศาสตร์," <u>ศิลปวัฒนธรรม</u>. 7(12) : 118 – 120 ; ตุลาคม 2529.

กล่าวถึงการชำระต้นฉบับนิราศเมืองเพชรฉบับใหม่ บทต่าง ๆ โดยวิเคราะห์การใช้คำในบทกวีเช่นคำว่า "ให้" ควรจะเป็น "ใน" หรือ "ปลาด" แปลว่า "ไป" หรือ "หนีไป" เป็นต้น

บทความที่ 16 ธรรศ์ชัย บุนปาน. "เดือนหนึ่งอัดหนึ่ง," ศิลปวัฒนธรรม. 7(12) : 122 ; ตุลาคม 2529.

เป็นบทความแสดงทัศนะของผู้เขียน เช่นยกตัวอย่างนิทัศน์อุทาหรณ์ต่าง ๆ ว่าระบบราชการไทยหลาย ๆส่วนกำลังถูกทดสอบและท้าทาย เช่น ในพุทโธวาทบทหนึ่งบอกว่า "สามัคคีคือพลัง" เป็นต้น ได้กล่าวถึงการบริหารงานราชการต่าง ๆ และปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วสรุปท้ายบทความว่า "ไม่มีปัญหาอะไรในโลกนี้ที่มนุษย์แก้ไขมันไม่ได้"

บทความที่ 1 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. "ช้าง," ศิลปวัฒนธรรม. 8(1) : 8 – 11 ; พฤศจิกายน 2529.

กล่าวถึงช้างที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงสะสมไว้ ซึ่งถือเป็นงานศิลปะ เช่น ทุกตาช้างทำด้วยผ้า แก้ว ไม้ กระเบื้อง พลาสติก ฯลฯ ด้วยโปรดว่าช้างมีความฉลาดและน่ารัก นอกจากนี้บทความยังมีบทพระราชนิพนธ์เรื่องช้างของพระองค์ ซึ่งตีพิมพ์ในคู่มือนิทรรศการเทิดพระเกียรติฯ เมื่อ 2 เมษายนไว้ด้วย เช่น "คุณพระชอบเล่นฟุตบอล เล่นปิดตาไล่จับตอนเย็น ๆ เราจูงมือ (งวง) กันเดินเล่น"

บทความที่ 2 เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. "ค้นสองไม้," ศิลปวัฒนธรรม. 8(1) : 15 ; พฤศจิกายน 2529.

เป็นคำประพันธ์ร้อยกรองแต่งโดยผู้เขียนแต่งเกี่ยวกับเรือนขุนช้าง ทำนองรำพันหาคนมาปรับปรุงเรือนเช่น ..."โอ้เศษกากชากเกลื้อนเรือนขุนช้าง ใครจะย่างใครจะเยือนปรุงเรือนใหม่..."

บทความที่ 3 ส. พลายน้อย. "ช้างสัญญลักษณ์ไทย ?," ศิลปวัฒนธรรม. 8(1) : 16 – 17 ; พฤศจิกายน 2529.

เป็นบทความที่กล่าวสนับสนุนให้ช้างเป็นสัญญลักษณ์ของประเทศไทย โดยยกตัวอย่างและเหตุผลต่าง ๆ มาประกอบมากมาย เช่น ประเทศไทยนั้นจากอำนาจของข้าศึกเป็นอิสระ พ้นจากความอับอายที่แทกความสามัคคี ก็เพราะสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงทำยุทธหัตถีฟาดฟันบั่นเศียรศัตรู และด้วยความพยายามของเจ้าพระยาไชยานุภาพ (เจ้าพระยาปราบหงสา) ที่เอาชนะพลายพัทกอของมหาอุปราชา

บทความที่ 4 "รายงานพิเศษ ท่องเที่ยวแผ่นดินไทยอ่านหัวใจแผ่นดินสยาม," ศิลปวัฒนธรรม. 8(1) : 18 – 25 ; พฤศจิกายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวต่าง ๆ จนกระทั่งกลายเป็นองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ.ส.ท.) และยกฐานะขึ้นเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ท.ท.ท.) ในที่สุด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2522 โดยเริ่มตั้งแต่คนก่อนประวัติศาสตร์ สมัยหินเก่าท่องเที่ยวหาผลหมากรากไม้และล่าสัตว์กินเป็นอาหาร อันเป็นการเดินทางเพื่อแสวงหาความอุดมสมบูรณ์ให้ชีวิตรอด และบรรยายถึงนักเดินทางต่าง ๆ ต่อมา เป็นต้นว่า ทูต อันเป็นนักเดินทางที่น่าสนใจอีกรูปแบบหนึ่ง เช่น ระบบบรรณาการระหว่างไทยกับจีน หรือที่เรียกกันง่าย ๆ ว่า การทูตแบบจิ้มก้อง ทัศนะการท่องเที่ยวชมธรรมชาติ เช่นนิราศธารทองแดง พระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร และนักเดินทางที่ยิ่งใหญ่ที่สุดอย่างมีคุณภาพเพื่อพัฒนาบ้านเมือง คือ <u>พระพุทธเจ้าหลวง</u> เช่น <u>การเสด็จประพาสต้น</u> นอกจากนั้นก็มีตัวอย่างการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการอื่นอีก เช่น การจาริกแสวงบุญอย่างไปมนัสการรอยพระพุทธบาท ที่สระบุรี เป็นต้น

บทความที่ 5 "สัมภาษณ์พิเศษประธานกรรมการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา," ศิลปวัฒนธรรม. 8(1) : 26 – 35 ; พฤศจิกายน 2529.

เป็นบทสัมภาษณ์รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา ในฐานะประธานกรรมการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ถ้าการท่องเที่ยวสร้างคุณประโยชน์ด้านจิตใจหรือสังคมน่าส่งเสริมอย่างยิ่ง การท่องเที่ยวไม่ใช่เรื่องชั่วคราว ควรมองระยะยาวประเทศไทยอาจเป็นสเปนของเอเชียใต้ ได้พูดถึงการสร้างหรือไม่สร้างกระเช้าลอยฟ้าที่เชียงใหม่ เช่นในแง่การท่องเที่ยวแล้วจะเป็นผลดี

นอกจากนั้นยังมีบทแทรกถึงความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น ความคิดเห็นของ เดโช สวนานนท์ สุเมธ ชุมสาย เถกิง สวาสดิพันธุ์ ฯลฯ ใส่ประกอบไว้ สิ่งที่จะได้จากบทความนี้อีกก็น่าจะเป็นมุมมองการท่องเที่ยวของไทยตามทัศนะต่าง ๆ เช่น ไม่มีเวนิสตะวันออกอีกแล้ว หรือคุณลักษณะที่สำคัญที่สุดคือความเป็นไทยในตัวของเรา การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไม่ยากแต่จะทำอย่างไร และปัญหาผลกระทบจากการท่องเที่ยวเช่นกรณีพัทยาที่เต็มไปด้วยโสเภณีและอาชญากรรม หรือตัวอย่างที่ซิดาโก กำลังมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบการประชุมนานาชาติครั้งหนึ่งเป็นพัน ๆ คน เป็นต้น

บทความที่ 6 "พลตรีจำลอง ศรีเมือง ผู้ว่าฯ กรุงเทพมหานคร สนทนากับ "ศิลปวัฒนธรรม" เรื่องท่องเที่ยวกรุงเทพฯ," ศิลปวัฒนธรรม. 8(1) : 36 – 37 ; พฤศจิกายน 2529.

เป็นการแสดงทัศนะของผู้ว่าฯ กรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จะเริ่มรณรงค์รักษา

ความสะอาดอย่างต่อเนื่อง และทำอย่างจริงจังตลอดไป ไม่ทำอือฮาเหมือนไฟไหม้ฟาง การรักษาสภาพอันสวยงามของเกาะรัตนโกสินทร์ กล่าวถึงชุมหนังสือสนามหลวง คู คลอง รถราง พิพิธภัณฑ์รัตนโกสินทร์ เป็นต้น

บทความที่ 7 "สัมภาษณ์ : ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล อธิการบดีมหาวิทยาลัยศิลปากร," <u>ศิลปวัฒนธรรม</u>. 8(1) : 38 ; พฤศจิกายน 2529.

ทัศนะของท่านคือ ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปต่างจังหวัด โดยเฉพาะภาคอีสาน ประเทศไทยเรามีของดีที่จะอวดเขาได้หลายอย่าง ทั้งภูมิประเทศ ธรรมชาติอันงดงาม ศิลปะวัฒนธรรมโบราณสถาน แต่จะต้องมีการโฆษณา รายได้จากการท่องเที่ยวตอนนี้สำคัญที่สุด ถ้าเราทำโฆษณาดี เขาก็อยากมา การค้าขายมันต้องแข่งขันกันมาก เป็นต้น และที่สำคัญคือ เมื่อท่านออกจากงานอธิการบดีแล้ว ท่านอยากจะเขียนคู่มือสำหรับนักท่องเที่ยว ทางด้านโบราณวัตถุสถานให้ละเอียด

บทความที่ 8 "สัมภาษณ์ : อธิบดีกรมศิลปากร นายทวีศักดิ์ เสนาณรงค์," <u>ศิลปวัฒนธรรม</u>. 8(1) : 39 – 40 ; พฤศจิกายน 2529.

ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวว่าเรามีทรัพยากรณ์อะไรที่จะ "ขาย" หรือ "ดึงดูด" นักท่องเที่ยว กล่าวถึงนโยบายและแผนงานของกลุ่มศิลปากร พร้อมทั้งแนวปฏิบัติในด้านศิลปวัฒนธรรม สำหรับการสนับสนุนส่งเสริมปีท่องเที่ยวไทย ตามนโยบายรัฐบาล เช่น การปรับปรุงแหล่งโบราณสถานให้เป็นอุทยานประวัติศาสตร์อยู่ทั่วประเทศ และการจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ต่าง ๆ การจัดแสดงโขนละครนาฏศิลป์ เป็นต้น

บทความที่ 9 เพชรี สุขสวัสดิ์, ม.ล. "ควรจะศึกษาตลาดเสียหน่อย กรมศิลปากร," ศิลปวัฒนธรรม. 8(1) : 40 ; พฤศจิกายน 2529.

บทความนี้กล่าวถึงกรมศิลปากรว่าควรจะร่วมมือกับ ท.ท.ท. ในเรื่องวัฒนธรรมซึ่งเป็นจุดขายที่สำคัญ ควรจะมีการดำเนินการไปทางเดียวกัน รวมทั้งบริษัททัวร์ต่าง ๆ ด้วย

บทความที่ 10 คมทวน คันธนู. "กรุงเทพฯ ยิ่งถิ่นศูนย์สมพาส," ศิลปวัฒนธรรม. 8(1) : 41 ; พฤศจิกายน 2529.

เป็นบทกวีเสียดสีสะท้อนสภาพสังคมปัจจุบันดังตอนหนึ่งที่ว่า

"โลกีย์รมเมืองมิ่ง แล้วแฮ
ต่างประเทศหน้าตั้ง แต่เอา"

บทความที่ 11 ส. ศิวรักษ์. "นโยบายการท่องเที่ยวกับศิลปวัฒนธรรม," ศิลปวัฒนธรรม. 8(1) : 42 - 50 ; พฤศจิกายน 2529.

กล่าวถึงศึกกระเช้าลอยฟ้าที่เชียงใหม่ โดยกล่าวในลักษณะการวิเคราะห์ ประเด็นเหตุผลต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวนั้น เป็นเรื่องซึ่งเกี่ยวข้องกับการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมโดยตรง นโยบายการท่องเที่ยวเริ่มเมื่อสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กรณีสามประการที่มาด้วยกัน คือ ท่องเที่ยว พัฒนาประเทศ เผด็จการได้ชี้ให้เห็นถึงสภาพการณ์ต่าง ๆ เช่น ผู้หญิงเป็นโสเภณีเป็นจำนวนทวีคูณ มากกว่าจำนวนพระภิกษุสงฆ์ เงินเป็นเรื่องใหญ่ ศิลปวัฒนธรรมเป็นเรื่องรอง เราควรจะต้องนึกถึงศิลปวัฒนธรรมเป็นหลัก ได้อ้างอิงถึงความในราชกิจจานุเบกษาเกี่ยวกับรัฐพึงส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาติ เป็นต้นว่า การอนุรักษ์ทะนุบำรุง และฟื้นฟูวัฒนธรรมคือ การจัดกิจกรรมเพื่อดำเนินการ จัดการพิทักษ์ รักษามรดกทาง

วัฒนธรรม ที่ได้สั่งสอนสืบทอดมาแต่อดีต แม้บางอย่างอาจไม่ใช่ ประโยชน์ในปัจจุบันแล้วก็ตาม ให้คงอยู่เพื่อประโยชน์ในการติดตามศึกษาค้นคว้าหาร่องรอยความเจริญทางวัฒนธรรมในอดีต อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม หรือนายของข้าราชการคือราษฎร ราษฎรคือนาย เพราะถ้าไม่มีราษฎรก็ไม่มีเงินเดือนกิน ความหมายของการท่องเที่ยวเช่น เที่ยวเพื่อแสวงบุญ เที่ยวเพื่อแสวงหาธรรม เที่ยวเพื่อแสวงหาความงาม แสวงหาความดี สุดท้ายบทความนี้ได้เรียกร้องให้ยึดถือพระศาสนาเป็นพื้นฐานของศิลปะวัฒนธรรมตามบรรพบุรุษและกระเช้าไฟฟ้าอันอัปลักษณ์นั้นไม่ควรสร้าง ตอนท้ายเป็นคำกล่าวปิดรายการของพระโพธิรังษี รองเจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่ พุทธสถานเชียงใหม่ ที่ไม่เห็นด้วยกับการสร้างกระเช้าลอยฟ้า

บทความที่ 12 ธรรมนูญ ประจวบเหมาะ. "นโยบายการท่องเที่ยวกับความมั่นคงของชาติ," <u>ศิลปวัฒนธรรม</u>. 8(1) : 53 - 60 ; พฤศจิกายน 2529.

กล่าวถึงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งความมั่นคงของชาติขึ้นอยู่กับเสถียรภาพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยาการเมือง และการทหาร กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เช่นอุปสรรค์พื้นฐานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว การกำหนดเป้าหมายของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว การลงทุนด้านตลาดให้สอดคล้องกับเป้าหมายรายได้ นโยบายภาษีอากรสนับสนุนการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาด้านสังคมจิตวิทยา เช่น แผนแม่บท การประชาสัมพันธ์ การปรับปรุงองค์กรการท่องเที่ยว และข้อเสนอแนะอื่น ๆ เช่นการศึกษาวิเคราะห์วิจัยผลทวีคูณทางการท่องเที่ยว เป็นต้น

บทความที่ 13 เสรี พงศ์พิศ. "จะ "ส่งเสริมอีสาน" ให้น่าเที่ยว หรือจะ "ส่งเสริมการท่องเที่ยว" อีสาน," ศิลปวัฒนธรรม. 8(1) : 62 ; พฤศจิกายน 2529.

ผู้เขียนเป็นชาวอีสานโดยกำเนิด และเป็นผู้มีความรู้จบจากเมืองนอก ในระดับปริญญาเอก มีตำแหน่งทางวิชาการเป็นรองศาสตราจารย์ สาขาวิชาปรัชญา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีผลงานที่พิมพ์เป็นเล่มมากมาย ต้องการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวอีสาน หรือจะส่งเสริมอีสานให้น่าเที่ยว คืออยากให้เป็นตัวอย่างการท่องเที่ยวในอุดมคติที่อีสาน

บทความได้กล่าวถึงผลกระทบของการท่องเที่ยว เช่น สมุยกำลังจะเป็นภูเก็ต ภูเก็ตจะเป็นพัทยา พัทยาคือพัฒนพงศ์ที่ยกไปตั้งริมทะเล เชียงใหม่กำลังจะหมดเสน่ห์ เพราะถูกรุมทึ้งจนหมดเอกลักษณ์ หมดเกาะหมดเมืองเหล่านี้แล้ว การท่องเที่ยวก็ย้ายไปสู่แห่งใหม่ ๆ เพื่อ "ชมชิน" กันต่อไป

บทความได้เสนอถึงทางเลือกใหม่ คือทัวร์ทางเลือก การประชา-สัมพันธ์แบบปากต่อปาก มิติความเป็นมนุษย์ของการท่องเที่ยว อุดมการณ์การท่องเที่ยวของสหประชาชาติ และกล่าวถึงอีสานบ้านเฮา เสนอภาพชีวิตอันน่าประทับใจของหมู่บ้านไทย กล่าวถึงมรดกทางวัฒนธรรมไทยที่อีสาน อีสานคือโคตรเหง้าของคนไทย ความคิดของคนเมืองที่ยัดเยียดให้ชาวบ้าน เช่น หมู่บ้านตัวอย่างของทางราชการ เหล่านี้คือบทความที่ผู้เขียนกล่าวถึง

บทความที่ 14 "สโมสรท่องเที่ยว," ศิลปวัฒนธรรม. 8(1) : 71 – 72 ; พฤศจิกายน 2529.

บทความเป็นลักษณะของการพูดคุยเสนอแนะแหล่งท่องเที่ยว เช่น แต่ละเดือนเราควรจะไปเที่ยวที่ไหนกับบ้าง และได้เสนอปฏิทินการท่องเที่ยว

ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงเดือนธันวาคม ตามโปรแกรมของ ท.ท.ท.

บทความที่ 15 ธรรมเกียรติ กันอริ. "สโมสรศิลปวรรณกรรม : การท่องเที่ยวกับวรรณกรรมไทย," ศิลปวัฒนธรรม. 8(1) : 73 – 74 ; พฤศจิกายน 2529.

กล่าวถึงงานขายการท่องเที่ยวว่ามีสินค้าที่จะขายเพื่อดึงนักท่องเที่ยวได้หลายอย่าง เช่น การขายศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น และการขายการท่องเที่ยว ผ่านทางวรรณกรรมก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ผู้เขียนคิดว่าน่าสนใจ

บทความได้อ้างถึงบทกวีนิพนธ์ต่าง ๆ เช่น พระราชนิพนธ์ไกลบ้านของรัชกาลที่ 5 เที่ยวเมืองพระร่วงของรัชกาลที่ 6 เที่ยวเมืองพม่าและประพาสต้นของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เป็นต้น และยังมีอีกมากอย่าง ความรักของวัลยา ข้างหลังภาพ ใต้ฤน ป่าคอนกรีต ฯลฯ บทความนี้ผู้เขียนไม่เสนอมาเพื่อให้แง่คิดแก่ผู้สนใจ และ ท.ท.ท. นำไปพิจารณาตามความเหมาะสมต่อไป

บทความที่ 16 ไมเคิล ไรท์. "หลายรสหลายเรื่อง : หลวงพ่อ "ศรี มหาสามี" นักท่องเที่ยวรุ่นแรกของสยาม," ศิลปวัฒนธรรม. 8(1) : 76 – 80 ; พฤศจิกายน 2529.

กล่าวถึงหลวงพ่อศรีศรัทธา พระผู้ใหญ่ในสมัยสุโขทัยอันมีหลักฐานอ้างอิงชีวประวัติถึง 3 ชิ้น คือ ศิลาจารึกหลักที่ 2 วัดศรีชุม ศิลาจารึกหลักที่ 11 เขากบนครสวรรค์ ตำนานพระปฐมพระประโทณ ได้กล่าวถึงการออกบวช การออกเดินทางไปยังนครต่าง ๆ จนถึงลังกาทวีป เล่าถึงตำนานต่าง ๆ จนกระทั่งเดินทางกลับ สอดแทรกเกล็ดความรู้และแง่คิดต่าง ๆ เช่น จากเด็กที่มีปัญหาการท่องเที่ยวของท่านได้นำท่านไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่สุขุมน่าเคารพ เป็นต้น

บทความที่ 17 พุทธทาสภิกขุ. "พระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์," ศิลปวัฒนธรรม. 8(1) : 82 – 84 ; พฤศจิกายน 2529.

กล่าวถึงประติมากรรมรูปพระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์โดยพิจารณาถึงความงามและความหมาย เช่น ท่านจะเห็นความงามศิลปกรรมแบบปาละนั่นไม่ใช่เพียงเท่านั้น ความมุ่งหมายของการทำรูปพระอวโลกิเตศวรนั้นเขามุ่งหมายให้เป็นการแสดงธรรมไปในรูปนั้นเองด้วย ในเค้าหน้าของรูปปฏิมานั้น ต้องมีธรรม 3 ประการ เห็นอยู่ชัด คือ ความ เมตตา ความสุข ความฉลาด กลมกลืนเป็นอันเดียวกันอยู่ ใครอ่านหน้าพระอวโลกิเตศวรออกคนนั้นเห็นธรรมคือ เมตตา ปัญญา และศานติ เป็นอย่างน้อย

นอกจากนั้นท่านยังได้กล่าวถึงการค้นพบรูปพระอวโลกิเตศวรเรื่องราวความเป็นมาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสมเด็จพระบรมพระยาคำรงราชานุภาพ และอิทธิพลของศิลปกรรมที่ถึงมาตรฐานว่ายึดเหนี่ยวนำใจมนุษย์ได้เพียงไรด้วย

บทความที่ 18 จันทร์จิรายุ รัชนี, ม.จ. "ศรีวิชัยที่ไชยา," ศิลปวัฒนธรรม. 8(1) : 86 – 95 ; พฤศจิกายน 2529.

เป็นข้อเขียนที่แสดงอารมณ์ขัน โดยผู้เขียนคือ ท่านจันทร์ ทรงเป็นศาสตราจารย์ผู้ทรงนิพนธ์เรื่องราวทางวิชาการให้อ่านสนุก แต่มากด้วยหลักฐานที่สนับสนุนว่า ศรีวิชัย อยู่ที่ไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบกับการสั่งสอนนักวิชาการ นักปราชญ์ไทยในสถาบันต่าง ๆ ที่ยังหลงตามเกจิอาจารย์ฝรั่ง โดยไม่อ่านหนังสือให้ทั่วถึงอีกด้วย สำนวนการเขียนของท่านก็อย่างเช่น "ข้าพเจ้าเล่นศรีวิชัยมาก็หลายปีอักโข ตั้งแต่ผมยังไม่หงอกหล่อเหมือนทุกวันนี้ แล้วก็พบอะไรใหม่ ๆ อยู่ร่ำไป ทำให้ความคิดเดิมผิดพลาดได้ง่าย ๆ" หรือ "ใน พ.ศ. 2461 ศาสตราจารย์ เซเดย์ ได้อุปโลกว่าอาณาจักรศรีวิชัยขึ้น

มาแล้ว ไทยเราคำสองคำก็อาณาจักรศรีวิชัย ๆ ๆ ๆ" แต่ท่านเองเป็นคนแรกที่บอกว่า ศรีวิชัยไม่ใช่อาณาจักรแต่เป็นสหนครรัฐต่างหาก

บทความได้กล่าวถึงชื่อของศรีวิชัย ที่ตั้งของศรีวิชัย จารึกเคดูกันปุกิต เรื่องของไศเลนทรวงศ์ จารึกวัดเวียนไชยา

บทความที่ 19 จตวา กลิ่นสุนทร. "เที่ยวบ้าน "คึกฤทธิ์" ที่ซอยสวนพลู แล้วดู "ศิวลึงค์"," ศิลปวัฒนธรรม. 8(1) : 90 – 103 ; พฤศจิกายน 2529.

เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับบ้านของท่านคึกฤทธิ์ โดยรายละเอียดต่าง ๆ ส่วนใหญ่ได้จากการสัมภาษณ์ท่านเจ้าของบ้าน นับได้ว่าเป็นงานสถาปัตยกรรมไทยชิ้นหนึ่งที่น่าสนใจ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัว อันได้แก่ การออกแบบ การประดับตกแต่ง ซึ่งเจ้าของบ้านเป็นผู้ที่มีอัจฉริยะรอบด้านอย่างยิ่ง สามารถคงความเป็นไทยไว้ได้ในสถาปัตยกรรมที่อยู่อาศัยนี้

บทความนี้ยังได้ให้ความรู้เกล็ดย่อยต่าง ๆ อีกด้วย เช่น ประตูตกน้ำมัน นอนไซที่ท่านเล่น ศิวลึงค์ประดับบ้าน รูปสลักหินเขมรบนกำแพงแลง เป็นต้น

บทความที่ 20 กองบรรณาธิการ. "วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เหล็กน้ำพี้กับมนุษย์ยุคโลหะ," ศิลปวัฒนธรรม. 8(1) : 106 – 110 ; พฤศจิกายน 2529.

กล่าวถึงเหล็กบริเวณเมืองตรอน คืออำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่มีแหล่งแร่เหล็กมาแต่โบราณกาล รู้จักกันในชื่อ เหล็กน้ำพี้ ความรู้ที่ได้จากบทความนี้ก็เช่น วิธีการตีดาบของคนโบราณ สังคมสยามยุคแรก ๆ ที่

เกี่ยวข้องกับเหล็ก เหล็กน้ำพี้กับมนุษย์ยุคโลหะ โดยบทความต้องการนำเสนอแนวคิดที่ว่าจุดเริ่มต้นของอนาคตอยู่ที่อดีต ที่มีปัจจุบันคอยเชื่อมโยง

นอกจากนี้บทความยังได้กล่าวถึงการค้นพบโบราณวัตถุสถานต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ภาพเขียนสีก่อนสมัยประวัติศาสตร์ที่เขาตาพรม ที่เรียกว่า ผาเขียน และโบราณวัตถุเช่น หอกสัมฤทธิ์ กำไลหิน ลูกปัดที่ถ้ำกระดูก เป็นต้น อันเป็นหลักฐานว่าบริเวณดังกล่าวเป็นชุมชนมนุษย์มาตั้งแต่ยุคโลหะ

บทความที่ 21 นิธิ เอียวศรีวงศ์. "กรุงแตก : ราชอาณาจักรอยุธยาสลายตัว," ศิลปวัฒนธรรม. 8(1) : 112 – 129 ; พฤศจิกายน 2529.

บทความเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยสำคัญเรื่อง "การเมืองไทย สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี" ที่ศาสตราจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ แห่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กำลังสรุปเรื่องทั้งหมด เพื่อมอบให้ศิลปวัฒนธรรมจัดพิมพ์เป็นฉบับพิเศษ ได้แสดงถึงว่าการที่อยุธยาล่มสลาย เมื่อ พ.ศ. 2310 นั้น มิได้มีเหตุมาจากพม่าเพียงด้านเดียว แต่อยุธยาได้แตกร้าวไปแล้วก่อนที่กำแพงพระนครจะถูกทำลาย อันเนื่องมาจากระบบที่ไม่ทำงานของเมืองหลวงเอง ที่ไม่อาจควบคุมไพร่ได้อย่างเข้มแข็ง และความหวาดระแวงของราชธานี เป็นเหตุให้หัวเมืองน้อยใหญ่แยกตัวออกไป ไม่ร่วมมืออาสาศึก ความโดดเดี่ยวของพระนครศรีอยุธยาคือสาเหตุอันแท้จริงที่ทำให้อาณาจักรล่มสลาย

เกล็ดความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับก็อย่างเช่น ระบบการป้องกันตนเอง ยุทธศาสตร์การเก็บกำลังไว้ประตูหลัง เพื่อศึกระหนาบข้าศึก ซึ่งล้อมปราการพระนคร ความล้มเหลวในด้านการข่าว กบฏไพร่ซึ่งเชื่อถือในผีบุญ กลุ่มอิสระก่อนกรุงแตก รัฐบาลธรรมชาติ เป็นต้น

บทความที่ 22 ศรีศักร วัลลิโภดม. "อีสาน ความสัมพันธ์ของชุมชนที่มีคูน้ำคันดินกับการเกิดของรัฐในประเทศไทย," ศิลปวัฒนธรรม. 8(1) : 130 – 140 ; พฤศจิกายน 2529.

เป็นบทความแสดงการวิเคราะห์ทางโบราณคดี โดยพยายามอธิบายว่ามีหลักฐานจำนวนมาก ยืนยันให้เห็นความก้าวหน้า และความเป็นปึกแผ่นของสังคมอีสานมาแต่โบราณ มีหลักฐานสมบูรณ์มากกว่าที่อื่น ๆ มาหลายยุคหลายสมัยตั้งแต่ระดับ หมู่บ้าน จนถึงชุมชน เมืองและรัฐ และอาจเป็นชุมชนเมืองที่มีความก้าวหน้าที่สุดที่สามารถจัดตั้งองค์กรทางสังคมขึ้นเป็นรัฐ ตั้งแต่ยุคแรก ๆ ของประวัติศาสตร์ ก่อนที่อื่น ๆ โดยผู้เขียนเป็นนักวิชาการตำแหน่งรองศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร มีผลงานวิชาการระดับนานาชาติ และเดินทางศึกษาอีสานเกือบทุกตารางกิโลเมตรด้วยตัวเองมาไม่น้อยกว่า 20 ปีแล้ว

บทความได้ให้ความรู้ต่าง ๆ เช่น สโคนแวร์ แอ่งสกลนคร แอ่งโคราช นครรัฐ พร้อมทั้งบทสรุปและวิเคราะห์ในตอนท้ายของบทความ

บทความที่ 23 ฉลอง สุนทราวาณิชย์. "สัมพันธภาพไทย–ลาว เชิงประวัติศาสตร์ก่อนคริสตศตวรรษที่ 20," ศิลปวัฒนธรรม. 8(1) : 142 – 150 ; พฤศจิกายน 2529.

กล่าวถึงพัฒนาการร่วมกันในหลายชาติพันธุ์ ภาษา วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันทางประวัติศาสตร์ของไทยและลาว ซึ่งมีทั้งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความขัดแย้งอันเป็นธรรมดา เช่น ความสัมพันธ์แบบพี่น้อง ที่พัฒนาการมาจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมืองและ

สังคม ในช่วงกรุงศรีอยุธยา จนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ และลึกลงไปในความขัดแย้งนั้นน่าจะมีพื้นฐานมาจากกรณีกบฏเจ้าอนุที่เพิ่มขึ้นเมื่อจักรวรรดินิยมจากยุโรปเข้ามาครอบครองอินโดจีน จนถึงทุกวันนี้

บทความได้แสดงการวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น อำนาจทางการเมืองระหว่างรัฐแบบจารีต การขยายอำนาจทางการเมืองเข้าสู่ที่ราบสูงโคราช และเข้าสู่ลาว กบฏเจ้าอนุวงศ์ ทัศนะของไทย และทัศนะของลาว เกี่ยวกับดินแดนเป็นของใคร จนถึงอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน เส้นพรมแดน เป็นต้น

บทความที่ 24 ภาษิต จิตรภาษา. "พจนานุกรมนิรุตติศาสตร์ ร่วมชำระนิราศเมืองเพชร," ศิลปวัฒนธรรมไทย. 8(1) : 153 – 155 ; พฤศจิกายน 2529.

เป็นการวิเคราะห์บทวรรณกรรม โดยแบ่งออกเป็นช่วง ๆ เพื่อหาความถูกผิดของการใช้คำและภาษา เช่น เขาตะเครา เช่นกล่าวว่า ปัจจุบันเขายังเรียกวัดเขาตะเครา ได้วิเคราะห์วรรณกรรมทั้งหมด 19 บทด้วยกัน

บทความที่ 25 เจีย แยนจอง. "จากสือคิบผู้จ่องถึงสายสือไทพ่อขุนรามฯ," ศิลปวัฒนธรรม. 8(1) : 156 – 159 ; พฤศจิกายน 2529.

กล่าวถึงความเป็นมาของชนชาติจ้วง (ผู้จ่อง) ในภาคใต้ของประเทศจีนปัจจุบัน และการใช้อักษรจ้วงซึ่งประดิษฐ์ขึ้นด้วยอักษรลาตินเมื่อปี 2498 ได้เล่าถึงความเป็นมาในอดีต และการใช้อักษรต่าง ๆ เช่น สือคิน คือนำมาจากอักษรจีน จนถึงอักษรพ่อขุนรามฯ ซึ่งเป็นการสันนิษฐานที่รอการพิสูจน์

บทความที่ 26 ชรรคชัย บุนปาน. "เดือนหนึ่งอัดที่หนึ่ง," ศิลปวัฒนธรรม. 8(1) : 160 ; พฤศจิกายน 2529.

เป็นบทความเสียดสี เช่น พูดถึงความอยู่รอดที่แท้จริง น่าจะมีความแตกต่างกันอยู่บ้างตรงที่ถ้าอยากจะอยู่รอดเพราะเกิดอาการจนตรอก เกิดความสมัยนิยม ความอยู่รอดจะถาวรมั่นคง เหมือนการตระเตรียมใจที่ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนและใฝ่คิดล่ะหรือ ต้องมีใจไทย และทำใจกันเป็นไทให้ได้เสียก่อน โดยกล่าวถึงคุณธรรมบุญ ประจวบเหมาะ ผู้ว่าการท่องเที่ยวคนใหม่ กับแผนแม่แบบ กล่าวถึงเข็มทิศธุรกิจ วิชาการพิพิธภัณฑ์ เสียงหมาฝรั่งเห่าหอน ถึงโครงการโก้หรูไม่เว้นแต่ละวัน เป็นต้น

บทความที่ 1 "จดหมายถึงบรรณาธิการ," ศิลปวัฒนธรรม. 8(2) : 6 – 19 ; ธันวาคม 2529.

เป็นจดหมายถามตอบระหว่างผู้อ่านและผู้สนใจกับบรรณาธิการวารสารศิลปวัฒนธรรม ในแง่มุมต่าง ๆ เช่น เรื่องสุนทรภู่นักอ่านทำนองเสนาะห์ เรื่องอะไร ๆ ก็ยกให้สุนทรภู่ เรื่องพราหมณ์–สุนทรภู่มาจากนคร ? เรื่องยิ่งคิดมากก็ยิ่งทุกข์มาก จดหมายพิเศษจากสหรัฐอเมริกา เรื่องข้อมูลเรื่องไทยรบยวน แผนที่กรุงศรีอยุธยา เป็นต้น

บทความที่ 2 "สโมสรศิลปวัฒนธรรม," ศิลปวัฒนธรรม. 8(2) : 18 – 43 ; ธันวาคม 2529.

เป็นบทความย่อย ๆ กล่าวถึงเรื่องราวต่าง ๆ คือ วงจรในการจัดการทรัพย์สินทางประวัติศาสตร์ เรื่องจุฬาลังการะธรรมศาลา ในประเทศศรีลังกา : พระมหาสมเสียม แสนชิต เรื่องอันเนื่องมาจาก "สัมภาษณ์ ม.จ.จิงจิตรถนอม ดิศกุล เรื่องโลหะปราสาทแห่งที่ 3 ของโลก เรื่อง

เส้นทางวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร และเรื่องดอยสุเทพกับแผนฯ 6

บทความได้ให้ความรู้ต่าง ๆ มากมาย เช่น ขั้นตอนในการจัดทรัพย์สินทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างครบวงจร ได้แก่ ขั้นการสำรวจและวิจัย ขั้นการพิทักษ์รักษา ขั้นการอนุรักษ์ และขั้นการจัดการ เป็นต้น หรือกล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวที่เด่นมากของกรุงเทพฯ อันได้แก่ โลหะปราสาทแห่งที่ 3 ของโลก โดยแห่งแรกสร้างโดยนางวิสาขา ในสมัยพุทธกาล ที่ใช้เงินถึง 9 โกฏ 1 แสน มีทั้งหมด 2 ชั้น 1,000 ห้อง ต่อมาพระเจ้าทุฏฐคามินี ได้สร้างขึ้นอีกตามแบบของนางวิสาขาแต่สูงถึง 9 ชั้น 1,000 ห้อง มีการฝังอัญมณีของมีค่าต่าง ๆ และใช้เป็นที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์ ซึ่งต่อมารัชกาลที่ 3 จึงให้สร้างขึ้นในประเทศไทยนั้น ที่วัดราชนัดดาราม โดยทรงมีเจตนาใช้แทนพระเจดีย์ ฯลฯ

นอกจากนั้นยังมีเกล็ดความรู้ต่าง ๆ ทางวัฒนธรรม เช่น ข่าวนิทรรศการถาวร "ชนชาติไทย" ข่าวมหกรรมดนตรีไทยมัธยมศึกษาครั้งที่ 11 ข่าวมหาดุริยางค์เฉลิมพระเกียรติ ข่าวทุนการศึกษาเยาวชนไทยพวน การแจกปฏิทินแผนที่พระราชอาณาเขตร์สยาม ข่าวการแสดงศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติครั้งที่ 1 ข่าวการสร้างตึกสงฆ์อาพาธ และเรื่องราวของระนาดเอก กฐิน วงศ์เชื้อ เป็นต้น

บทความที่ 3 "สโมสรศิลปวรรณกรรม," <u>ศิลปวัฒนธรรม.</u> 8(2) : 44 – 54 ; ธันวาคม 2529.

เป็นบทความสั้น ๆ กล่าวถึงเรื่องสั้นของ อ.อุดากร เรื่องแก้วเจ้าจอมไปอยู่แปดริ้ว เรื่องบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ผู้บุกเบิกศึกษาวัฒนธรรมชนกลุ่มน้อย นอกจากนี้ก็ยังมีการแนะนำหนังสือน่าอ่าน เช่น ประวัติศาสตร์ค้างชำระของล้านนาน เป็นต้น

บทความได้ให้ความรู้ต่าง ๆ ในแวดวงวรรณกรรม เป็นต้นว่า อ.อุดากร เขียนเรื่องสั้นอย่างไร และเมื่อใด รวมทั้งเสน่ห์เรื่องสั้นของเขา รวมทั้งกล่าวถึงเรื่องราวของหนังสือที่เกี่ยวกับการศึกษาชีวิต วัฒนธรรม ของชาวไทยในต่างแดนของคุณบุญช่วย เช่น "คนไทยในพม่า" "ไทยสิบสองปันนา" "ล้อ คนไทยในประเทศจีน" เป็นต้น

บทความที่ 4 "สโมสรท่องเที่ยว," ศิลปวัฒนธรรม. 8(2) : 55 ; ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวของธนาคารกรุงเทพฯ จำกัด อันเป็นความร่วมมือของภาครัฐบาลกับเอกชน ในโอกาสปีท่องเที่ยว ปี 2530 เป็นการแนะนำรายละเอียดคร่าว ๆ ที่จะมีอยู่ในศูนย์ฯ เช่น จะเปิดบริการที่ไหน เมื่อไร และมีข้อมูลอะไรบ้าง เป็นต้นว่า ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว การเดินทาง สถานที่พัก ฯลฯ

บทความที่ 5 ประชา ปสนฺนธมฺโม, พระ. "พระสงฆ์ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงกับการประยุกต์พิธีกรรม," ศิลปวัฒนธรรม. 8(2) : 56 – 63 ; ธันวาคม 2529.

เป็นปาฐกถาธรรมโดยผู้เขียนซึ่งเป็นพระอยู่ ณ สวนโมกขพลาราม ซึ่งได้แสดงในพิธีปลงศพนายสำเภา วงษ์เทศ บิดานายสุจิตต์ วงษ์เทศ เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2529 ณ วัดชิโนรสาราม ธนบุรี ได้บรรยายถึงรายละเอียดต่าง ๆ ในเทศนาธรรม เช่น "ศักยภาพของพระนักพัฒนา" "ผ้าป่าข้าวผ้าป่าปัจจัยสี่" เป็นต้น

บทความที่ 6 "สมเด็จพระเจ้าตากสิน กรุงธนบุรีมหาราชกับพระบรมราชวงศ์จักรี," ศิลปวัฒนธรรม. 8(2) : 66 – 72 ; ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวความเป็นมาอีกกระแสหนึ่ง และเป็นอีกทัศนะหนึ่งเกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ซึ่งคัดมาจากหนังสือ "พระบรมธาตุเจดีย์ มหาจักรีพิพัฒน์" ณ วัดญาณสังวราราม อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นทัศนะให้แง่คิดต่าง ๆ ระหว่างความเชื่อกับความจริง ซึ่งผู้อ่านจะต้องใช้ญาณทัศนะในการพินิจพิจารณาเรื่องราวต่าง ๆ นั้นอย่างเสรี เช่น ประโยคที่ว่า "วัดญาณสังวรารามนี้ เทวดาสร้างจริงแล้ว" หรือ "พระพุทธศาสนานั้นรุ่งเรืองสว่าง ลบ แสงตะวัน" และพระราชกุศโลบาย แสนแยบยลลึกซึ้ง ตอนหนึ่งของพระเจ้ากรุงธนบุรีที่ทำให้ "จีนจึงตายใจสนิทแผนที่คิดจะยึดครองไทยพังทลายในพริบตา ทัพที่จะกรีฑาเข้าทวงหนี้ทำไม่ได้ เพราะข่าวร้ายลือลั่นว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินกรุงธนบุรีมหาราช ลูกหนี้ใหญ่ของจีนนั้น ท้องพระราชอาญาสวรรคตเสียแล้ว พระเจ้าแผ่นดินใหม่ของไทยทรงเป็นไทย และทรงเป็นไท หาใช่ลูกหนี้ของจีนไม่" เป็นต้น

บทความที่ 7 อัศศิริ ธรรมโชติ. "เส้นทางรักขุนแผน," ศิลปวัฒนธรรม. 8(2) : 74 – 78 ; ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงตำนานรักของขุนแผนที่ผ่านการฝึกฝนความรู้จากวัดป่าเลไลยก็โดยผู้เขียนซึ่งเป็นนักเขียน ชีไรท์ อันเป็นตำนองสารคดี ท่องเที่ยวเชิงวรรณศิลป์ เช่น กล่าวถึงม้าสีหมอก ดาบฟ้าฟื้น และเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญ "วอล์คกี้ – ทอล์คกี้" ซึ่งหมายถึง "กุมารทอง" หรือ "โหงพรายแสนรู้" พร้อมทั้งแทรกบทกวีขุนช้างขุนแผนประกอบไว้ด้วย เป็นต้นว่า "ไร้ฟูกถูกเนื้อวันทองอ่อนเหมือนนอนเคียงทองอันผ่องใส เพลินพังวังเวงเพลงเรไรพิณพาทย์ไพรกล่อมขับสำหรับคง" เป็นต้น

บทความที่ 8 รตนารถ ว. รัตนะ. "วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย," ศิลปวัฒนธรรม. 8(2) : 80 – 85 ; ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวความเป็นมาของห้องส่งกระจายเสียงในยุคแรก ๆ เช่น "เป็นเรือนไม้เก่า ๆ กลางทุ่งนา" ใช้ "กระดาษชานอ้อย" เป็นวัสดุป้องกันคลื่นเสียงสะท้อนใช้ "ผ้าผวย" เป็นม่านคลุมทับตกแต่งให้สวยงาม หรือ "พอถึงฤดูฝน เสียงกบเสียงอึ่ง จึงคราง ระงมดังเสียงเพลงลูกทุ่งกันอึงอล" กล่าวถึงประชาชนคนไทย สมัยเมื่อ 60 ปี ถอยหลังจากนี้ไปว่า "กล่าวได้ว่ายังไม่มีใครรู้จักกันเลยว่า วิทยุกระจายเสียงคืออะไร" เป็นต้น

บทความที่ 9 สนั่น ศิลากรณ์. "การปั้นภาพอนุสาวรีย์พระยาพิชัยดาบหัก," ศิลปวัฒนธรรม. 8(2) : 86 – 89 ; ธันวาคม 2529.

เป็นบทความที่คัดลอกจากหนังสือที่ระลึกในพิธีเปิดอนุสาวรีย์พระยาพิชัยดาบหัก เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2512 เป็นลักษณะของการชี้แจงในเรื่องการดำเนินการงานออกแบบปั้นภาพนั้น ว่า มีวิธีการและถือหลักเกณฑ์ อย่างไรบ้าง เป็นต้นว่า การจัดท่าทางภาพปั้นตั้งแต่ใบหน้า การแต่งกาย หมวก เสื้อ กางเกง รองเท้า หรือความตอนหนึ่งที่ว่า "ความหมายว่า คุณค่าในผลงานศิลปิน จะต้องมีสิ่งชวนให้เกิดอารมณ์ออกมา ภาพเขียนที่เป็นภาพคนเหมือน หรือภาพวิวต่าง ๆ ก็ดี ภาพปั้นที่เป็นภาพคนเหมือน หรือภาพปั้นประดับก็ดี เป็นสื่อที่ทำให้ผู้ชมมีความโน้มเอียง ไปตามเจตนาของศิลปินผู้เนรมิตนั่นเอง" ได้อธิบายถึงคำว่า "รูปจิต" และ "รูปกาย" ว่าต้องสัมพันธ์กัน เป็นต้น

บทความที่ 10 สันติ เล็กสุขุม. "พระพุทธรูปปูนปั้น วัดพระพายหลวง จังหวัดสุโขทัย," ศิลปวัฒนธรรม. 8(2) : 90 – 95 ; ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของวัดพระพายหลวง ซึ่งปัจจุบันเป็นวัดร้าง แต่ในอดีตเคยเป็นวัดเก่าแก่มาแล้วตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 18 ซึ่งวัดนี้มีร่องรอยว่าได้รับการปฏิสังขรณ์เป็นระยะตลอดมาในสมัยสุโขทัย อันแสดงว่าเป็นวัดที่มีความสำคัญมากวัดหนึ่งในสมัยนั้น

บทความได้บรรยายถึงเรื่องราวต่าง ๆ เช่น "พระพุทธรูปปูนปั้นสุโขทัยระยะแรก ที่วัดพระพายหลวง มีลักษณะหลากหลายปะปนต้นแบบสำคัญที่พุกาม ก็เพราะช่างที่เมืองสุโขทัยได้รับแรงบันดาลใจจากศิลปะหลาย ๆ แหล่ง" ได้บรรยายถึงพระพุทธรูปปูนปั้น แบบเชียงแสน จากปราสาทขอมหลังกลาง พระพุทธรูปแบบ "สุโขทัย" ระยะแรก ฯลฯ นอกจากนั้นยังได้เสนอความเห็นต่าง ๆ ประกอบบทความไว้ด้วยในตอนท้าย

บทความที่ 11 สุชาติ ภูมิบริรักษ์. "ปันเจา นักประวัติศาสตร์หญิงคนแรกของจีน," ศิลปวัฒนธรรม. 8(2) : 96 – 100 ; ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของ 1 ใน 4 ผู้ร่วมเขียนหนังสือประวัติศาสตร์ "ฮั่นชู" ประวัติศาสตร์ของราชวงศ์ฮั่น ที่ได้รับการยกย่องอย่างสูง ซึ่งเธอผู้นั้นเป็นผู้หญิงมีนามว่า ปันเจา มีชีวิตอยู่ในสมัยเมื่อ 1,900 ปีก่อน ได้พากเพียรเรียนหนังสือ และศึกษาค้นคว้าจนแตกฉาน ทั้งศาสตร์และศิลป์ จนสามารถแต่งหนังสือประวัติศาสตร์ออกมาได้ชุดหนึ่ง อันสมควรได้รับการยกย่องว่าเป็นนักประวัติศาสตร์หญิงคนแรกของจีน

บทความที่ 12 นิยม สุขรองแพ่ง. "ด่านสิงขร ด่านยุทธศาสตร์สำคัญ ไทย–พม่า ในอดีต," ศิลปวัฒนธรรม. 8(2) : 102 – 110 ; ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของสถานที่ประวัติศาสตร์คือ ด่านสิงขร ที่เกือบทุกครั้งของสงครามไทย – พม่า ใช้เป็นเส้นทางหนึ่ง ที่พม่ายกพลผ่านมาเสมอ พม่าเรียกอีกชื่อว่า "หินกอง" ซึ่งต่อมาภายหลังการแบ่งเขตที่ฝ่ายไทยเสียเปรียบ ด่านสิงขรจึงกลายเป็นดินแดนของคน 2 แผ่นดิน ที่ถือบัตร "คนไทยพลัดถิ่นสัญชาติพม่า" อาศัยทำมาหากินอยู่ระหว่างเขตไทยและเขตพม่า

ได้กล่าวถึงเส้นทางคมนาคมสำคัญ กล่าวถึงบ้านด่านสิงขรปัจจุบันว่าอยู่ที่หมู่ 6 ต.คลองสาพ อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์ กล่าวถึงกะเหรี่ยงอิสระ และคนไทยพลัดถิ่นสัญชาติพม่า ความเป็นไปของสิงขรใหม่และสิงขรเก่า เป็นต้น

บทความที่ 13 ปรานี วงษ์เทศ. "ละครเก่า : ละครใหม่ จากพิธีกรรมไปสู่ความเป็นเหตุเป็นผล," ศิลปวัฒนธรรม. 8(2) : 112 – 120 ; ธันวาคม 2529.

เป็นข้อสังเกตเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านการแสดงของเอเชีย คือ ได้กล่าวถึงการละเล่นแบบโบราณที่เรียกว่า "ละครเก่า" อันผูกพันอยู่กับพิธีกรรม ซึ่งจะมีลักษณะขลัง-และศักดิ์สิทธิ์ตามแบบแผนดั้งเดิมในสังคมนั้น ๆ ของชาวตะวันออก และการแสดงร่วมสมัยคือ "ละครใหม่" ที่ต้องการความเป็นเหตุเป็นผลเพื่อผลักดันให้เกิดความก้าวหน้าตามแบบแผนใหม่ที่ได้รับมาจากตะวันตก พร้อมทั้งแสดงทัศนะประกอบต่าง ๆ เป็นต้นว่า "จะรักษาแบบแผนดั้งเดิมของตัวเอง หรือจะรับแบบแผนใหม่" ได้กล่าวถึงการครอบงำของอิทธิพลตะวันตก ความ "ทันสมัย" เป็นต้น

บทความที่ 14 เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. "พื้นบ้านชานเรือน," ศิลปวัฒนธรรม. 8(2) : 122 – 123 ; ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่อง กุหลาบแดง ของอเลกซานเดอร์ พุชกิน ชาวโซเวียต กวีเอก ผู้ที่ชาวรัสเซียกล่าวขานกันว่า "เขาคือชีวิญญาณของประชาชนเรา" บทความได้เล่าเรื่องราวโดยสังเขปของกวีเอกผู้นั้น ชีวประวัติของท่าน สอดแทรกตัวอย่างบทกวีบางบทไว้ด้วย เป็นต้นว่า ..."เธอย่อมรู้กระจ่างได้ในสำเนียง ต่อร้อยเสียงพันศัพท์ที่ขับถ้อย ต่อความแรงเร่าร้อนหรืออ่อนช้อย จากความว่างเปล่าปล่อยล่องลอยนั้น..." อเลกซานเดอร์พุชกินแต่งเมื่อ พ.ศ. 2374 ผู้เขียนแปลเมื่อ พ.ศ. 2529 เป็นต้น

บทความที่ 15 ไมเคิล ไรท์. "หลายรสหลายเรื่อง," ศิลปวัฒนธรรม. 8(2) : 124 – 125 ; ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงความคิดบางประการจาก ดร.โรหณะ ธีระ จากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในลังกา ได้แสดงทัศนะต่าง ๆ เช่น "ผมก็เห็นด้วยและอยากเสริมว่าหากปราชญ์สยามไม่ศึกษาลังกาแล้วก็ยากที่จะรู้จักประวัติศาสตร์สยาม" โดยได้ยกตัวอย่างที่ ดร.โรหณะ กล่าว เช่น "หากว่าเราไม่ศึกษาอุษาคเนย์ เราก็ไม่มีวันจะเข้าใจประวัติศาสตร์ลังกา" เป็นต้น

บทความที่ 16 ภาษิต จิตรภาษา. "พจนานุกรมนิรุตติศาสตร์," ศิลปวัฒนธรรม. 8(2) : 126 – 128 ; ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวของการ "ร่วมชำระนิราศเมืองเพชร" ได้แสดงการวิเคราะห์ถ้อยคำต่าง ๆ ในบทกวีดังกล่าว เช่น "เหล่าสิ่นทมยมโดยร่วงโรยกลิ่นระรวยรินรื่น ๆ ชื่นนาสา" ฉบับของผู้เขียนเอง เป็นคำว่า

"ระทวย" ซึ่งไม่ตรงกัน อันเป็นการศึกษาถึงบทวรรณกรรมของสุนทรภู่อีกส่วนหนึ่ง

บทความที่ 17 ขรรค์ชัย บุนปาน "เดือนหนึ่งอัดที่หนึ่ง," ศิลปวัฒนธรรม. 8(2) : 130 ; ธันวาคม 2529.

เป็นบทความที่แสดงทัศนะของผู้เขียนเกี่ยวกับหนังสือเล่มหนึ่งอันเป็นภาษาปรัสเซียเก่า ที่หน้าปกแปลความได้ว่า "สยาม : ราชอาณาจักรแห่งช้างเผือก" ได้เล่าถึงเรื่องความเป็นมาของหนังสือเล่มนี้ เช่น เจ้าหน้าที่รัสเซียหวงมาก ถือเป็นสมบัติของชาติ อ้างว่าเป็นหนังสือหายากเพราะข้อความบนปกระบุว่าพิมพ์ในปี ค.ศ. 1899 แต่ผู้เขียนก็สามารถหาต้นฉบับออกมาได้ และผู้เขียนอาสาจะนำข้อความทั้งหมดมาพิมพ์เผยแพร่ต่อสาธารณชนต่อไป

ภาคผนวก ง.

ปฏิทัศน์บทความ วารสารเมืองโบราณ ปี 2529

(จำนวน 48 บทความ)

บทความที่ 1 "ภาพปก," เมืองโบราณ. 12(1) : 6 – 7 ; มกราคม – มีนาคม 2529.

เป็นคำบรรยาย พระบรมสาทิสลักษณ์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งพิมพ์เป็นภาพปกของวารสารฉบับนี้ด้วย โดยมีลักษณะเป็นรูปไข่ติดบนกล่องเงินกะไหล่ทอง พร้อมด้วยตราพระเกี้ยวด้านหลัง เป็นต้น ซึ่งเป็นผลงานในปี พ.ศ. 1876 (พ.ศ. 2429) ถ่ายภาพจากร้านฮองแอนติก ศูนย์การค้า ริเวอร์ ซิตี้ โดย ปองลิขิต ยวดยง

บทความที่ 2 ปิยะพร กัญชนะ. "บทบรรณาธิการ," เมืองโบราณ. 12(1) : 11 – 13 ; มกราคม – มีนาคม 2529.

กล่าวถึงปัญหาการศึกษาสังคม – วัฒนธรรมไทย ในลักษณะแสดงถึงความเป็นมาในอดีตเช่น สมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม และสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งมีลักษณะจากเบื้องบนลงสู่เบื้องล่าง จนกระทั่งต่อมาถึง 14 ตุลาคม 2516 กลุ่มคนจำนวนมากเริ่มแลเห็นความสำคัญเรื่องของสังคม – วัฒนธรรมเด่นชัดขึ้น มีประสบการณ์และความรู้กว้างขวางขึ้น และยังได้กล่าวถึงขั้นตอนต่อไปที่จะประสานงานด้านวิชาการและการดำเนินงานระหว่างหน่วยราชการ สถาบัน องค์การหรือเอกชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้มีเป้าหมายทางสังคม – วัฒนธรรม ที่รับรู้และเข้าใจร่วมกัน

บทความที่ 3 เสนอ นิลเดช. "ศิลปะวัตถุ : คุณค่าที่ไม่ควรมองข้าม," เมืองโบราณ. 12(1) : 11 – 13 ; มกราคม – มีนาคม 2529.

เป็นบทความที่เสนอข้อมูลความเป็นมาของศิลปะวัตถุบางชิ้น โดยผู้เขียนเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจ เพื่อจะได้ทราบถึงคุณค่าของศิลปะวัตถุ

นั้น ๆ อย่างแท้จริง มิใช่เพียงแต่ทราบถึงลักษณะรูปธรรมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น โดยได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของ ที่ชาชุดอักษรพระนาม ช.ป.ร. ถ้วยชาชุดจักรี พระบรมรูปสาทิสลักษณ์ลงยาสี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตลับเงินหน้ากระเบื้องพระรูปสมเด็จเจ้าฟ้าสิริราชกกุธภัณฑ์ ชามสังคมโลกไทย ศิลปะแบบเตาเวียงกาหลง ไหสังคโลกช่อฟ้าแบบบ้านลม กระปุกดินเผาเคลือบศิลปะสมัยลพบุรี แจกันกระเบื้องศิลปะจีน สมัยราชวงศ์เช็ง แผ่นดินถังฮี แจกันกระเบื้องศิลปะจีน สมัยราชวงศ์เช็ง รัชกาลเตียนหลง นกอ้วนเอี้ยหรือนกหงัน กระเบื้องศิลปะจีนสมัยราชวงศ์เหม็ง นอแรด ศิลปะจีนสมัยราชวงศ์เหม็ง โดยกล่าวถึงสิ่งที่น่ารู้ต่าง ๆ ประกอบไว้ด้วย เป็นต้นว่า นกหงัน หรืออ้วนเอี้ยเป็นสัญญลักษณ์แห่งความรักชั่วนิรันดร์ที่จีนใช้เป็นเครื่องหมายในการแต่งงาน หรือบอกถึงขนาด, สี, ลวดลาย, ถิ่นที่สร้าง โดยสังเขป

บทความที่ 4 พิริยะ ไกรฤกษ์. "ศิลปะแห่งแดนเนรมิต (ศิลปะสุโขทัย ระหว่าง พ.ศ. 1750 – 1900)," เมืองโบราณ. 12(1) : 23 – 31 ; มกราคม – มีนาคม 2529.

กล่าวถึงการศึกษาประวัติศาสตร์ศิลป์ของสุโขทัย ทั้งโบราณวัตถุและโบราณสถาน โดยนักวิชาการต่าง ๆ อาทิเช่น นายลูเซียน ฟอร์เนโร สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์ และนาย เอ.บี. กริส ไวลด์ นายเชียน ยิ้มศิริ นายยอร์ช เซเดส์ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล พร้อมกันนั้นผู้เขียนได้เสนอแนวทางในการศึกษาประวัติศาสตร์ศิลป์ในประเทศไทยว่าควรกระทำตามช่วงระยะเวลามากกว่าที่จะจัดแบ่งเป็นยุคสมัยตั้งแต่ก่อน ซึ่งสามารถทำให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะประจำยุคได้ ซึ่งวิธีการนี้ได้กระทำขึ้นเป็นครั้งแรกในหนังสือชื่อ ประวัติศาสตร์ศิลป์ในประเทศไทยฉบับคู่มือนักศึกษา โดยจะแบ่งอายุเวลาของศิลปกรรมที่

สุโขทัยออกเป็นช่วงระยะเวลา 50 ปี เพื่อให้เห็นว่าวิวัฒนาการชัดเจนขึ้น คือระหว่าง พ.ศ. 1750 – 1800, 1800 – 1850 สิ่งที่น่าสนใจที่พบก็เช่น ในช่วงแรกนั้นสุโขทัยมีศิลปะที่มีลักษณะร่วมกับศิลปะเขมรแบบนอกวัดสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ขณะเดียวกันก็มีลักษณะเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างศิลปะเขมรแบบบายน กับพระพุทธรูปในหมวดอู่ทองรุ่นที่ 1 มิใช่พระพุทธรูปในหมวดใหญ่ของหม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล ส่วนในระยะต่อมาจึงมีการสร้างพระพุทธรูปในหมวดอู่ทองรุ่นที่ 1 ซึ่งเป็นรูปแบบพัฒนาการจากศิลปะเขมรแบบบายน เป็นต้น สิ่งสำคัญที่ได้คือ การศึกษาจากตัวศิลปกรรมนั้นโดยตรงตามระยะเวลา แตกต่างไปจากการศึกษาแบบเก่าซึ่งให้ความสำคัญกับการศึกษาวิวัฒนาการของรูปแบบศิลปะภายในขอบเขตของศิลปะสุโขทัยเท่านั้น รวมทั้งให้ความสำคัญของศิลาจารึกหลักที่ 1 มากเกินไป คล้ายกับเป็นการจินตนาการสุโขทัยให้เป็นแดนเนรมิต

บทความที่ 5 น. ณ ปากน้ำ. "กระเบื้องชายคาสมัยอยุธยา," <u>เมืองโบราณ</u>. 12(1) : 50 – 51 ; มกราคม – มีนาคม 2529.

เป็นการบรรยายถึงลักษณะของกระเบื้องเชิงชายคา ซึ่งได้ตรวจสอบจากโบราณสถานสมัยอยุธยา จากอาคารอุโบสถ์ วิหาร และศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ ได้บรรยายถึงประวัติความเป็นมาด้วย และบอกด้วยว่าเป็นของสะสมของ อังคาร กัลยาณพงศ์ และมีของผู้เขียนอีกบางแต่ได้มอบให้อังคารไว้เพื่อจะได้รวมอยู่เป็นที่เดียวกัน สำหรับผู้สนใจจะได้ไปติดต่อขอดูได้

บทความที่ 6 ศรีศักร วัลลิโภดม. "สวะ ละว้า และกะเหรี่ยง : ของเผ่าในที่สูงกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ – การเมือง กับรัฐในที่ราบ," เมืองโบราณ. 12(1) : 54 – 61 ; มกราคม – มีนาคม 2529.

เป็นการบรรยายถึงลักษณะภูมิประเทศที่มีลักษณะเป็นคู่ขัดแย้ง มีผลให้เกิดการมองสิ่งที่เป็นคู่ขัดแย้งกันตามมาอีกหลายอย่าง นับตั้งแต่การเพาะปลูก ทำนา ทำไร่ ไปจนถึงกลุ่มชน พวกที่อยู่ในที่ราบคือพวกชาวบ้าน ชาวเมือง ส่วนพวกที่อยู่ในที่สูงก็เป็นชาวป่าชาวเขา อันมีผลต่อไปถึง พัฒนาการทางการเมืองและวัฒนธรรมด้วย ผู้เขียนได้แรงบันดาลใจจากการพบแหล่งโบราณคดีบนเทือกเขาทางตะวันตกของลุ่มน้ำปิงตั้งแต่เขตจังหวัดกำแพงเพชร ตาก และเชียงใหม่ ซึ่งมีการฝังสิ่งของของคนตายในพิธีศพด้วย และมีการค้นคว้าอ้างอิงถึงตำนาน เอกสารโบราณต่าง ๆ เป็นต้นว่า ตำนานชินกาลมาลีปกรณ์ เป็นต้น ทั้งได้บรรยายถึงเครื่องประดับ เครื่องใช้ เช่น ถ้วยชามสังคโลก ที่ค้นพบในหลุมศพต่าง ๆ ตลอดจนงานศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชนเหล่านี้ เป็นต้นว่าภาพจิตรกรรมฝาผนังในพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ซึ่งเขียนขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1 มีภาพที่เขียนถึงชนชาวกระเหรี่ยง นอกจากนั้นยังมีภาพเขียนเช่นนี้อีก ที่วัดพระเชตุพนฯ วัดบางขุนเทียนนอก อันมีอายุระหว่างรัชกาลที่ 2 – 3 ทั้งสิ้น

บทความที่ 7 จรูญ ต้นสูงเนิน. "ศาสตรา," เมืองโบราณ. 12(1) : 70 – 72 ; มกราคม – มีนาคม 2529.

เป็นบทคัดย่อจากปริญญานิพนธ์ของผู้เขียนเสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต เดือนธันวาคม 2527 ศาสตราเป็นวรรณกรรม

พยากรณ์ชีวิตจากจังหวัดนครศรีธรรมราช มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาลักษณะของศาสตรา ซึ่งได้แก่ ความหมาย ประวัติความเป็นมา จุดมุ่งหมาย รูปแบบ เนื้อหา วิธีใช้ ตลอดจนความสัมพันธ์ของศาสตรากับวรรณกรรมอื่น และโลกทัศน์ที่ปรากฏ ซึ่งผู้วิจัยศึกษาจากหนังสือศาสตรา 4 ฉบับ ประกอบกับการสัมภาษณ์วิทยากรและค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง และพบว่าพระสงฆ์เคยใช้ศาสตราเป็นสื่อสั่งสอนธรรมะแก่ประชาชน เรียกอีกชื่อว่าพระธรรมบท หรือพระบท เป็นลักษณะคล้ายพยากรณ์โชคดีโชคร้าย พร้อมทั้งมีภาพประกอบ เป็นต้น จนกระทั่งได้สรุปผลของศาสตราที่มีต่อชุมชนไว้ในตอนท้าย

บทความที่ 8 เอนก นาวิกมูล. "เดินหนังสือก่อนสมัยไปรษณีย์," <u>เมืองโบราณ.</u> 12(1) : 75 – 78 ; มกราคม – มีนาคม 2529.

เป็นบทความที่บรรยายถึงการไปรษณีย์ ก่อนที่จะมีการตั้งกรมไปรษณีย์ เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2426 กลางสมัยรัชกาลที่ 5 หรือเมื่อ 103 ปีมาแล้ว โดยข้อมูลต่าง ๆ ส่วนใหญ่ได้จากคุณอาณัฐชัย รัตกุล ผู้ตรวจการธนาคารนครหลวงไทย จำกัด และหนังสือที่เขาเขียน คือ "ตำนานไปรษณีย์ไทย พ.ศ. 2379 – 2486" ซึ่งบุคคลผู้นี้เป็นเจ้าของคอลเล็คชั่นแสตมป์ไทยที่สมบูรณ์เข้าระดับมาตรฐานโลก คือเป็นคนไทย 1 ใน 2 ที่ได้รับรางวัลเหรียญทองใหญ่ถึง 3 เหรียญ จากอันดับของวงการแสตมป์โลก ในบทความได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการไปรษณีย์ไทยในยุคเก่า เช่น แสดงหลักฐานถึงการจัดส่งหนังสือ เมื่อ 100 กว่าปีที่แล้ว ว่ามีความลำบากเพียงใด อีกทั้งบรรยายถึงการส่งหนังสือทั้งภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนตัวอย่างจดหมาย และพระราชหัตถเลขา

เช่นของรัชกาลที่ 4, 5 พร้อมทั้งเกล็ดความรู้ต่าง ๆ เช่น แสตมป์รุ่นเก่าบางดวงปัจจุบันมีราคาสูงมากถึง 10,000 บาท หรือ 120,000 บาท โปสตแมน และโปสต หมายถึงอะไร การไปรษณีย์ไทยเริ่มต้นล้าหลังจากอังกฤษถึง 43 ปี เป็นต้น

บทความที่ 9 แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. "พิพิธภัณฑวัฒนธรรมพื้นบ้าน เกราะ กระดิ่ง กระพรวน," เมืองโบราณ. 12(1) : 88 – 89 ; มกราคม – มีนาคม 2529.

กล่าวถึง เกราะ กระดิ่ง กระพรวน ที่จัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน เมืองโบราณ บางปู ได้บรรยายถึงที่มาความเป็นมา ลักษณะและวัสดุที่ใช้ทำ รวมทั้งประโยชน์ใช้สอยต่าง ๆ

บทความที่ 10 น. ณ ปากน้ำ. "มณฑปวัดโรงช้างราชบุรี," เมืองโบราณ. 12(1) : 92 ; มกราคม – มีนาคม 2529.

บรรยายถึงลักษณะของศิลปะโบราณสถาน คือ มณฑปวัดโรงช้าง ซึ่งมีความสมบูรณ์ทุกอย่าง อันสันนิษฐานว่าอยู่ในสมัยพระเจ้าทรงธรรม หรือปราสาททอง ซึ่งปัจจุบันทางวัดได้รื้อทิ้งเพื่อทำศึกแถวเสียแล้ว เนื่องจากกรมศิลปากรไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณวัตถุสถานแห่งชาติป้องกันไว้ ซึ่งเป็นสิ่งน่าตำหนิ

บทความที่ 11 ศรีศักร วัลลิโภดม และพรชัย สุจิตต์. "รายงานข่าวโบราณคดีและวัฒนธรรม," เมืองโบราณ. 12(1) : 94 – 95 ; มกราคม – มีนาคม 2529.

เป็นรายงานข่าวเกี่ยวกับทางด้านโบราณคดีและวัฒนธรรมต่าง ๆ โดยพูดถึง 3 เรื่อง คือ การสัมมนา การสำรวจเอกสารโบราณในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ การพบชุมชนโบราณสมัยอยุธยาตอนปลาย ริมแม่น้ำป่าสัก ในเขตอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี และร่องรอยของชาวตะวันตกที่วัดจันทบุรี อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี โดยเฉพาะใน 2 บทความหลังมีการกล่าวถึงศิลปะโบราณวัตถุสถาน เช่น การพบซากโบสถ์โบราณ และชิ้นส่วนของพระพุทธรูป หินทรายสีน้ำตาล และภาชนะดินเผาต่าง ๆ ในเขตบ้านบริเวณเขตจังหวัดสระบุรี ลพบุรี เพชรบูรณ์ และสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม ของวัดในตำบลเมืองเก่า อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

บทความที่ 12 "แถลงท้ายเล่ม," <u>เมืองโบราณ</u>. 12(1) : 98 ; มกราคม – มีนาคม 2529.

ได้กล่าวถึงจุดยืนของวารสารเมืองโบราณต่อไปนี้ว่าจะรณรงค์เพื่อการรู้จักตนเอง รู้จักว่าสังคมและวัฒนธรรมในอดีตเคยมีความเหมาะสมและความหมายต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขอย่างไร ความรู้ความเข้าใจดังกล่าวนี้ จะนำมาช่วยให้เราได้นำมาฟื้นฟู และปรับปรุงสังคมในปัจจุบันและอนาคตให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น เพราะความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมนั้น หากจะมองเพียงรูปธรรมแล้วก็จะหมดสาระได้ เช่น กรุงโรมในสมัยโบราณหรือกรุงศรีอยุธยาตอนใกล้เสียกรุง ล้วนมีความโอ่อ่ามั่งคั่งทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมอย่างเด่นชัด

บทความที่ 1 ชรรค์ชัย บุนปาน. "ฉัตรมังคลาภิวาท," <u>เมืองโบราณ</u>. 12(2) : 4 – 5 ; เมษายน – มิถุนายน 2529.

เป็นบทร้อยกรองเนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงครองราชมา 40 ปี อันถึงวาระที่ วันฉัตรมงคลเวียนมา

บรรจุอีกครั้งหนึ่ง

บทความที่ 2 "บทบรรณาธิการ : มรดกทางวัฒนธรรมกับสภาพแวดล้อม," เมืองโบราณ. 12(2) : 8 – 10, 98 ; เมษายน – มิถุนายน 2529.

เป็นบทความที่เขียนถึง การอนุรักษ์และพัฒนาศิลปะวัฒนธรรมไทย อันเป็นงานที่ละเอียดอ่อน ควรที่จะต้องค่อยเป็นค่อยไป โดยผู้เขียนเน้นว่า ไม่ควรมุ่งเน้นเฉพาะเรื่องเชิงปฏิบัติต้องคำนึงถึงหลักการที่ถูกต้องตามอุดมคติด้วย มิฉะนั้นจะเป็นการทำลายมากกว่าการสร้างสรรค์ บทความนี้ได้ยกตัวอย่างอ้างอิงประกอบต่าง ๆ เพื่อประกอบให้ข้อเขียนมีความหนักแน่นมากยิ่งขึ้นอีกด้วย เช่น วัดวาอาราม และโบราณสถาน อันถูกปล่อยปละละเลย ดังเช่น แม้แต่พระบรมมหาราชวังอันเป็นสถานที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่ง ก็ยังถูกบดบังด้วยอาคารแฟลตห้าชั้น ซึ่งเป็นที่พักอาศัยของเจ้าหน้าที่ในสังกัดของรัฐบาล หรือป้อมพระอาทิตย์ และกำแพงเมืองของกรุงเทพมหานคร ที่ถูกข่มทับด้วยตึกสมัยใหม่ขนาดใหญ่ของศูนย์การค้า จนแลเห็นกรุงเทพฯ ในอดีต เป็นเมืองตุ๊กตา หรือกำแพงและประตูเมืองที่สร้างใหม่ของจังหวัดสุพรรณบุรีควรจะมีความกลมกลืนกันหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ถูกต้อง การนำเอาร้ั้วบ้านมาทำเป็นกำแพงเมืองและประตูเมือง นั้นย่อมมีความขัดแย้งโดยหลักของเหตุผล เป็นต้น บทความของผู้เขียนยังมุ่งเน้นที่ว่า การปรับสภาพแวดล้อมควรให้สอดคล้อง และการจัดชุดแต่งโบราณวัตถุโบราณสถานต่าง ๆ ควรจะรักษาสภาพเดิมไว้ให้มากที่สุดไม่ควรกระทำแบบที่เรียกว่า ยกเมฆ หรือแต่งเติม เพราะจะทำให้ผู้เข้าชมขาดอิสระในการจินตนาการถึงอดีตอันแท้จริง

บทความที่ 3 พูน เกษจำรัส. "พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับพระปรีชาสามารถทางการถ่ายภาพ," เมืองโบราณ. 12(2) : 12 – 13 ; เมษายน – มิถุนายน 2529.

เป็นบทความที่แสดงถึงประวัติความเป็นมาและพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ในด้านการถ่ายภาพ โดยเริ่มบทความด้วยการกล่าวถึงพระปรีชาสามารถ พระราชอุตสาหะต่าง ๆ จนได้รับการเทิดถวายพระสมญานามว่า "กษัตริย์นักพัฒนา" และทรงเป็นองค์อัครศิลปินแห่งราชวงศ์จักรี ซึ่งมีอยู่ 2 พระองค์ คือ องค์หนึ่งคือพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย บทความนี้ยังกล่าวถึงสิ่งที่น่าสนใจอีกเช่น ทำไมในหลวงจึงต้องทรงกล้องถ่ายภาพด้วยพระองค์เอง ทั้ง ๆ ที่มีช่างภาพส่วนพระองค์ และช่างภาพสื่อมวลชนตามเสด็จฯ ถ่ายภาพเป็นประจำอยู่แล้ว

บทความที่ 4 เสนอ นิลเดช. "สังคโลก," เมืองโบราณ. 12(2) : 19 – 22 ; เมษายน – มิถุนายน 2529.

ได้พูดถึงการที่ศิลปะที่หนึ่งจะให้อิทธิพลแก่ศิลปะอีกที่หนึ่ง ซึ่งไม่ใช่ของเสียหาย โดยที่เมื่อรับมาแล้วก็ได้นำมาปรับปรุงจนเจริญก้าวหน้า โดยเฉพาะ การผลิตสังคโลก ได้กล่าวถึงว่าไทยอาจจะได้รับอิทธิพลจากจีน หรือจีนก็ได้รับอิทธิพลจากไทยด้วยเช่นกัน โดยมีท่านผู้รู้ต่าง ๆ เสนอแนวความคิดและทฤษฎีใหม่กันขึ้น ผู้เขียนจึงได้บรรยายถึงความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ของราชวงศ์ต่าง ๆ ของจีน และเครื่องปั้นดินเผาของจีนเปรียบเทียบกับความเป็นมาของไทยที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน เช่น เครื่องถ้วยแบบลพบุรี ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันมากับเครื่องถ้วยแบบเชลียง และ

เครื่องสังคโลก ซึ่งพยายามฟื้นฟูชามแบบราชวงศ์ซ้องของจีนขึ้นใหม่ นอกจากนั้นในบทความยังได้มองถึง ลวดลาย, รูปแบบ, สี, สัญลักษณ์ ที่ปรากฏอยู่ในเครื่องสังคโลกอีกด้วย เช่น คติ ปลาคู่ เป็นคติของไทย หรือของจีน และพยายามหาเหตุผลและคำตอบที่ว่าใครให้อิทธิพลต่อกัน

บทความที่ 5 อนุวิทย์ เจริญศุภกุล. "การศึกษาข้อมูลศิลปะและสถาปัตยกรรมแบบเขมร ก่อนพระนครหลวง ที่วัดสระแก้ว อุบลราชธานี," เมืองโบราณ. 12(2) : 33 – 44 ; เมษายน – มิถุนายน 2529.

เป็นการบรรยายถึงการค้นพบหลักฐานทางศิลปะโบราณวัตถุสถาน จากการที่ผู้เขียนได้เดินทางไปกับคณะสำรวจศึกษาเก็บข้อมูลทางอารยธรรม เขมรในประเทศไทย ณ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กับคณะของวารสาร เมืองโบราณ โดยพูดถึงจุดหนึ่งที่น่าสนใจซึ่งอยู่ที่วัดสระแก้ว อำเภอ พิบูลมังสาหาร ในบริเวณแก่งสะพือ โดยเดินทางไปเมื่อต้นเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2519 และเดินทางไปอีกครั้งหนึ่งในวันที่ 7 ธันวาคม 2528 กับ นักศึกษาผู้ป่วย ข้อมูลที่น่าสนใจที่ผู้เขียนได้ค้นพบคือทับหลังแบบศิลปะสมโบร์ โดยได้กล่าวถึงลักษณะลวดลายต่าง ๆ เช่น ลายบังเกล็ด, ลายเฟื่องอุบะ ลายตัวเหงา ลายประจำยามช่อหางไหล ลายแถบบังเกล็ดซึ่งทำให้ขจัด ความสงสัยเดิมออกไปได้คือ แสดงว่าองค์ประกอบนี้เป็นงานของสกุลชางเขมร ช่างก่อน **พระนครหลวงอย่างแน่นอน** นอกจากนั้นยังได้พบฐานรูปเคารพ หรือฐานศิลาฤกษ์ และกรอบประตูปรางค์ และพบโบราณวัตถุที่สำคัญอีกสอง ชิ้นคือ แท่งหินสลักภาพลายเส้น ซึ่งเข้าใจว่าเป็นช่วงสมัยสมโบร์เช่นกัน จึงนับได้ว่าเป็นงานศิลปกรรมแบบลายเส้นที่เก่าแก่ที่สุดเท่าที่เคยพบมาแล้ว ในประเทศไทย" นอกจากนั้นก็คือ ได้พบหัวมกรศิลา ซึ่งช่วยยืนยันได้ว่า ทับหลังนั้นนำไปจากวัดสระแก้วจริง

บทความที่ 6 ศรีศักร วัลลิโภดม. "รอบ ๆ ภูพนมรุ้ง ความสัมพันธ์ทางศิลปวัฒนธรรมกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ," เมืองโบราณ. 12(2) : 48 – 57 ; เมษายน – มิถุนายน 2529.

เป็นข้อเขียนที่มุ่งเน้นถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นสิ่งกระตุ้นความนึกคิดและการสร้างภาพพจน์ในการศึกษาเพื่อความรู้ ความเข้าใจ เรื่องราวของวัฒนธรรมในอดีตต่าง ๆ ในแง่มุมต่าง ๆ แก่ผู้มาท่องเที่ยวทัศนศึกษาได้ โดยต้องการจะให้เห็นว่า ไม่ควรจะจำกัดอยู่แต่รูปแบบทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม หรือทิวทัศน์ทางธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังหมายถึงทางอื่น ๆ เช่น เทคโนโลยี เกษตรกรรม ระบบความเชื่อ เศรษฐกิจ และการเมืองด้วย เช่น ทำไมจึงนิยมสร้างปราสาทแบบขอมตามบริเวณของปล่องภูเขาไฟ ผู้เขียนได้แสดงข้อคิดเห็นต่าง ๆ ประกอบไว้ในบทความบทนี้ นอกจากการแสดงหลักฐานต่าง ๆ ประกอบด้วยหลายแห่ง เช่น "สิ่งที่ข้าพเจ้าใคร่แสดงในที่นี้ก็คือ อยากจะมอง อยากจะคิดให้ลึกมากไปกว่าหลักฐานที่ปรากฏจากศิลาจารึก และศิลป สถาปัตยกรรม ตามที่กล่าวมาแล้ว" หรือ "บริเวณลุ่มน้ำมูลฝั่งใต้เขตนี้ เป็นแหล่งของการนับถือพุทธศาสนา คติมหายานที่สืบเนื่องกันมาช้านานก็คือ การมีปราสาทหินพิมาย ซึ่งสร้างขึ้นเนื่องในคติมหายานนั่นเอง เป็นปราสาทขนาดใหญ่ที่สุดในดินแดนอิสาน สร้างขึ้นตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 16 เพราะฉะนั้น ถ้าหากบุคคลสำคัญและผู้คนส่วนใหญ่ในเขตนี้ไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนาดังกล่าวนี้อย่างมั่นคงแล้วก็ไม่น่าจะมีการสร้างขึ้น ควรเป็นของในศาสนาฮินดูซึ่งเป็นศาสนาหลักของเมืองพระนครมากกว่า"

บทความที่ 7 น. ณ ปากน้ำ. "ปราสาทพนมรุ้งกับภูอังคาร," เมืองโบราณ. 12(2) : 63 – 67 ; เมษายน – มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวความเป็นมาของปราสาทพนมรุ้ง และภูอังคารในแง่มุมต่าง ๆ มีการอ้างอิงถึงศิลาจารึกหลักต่าง ๆ เช่น หลักที่ 120 ประชุมจารึกกัมพูชา จารึก พ.ศ. 1433 ภาษาและอักษรขอม จารึก พ.ศ. 1532 อักษรขอมและภาษาขอมโบราณ จารึกสมัยพุทธศตวรรษที่ 16 ใช้อักษรขอมและภาษาขอม เป็นต้น มีการกล่าวถึงเรื่องราวของปราสาทเมืองต่ำด้วย บทความนี้ทำให้ได้รับความรู้ต่าง ๆ เช่น การเดินทางไปชมศิลปะโบราณวัตถุสถานดังกล่าว จะไปได้อย่างไร ลักษณะของการก่อสร้างโบราณสถาน เรื่องราวของอาณาจักร และศิลปะวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออก เช่น วัฒนธรรมบายน อิทธิพลซึ่งส่งผลต่อกัน เช่น ปราสาทหินกำแพงแสง จังหวัดเพชรบุรี ปราสาทหินเมืองสิงห์ กาญจนบุรี และยังได้ความรู้ในเรื่องโบราณวัตถุในบริเวณดังกล่าวที่สำคัญ ๆ เช่น การสำรวจกลุ่มเสมาที่ภูอังคาร รูปร่างและลักษณะลวดลายต่าง ๆ มีรูปพระโพธิสัตว์ปัทมปานีแกะสลักอยู่ เป็นต้น

บทความที่ 8 สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร์. "เพลงเด็กกับกระบวนการอบรมทางสังคมในวัยเยาว์," เมืองโบราณ. 12(2) : 72 – 78 ; เมษายน – มิถุนายน 2529.

เป็นบทความที่กล่าวถึงความสำคัญระหว่างวัฒนธรรมมุกขปาฐะกับกระบวนการอบรมทางสังคม โดยใช้ข้อมูลทางคติชนวิทยา อันได้แก่ เพลงเด็ก เพลงชาวบ้าน และนิทานชาวบ้าน เป็นข้อมูลหลักในการศึกษา ซึ่งในอดีตวัฒนธรรมมุขปาฐะ จัดเป็นวิธีการสำคัญที่สุดในกระบวนการอบรมทางสังคม โดยผู้เขียนได้วางแนวหลักในการศึกษาไว้ว่า กระบวนการอบรมมีทั้งในช่วงวัยเด็ก วัยผู้ใหญ่ จวบจนวัยชรา โดยเพลงเด็กใช้อบรมกับ

สมาชิกรุ่นเยาว์ เพลงชาวบ้านใช้กับสมาชิกที่เป็นกำลังผลิตของสังคม และนิทานชาวบ้านให้กับการอบรมในช่วงปลายของชีวิต โดยผู้เขียนได้ใช้ข้อมูลจากหมู่บ้านภาคกลางของประเทศไทย จึงมีข้อมูลที่จำกัดและมีเวลาศึกษาที่จำกัด และการนำเสนอเฉพาะประเด็นเพลงเด็กกับกระบวนการอบรมสมาชิกรุ่นเยาว์ของสังคมเท่านั้น เพื่อไม่ให้บทความนี้ยาวเกินไป อาทิเช่น ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับโลกธรรมชาติ ซึ่งสอดแทรกความกตัญญู ความเชื่อฟัง ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ การบังคับตนเอง ความเป็นมิตร ความกล้าหาญ ความเที่ยงธรรม ไว้ด้วยเป็นต้น

บทความที่ 9 น. ณ ปากน้ำ. "ภาพกาก," <u>เมืองโบราณ</u>. 12(2) : 81 – 82 ; เมษายน – มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงลักษณะงานจิตรกรรมของไทย เน้นเฉพาะภาพกาก ว่าคือ รูปไพร่ ผู้คน สามัญชนทั่วไปโดยเฉพาะ เช่น ภาพกากเป็นภาพที่แสดงออกโดยอิสระเป็นชีวิตชีวาจริง ๆ ของชาวบ้าน ภาพกากเกิดขึ้นในสมัยอยุธยาตอนกลางและตอนปลายเป็นต้นมา ภาพกากมิได้เสมือนกากดังชื่อ แต่เป็นภาพอันสมบูรณ์พร้อมด้วย อารมณ์ชีวิตจิตใจในเชิงศิลปะ ซึ่งสอดแทรกอยู่ในงานภาพเขียนฝาผนังเป็นต้น

บทความที่ 10 จิรัสสา คชาชีวะ. "คติความเชื่อและรูปแบบของพระพิฆเนศวร์ที่พบในประเทศไทย," <u>เมืองโบราณ</u>. 12(2) : 86 – 88 ; เมษายน – มิถุนายน 2529.

ในบทความนี้ผู้เขียนบรรยายถึงเทวรูปพระพิฆเนศวร์ ที่ขุดค้นพบในประเทศไทย ทั้งในแง่ประวัติความเป็นมาของเทวรูป ซึ่งเป็นรูปเคารพของชาวฮินดู ในประเทศอินเดีย รวมทั้งรายงานข้อมูลเกี่ยวกับการขุดค้น

พบเทวรูปนี้ ในที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย และบรรยายถึงลักษณะต่าง ๆ ของเทวรูปที่ค้นพบเหล่านี้ รวมทั้งคติความเชื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับเทพองค์นี้

ผู้เขียนอ้างหลักฐานทางเอกสารถึงความสำคัญของเทวรูปหรือเทพองค์นี้ ซึ่งกล่าวถึงเป็นอย่างมากในวรรณกรรมไทย ในฐานะของเทพแห่งศิลปวิทยา รวมทั้งบรรยายถึงลักษณะของเทวรูปองค์สำคัญ ๆ ที่ถูกค้นพบในเกือบทุกภาคในประเทศไทย มีอายุตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 11 – 12 ลงมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะต่าง ๆ กัน สื่อถึงอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เช่น บางองค์สื่ออิทธิพลศิลปะคุปตะของอินเดีย บางองค์ก็สื่อว่ามีอิทธิพลรูปแบบของศิลปะท้องถิ่นของไทย ผสมผสานอยู่ด้วย บ้างก็มีลักษณะสะท้อนรูปแบบศิลปะเขมร ชวา และอิทธิพลอื่น ๆ ผู้เขียนยังได้อธิบายถึงคติความเชื่อเกี่ยวกับเทวรูปองค์นี้ ซึ่งมีความสำคัญในแง่ความเชื่อหลายประการ เช่น เชื่อว่าเป็นเทพผู้ขจัดอุปสรรค์ เทพผู้คุ้มครองเด็ก เทพบริวารของพระศิวะ เทพแห่งศิลปวิทยา ในฐานะ บรมครูช้าง และทวาร บาล เป็นต้น

บทความที่ 11 แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. "เครื่องหีบอ้อย เทคโนโลยีพื้นบ้าน," <u>เมืองโบราณ</u>. 12(2) : 92 – 93 ; เมษายน – มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงเครื่องหีบอ้อย ซึ่งเป็นเทคโนโลยีพื้นบ้านหรือแบบโบราณ คือเป็นวัฒนธรรมชนบทที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เป็นวัฒนธรรมเมืองที่มีความสลับซับซ้อนมากกว่าในอันที่จะทำให้ชีวิตสะดวกสบายขึ้น เมืองโบราณได้ไปค้นพบจึงนำมาเผยแพร่ และอธิบายถึงการใช้งานว่า มีลักษณะคล้ายการหมุนของเฟืองขนาดใหญ่ขบกันเพื่อคั้นอ้อย ซึ่งที่เพลาจะต่อด้ามไม้เป็นคานยื่นออกมาสำหรับผูกวัวหรือควายเดินวนไปรอบ ๆ น้ำอ้อยก็จะถูกรีดออกมา นำไปทำเป็นน้ำตาลงบ

บทความที่ 12 ศรีศักร วัลลิโภดม และพรชัย สุจิตต์. "รายงานข่าวโบราณคดีและวัฒนธรรม," เมืองโบราณ. 12(2) : 95 – 97 ; เมษายน – มิถุนายน 2529.

กล่าวถึงเรื่องการพบตราประทับดินเผาที่นครปฐมและสุพรรณบุรี และเรื่องเครื่องมือหิน ที่ อ.โคกปีป จ.ปราจีนบุรี ในเรื่องแรกนั้นเป็นข้อมูลที่ทำให้สันนิษฐานว่า นครปฐม หรือสุพรรณบุรี เริ่มมีการติดต่อกับสังคมภายนอกไปทางทิศตะวันตกประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว และในเรื่องหลังได้มีการขุดค้นพบเครื่องมือหินชนิดต่าง ๆ โดยเฉพาะที่มีรูปเหมือนศีรษะลิงค์ที่ยังไม่เคยพบในที่อื่นมาก่อนเลย

บทความที่ 1 น. ณ ปากน้ำ. "จิตรกรรมร่วมสมัยของไทยในปัจจุบัน," เมืองโบราณ. 12(3) : 8 – 10 ; กรกฎาคม – กันยายน 2529.

เป็นบทความในลักษณะการวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยของไทย เป็นต้นว่า ผลงานของชรัว อินโข่ง ปริญญา ตันติสุข ทวี นันทขว้าง เฟื้อ หริพิทักษ์ ไชยยศ จันทราทิตย์ อังคาร กัลยาณพงศ์ ปรีชา อรชุนกะ อภินันท์ โปษะยานนท์ จำรัส เกียรติก้อง ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ อย่างเช่นการแสดงความคิดเห็นของผู้เขียนบางตอนเป็นต้นว่า "ก็เมื่อสิ่งแวดล้อมและความเจริญเติบโตไปทางยุโรปเช่นนี้ เราจะไปกีดกั้นศิลปะวัฒนธรรมได้อย่างไร" หรือ "การกำเนิดศิลปะร่วมสมัยหรือศิลปะสากลเป็นความจำเป็น และมีการเกิดขึ้นด้วยเหตุของความเติบโตของชนชาติ และเราคงจะรู้ดีว่าศิลปะสากลหรือศิลปะร่วมสมัยนั้น เขาส่งเสริมกันทุกชาติทุกภาษา เช่นที่อินเดีย ญี่ปุ่น และอินโดนีเซีย" และบางตอนที่วิเคราะห์ถึงการทำงานของ .

ศิลปินไทย เช่น ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ ซึ่งผ่านการฝึกฝนศิลปะกับศิลปินเอกของโลกคือ โลโคชก้ามาแล้ว พิริยะเขียนภาพพอตเตรทด้วยแนวความคิดใหม่ คือมิได้จัดสรรรูปคนให้ลอยเด่นอยู่เหนือฉากหลังอันปล่อยให้เป็นสีหนัก เพื่อทำให้ภาพลอยตัว

บทความที่ 2 ชลธิรา สัตยาวัฒนา. "มาตรฐานความงามที่สุนทรภู่มอบให้ไว้กับโลกวรรณกรรม," <u>เมืองโบราณ</u>. 12(3) : 19 – 28 ; กรกฎาคม – กันยายน 2529.

เป็นการวิเคราะห์หาคุณค่าในวรรณกรรมของกวีเอกสุนทรภู่ โดยอ้างอิงถึงหลักฐานต่าง ๆ เช่น ประวัติความเป็นมา และบทกวีต่าง ๆ เพื่อพยายามที่จะหาคำตอบว่าสุนทรภู่มีดีอะไร คู่ควรกับฐานะกวีเอกของโลกหรือไม่ นิราศของสุนทรภู่ได้ยกตนเองสู่มาตรฐานความงามอันเป็นที่ยอมรับหรือไม่ จนได้คำตอบเบื้องต้นว่า มาตรฐานความงามที่สุนทรภู่สร้างขึ้นในบทกวีนั้น ได้จากการศึกษาค้นคว้า <u>ความจริง</u> ทั้งที่อยู่ในหนังสือในตำราโบราณและจากประสบการณ์ชีวิตจริง

บทความที่ 3 สุภัทรดิศ ดิศกุล, ม.จ. "รอยพระพุทธบาทคู่ ที่สระมรกต คงศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี," <u>เมืองโบราณ</u>. 12(3) : 30 ; กรกฎาคม – กันยายน 2529.

บรรยายถึงความยินดีที่ได้มีการค้นพบโบราณวัตถุชิ้นใหม่ ที่สระมรกต คงศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี คือ รอยพระพุทธบาทคู่ ซึ่งผู้เขียนแน่ใจว่าสลักขึ้นในสมัยทวารวดี อายุอาจอยู่ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13 – 15 โดยดูจากภาพถ่าย ยังไม่เคยไปดูสถานที่จริง และได้แสดงจดหมายจาก ดร.นันทนา ชุติวงศ์ ที่ได้เขียนมาปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องเดียวกันนี้

บทความที่ 4 พีรพน พิสณุพงศ์. "รอยพระพุทธบาท ที่โบราณสถานสระมรกต," เมืองโบราณ. 12(3) : 32 – 37 ; กรกฎาคม – กันยายน 2529.

กล่าวถึงโบราณสถานสระมรกตตั้งอยู่ที่ หมู่ 1 (บ้านสระข่อย) ตำบลโคกไทย อำเภอโคกปีบ จังหวัดปราจีนบุรี อันเป็นโบราณสถานขนาดใหญ่ที่ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2478 ได้มีการขุดแต่งและพบโบราณวัตถุมากมาย เช่น ศิวลึงค์ เศียรพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร เครื่องปั้นดินเผา ประติมากรรมพระโพธิสัตว์ทรงครุฑ พระหัตถ์ทางปรัชญาปารมิตา ธรรมจักร และพบรอยพระพุทธบาทคู่ขนาดใหญ่ สลักลึกลงไปในศิลาแลงธรรมชาติ

บทความได้เน้นถึงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับรอยพระพุทธบาทที่สระมรกตนี้ โดยกล่าวถึงประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องของรอยพระพุทธบาทต่าง ๆ และหลักฐานประกอบอื่น ๆ เช่น พระพุทธรูปและศิลาจารึกที่สันนิษฐานว่าน่าจะอยู่ในสมัยทวารวดี ซึ่งน่าสนใจและทำการศึกษาค้นคว้าต่อไป

บทความที่ 5 น. ณ ปากน้ำ. "เจดีย์สถานที่สระมรกต ปราจีนบุรี," เมืองโบราณ. 12(3) : 39 – 44 ; กรกฎาคม – กันยายน 2529.

เป็นบทความเกี่ยวกับเจดีย์สถานที่สระมรกต สระบุรี ในลักษณะของการบรรยายรายละเอียดต่าง ๆ ตามหลักฐานที่ค้นพบ เช่น มีการก่ออิฐรากฐานเป็นรูปธรรมจักร หรือรูปสวัสดิกะ ซึ่งเมื่อมีการขุดแต่งข้างใต้โบราณสถานจึงได้มีการค้นพบ ซึ่งมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับโบราณสถานของอินเดีย เป็นต้นว่า สถาปัตยกรรม นาคารชุนโกณฑะ อันมีการฝังอาถรรพ์เป็นหินองศิลาฤกษ์ ที่เป็นต้นเค้าของลัทธิมนตรยาน นอกจากนั้นยังสันนิษฐานได้อีกว่า เจดีย์และพระวิหารคือส่วนเดียวกันส่วนอุโบสถอาจ

แยกออกไปต่างหากได้ จึงให้ความสำคัญของวิหารมาก ผิดกับสมัยนี้ที่ให้ความสำคัญกับอุโบสถด้วยการสร้างให้ใหญ่โต

บทความที่ 6 ชิดา สาระยา. ""สระมรกต" : การสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของดงศรีมหาโพธิ์," เมืองโบราณ. 12(3) : 47 - 52 ; กรกฎาคม - กันยายน 2529.

กล่าวถึงวัฒนธรรมความเชื่อที่สระมรกต การสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ และความสำคัญของสระมรกต บทความนี้ได้แสดงให้เห็นว่า อำนาจทางการเมืองอาจเปลี่ยนแปลงโดยกลุ่มบุคคลเปลี่ยนไป แต่การยึนหยัดของวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งได้รับการปรุงแต่งสร้างสรรค์มาโดยไม่หยุดนิ่งยังคงอยู่ จนเกิดเป็นลักษณะอันเป็นสามัญของศิลปะวัฒนธรรมและวัฒนธรรมทางความเชื่อในหมู่ประชาชนทั่วไป ไม่ว่ากลุ่มผู้นำจะรับอิทธิพลอินเดียหรือขอมหรือจากที่ใดก็ตามเข้ามา โดยอ้างอิงถึงหลักฐานและจารึกต่าง ๆ ที่ค้นพบประกอบกับความคิดเห็นของผู้เขียน ดังตอนหนึ่งที่ผู้เขียนได้บรรยายไว้ว่า ที่บริเวณสระบัวล้าในเขตโบราณสถานวัดสระมรกตก็ปรากฏศิวลึงค์สีเขียวแห่งใหญ่ อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 - 14 ด้วย ขณะเดียวกันเราก็ได้พบรอยพระพุทธบาทสลักด้วยธรรมจักร ที่ฐานรากของอาคารโบราณสถาน จึงน่าคิดว่าเป็นไปได้หรือไม่ ที่บริเวณนี้ สืบต่อคติความเชื่อและวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับพุทธศาสนามาตั้งแต่แรกเริ่ม และเก่ากว่าที่อื่นในเขตโบราณคดี ดงศรีมหาโพธิ์ทั้งสิ้น หรืออีกนัยหนึ่งคือบริเวณที่สัมพันธ์กับรอยพระบาทคือจุดเริ่มต้นของการรับพุทธศาสนาแถบนี้ตั้งแต่สมัยของศิลปะแบบอมราวดี

บทความที่ 7 ศรีศักร วัลลิโภดม. "ศรีมหาโพธิ์ : ความหวังวูบสุดท้ายของการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม," เมืองโบราณ. 12(3) : 54 – 62 ; กรกฎาคม – กันยายน 2529.

เป็นบทความแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ โดยผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับการที่จะพัฒนาและปรุงแต่งสิ่งที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นเมืองโบราณ โบราณสถาน หรือประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ เพียงเพื่อมุ่งเน้นการท่องเที่ยว อันจะนำรายได้มาสู่ท้องถิ่น และประเทศในส่วนรวมในลักษณะที่สร้างให้เป็น "อุทยานประวัติศาสตร์" ควรจะต้องมีการระมัดระวังเป็นพิเศษ เช่น ควรแต่เพียงการรักษาสภาพแวดล้อม และป้องกันไม่ให้หักพังไปกว่าที่เหลืออยู่ โดยเฉพาะที่ศรีมหาโพธิ์นี้ นับว่าเป็นความหวังสุดท้ายที่จะรอดพ้นจากเผด็จการทางวัฒนธรรมหรือไม่

ผู้เขียนยังได้กล่าวในลักษณะการบอกเล่าถึงความเป็นมาของศรีมหาโพธิ์ต่าง ๆ เช่น กลุ่มชนที่อาศัยวัฒนธรรมประเพณี การกำหนดชื่อสถานที่ต่าง ๆ ตามนิทานชาดกอันเป็นนิยายศักดิ์สิทธิ์ของกลุ่มชน คือ พระรถเมรี หรือ พระมโหสถ ดังมีตัวอย่างปรากฏอยู่ ได้แก่ ลานพระรถ ตีไก่ อุโมงค์นางสิบสอง ถนนพระรถ ถนนพระมโหสถ ฯลฯ คือเป็นการสร้างโลกให้แก่คนในท้องถิ่นนั่นเอง หรือบอกเล่าถึงความเป็นชุมชนเก่าแก่ของจังหวัดปราจีนบุรี มีต้นโพธิ์ที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุดของประเทศ อันเป็นที่มาของคงศรีมหาโพธิ์ และอำเภอศรีมหาโพธิ์

บทความที่ 8 อนุวิทย์ เจริญศุภกุล. "วัดปรางค์ นครราชสีมา : การศึกษาข้อมูลศิลปะและสถาปัตยกรรมแบบอารยะธรรมเขมร," เมืองโบราณ. 12(3) : 73 – 83 ; กรกฎาคม – กันยายน 2529.

บรรยายถึงการเดินทางไปขุดค้นศิลปะโบราณวัตถุสถาน ที่วัดปรางค์ บ้านพุดทรา ตำบลพุดทรา ในเขตอำเภอเมือง นครราชสีมา เพื่อเก็บ

ข้อมูลซึ่งเคยอ่านพบเจอจากบทความของ นาย บารี บรอแมน ในวารสาร Art of Asia เมื่อปี พ.ศ. 2511 โดยต้องการศึกษาพัฒนาการของทับหลังแบบศิลปะเขมรเป็นเบื้องแรก

บทความยังได้บรรยายถึงทับหลังรูปพระนารายณ์ทรงครุฑ ทับหลังรูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ ปราสาทวัดปรางค์ เสาอิงประตูบัวประดับเชิงชาย และปรางค์ประดับ ฯลฯ มีพระพุทธรูปหักเหลือแต่ลานหน้าตักถึงฐาน นาคปรก ใบเสมา หินทรายแดง ได้แสดงถึงลักษณะลวดลายต่าง ๆ การวิเคราะห์เปรียบเทียบโบราณวัตถุสถาน ลวดลาย และงานจิตรกรรม ซึ่งผลการสำรวจทำให้พบหลักฐานศิลปะเขมรแบบบาแค็งเพิ่มขึ้นอีกแห่งหนึ่ง ราวกลางพุทธศตวรรษที่ 15 – 18 – 19 รวมเวลาประมาณ 400 ปีเศษ ซึ่งยังไม่ปรากฏว่ามีบริเวณใดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ศิลปะและสถาปัตยกรรมที่พัฒนาต่อเนื่องกันเช่นนี้ และยังมีหลักฐานว่าเป็นต้นเค้าพัฒนาการของสกุลช่างแบบอู่ทองในที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา โดยเฉพาะในแบบใบเสมาหินทรายแดง

บทความที่ 9 แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. "วัฒนธรรมพื้นบ้าน เครื่องมือดัก – กักสัตว์ที่ใช้เป็นอาหาร," เมืองโบราณ. 12(3) : 86 – 87 ; กรกฎาคม – กันยายน 2529.

บรรยายถึงเครื่องมืออันเกี่ยวกับการดักจับสัตว์ที่ใช้เป็นอาหารของคนไทย อันได้แก่ ข้องกบหรือตุ้มกบ คุเก็บแมงกุดจี่ และแงบ โดยได้อธิบายถึงรูปร่างลักษณะการใช้งาน และสัตว์ที่เครื่องมือแต่ละอย่างจะนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม

บทความที่ 10 พรชัย สุจิตต์. "ข่าวและข้อมูลใหม่ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี," เมืองโบราณ. 12(3) : 90 – 93 ; กรกฎาคม – กันยายน 2529.

เป็นรายงานข่าว 3 เรื่อง คือ การค้นพบแหล่งโบราณคดีที่จังหวัดตาก รายงานความก้าวหน้าของโครงการโบราณโลหะวิทยาในประเทศไทย และภาพเขียนสีที่จังหวัดพังงา ทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับศิลปะโบราณวัตถุสถานต่าง ๆ เป็นต้นว่า ลูกกระพรวนโลหะผสมแก้วใส ลูกปัดแก้วและหิน กำไรสำริดและเหล็ก รวมทั้งรูปเขียนสีในถ้ำพญานาค จังหวัดภูเก็ต อีกด้วย

บทความที่ 11 สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, ม.ร.ว. "ปุจฉา – วิรัชน์," เมืองโบราณ. 12(3) : 94 – 95 ; กรกฎาคม – กันยายน 2529.

เป็นการนำจดหมายของนักวิชาการมานำเสนอทัศนะต่าง ๆ ทางวิชาการ ในบทนี้ได้เสนอข้อคิดเห็นของรองศาสตราจารย์ สงวน รอดบุญ เกี่ยวกับข้อกังขาในการศึกษาศิลปะสุโขทัยของ ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ ในบทความ "ศิลปะแห่งแดนเนรมิต (ศิลปะสุโขทัยระหว่าง พ.ศ. 1750 – 1900)" ซึ่งตีพิมพ์ในวารสารเมืองโบราณ ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม 2529 เช่นบทความบางตอนที่กล่าวว่า "การมองปัญหาต่าง ๆ ต้องพิจารณาด้วยใจเป็นกลาง ไม่ใช่นำเอาปัจจุบันไปเปรียบเทียบกับอดีต หรือมองอดีต ด้วยสายตาปัจจุบัน เพราะต่างกรรมต่างวาระกัน" และ "หวังว่า ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ คงจะกรุณาให้อรรถาธิบายให้คลายความสงสัยตามหลักการศึกษาศิลปะสุโขทัยแนวใหม่ เพื่อเป็นวิทยาทานด้วย" เป็นต้น

บทความที่ 12 "สนั่น ศิลากร," เมืองโบราณ. 12(3) : 96 – 97 ; กรกฎาคม – กันยายน 2529.

กล่าวถึงประวัติความเป็นมาและผลงานประติมากรรม ของประติมากร เอก สนั่น ศิลากร โดยสังเขป พร้อมทั้งบอกถึงอนุสาวรีย์จากฝีมือของท่าน จำนวน 17 แห่ง

พร้อมกันนี้ได้แสดงคำไว้อาลัย เนื่องจากการถึงแก่กรรมของท่าน เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2529

บทความที่ 1 เสนอ นิลเดช. "เครื่องทองของไทย," เมืองโบราณ. 12(4) : 10 – 11 ; ตุลาคม – ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวประวัติความเป็นมาของเครื่องทองไทย เช่น ในสมัยทวารดี ศรีวิชัย ลพบุรี สุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์ ตัวอย่างเช่น "พระที่นั่งพุดตาลทอง สร้างสมัยต้นกรุงเทพฯ หุ้มทองคำประดับพลอย ในสมัยรัชกาลที่ 4 ใช้ในพระราชพิธีมหาสมาคมเสด็จเปิดสภาผู้แทนราษฎร หรือใช้เป็นพระราชยานเวลาเลียบพระนคร ในขบวนพยุหยาตราอย่างใหญ่" และกล่าวถึงการทำเครื่องทองบ้างเล็กน้อย เช่น การกะไหล่ การหุ้ม การบุ การหุ้มแผลง กล่าวถึงความรู้เกี่ยวกับทอง เช่น ทองเนื้อ 9 เรียกกันว่า ทองนพคุณ ถือกันว่าเป็นทองที่ดีที่สุด ซึ่งได้แก่ ทองบางสะพาน จากบ่อทองบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แหล่งทองสำคัญของไทย

บทความที่ 2 พรชัย สุจิตต์. "เครื่องปั้นดินเผาโบราณเปอร์เซียที่ขุดค้นพบในประเทศไทย," เมืองโบราณ. 12(4) : 19 – 21 ; ตุลาคม – ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงการขุดค้นพบเศษภาชนะดินเผาเนื้ออ่อนสีขาวปนเหลือง และเคลือบด้วยสีน้ำเงิน หรือสีเขียมอมฟ้า ในปี พ.ศ. 2525 โดยโครงการโบราณคดีภาคใต้ของกองโบราณคดี กรมศิลปากร นำโดย นายเขมชาติ เทพชัย ได้ทำการขุดค้นทางโบราณคดี บริเวณแหลมโพธิ์ ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สันนิษฐานได้ว่าอาจเป็นของที่พ่อค้าเปอร์เซียนำเข้ามา ซึ่งแสดงถึงอิทธิพลของศิลปะแบบเปอร์เซีย ที่มามีอิทธิพลต่อศิลปะตะวันออก โดยผู้เขียนได้อ้างอิงถึงประวัติความเป็นมาจากการวิเคราะห์ของนักวิชาการมาประกอบบทความชิ้นนี้ ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับศิลปะแบบเปอร์เซีย ที่มีการแลกเปลี่ยนทางการค้ากับจีน นอกจากนั้นบทความได้บรรยายลักษณะของผลงานศิลปะที่ค้นพบไว้ด้วย

บทความที่ 3 ศรีศักร วัลลิโภดม. "จากลับแลถึงเมืองบัว : เสี้ยวหนึ่งของการมองวัฒนธรรมท้องถิ่น," เมืองโบราณ. 12(4) : 22 – 30 ; ตุลาคม – ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงการเดินทางไปเที่ยวดูศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่นในเขตจังหวัดอุตรดิตถ์ แพร่ น่าน อีกวาระหนึ่งของผู้เขียน ซึ่งได้พบความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากการคมนาคมที่ดีขึ้น ทั้งนี้เป็นการร่วมเดินทางไปกับคณะของผู้จัดทำวารสารเมืองโบราณเมื่อเดือนพฤษภาคม บทความนี้ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปะโบราณวัตถุสถานของไทย สอดแทรกด้วยความคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้เขียนเป็นในลักษณะแบบกึ่งน่าชมถึงสภาพที่สำคัญ ๆ ต่าง ๆ เป็นต้นว่าวัดคอนสักลับแล พระแท่นศิลาอาสน์ ฯลฯ มีการแสดงรายละเอียดลักษณะเอกลักษณ์การประพันธ์ของสุนทรภู่ไว้ด้วย

พระธาตุทุ่งยั้ง วัดศรีชุม วัดหัวข่วง วัดพระธาตุช่อแฮ พระธาตุจอมแจ้ง วัดหลวง เมืองปัว วัดพระธาตุแช่แห้ง วัดภูมินทร์ วัดช้างค้ำ วัดพระธาตุเบ็งสกัด วัดต้นแหลง ขณะเดียวกันก็เสนอแนวคิดในการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปะโบราณวัตถุสถานตามที่ผู้เขียนได้พบเห็น เช่น การขาดช่างฝีมือในการบูรณะซ่อมแซม ทำให้ไม่สามารถรักษารูปแบบเดิม ๆ ของท้องถิ่นไว้ได้ ความก้าวหน้าในทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว เช่น การสร้างเชื่อนสิริกิติ์ มีส่วนทำให้ของมีค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมลายไปอย่างสิ้นเชิง เป็นต้น

บทความที่ 4 "จิตรกรรมฝาผนังวิหารวัดช้างค้ำ จังหวัดน่าน," <u>เมืองโบราณ</u>. 12(4) : 32 ; ตุลาคม – ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงภาพจิตรกรรมฝาผนังในวิหารวัดช้างค้ำ อ.เมือง จ.น่าน ซึ่งค้นพบเมื่อ พ.ศ. 2528 ทั้งนี้เพราะแต่เดิมทางวัดได้โบกปูนฝาผนังทับไว้ สภาพจึงค่อนข้างลบเลือน ได้บรรยายรายละเอียดของภาพที่คัดเลือกมาเฉพาะที่ลบเลือนน้อยที่สุด จำนวน 6 ภาพ เช่น สีที่ใช้ เครื่องแต่งกายของบุคคลในภาค การจัดภาพ เรื่องราวในภาพ เป็นต้น

บทความที่ 5 สุรศักดิ์ ศรีสำอาง. "อิทธิพลศิลปะสุโขทัยต่อศิลปะในเมืองน่าน," <u>เมืองโบราณ</u>. 12(4) : 36 – 43 ; ตุลาคม – ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงอิทธิพลศิลปะสุโขทัยที่ให้กับศิลปะในเมืองน่าน นับตั้งแต่เริ่มมีการสร้างสรรค์งานศิลปะขึ้นในพื้นที่แถบนี้เป็นระยะเวลายาวนานร่วม 200 ปีเศษ ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 19 จนกระทั่งปลายพุทธศตวรรษที่ 20

หลังจากนั้นจึงผสมผสานรูปแบบเข้าเป็นส่วนหนึ่งของศิลปะล้านนาในระหว่างต้นพุทธศตวรรษที่ 21 ในบทความได้กล่าวถึงงานศิลปกรรมที่เป็นประติมากรรมซึ่งเน้นที่เจดีย์ และสิ่งก่อสร้างในวัด เป็นต้นว่า พระพุทธรูปก็ได้แบ่งออกเป็นหมวด ๆ หมวดที่ 1 คือพระพุทธรูปที่ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธรูปศิลปะสุโขทัยหมวดใหญ่ หมวดที่ 2 เป็นพระพุทธรูปที่ช่างชาวเมืองน่านสร้างเลียนแบบพระพุทธรูปศิลปะสุโขทัย ดังนี้เป็นต้น

บทความที่ 6 น. ณ ปากน้ำ. "ศิลปะที่แพร่และน่าน," <u>เมืองโบราณ</u>. 12(4) : 46 – 51 ; ตุลาคม – ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงเรื่องราวความเป็นมาของศิลปะที่เมืองแพร่และเมืองน่าน เป็นต้นว่า "ยุคทองของเชียงใหม่ คือตั้งแต่สมัยพระเจ้าติโลกราชลงมาจนถึงสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช มีขอบเขตกว้างขวางได้ครอบครองอาณาจักรพะเยา ซึ่งเคยรุ่งโรจน์ที่สุด และอยู่ร่วมสมัยกับบายนของขอม" หรือกล่าวถึงศิลปะ เช่น "สถูปเจดีย์อันยังปรากฏที่ พะเยาปัจจุบันนี้จำนวนมาก เป็นฝีมือของนายช่าง ศิลปิน ที่สร้างศิลปะ ภายใต้อิทธิพลของศิลปะเชียงใหม่ตอนต้นและตอนกลางทั้งสิ้น" บทความดังกล่าวยังได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลทางการเมือง อันมีผลต่องานศิลปกรรมด้วย เช่นแสดงให้เห็นว่า "สุโขทัยถูกรุกรานจนอ่อนเปลี้ยไปอยุธยากับเชียงใหม่จึงเผชิญหน้ากันโดยตรง แต่ยังยันกันอยู่ได้ จากนั้นเชียงใหม่ก็ถูกยึดโดยบุเรงนองของพม่า จนถึงสมัยอยุธยาตอนปลาย เชียงใหม่จึงถูกถล่ม โดยกองทัพอยุธยา หมดสภาพการเป็นราชอาณาจักรไป" ตลอดจนกล่าวถึงศิลปกรรมอันเกี่ยวเนื่อง เช่น "พระพุทธรูปสุโขทัยยืนองค์นี้ มีขนาดสูงใหญ่มหึมา ชวนให้จินตนาการไปถึงศิลปะแพร่ ซึ่งรับอิทธิพลวัฒนธรรมมาจากสุโขทัย และต่อมาก็เป็นอาณาจักรเชียงใหม่ ซึ่งยังคงเหลือศิลปะวัฒนธรรมตกค้างอยู่ เน้นลักษณะศิลปะประจำ

ถิ่นแห่งนครแพร่และน่าน อันมีความเป็นตนของตนเองมาจนบัดนี้" แพร่และน่านจัดว่ามีศิลปะร่วมสมัยกับสุโขทัยโดยแท้ เป็นต้น

บทความที่ 7 "น่านวันวาน," <u>เมืองโบราณ</u>. 12(4) : 59 – 65 ; ตุลาคม – ธันวาคม 2529.

กล่าวถึงสภาพของเมืองน่านในอดีตต่าง ๆ เป็นลักษณะคล้ายคำบรรยายระกอบภาพถ่ายสมัยเก่า จำนวน 9 ภาพ คือ ภาพฝูงชนรอรับเสด็จเจ้านายบนถนนสายหนึ่ง ภาพการฟ้อนชุนนาง ภาพการเดินทางของเจ้านายสมัยก่อนที่ต้องใช้ช้างเป็นพาหนะ ภาพถ่ายเจ้านายทรงฉลองพระองค์อย่างเจ้านายโบราณของเมืองเหนือ ภาพหญิงเมืองน่าน ภาพเจดีย์วัดส่วนตาลก่อนบูรณะ ภาพพระธาตุแช่แห้ง ที่ยังคงสภาพเหมือนปัจจุบันอย่างน่าชมเชย ภาพเจ้านายชั้นสูงของเมืองน่าน ภาพถ่ายเจ้านายอีกภาพหนึ่งหลัง พ.ศ. 2446

บทความที่ 8 ชลธิรา สัตยาวัฒนา. "ศึกม่าน วัดม่าน ตาดครก ประวัติศาสตร์ค้างชำระของลัวะเมืองน่าน," <u>เมืองโบราณ</u>. 12(4) : 67 – 86 ; ตุลาคม – ธันวาคม 2529.

เป็นบทความขนาดยาวจากการวิจัยภาคสนามถึงความเป็นมาของชาว<u>ลัวะ</u> จำนวนน้อยนิดบนภูดอยจังหวัดน่าน ปะติดปะต่อกับภาพเหตุการณ์ในอดีตจากนิทานตำนาน และการสำรวจแหล่งโบราณคดี 2 แห่ง ซึ่งผู้เขียนจะนำข้อมูลเหล่านี้ไปจัดทำหนังสือ <u>ลัวะเมืองน่าน</u> ต่อไป อันเป็นผลการวิจัยเรื่องสืบประวัติชาติลัวะ และสาวความสัมพันธ์ระหว่างชนชาติลัวะกับชนชาติไทยในอดีต อย่างสมบูรณ์และผิดพลาดน้อยที่สุด

บทความที่ 9 แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. "พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน : น้ำเต้า," เมืองโบราณ. 12(4) : 90 - 94 ; ตุลาคม - ธันวาคม 2529.

กล่าวถึง น้ำเต้าผลไม้ที่มีนัยทางประวัติศาสตร์ มีความปรากฏในจดหมายเหตุโบราณของผู้ไทยคำ (ความโตเมือง) พงศาวดารเมืองแถง และพงศาวดารล้านช้าง ซึ่งปัจจุบันก็ยังใช้เป็นภาชนะบรรจุน้ำธรรมชาติอย่างทรงประสิทธิภาพของชนทางท้องถิ่นอีสานและเหนือ บทความนี้ได้แสดงถึงรูปแบบและการใช้ประโยชน์จากน้ำเต้า ตลอดจนวิธีการนำผลน้ำเต้ามาดัดแปลงเป็นภาชนะใส่น้ำด้วย

บทความที่ 10 ศันสนีย์ ชวนะกุล. "บทคัดย่อวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาชนิดและบทบาทแบคทีเรียต่อการเสื่อมสภาพของโบราณสถาน ณ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย," เมืองโบราณ. 12(4) : 95 - 96 ; ตุลาคม - ธันวาคม 2529.

เป็นรายงานผลการทำวิทยานิพนธ์ ถึงการเสื่อมสภาพพังทลายอันเกิดเนื่องจากทางชีววิทยา โดยเฉพาะจากจุลินทรีย์ต่าง ๆ ของโบราณสถานต่าง ๆ โดยศึกษาจากโบราณสถาน ณ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เช่น ได้จำแนกเชื้อต่าง ๆ ทั้งหมดได้ 9 จีนัส หรือการที่แบคทีเรียสร้างกรดได้ดีที่ 30 องศาเซลเซียส หรือบางชนิดสร้างได้ดีที่ 37 องศาเซลเซียส และการตรวจพบสารเคมีสีต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นโดยแบคทีเรีย และการทดลองสารเคมีที่มีประสิทธิภาพในการฆ่าทำลายเชื้อแบคทีเรีย เพื่อพาสารที่มีพิษตกค้างในสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เป็นต้น

บทความที่ 11 พรชัย สุจิตต์. "ข่าวและข้อมูลใหม่ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี," เมืองโบราณ. 12(4) : 97 – 99 ; ตุลาคม – ธันวาคม 2529.

เป็นรายงานข่าวต่าง ๆ 2 เรื่อง คือ แหล่งโบราณคดีรอบอ่าวปัตตานี และการขุดค้นทางโบราณคดีที่ถ้ำหลังโรงเรียนจังหวัดกระบี่ ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถาน โบราณวัตถุ เช่น การค้นพบเศษภาชนะดินเผาจีนแบบต่าง ๆ เครื่องปั้นดินเผาเนื้อดิน สมัยอยุธยา เหรียญทองคำ เหรียญอาหรับ และหลุมฝังศพกษัตริย์มุสลิมองค์แรกที่ปกครองปัตตานี การขุดค้นพบหลักฐานทางโบราณคดี เช่น ภาชนะดินเผา เครื่องมือหินขัด ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับของที่ขุดได้จากหลุมฝังศพในมาเลเซีย และจากบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี **บทความยังได้บรรยายถึงลักษณะของศิลปะวัตถุที่ค้นพบอีกด้วย**

บทความที่ 12 สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, ม.ร.ว. "ปุจฉ – วิรัชน์," เมืองโบราณ. 12(4) : 100 – 101 ; ตุลาคม – ธันวาคม 2529.

เป็นการตอบคำถามจากผู้สนใจที่ได้เคยอ่านบทความจากวารสารเมืองโบราณ ซึ่งได้ถามว่า คำว่าขอมและเขมรนั้น ถ้ามิได้คำนึงถึงเรื่องราวในตำนานต่าง ๆ แล้ว ยังจะมีในจารึกอื่น ๆ อีกหรือไม่ และคำว่าขอมและเขมร น่าจะมีความหมายเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งผู้เขียนแสดงความคิดเห็นน่าจะเป็นชนกลุ่มเดียวกัน คือ ละแวก กัมพุช และกัมพูชา หรือจีนเรียกว่า เจนละ โดยผู้เขียนอ้างอิงถึงบันทึกเอกสารต่าง ๆ มาประกอบการสันนิษฐาน เช่น "...ขอมเรียกพระชมนั้นแล..." (จารึกสมัยสุโขทัย : กรมศิลปากรจัดพิมพ์เนื่องในโอกาสฉลอง 700 ปี ลายสือไทย พุทธศักราช 2526, หน้า 73) หรือทางภาษาศาสตร์นั้น ขอมอาจกร่อนมาจากคำว่า ขแมร์กรอม ซึ่งหมายถึง เขมรต่ำ เป็นต้น

ภาคผนวก จ.

เอกสารบางส่วนเกี่ยวกับการสร้างเกณฑ์การวิเคราะห์บทความ และประเมินบทความฯ

แบบประเมินบทความฯ

บทความชื่อ _____

วิธีการประเมินโดย ใช้เกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือเป็นแนวทางประมาณค่า แล้วให้น้ำหนักคะแนนตามมาตราส่วนประมาณค่าตามวิธีการของลิเคอร์ทคือ

⑤= มีมากที่สุด ④= มีมาก ③= มีปานกลาง ②= มีน้อย ①= มีน้อยมากถึงไม่มีเลย

ประเมินค่าบทความที่อ่านได้โดยวงกลมล้อมรอบหมายเลขที่เห็นว่าเหมาะสมในแต่ละแกน

บทความนี้มีแกนสุนทรียศาสตร์	5	4	3	2	1
บทความนี้มีแกนการวิจารณ์	5	4	3	2	1
บทความนี้มีแกนประวัติศาสตร์ศิลป์	5	4	3	2	1
บทความนี้มีแกนศิลปะปฏิบัติ	5	4	3	2	1

_____

ลงนาม _____

(_____)

วัน __ เดือน _____ ปี _____

หมายเหตุ ชื่อผู้แต่ง _____

ชื่อวารสาร _____ ปีที่ __ เล่มที่ __ เดือน __ พ.ศ. __

จำนวนหน้าของบทความ _____

(ยศนันท์ แย้มเมือง นิสิตปริญญาโทศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ปีการศึกษา 2530)

ข้อเสนอแนะ (ข้อที่ควรปรับปรุง และอื่น ๆ)

แบบประเมินเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสืออ่านส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปนิยมในระดับมัธยมศึกษาฯ

วิธีการประเมินโดย วงกลมล้อมรอบตัวอักษรต่อไปนี้ตัวใดตัวหนึ่งในแต่ละข้อซึ่งมีความหมายคือ

(ก)= ใช้ได้ (ข)= ควรปรับปรุง (ค)= ไม่จำเป็น และข้อเสนอแนะในช่องว่างตอนท้ายแบบประเมิน

แกนสุนทรียศาสตร์				แกนการวิจารณ์				แกนประวัติศาสตร์ศิลป์				แกนศิลปะปฏิบัติ			
1	ก	ข	ค	1	ก	ข	ค	1	ก	ข	ค	1	ก	ข	ค
2	ก	ข	ค	2	ก	ข	ค	2	ก	ข	ค	2	ก	ข	ค
3	ก	ข	ค	3	ก	ข	ค	3	ก	ข	ค	3	ก	ข	ค
4	ก	ข	ค	4	ก	ข	ค	4	ก	ข	ค	4	ก	ข	ค
5	ก	ข	ค	5	ก	ข	ค	5	ก	ข	ค	5	ก	ข	ค
6	ก	ข	ค	6	ก	ข	ค	6	ก	ข	ค	6	ก	ข	ค
7	ก	ข	ค	7	ก	ข	ค	7	ก	ข	ค	7	ก	ข	ค
8	ก	ข	ค	8	ก	ข	ค	8	ก	ข	ค	8	ก	ข	ค
9	ก	ข	ค	9	ก	ข	ค	9	ก	ข	ค	9	ก	ข	ค

ข้อเสนอแนะ | **ข้อเสนอแนะ** | **ข้อเสนอแนะ** | **ข้อเสนอแนะ**

ข้อเสนอแนะ	ข้อเสนอแนะ	ข้อเสนอแนะ	ข้อเสนอแนะ

ความสอดคล้องในการวิเคราะห์บทความของผู้วิจัยเปรียบเทียบกับผู้เชี่ยวชาญ โดย การทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบเปียร์สัน (r)

ใช้สูตร

$$r_{XY} = \frac{N\Sigma XY - \Sigma X\Sigma Y}{\sqrt{[N\Sigma X^2 - (\Sigma X)^2]\ [N\Sigma Y^2 - (\Sigma Y)^2]}}$$

เมื่อ r_{XY} แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนชุด X กับชุด Y

N แทน จำนวนคู่ของข้อมูล

ΣX แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนคิบ X

ΣY แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนคิบ Y

ΣXY แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนคิบ X และ Y คูณกันแต่ละคู่

ΣX^2 แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนคิบ X แต่ละตัวยกกำลังสอง

ΣY^2 แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนคิบ Y แต่ละตัวยกกำลังสอง

บทความที่ 1 อัครศิลปินฯ

	ก	ข
แกนที่ 1 สุนทรียศาสตร์	1	1
แกนที่ 2 การวิจารณ์	1	1
แกนที่ 3 ประวัติศาสตร์ศิลป์	5	3
แกนที่ 4 ศิลปะปฏิบัติ	1	1

ผลการทดสอบ $r_{XY} = 1$

บทความที่ 2 บทเพลงฯ

	ก	ข
แกนที่ 1 สุนทรียศาสตร์	5	4
แกนที่ 2 การวิจารณ์	1	1
แกนที่ 3 ประวัติศาสตร์ศิลป์	1	1
แกนที่ 4 ศิลปะปฏิบัติ	1	1

ผลการทดสอบ $r_{XY} = 1$

		ก	ข
บทความที่ 3 จิตรกรรมฯ	แกนที่ 1 สุนทรียศาสตร์	1	1
	แกนที่ 2 การวิจารณ์	5	4
	แกนที่ 3 ประวัติศาสตร์ศิลป์	4	3
	แกนที่ 4 ศิลปะปฏิบัติ	3	2

ผลการทดสอบ r_{XY} = .980

		ก	ข
บทความที่ 4 การ์ตูนฯ	แกนที่ 1 สุนทรียศาสตร์	2	1
	แกนที่ 2 การวิจารณ์	1	1
	แกนที่ 3 ประวัติศาสตร์ศิลป์	5	5
	แกนที่ 4 ศิลปะปฏิบัติ	2	1

ผลการทดสอบ r_{XY} = .962

แปลผลได้ว่า ผู้วิจัย (ก) วิเคราะห์บทความได้สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญ (ข) จากบทความ 4 บทความ โดยดูจาก 4 แกนรวมกัน

การทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ เปียร์สัน (r)

(วิเคราะห์ทีละแกน)

แกนสุนทรียศาสตร์

1. อัครศิลปินฯ
2. บทเพลงฯ
3. จิตรกรรมฯ
4. การ์ตูนฯ

ก	ข
1	1
5	4
1	1
2	1

ผลการทดสอบ r_{XY} = .968

แกนการวิจารณ์

1. อัครศิลปิน
2. บทเพลงฯ
3. จิตรกรรมฯ
4. การ์ตูนฯ

ก	ข
1	1
1	1
5	4
1	1

ผลการทดสอบ $r_{XY} = 1$

แกนประวัติศาสตร์ศิลป์

1. อัครศิลปิน
2. บทเพลงฯ
3. จิตรกรรมฯ
4. การ์ตูนฯ

ก	ข
5	3
1	1
4	3
5	5

ผลการทดสอบ $r_{XY} = .863$

แกนศิลปะปฏิบัติ

1. อัครศิลปิน
2. บทเพลงฯ
3. จิตรกรรมฯ
4. การ์ตูนฯ

ก	ข
1	1
1	1
3	2
2	1

ผลการทดสอบ $r_{XY} = .870$

แปลผลได้ว่า ผู้วิจัย (ก) วิเคราะห์บทความได้สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญ (ข) จากบทความ 4 บทความ มีความสอดคล้องกันทั้ง 4 แกน

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากนิตยสารศิลปากร

เล่มที่	ปีที่	บทความที่	น้ำหนักของเนื้อหาทางศิลปะ 4 แกน			
			ส.*	ว.*	ป.*	บ.*
6	29	1	5	1	1	1
		8	1	3	5	3
1–2	30	บทความฉบับพิเศษรวมเล่ม**	1	3	3	2
3	30	1	1	2	3	2
		3	2	4	4	3
		4	1	2	3	2
		5	1	3	4	3
		6	2	1	1	5
4	30	1	1	2	4	3
		7	1	3	4	1
		9	1	2	4	1
5	30	1	1	3	2	4
		2	1	2	2	4
		4	1	2	4	1
		8	1	3	4	1
	รวม	15	21	36	48	36

** เป็นนิตยสารฉบับพิเศษรวมเล่มฉบับที่ 1–2 (มีนาคม–พฤษภาคม 2529) เรื่อง จดหมายเหตุงานพระบรมศพ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากวารสารศิลปวัฒนธรรม

เล่มที่	ปีที่	บทความที่	น้ำหนักของเนื้อหาทางศิลปะ 4 แกน			
			ส.*	ว.*	ป.*	บ.*
3	7	1	1	2	3	2
4	7	2	1	2	3	2
		13	2	3	4	2
		14	4	4	3	2
		16	1	2	5	1
5	7	3	1	1	3	1
		5	1	2	3	1
		12	1	3	4	3
		14	2	4	5	1
6	7	4	1	4	4	1
		5	1	3	4	1
		6	1	2	3	2
		7	1	4	3	1
7	7	13	1	4	3	1
8	7	13	2	4	3	1

ตาราง 2 (ต่อ)

เล่มที่	ปีที่	บทความที่	น้ำหนักของเนื้อหาทางศิลปะ 4 แกน			
			ส.*	ว.*	ป.*	บ.*
9	7	2	1	2	2	1
		4	2	3	2	1
		13	1	3	3	1
10	7	3	1	2	4	3
		9	2	2	4	3
11	7	4	1	2	3	2
		12	1	3	4	1
12	7	3	1	2	3	1
		7	2	2	4	1
		9	2	3	4	2
		11	1	1	1	3
		13	1	2	3	1
1	8	1	2	1	1	1
		17	2	1	4	1
		18	1	2	4	1
		19	1	2	3	3
		20	1	2	3	1
		22	1	3	4	1
2	8	2	1	2	3	2
		9	2	2	4	2
		10	1	4	4	1
	รวม	36	48	89	122	53

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากวารสารวัฒนธรรมไทย

เล่มที่	ปีที่	บทความที่	น้ำหนักของเนื้อหาทางศิลปะ 4 แกน			
			ส.*	ว.*	ป.*	บ.*
1	25	5	1	3	4	1
2	25	2	1	1	5	1
		5	1	2	3	1
		9	1	1	5	2
3	25	3	1	3	4	1
		7	1	2	4	1
4	25	5	1	2	3	1
		6	1	2	3	1
		8	1	3	4	1
5	25	1	1	2	3	1
		7	1	2	3	1
		8	1	1	3	2
		13	1	1	4	1
		18	1	2	3	1
		19	1	3	4	2
6	25	8	1	2	3	1

ตาราง 3 (ต่อ)

เล่มที่	ปีที่	บทความที่	น้ำหนักของเนื้อหาทางศิลปะ 4 แกน			
			ส.*	ว.*	ป.*	บ.*
7	25	5	1	1	2	1
		14	1	3	4	1
8	25	5	1	2	3	1
9	25	4	1	2	3	1
10	25	7	1	4	3	1
		8	1	1	2	2
		10	1	3	4	3
		13	1	2	3	1
11	25	4	1	2	3	1
		6	1	3	4	2
		9	1	1	4	3
		11	1	2	3	2
12	25	7	1	2	3	1
		13	1	4	3	1
	รวม	30	31	68	107	42

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากวารสารเมืองโบราณ

เล่มที่	ปีที่	บทความที่	น้ำหนักของเนื้อหาทางศิลปะ 4 แกน			
			ส.*	ว.*	ป.*	ป.*
1	12	1	1	2	2	1
		3	2	5	4	1
		4	1	4	5	1
		5	1	3	3	2
		6	1	2	3	1
		9	1	2	2	1
		10	1	2	2	1
		11	1	3	3	1
2	12	2	1	4	2	1
		3	1	2	3	2
		4	1	3	4	1
		5	1	4	4	1
		6	1	3	4	1
		7	1	3	3	1
		9	2	4	3	1
		10	1	3	4	1
		12	1	1	2	1

ตาราง 4 (ต่อ)

เล่มที่	ปีที่	บทความที่	น้ำหนักของเนื้อหาทางศิลปะ 4 แกน			
			ส.*	ว.*	ป.*	บ.*
3	12	1	2	5	4	1
		3	1	3	2	1
		4	1	5	4	1
		5	1	4	4	2
		6	1	4	3	1
		7	1	3	1	1
		8	3	4	4	2
		9	1	2	2	1
		10	1	2	2	1
		11	1	4	2	1
		12	1	2	3	1
4	12	1	1	3	3	2
		2	1	3	4	1
		3	1	4	4	1
		4	2	4	2	1
		5	1	4	4	1
		6	1	4	3	1
		7	1	1	1	1
		9	1	1	1	2
		11	1	1	1	1
	รวม	37	43	131	107	44

ตาราง 5 จำนวนบทความและจำนวนเล่มในวารสารและนิตยสารที่ทำการวิเคราะห์

ลำดับที่	ปีที่	ชื่อวารสารและนิตยสาร	จำนวนบทความ	จำนวนเล่ม
1	29–30	ศิลปากร	35	6
2	7–8	ศิลปวัฒนธรรม	216	12
3	25	วัฒนธรรมไทย	171	12
4	12	เมืองโบราณ	48	4
		รวม	470	34

ตาราง 6 เปรียบเทียบปริมาณของจำนวนบทความทางศิลปะและบทความอื่น ๆ ในวารสารฯ

ลำดับที่	ชื่อวารสารและนิทยสาร	เล่มที่	ปีที่	จำนวนบทความ		
				ล.*	อ.*	รวม
1	ศิลปากร	6	29	2	7	9
		1–2	30	1	–	1
		3	30	5	1	6
		4	30	3	7	10
		5	30	4	5	9
	รวมทั้งหมด	6		15	20	35
2	ศิลปวัฒนธรรม	3	7	1	15	16
		4	7	4	14	18
		5	7	4	17	21
		6	7	4	13	17
		7	7	1	18	19
		8	7	1	17	18
		9	7	3	14	17
		10	7	2	14	16
		11	7	2	13	15
		12	7	5	11	16
		1	8	6	20	26
		2	8	3	14	17
	รวมทั้งหมด	12		36	180	216

ตาราง 6 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อวารสารและนิตยสาร	เล่มที่	ปีที่	จำนวนบทความ		
				ล.*	อ.*	รวม
3	วัฒนธรรมไทย	1	25	1	11	12
		2	25	3	7	10
		3	25	2	14	16
		4	25	3	12	15
		5	25	6	15	21
		6	25	1	13	14
		7	25	2	13	15
		8	25	1	12	13
		9	25	1	13	14
		10	25	4	10	14
		11	25	5	7	12
		12	25	2	13	15
	รวมทั้งหมด	12		31	140	171
4	เมืองโบราณ	1	12	8	4	12
		2	12	9	3	12
		3	12	11	1	12
		4	12	9	3	12
	รวมทั้งหมด	4		37	11	48
	รวมเป็นบทความทั้งสิ้น	34		119	351	470

ตารางต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สามารถศึกษาให้เข้าใจถึงภาพรูปกราฟแท่งได้ดีขึ้น เพราะได้แสดงรายละเอียดต่าง ๆ ไว้อย่างครบถ้วน คือ ตาราง 1, 2, 3, 4 ได้แสดงว่าบทความในวารสารต่าง ๆ บทใดบ้าง ที่มีเนื้อหาทางด้านศิลปะทั้ง 4 แขน อันได้แก่ สุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลปะปฏิบัติ

นอกจากนี้ยังได้แสดงจำนวนบทความและจำนวนเล่มในตาราง 5 และแสดงการเปรียบเทียบจำนวนบทความทางศิลปะ กับบทความอื่น ๆ ในตาราง 6 ว่า มีจำนวนบทความทั้งสิ้น 470 บทความ จากวารสาร 34 เล่ม โดยบทความที่มีเนื้อหาทางศิลปะนั้น มีจำนวน 119 บทความ และเป็นบทความอื่น ๆ จำนวน 351 บทความ (บทความทางศิลปะ หมายถึง บทความที่มีเนื้อหาทางทัศนศิลป์เท่านั้นตามกำหนดไว้ในคำนิยามศัพท์เฉพาะ)

---

*อ่านความหมายสัญลักษณ์ในหน้า 46

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ : นายยศนันท์ แย้มเมือง

เกิด : 25 ตุลาคม 2499 จังหวัดกรุงเทพมหานคร

การศึกษา : ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ภาษาไทย) วิทยาลัยครูเทพสตรี ลพบุรี ปีการศึกษา 2519

การศึกษาบัณฑิต (ศิลปศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ปีการศึกษา 2521

การทำงาน : ภาควิชาศิลปศึกษา สหวิทยาลัยทวารวดี กาญจนบุรี (7100)

การแสดงงาน (ศิลปกรรม) : แสดงงานเดี่ยว ชุดกว่าจะมาเป็นชาญเกษ จำนวน 115 ภาพ ณ หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 16 – 28 กุมภาพันธ์ 2530

แสดงกลุ่ม 4 คน ชุดความงามความสุข ณ บุ๊คส์ แอนด์ เบียร์ (ใกล้อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ) 11 – 30 กันยายน 2530

แสดงกลุ่มปริญญาโทรุ่นที่ 1 ชุดทัศนศิลป์เชิงปฏิบัติการ ณ หอศิลป์ผ่านฟ้า ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาสะพานผ่านฟ้า ชั้น 2 (ถนนราชดำเนิน) 2 – 31 ตุลาคม 2530

แสดงกลุ่ม 92 ศิลปิน ชุดสุนทรียภาพเฉลิมพระเกียรติ ณ หอศิลป์ผ่านฟ้า ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาสะพานผ่านฟ้า ชั้น 2 (ถนนราชดำเนิน) 5 – 31 ธันวาคม 2530